

U odbranu branitelja i braniteljica:

praktični vodič kroz pravna i zagovaračka
sredstva za kriminalizirane braniteljice i
branitelje ljudskih prava u Evropi

Predgovor

Šta znači kriminalizacija za branitelja ili braniteljicu ljudskih prava? Nažalost, to je pitanje sa kojim se moramo suočavati u cijelom svijetu, jer osobe koje mirno djeluju u odbranu prava drugih iznova nailaze na situaciju u kojoj se krivični zakon okreće protiv njih.

U najekstremnijim slučajevima, branitelji i braniteljice ljudskih prava dobivaju duge zatvorske kazne zbog neutemeljenih optužbi koje izmisle vlasti ili privatni akteri u direktnoj reakciji na njihov rad. Cilj je zaustaviti njihove aktivnosti, branitelje i braniteljice skloniti i time ih ušutkati i prekinuti njihove veze sa saveznicima.

U drugim situacijama, braniteljima i braniteljicama suđenje počne nakon dugih istraga i formalnih postupaka, a sudovi odmah odbace predmete. Čini se da je u takvim slučajevima cilj podrivati rad na ljudskim pravima u očima javnosti, povezujući ga sa kriminalnim aktivnostima i onima koji ih provode. Pozitivnije tumačenje takvih slučajeva ukazuje na potpuni nedostatak razumijevanja policije i tužiteljstva o tome ko su branitelji i braniteljice ljudskih prava i kakav posao obavljaju.

Također sam vidjela slučajeve u kojima su pokrenute krivične istrage protiv neimenovanih osoba, koje su pratili medijski članci zasnovani na curenju informacija od istražitelja da se radi o braniteljima/braniteljicama. Čini se da takvi primjeri otkrivaju namjeru da se pošalje „upozorenje“ braniteljima i braniteljicama i ograniče njihove aktivnosti.

Svi takvi slučajevi predstavljaju kriminalizaciju, koja, kako je prikazano u ovom izvještaju, može imati nekoliko oblika. U različitim varijantama, to je praksa koja odbija nestati u Evropi, pri čemu su određene grupe branitelja/ica ljudskih prava posebno ranjive na takvu odmazdu.

U mom posljednjem izvještaju Generalnoj skupštini UN-a bavila sam se situacijom u kojoj se nalaze branitelji i braniteljice prava migranata, izbjeglica i azilanata. Mnogi slučajevi obuhvaćeni izvještajem dolaze iz Evrope, a gotovo sve dokumentirane osobe iz regije uključivale su kriminalizaciju branitelja/ica zbog djela solidarnosti.

Od objave ovog izvještaja primila sam informacije o novim djelima kriminalizacije u Evropi, a na meti

su ponovno branitelji i braniteljice prava migranata. Ovom obrascu, ukorijenjenom u mentalitetu tvrđave Evrope i kriminalizaciji samih migracija, mora doći kraj.

Godine 2023. obilježava se 25. godišnjica usvajanja Deklaracije o braniteljima/cama ljudskih prava na Generalnoj skupštini UN-a. Od kada je dogovorena 1998. godine, branitelji i braniteljice ljudskih prava predvode rad na ostvarivanju ljudskih prava u svakoj regiji. Evropske države, zajedno sa ostalima, iznova potvrđuju svoju podršku braniteljima/cama, ali se oni i dalje suočavaju s odmazdom u toj regiji, što nam govori da se treba desiti velika promjena.

Pozdravljam praktične smjernice predstavljene u ovom izvještaju. Nadam se da će postati živi dokument, koji će se nadopunjavati i proširivati. Evropa je regija s dobro uspostavljenim mehanizmima za zaštitu ljudskih prava, a koraci koji se poduzimaju da se poveća pristup braniteljima/cama ljudskih prava koji se suočavaju s kriminalizacijom od velike su važnosti. Jednako su važne inicijative za poticanje saradnje među braniteljima/cama u regiji. Tamo gdje se informacije i znanje dijele, mreže mogu jačati i napredovati, ljudi mogu raditi zajedno, a snaga solidarnosti može rasti.

Mary Lawlor
Specijalna izviestiteljica UN-a za branitelje
i braniteljice ljudskih prava

Sažetak

Heinrich Böll, autor i dobitnik Nobelove nagrade te čovjek po kojem je naša fondacija dobila ime, jednom je rekao da je "miješanje jedini način da ostanete relevantni". Ova rečenica dobro opisuje jednu od glavnih ideja fondacije, kao i njenu temeljnu vrijednost. Miješanje, u smislu aktivnog angažmana, kao građani ili kao društvo, zaista je nešto što nastojimo uvijek podržavati, gdje god da radimo. Miješanje za promjenu, za ideje i, ponekad, u odbranu nekog drugog je ono što mi i naši partneri radimo širom svijeta. Branitelji i braniteljice ljudskih prava se miješaju. Oni brane temeljna ljudska prava, koja su pod sve većim pritiskom, posebno u kontekstu migracija. Tokom posljednjih nekoliko godina svjedoci smo rastućeg i zabrinjavajućeg trenda kriminalizacije u Evropi, kako migracija tako i solidarnosti sa ljudima u pokretu.

Moglo bi se pomisliti da nedavni brzi i prilično nekontroverzni prihvati izbjeglica iz Ukrajine dokazuje da EU ima kapacitet djelovati jedinstveno i bez većih problema pružiti zaštitu čak i velikom broju ljudi. Međutim, upravo suprotno je tačno – Evropska unija ostaje podijeljena oko politike azila i migracije, a već neko vrijeme jedini zajednički cilj oko kojeg se slažu je eksternalizacija migracije i veća kontrola granica. Iako je zakonski jasno da svaka osoba ima pravo tražiti zaštitu, neregularni prelasci granice sve se više kriminaliziraju, bez obzira na namjeru osobe da zatraži azil. I dok je na globalnom nivou više ljudi nego ikad ranije raseljeno i prisiljeno napustiti svoju domovinu, ponuđeni broj sigurnih i redovitih puteva do zaštite ne pokriva ni djelić globalnih potreba.

Nedostatak sigurnih ruta tjera ljude da svoju sudbinu stave u ruke krijumčara i dovedu u opasnost svoje živote, na primjer tako što prelaze Mediteran u gumenom čamcu ili krenu preko sve čvršćih, često smrtonosnih granica. Mjere „zaštite“ na vanjskim granicama EU jedva da odvrćaju ljude od pokušaja, ali čine dolazak u Evropu opasnim. U nedostatku dostojanstvenog i ljudskog odgovora na one koji stižu u Evropu i kojima je potrebna zaštita, podrška koju pružaju branitelji i braniteljice ljudskih prava duž takozvane Balkanske rute ili na moru postaje ključna. Hrabri pojedinci i organizacije izbjeglicama i migrantima ispunjavaju njihove temeljne potrebe. Oni brane prava onih koji se često ne mogu sami braniti, koji su ranjivi ili čija se prava strukturalno krše, krše ih i vlasti na vanjskim granicama EU. Umjesto da im otežavaju živote, Evropska unija i njene države članice trebale bi poštovati te volontere i zahvaljivati im jer su uskočili i zaštitili temeljne vrijednosti čovječanstva koje baštini EU, posebno tamo gdje vlasti

odbijaju ispuniti svoje obveze.

Upravo suprotno – zaštita i solidarnost s ljudima u bijegu sve se više tretira kao krivično djelo. Dok je ovaj zabrinjavajući trend kriminalizacije ljudi u pokretu i solidarnosti s njima nešto s čime se treba pozabaviti na političkom nivou, posljedice kriminalizacije moraju se rješavati na individualnom nivou. Zapravo, kriminalizacija može doći u različitim oblicima i u vrlo različitom opsegu, stoga je važno da aktivisti i organizacije budu svjesni postojećih opcija za djelovanje i odbranu.

Ovim priručnikom se nastoje podržati branitelji i braniteljice ljudskih prava tako što će se predstaviti mehanizmi i mogućnosti za pomoć i samoodbranu u slučajevima kriminalizacije na različitim nivoima. Ne samo da vjerujemo da je ovo koristan i neophodan alat za pojedinačnu praktičnu upotrebu, nego mislimo da je proces sastavljanja ovog priručnika bio vrijedan sam po sebi: zajednički naponi istraživača/ica i autora/ica koji stoje iza njega, te mnoge rasprave i razmjene ideja sa pravnim stručnjacima/kinjama, praktičarima/kama i aktivistima/cama iz cijele Evrope (uključujući intenzivnu trodnevnu radionicu u našim prostorijama u Solunu), bila je neprocjenjiva i važna razmjena i iskustvo učenja. Fondacija Heinrich Böll želi zahvaliti mnogim akterima uključenim u ovaj proces na njihovoj podršci i stručnosti, kao i na njihovom povjerenju u stvaranju ovog priručnika. Iako se nadamo da niko neće morati koristiti ovaj priručnik, također se nadamo da će ga u slučajevima buduće kriminalizacije moći iskoristiti svi oni koji rade na zaštiti ljudskih prava.

Solun, januar 2023

Neda Noraie-Kia
Voditeljica odjela za migracijsku politiku
regije Evropa, Heinrich-Böll-Stiftung, Solun

Napomena o odricanju odgovornosti

Informacije predstavljene u ovom priručniku temelje se na međunarodnom i nacionalnom pravu, kao i na informacijama koje su pružile relevantne institucije i stručnjaci/kinje (za metodologiju, vidjeti Uvod) i tačne su do januara 2023. Predstavljene informacije nisu iscrpne, a Border Violence Monitoring Network (BVMN) i Fondacija Heinrich Böll ne preuzimaju odgovornost za ishode korištenja mehanizama koji su ovdje detaljno obrađeni. Ne postoji direktna veza sa radom i djelovanjem navedenih institucija. Iako se priručnik bavi Hrvatskom i Grčkom, postoje druge zemlje relevantne za temu, budući da kriminalizacija nije ograničena samo na te dvije zemlje. Moramo naglasiti da je svrha da ovaj priručnik bude živi dokument koji će se nadopunjavati, mijenjati i obogaćivati iskustvom drugih osoba i kolektiva sa „pokretačkom“ energijom da se zajedno bore protiv ovih nepravdi. Ne predstavlja garanciju najbolje prakse jer se konteksti razlikuju, a strategije se moraju prilagoditi i odlučiti na individualnom nivou. Ne postoji „standardni“ postupak za rješavanje kriminalizacije. Svaki slučaj je individualan i stoga se kao takav mora procjenjivati. Priručnik nije zamišljen kao mjerodavan pravni izvor jer se zakoni i druge informacije mogu mijenjati. Rado ćemo primiti sugestije za korekcije i dopune relevantnih informacija i iskustva, a svakako vas pozivamo da nam se obratite kako bismo zajednički obogatili priručnik.

Zahvale

Želimo se zahvaliti svim članicama i članovima Mreže, našim vanjskim partnerima i partnericama te svakoj instituciji i osobi koji su svojim znanjem, stručnošću i iskustvom doprinijeli izradi ovog priručnika. Posebno se zahvaljujemo Centru za mirovne studije, Grčkom vijeću za izbjeglice i svim članicama i članovima Radne grupe za pravno zagovaranje i zagovaranje BVMN-a na pregledu ovdje iznesenog sadržaja.

Solidarno sa svim žrtvama kršenja ljudskih prava, ljudima u pokretu i političkim aktivisticama i aktivistima koji se suočavaju s kriminalizacijom zbog toga što brane ljudska prava.

Vodič za čitanje priručnika

Priručnik predstavlja opsežan popis najrelevantnijeg zakonodavstva i mehanizama za zaštitu branitelja/ica ljudskih prava koji se suočavaju s kriminalizacijom zbog svog rada, kao i alate zagovaranja koji se smatraju korisnim u takvim situacijama. Sadržaj ove publikacije temelji se na opsežnom istraživanju koje uključuje niz intervjua sa stručnjacima/kinjama, braniteljima/cama ljudskih prava i različitim tijelima i institucijama koje rade na njihovoj zaštiti.

Uvodno poglavlje ne objašnjava samo okruženje i motivaciju za pisanje ovog priručnika, već daje i pregled konteksta kriminalizacije ljudi u pokretu i branitelja/ica ljudskih prava, metodologiju korištenu u ovom istraživanju te sadrži popis korištenih skraćenica. Slijedi poglavlje općih preporuka koje su tokom našeg istraživanja identificirane kao relevantne za branitelje/ice ljudskih prava, a koje treba uzeti u obzir u svim slučajevima, prije i tokom procesa kriminalizacije.

Glavni dio priručnika sastoji se od razrade zakonodavstva, mehanizama zaštite i načina zagovaranja, prema geografskim nivoima. To su (redom kako se pojavljuju): međunarodni nivo UN-a, ostali međunarodni nivoi i transnacionalni nivo Evropske unije. Na nacionalnom nivou, priručnik se bavi Hrvatskom i Grčkom. U ovoj publikaciji odlučili smo se fokusirati na te dvije zemlje jer su to bile dvije zemlje s najbolje dokumentiranim slučajevima kriminalizacije branitelja/ica ljudskih prava unutar naše mreže. Međutim, dok smo pisali ovaj priručnik, uvjerali smo se da se sva poglavlja mogu primijeniti i na druge zemlje u Evropi. Pored toga, važno je napomenuti da se branitelji/ce ljudskih prava u drugim evropskim zemljama također suočavaju s kriminalizacijom te će tamo trebati provesti istraživanja u budućnosti. Svako poglavlje počinje pregledom relevantnih zakona koji štite ili vode ka kriminalizaciji branitelja/ica ljudskih prava, nakon čega slijedi razrada mehanizama i načina zagov-

aranja. Na nacionalnom nivou postoje dodatna potpoglavlja koja razrađuju zakonodavstvo, mehanizme i alate zagovaranja, a tiču se specifičnih oblika neformalne kriminalizacije koji su prepoznati kao relevantni u kontekstu tih zemalja, na primjer u vezi sa povredom dužnosti policije i zaštitom podataka.

Kako kriminalizacija može imati nekoliko različitih oblika, a strategije zagovaranja mogu varirati, nisu svi mehanizmi nužno relevantni za sve branitelje/ice ljudskih prava. Stoga, čitatelji/ke mogu pratiti ovaj indeks kako bi se direktno usmjerili na mehanizme koji ih najviše zanimaju.

Relevantni mehanizmi za kriminalizirane **pojedinice/ke**:

- 2.2.1.1. Pritužbeni postupak pred Vijećem za ljudska prava
- 2.2.2.1. Individualne pritužbe ugovornom tijelu UN-a
- 2.2.3. Posebni postupci UN-a (Specijalni izvjestitelj o braniteljima/cama ljudskih prava)
- 2.2.4. Odmazde zbog saradnje sa UN-om u oblasti ljudskih prava
- 3.1.2. OSCE-ov Ured za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR)
- 3.2.2.1. ECtHR
- 3.2.2.2. Komesar za ljudska prava
- 3.2.2.3. Parlamentarna skupština Vijeća Evrope (PACE) i njen Odbor za pravna pitanja i ljudska prava
- 3.2.2.4. Konferencija međunarodnih NVO
- 3.3. Advokatska komora (ako ste advokat/ica): Nacionalna advokatska komora, Vijeće Advokatskih komora i pravnih društava Evrope (CCBE), Međunarodna advokatska komora (IBA)
- 3.4. Ambasade
- 4.2.2. Evropski ombudsmen/ka
- 4.2.3. Zaštita EU za branitelje/ice ljudskih prava izvan EU
- 4.2.4. ProtectDefenders.eu
- 4.2.6. Evropski parlament
- 5.2.1. Pučka pravobraniteljica Republike Hrvatske
- 5.2.2. Podnošenje sudske tužbe/žalbe pred nadležnim sudom (Hrvatska)
- 5.2.3. Ustavna tužba (Hrvatska)
- 5.2.4. Nacionalna organizacija civilnog društva za podršku – CMS (Hrvatska)
- 5.3.1.2. Povreda dužnosti policije (Hrvatska)
- 5.3.2.2. Vijeće za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija (Hrvatska)
- 5.3.2.3. Pravo na informacije (Hrvatska)
- 5.3.3.2. Agencija za zaštitu osobnih podataka Hrvatske (žalba)
- 6.2.1. Ombudsmen/ka Grčke
- 6.2.2. Nacionalna komisija za ljudska prava (GNCHR) (Grčka)
- 6.2.3. Mreža za praćenje nasilja motiviranog rasizmom (Grčka)
- 6.2.4. Podnošenje tužbe/žalbe pred nadležnim sudom (Grčka)
- 6.3.1.1. Grčko tijelo za zaštitu podataka i zakoni o zaštiti podataka i privatnosti u Grčkoj
- 6.3.2.2. Povreda dužnosti policije (Grčka)

Relevantni mehanizmi za kriminalizirane¹ **organizacije**:

- 2.2.1.1. Pritužbeni postupak pred Vijećem za ljudska prava
- 2.2.1.2. Univerzalni periodični pregled
- 2.2.2.2. Proces izvještavanja ugovornog tijela
- 2.2.3. Posebni postupci UN-a (Specijalni izvjestitelj o braniteljima/cama ljudskih prava)
- 2.2.4. Odmazde zbog saradnje sa UN-om u oblasti ljudskih prava
- 3.1.2. OSCE-ov Ured za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR)
- 3.2.2.2. Komesar za ljudska prava Vijeća Evrope
- 3.2.2.3. Parlamentarna skupština Vijeća Evrope (PACE) i njen Odbor za pravna pitanja i ljudska prava

-
- **3.2.2.4.** Konferencija međunarodnih NVO
 - **4.2.1.** Agencija Evropske unije za osnovna prava (FRA)
 - **4.2.2.** Evropski ombudsmen/ka
 - **4.2.3.** Zaštita EU za branitelje/ice ljudskih prava izvan EU
 - **4.2.5.** Izveštaj Komisije EU o vladavini prava
 - **4.2.6.** Evropski parlament
 - **5.2.1.** Pučka pravobraniteljica Republike Hrvatske
 - **5.2.2.** Podnošenje sudske tužbe/žalbe pred nadležnim sudom (Hrvatska)
 - **5.2.3.** Ustavna tužba (Hrvatska)
 - **5.2.4.** Nacionalna organizacija civilnog društva za podršku – CMS (Hrvatska)
 - **5.3.1.2.** Povreda dužnosti policije (Hrvatska)
 - **5.3.2.2.** Vijeće za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija (Hrvatska)
 - **5.3.2.3.** Pravo na informacije (Hrvatska)
 - **6.2.1.** Ombudsmen/ka Grčke
 - **6.2.2.** Nacionalna komisija za ljudska prava (GNCHR) (Grčka)
 - **6.2.4.** Podnošenje tužbe/žalbe pred nadležnim sudom (Grčka)
 - **6.3.2.2.** Povreda dužnosti policije (Grčka)

1 Ovo se također može primijeniti na incident usmjeren na pojedinca/ku koji/a se identificira ili direktno radi s organizacijom i stoga se tumači kao incident kriminalizacije protiv same organizacije ili u slučajevima kada se organizacije direktno bave incidentima kriminalizacije pojedinaca/ki u okviru svog zagovaranja.

Relevantni mehanizmi za **kratkoročno zagovaranje** u vezi sa specifičnim incidentima kriminalizacije:

- **2.2.3.** Posebni postupci UN-a (Specijalni izvjestitelj o braniteljima/cama ljudskih prava)
- **2.2.4.** Odmazde zbog saradnje sa UN-om u oblasti ljudskih prava
- **3.2.2.2.** Komesar za ljudska prava Vijeća Evrope
- **3.2.2.3.** Parlamentarna skupština Vijeća Evrope (PACE) i njen Odbor za pravna pitanja i ljudska prava
- **3.2.2.4.** Konferencija međunarodnih NVO
- **3.3.** Advokatska komora (ako ste advokat/ica): Nacionalna advokatska komora, Vijeće Advokatskih komora i pravnih društava Evrope (CCBE), Međunarodna advokatska komora (IBA)
- **3.4.** Ambasade
- **4.2.3.** Zaštita EU za branitelje/ice ljudskih prava izvan EU
- **4.2.4.** ProtectDefenders.eu
- **4.2.6.** Evropski parlament
- **5.2.1.** Pučka pravobraniteljica Republike Hrvatske
- **5.2.2.** Podnošenje sudske tužbe/žalbe pred nadležnim sudom (Hrvatska)
- **5.2.3.** Ustavna tužba (Hrvatska)
- **5.2.4.** Nacionalna organizacija civilnog društva za podršku – CMS (Hrvatska)
- **5.3.1.2.** Povreda dužnosti policije (Hrvatska)
- **5.3.3.2.** Agencija za zaštitu osobnih podataka Hrvatske (žalba)
- **6.2.1.** Ombudsmen/ka Grčke
- **6.2.4.** Podnošenje tužbe/žalbe pred nadležnim sudom (Grčka)
- **6.3.1.1.** Grčko tijelo za zaštitu podataka i zakoni o zaštiti podataka i privatnosti u Grčkoj
- **6.3.2.2.** Povreda dužnosti policije (Grčka)

Relevantni mehanizmi za **dugoročno zagovaranje** u cilju prikupljanja dokaza²:

- **2.2.1.1.** Pritužbeni postupak pred Vijećem za ljudska prava
- **2.2.1.2.** Univerzalni periodični pregled
- **2.2.2.1.** Individualne pritužbe ugovornom tijelu UN-a
- **2.2.2.2.** Proces izvještavanja ugovornog tijela
- **2.2.3.** Posebni postupci UN-a (Specijalni izvjestitelj o braniteljima/cama ljudskih prava)
- **2.2.4.** Odmazde zbog saradnje sa UN-om u oblasti ljudskih prava
- **3.1.2.** OSCE-ov Ured za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR)
- **3.2.2.1.** ECtHR
- **3.2.2.2.** Komesar za ljudska prava Vijeća Evrope
- **3.2.2.3.** Parlamentarna skupština Vijeća Evrope (PACE) i njen Odbor za pravna pitanja i ljudska prava
- **3.2.2.4.** Konferencija međunarodnih NVO
- **3.3.** Advokatska komora (ako ste advokat/ica): Nacionalna advokatska komora, Vijeće Advokatskih komora i pravnih društava Evrope (CCBE), Međunarodna advokatska komora (IBA)
- **3.4.** Ambassade
- **4.2.1.** Agencija Evropske unije za osnovna prava (FRA)
- **4.2.2.** Evropski ombudsmen/ka
- **4.2.3.** Zaštita EU za branitelje/ice ljudskih prava izvan EU
- **4.2.4.** ProtectDefenders.eu
- **4.2.5.** Izvještaj Komisije EU o vladavini prava
- **4.2.6.** Evropski parlament
- **5.2.1.** Pučka pravobraniteljica Republike Hrvatske
- **5.2.2.** Podnošenje sudske tužbe/žalbe pred nadležnim sudom (Hrvatska)
- **5.2.3.** Ustavna tužba (Hrvatska)
- **5.2.4.** Nacionalna organizacija civilnog društva za podršku – CMS (Hrvatska)
- **5.3.1.2.** Povreda dužnosti policije (Hrvatska)
- **5.3.2.2.** Vijeće za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija (Hrvatska)
- **5.3.3.2.** Agencija za zaštitu osobnih podataka Hrvatske (žalba)
- **6.2.1.** Ombudsmen/ka Grčke
- **6.2.2.** Nacionalna komisija za ljudska prava (GNCHR) (Grčka)
- **6.2.3.** Mreža za praćenje nasilja motiviranog rasizmom (Grčka)
- **6.2.4.** Podnošenje tužbe/žalbe pred nadležnim sudom (Grčka)
- **6.3.1.1.** Grčko tijelo za zaštitu podataka i zakoni o zaštiti podataka i privatnosti u Grčkoj
- **6.3.2.2.** Povreda dužnosti policije (Grčka)

Relevantni mehanizmi za branitelje/ice ljudskih prava koji su meta kriminalizacije **izvan teritorije EU**:

- **2.2.1.1.** Pritužbeni postupak pred Vijećem za ljudska prava
- **2.2.1.2.** Univerzalni periodični pregled

² Za više detalja o važnosti ovoga, vidjeti Poglavlje 1 Opće preporuke.

- **2.2.2.1.** Individualne pritužbe ugovornom tijelu UN-a
- **2.2.2.2.** Proces izvještavanja ugovornog tijela
- **2.2.3.** Posebni postupci UN-a (Specijalni izvjestitelj o braniteljima/cama ljudskih prava)
- **2.2.4.** Odmazde zbog saradnje sa UN-om u oblasti ljudskih prava
- **3.1.2.** OSCE-ov Ured za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) (ovisno o državi)
- **3.2.2.1.** ECtHR (ako je predmetna država članica Vijeća Evrope)
- **3.2.2.2.** Komesar za ljudska prava Vijeća Evrope (ako je predmetna država članica Vijeća Evrope)
- **3.2.2.3.** Parlamentarna skupština Vijeća Evrope (PACE) i njen Odbor za pravna pitanja i ljudska prava
- **3.2.2.4.** Konferencija međunarodnih NVO (ako je predmetna država članica Vijeća Evrope)
- **3.3.** Advokatska komora (ako ste advokat/ica): Nacionalna advokatska komora, Međunarodna advokatska komora (IBA)
- **3.4.** Ambassade
- **4.2.3.** Zaštita EU za branitelje/ice ljudskih prava izvan EU
- **4.2.4.** ProtectDefenders.eu
- **4.2.6.** Evropski parlament

Skraćenice

ADAE	-	Uprava za sigurnost i privatnost komunikacija Grčke
AYS	-	Are You Syrious? (hrvatska organizacija civilnog društva)
BVMN	-	Border Violence Monitoring Network (Mreža za praćenje nasilja na granicama)
CASE	-	Koalicija protiv SLAPP-a u Evropi
CAT	-	Odbor protiv mučenja (ugovorno tijelo UN-a)
CCBE	-	Vijeće Advokatskih komora i pravnih društava Evrope
CCPR	-	Odbor za ljudska prava (ugovorno tijelo UN-a)
CED	-	Odbor za prisilne nestanke (ugovorno tijelo UN-a)
CERD	-	Odbor za uklanjanje rasne diskriminacije (ugovorno tijelo UN-a)
CFREU	-	Povelja o osnovnim pravima Evropske unije
CMS	-	Centar za mirovne studije (hrvatska organizacija civilnog društva)
CoE	-	Vijeće Evrope
COHOM	-	Radna grupa za ljudska prava Vijeća Evrope
CPT	-	Evropski odbor za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja
CTC	-	kod za praćenje žalbe (Ombudsmen/ka Grčke)
DPO	-	službenik za zaštitu podataka
ECHR	-	Evropska konvencija o ljudskim pravima
ECOSOC	-	Ekonomsko i socijalno vijeće Ujedinjenih nacija
ECTHR	-	Evropski sud za ljudska prava
EDPB	-	Evropski odbor za zaštitu podataka
EIDHR	-	Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava
EU	-	Evropska unija
EUTRP	-	Platforma Evropske unije za privremeno preseljenje
EYP	-	Nacionalna obavještajna služba Grčke
FRA	-	Agencija Evropske unije za osnovna prava
GANHRI	-	Globalna alijansa nacionalnih institucija za ljudska prava
GDPR	-	Opća uredba o zaštiti podataka
GNCHR	-	Grčka nacionalna komisija za ljudska prava
HDPa	-	Grčko tijelo za zaštitu podataka
HRC	-	Vijeće za ljudska prava
IBA	-	Međunarodna advokatska komora
IBAHRI	-	Institut za ljudska prava IBA-e
INGO	-	međunarodna nevladina organizacija
KZG	-	Krivični zakon Grčke

-
- MEP - zastupnik/zastupnica u Evropskom parlamentu
 - NHRI - nacionalna institucija za ljudska prava
 - NVO - nevladina organizacija
 - OCD - organizacija civilnog društva
 - ODIHR - Ured za demokratske institucije i ljudska prava
 - OHCHR - Ured komesara Ujedinjenih nacija za ljudska prava
 - OSCE - Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi
 - PACE - Parlamentarna skupština Vijeća Evrope
 - RVRN - Mreža za praćenje nasilja motiviranog rasizmom (Grčka)
 - SLAPP - strateška tužba protiv učešća javnosti
 - SOA - Sigurnosno-obavještajna agencija (Hrvatska)
 - SPT - Pododbor za sprječavanje mučenja i drugog okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (ugovorno tijelo UN-a)
 - TEU - Ugovor o Evropskoj uniji
 - UDHR - Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima
 - UN - Ujedinjene nacije
 - UNHCR - Visoki komesarijat Ujedinjenih nacija za izbjeglice
 - UNO - organizacija Ujedinjenih nacija
 - UNODC - Ured Ujedinjenih nacija za droge i kriminal
 - UPR - univerzalni periodični pregled
 - VSOA - Vojna sigurnosno-obavještajna agencija (Hrvatska)

Sadržaj

Uvod	17
1. Opće preporuke	21
2. Ujedinjene nacije	27
2.1 Relevantne deklaracije i konvencije	27
2.1.1. Deklaracija o braniteljima/cama ljudskih prava	28
2.1.2. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima	29
2.1.3. Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima	30
2.1.4. Protokol UN-a protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom	31
2.2. Mehanizmi	32
2.2.1. Vijeće za ljudska prava	32
2.2.1.1. Pritužbeni postupak pred Vijećem za ljudska prava	32
2.2.1.2. Univerzalni periodični pregled	35
2.2.2. Saradnja s ugovornim tijelom UN-a	37
2.2.2.1. Individualne pritužbe ugovornom tijelu UN-a	38
2.2.2.2. Proces izvještavanja ugovornog tijela	40
2.2.3. Posebni postupci	41
2.2.4. Odmazde zbog saradnje sa UN-om u oblasti ljudskih prava	44
3. Ostale međunarodne organizacije	46
3.1. OSCE	46
3.1.1. Opći uvod	46
3.1.2. OSCE-ov Ured za demokratske institucije i ljudska prava	46

3.2. Vijeće Evrope	48
3.2.1. Deklaracije i konvencije	48
3.2.1.1. Deklaracija o braniteljima/icama ljudskih prava	48
3.2.1.2. Evropska konvencija o ljudskim pravima	48
3.2.2. Mehanizmi	50
3.2.2.1. Evropski sud za ljudska prava	50
3.2.2.2. Komesar za ljudska prava	54
3.2.2.3. Parlamentarna skupština Vijeća Evrope i njen Odbor za pravna pitanja i ljudska prava	56
3.2.2.4. Konferencija međunarodnih NVO	58
3.3. Advokatske komore	60
3.4. Ambasade	61
4. Evropska unija (EU)	62
4.1. Zakonodavstvo	62
4.1.1. Povelja EU o osnovnim pravima	63
4.1.2. Facilitatorski paket	64
4.1.3. Prijedlog direktive za zaštitu branitelja/ica ljudskih prava od SLAPP-a	66
4.1.4. Uredba EU o zaštiti podataka	68
4.2. Mehanizmi	70
4.2.1. Agencija Evropske unije za osnovna prava	70
4.2.2. Evropski ombudsmen/ka	70
4.2.3. Zaštita EU za branitelje/ice ljudskih prava izvan EU	71
4.2.4. ProtectDefenders.eu	77

4.2.5. Izvještaj Komisije EU o vladavini prava	79
4.2.6. Evropski parlament	83
5. Hrvatska	86
5.1. Zakonodavstvo	86
5.1.1. Ustav	86
5.1.2. Zakon o strancima - zabrana pomaganja državljaninu treće zemlje u nezakonitom prelasku, tranzitu i boravku (čl. 53)	87
5.2. Mehanizmi	89
5.2.1. Pučka pravobraniteljica	89
5.2.2. Podnošenje sudske tužbe/žalbe pred nadležnim sudom	91
5.2.3. Ustavna tužba	92
5.2.4. Nacionalna organizacija civilnog društva za podršku – CMS	93
5.3. Zaštita u slučaju specifičnih oblika kriminalizacije	93
5.3.1. Policijska i administrativna povreda dužnosti	94
5.3.1.1. Procesna prava i zakoni koji se odnose na policiju	94
5.3.1.2. Kako riješiti problem povrede dužnosti policije	96
5.3.2. Povreda dužnosti tajne službe	99
5.3.2.1. Zakoni o sigurnosno-obavještajnim poslovima	99
5.3.2.2. Vijeće za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija	100
5.3.2.3. Pravo na informacije	101
5.3.3. Kriminalizacija povezana sa kršenjem prava na zaštitu ličnih podataka	102
5.3.3.1. Uredba o zaštiti podataka	102
5.3.3.2. Agencija za zaštitu osobnih podataka Hrvatske (žalba)	102

6. Grčka	104
6.1. Zakonodavstvo	104
6.1.1. Ustav	104
6.1.2. Zakoni o borbi protiv krijumčarenja	105
6.1.3. Izmjene Krivičnog zakona Grčke	107
6.1.4. Zakon o zaštiti podataka	108
6.2. Mehanizmi	109
6.2.1. Ombudsmen/ka Grčke	109
6.2.2. Nacionalna komisija za ljudska prava	111
6.2.3. Mreža za praćenje nasilja motiviranog rasizmom	113
6.2.4. Podnošenje tužbe/žalbe pred nadležnim sudom	113
6.3. Zaštita u slučaju specifičnih oblika kriminalizacije	114
6.3.1. Kršenje prava na zaštitu podataka	115
6.3.1.1. Grčko tijelo za zaštitu podataka i zakoni o zaštiti podataka i privatnosti u Grčkoj	115
6.3.2. Policijska i administrativna povreda dužnosti	118
6.3.2.1. Procesna prava i relevantni zakoni	118
6.3.2.2. Koga je moguće kontaktirati u slučaju povrede dužnosti	122
7. Zaključak	124
8. Prilog	125
8.1. Upute za podnošenje žalbe ombudsmenu/ki Grčke	125

Uvod

Posljednjih godina je zabilježeno sve ozbiljnije urušavanje vladavine prava u Evropi i otpor prema demokratiji, ljudskim pravima i onima koji rade na njihovoj odbrani. Branitelji/ce ljudskih prava su pod velikim rizikom od represije i raznih oblika kriminalizacije dok štite, promiču i čuvaju osnovne slobode i ljudska prava.³

Prema definiciji iz *Deklaracije UN-a o braniteljima/cama ljudskih prava*,⁴ branitelj/ica ljudskih prava je osoba koja, pojedinačno ili u zajedno s drugima, promiče i zalaže se za zaštitu i ostvarivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda u zemlji i na međunarodnom nivou na miran način. Ovaj pojam se široko koristi i može uključivati aktiviste iz različitih sredina, naučnike i pravnike, poput sudija i advokata. Dakle, uključuje i osobe u pokretu.

Posljedice kriminalizacije su nepregledne - za branitelje/ice ljudskih prava, kao i za ljude koje podržavaju. Često se ključna podrška žrtvama kršenja ljudskih prava u potpunosti obustavi ili se vrijedni resursi moraju utrošiti na borbu protiv djela kriminalizacije i njihovih posljedica. Ovaj priručnik opisuje i istražuje dostupne mehanizme i institucije, zakonodavstvo koje pruža zaštitu i načine za-

govaranja za slučajeve kada branitelji/ce ljudskih prava dožive kriminalizaciju na domaćem, evropskom ili međunarodnom nivou. Na nivou država, ovaj priručnik se fokusira na Grčku i Hrvatsku, a po mogućnosti će se dodatno proširiti.

Mreža za praćenje nasilja na granicama (BVMN) je neovisna mreža organizacija civilnog društva (OCD) i udruženja koji prate kršenja ljudskih prava na granicama Evropske unije (EU) i zalažu se za zaustavljanje nasilja nad osobama u pokretu. Nekoliko partnera i organizacija članica BVMN-a i same su doživjele ozbiljnu kriminalizaciju.⁵

Posljednjih godina, diskursi o sekuritizaciji pomaknuli su okvir migracije kao pitanja ljudskih prava na pitanje od krivičnog interesa, što je dovelo do sve većeg preklapanja između krivičnog prava, upravljanja migracijama i utvrđivanja vanjskih granica EU. Stoga stavljanje migracija u okvire sigurnosne prijetnje ozbiljno oblikuje imigracijske zakone, politiku i praksu. Rezultirajući događaji, kao što su sve brojnije prepreke ulasku i širenje kapaciteta za zadržavanje i deportaciju, doveli su do proliferacije krivičnih sankcija za "krivična djela u kontekstu migracija", čime je omogućena kriminalizacija migracija.⁶ Primarne mete ove kriminalizacije su osobe u pokretu.⁷ Širom Evrope, hiljade osoba koje su nepravedno proganjane zatvorene su bez pravednog suđenja nakon prelaska granice u po-

3 Za dodatna objašnjenja pozadine ovih događaja, vidjeti: Border Violence Monitoring Network. 2022. *Accused of Solidarity: A Report on Incidents of Criminalisation Targeting BVMN Member Organisations and their Team Members in 2021*. Dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/wp-content/uploads/Criminalisation.pdf>

4 Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote, and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms, (1999) UN Doc. A/RES/53/144. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-right-and-responsibility-individuals-groups-and>

5 Za više informacija o radu ove mreže, vidjeti: <https://www.borderviolence.eu/>; Mreža za praćenje nasilja na granicama. 2022. *Accused of Solidarity: A Report on Incidents of Criminalisation Targeting BVMN Member Organisations and their Team Members in 2021*. Dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/wp-content/uploads/Criminalisation.pdf>

6 Parkin, Joanna. 2013. *The Criminalisation of Migration in Europe: A State-of-The-Art of the Academic Literature and Research*. Liberty and Security in Europe Papers, No. 61. Dostupno na: <https://ssrn.com/abstract=2350119>; za više objašnjenja političkog konteksta, vidjeti i *ibid.*; Mreža za praćenje nasilja na granicama. 2020. *Shrinking spaces: Report on criminalisation of solidarity in the Western Balkans. Greece*. Dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/wp-content/uploads/Report-on-Criminalisation-of-Solidarity.pdf>; i Mreža za praćenje nasilja na granicama. 2022. *Islets, Interim Measures, and Illegal Pushbacks: Erosion of Rule of Law in Greece*. Dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/20548-2/>

7 Border Violence Monitoring Network. 2022. *Policy Brief: Criminalization of POM*. Dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/policy-brief-criminalization-of-pom/>

trazi za sigurnošću i zaštitom. Na primjer, stranci u Grčkoj danas čine približno 60% zatvorske populacije.⁸ Kriminalizacija branitelja/ica ljudskih prava, posebno u kontekstu migracija, produžetak je kršenja prava i kriminalizacije onih čija su ljudska prava ugrožena. To je sekundarni oblik kriminalizacije i oblik upravljanja čija je svrha namjerno targetiranje i odvratanje od daljeg rada i pružanja podrške, obeshrabrujući i druge koji žele da se uključe u slične aktivnosti.⁹

Branitelji/ce prava migranata su oni branitelji/ce ljudskih prava koji posebno promiču prava migranata i podržavaju osobe u pokretu.¹⁰ U evropskom kontekstu, naročito posljednjih godina, nerazmjerno su češće meta kriminalizacije, posebno zbog zloupotrebe zakonodavstva kojim su regulirana pitanja vezana za migracije.¹¹ Na primjer, ponavljajući obrazac optužbi koje države iznose protiv branitelja/ica prava migranata usmjeren je na lažne tvrdnje o njihovoj navodnoj umiješanosti u krijumčarenje, špijunažu ili omogućavanje ulaska na državnu teritoriju. Osim toga, međunarodno pravo mora je pod rizikom od proizvoljnog tumačenja na štetu branitelja/ica prava migranata koji rade u oblasti civilne potrage i spašavanja. Ova dešavanja dodatno su povezana s fenomenom "sužavanja prostora" (eng. *shrinking space*) za djelovanje civilnog društva, koji, u kombinaciji sa sve češćom primjenom ograničavajućeg zakonodavstva na organizacije

koje se zalažu za prava osoba u pokretu, dovodi do sve ograničenijeg obima djelovanja.¹² Trenutni razvoj događaja proširuje se na dodatne grupe, kao što su novinari koji izvještavaju o povezanim pitanjima, kao i advokati koji zastupaju osobe u pokretu i aktivisti.¹³

Prilikom mapiranja mogućih aktivnosti zagovaranja i puteva zaštite branitelja/ica ljudskih prava u slučajevima kriminalizacije, potrebno je uzeti u obzir obim, kao i različite oblike moguće represije i diskriminacije. Nemaju svi koji rade u oblasti ljudskih prava jednake privilegije, preduslove i pristup resursima, pa stoga nisu svi u istoj mjeri pogođeni sličnim mjerama. Intersekcijski oblici diskriminacije, kao što su diskriminacija po osnovu rasizma, imigracijskog statusa, klasizam, seksizam i patrijarhalne strukture, kao i homofobija i transfobija, mogu predstavljati dodatno opterećenje za branitelje/ice ljudskih prava.

-
- 8 World Prison Brief. 2022. Greece. Dostupno na: <https://www.prisonstudies.org/country/greece>.
- 9 Border Violence Monitoring Network. 2022. Black Book of Pushbacks 2022. Dostupno na: <https://left.eu/issues/publications/black-book-of-pushbacks-2022/>
- 10 Međutim, ovaj priručnik ne sadrži samo zagovaračke alate koje mogu koristiti branitelji/ce prava migranata, nego se bavi mehanizmima koji bi mogli biti od koristi svim braniteljima/cama ljudskih prava.
- 11 Special Rapporteur on the situation of human rights defenders. 2022. A/77/178: Refusing to turn away: human rights defenders working on the rights of refugees, migrants and asylum-seekers. United Nations General Assembly. Dostupno na: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/428/94/PDF/N2242894.pdf?OpenElement>
- 12 Za više objašnjenja političkog konteksta, vidjeti i Mreža za praćenje nasilja na granicama. 2022. Accused of Solidarity: A Report on Incidents of Criminalisation Targeting BVMN Member Organisations and their Team Members in 2021. Dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/wp-content/uploads/Criminalisation.pdf>; i Mreža za praćenje nasilja na granicama. 2020. Shrinking spaces: Report on criminalisation of solidarity in the Western Balkans. Greece. Dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/wp-content/uploads/Report-on-Criminalisation-of-Solidarity.pdf>
- 13 Border Violence Monitoring Network. 2022. Black Book of Pushbacks 2022. Dostupno na: <https://left.eu/issues/publications/black-book-of-pushbacks-2022/>; vidjeti, za kontekst u Grčkoj: Border Violence Monitoring Network. 2022. Submission Rule of Law Report Greece: Februar 2023. Dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/submission-rule-of-law-report-greece-february-2022/>; i Mreža za praćenje nasilja na granicama. 2022. Islets, Interim Measures, and Illegal Pushbacks: Erosion of Rule of Law in Greece. Dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/20548-2/>

Razlikovanje oblika kriminalizacije

Kriminalizacija se javlja u različitim oblicima.¹⁴ Za potrebe ovog priručnika, razlikujemo formalnu i neformalnu kriminalizaciju, ali se moguće protumjere odnose na oba oblika.

Formalna kriminalizacija odnosi se na radnje koje poduzimaju vlade i organi vlasti, a koje često rezultiraju pritvaranjem, sudskim procesima i strateškim tužbama protiv učešća javnosti (SLAPP); Branitelji/ce ljudskih prava se lažno optužuju za umiješanost u kriminalne radnje. U oblasti migracija, optužbe obično uključuju “omogućavanje ilegalnog ulaska” ili “neprijavljeni boravak”, a koriste se za kriminalizaciju radnji na koje su osobe u pokretu prisiljene (kao što je upravljanje čamcem) ili djela počinjena iz solidarnosti s njima.¹⁵ Radnje koje se odnose na pomoć sa ljudskim pravima i praćenje kršenja ljudskih prava često se kriminaliziraju; u grčkom kontekstu, to ima oblik navodnog širenja “lažnih vijesti” putem nedavno uvedenog zakonodavstva kojim se kriminalizira svaka informacija “koja može izazvati zabrinutost ili strah javnosti ili potkopati povjerenje javnosti u domaću privredu, odbrambenu sposobnost zemlje ili javno zdravstvo.”¹⁶

Neformalna kriminalizacija može biti mnogo suptilnija i najčešće je zabilježen oblik kriminalizacije usmjeren na organizacije članice BVMN mreže. Činovi neformalne kriminalizacije mogu se podijeliti na činove represije, prijetnje, zastrašivanje i ometanje ili uništavanja usluga. Prijetnja upotrebom fizičkog nasilja ili njegova upotreba izazivaju sve veću bojazan. Neformalna kriminalizacija nije ništa manje destruktivna od formalne. Umjesto toga, proizvoljnost takvih postupaka prijeti nagrizanjem vladavine prava i čini prostore za osobe u pokretu i humanitarni rad nesigurnim i nepredvidivim.¹⁷ Dok su mehanizmi i moguće radnje nabrojani u ovom priručniku lakše primjenjivi u slučajevima formalne kriminalizacije, dokazi o svim oblicima kriminalizacije, formalne i neformalne, trebaju se prikupljati u svakom trenutku (vidjeti Poglavlje 1(IV)). Često se neformalna represija javlja u ponavljajućim i sistemskim obrascima s ciljem obeshrabrivanja i zastrašivanja uključenih osoba. Dokaze treba prikupljati jer mogu biti korisni u budućim postupcima.

14 Za detaljne informacije, vidjeti Border Violence Monitoring Network. 2022. Black Book of Pushbacks 2022. Dostupno na: <https://left.eu/issues/publications/black-book-of-pushbacks-2022/>

15 Spaggiari, Ottavia. 2022. How European courts are wrongfully prosecuting asylum seekers as smugglers: “These people are victims of the system.” The New Humanitarian. Dostupno na: <https://www.thenewhumanitarian.org/investigation/2022/09/01/European-courts-prosecution-asylum-seekers>; Border Violence Monitoring Network. 2022. Policy Brief: Criminalization of POM. Dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/policy-brief-criminalization-of-pom/>; for prominent examples of people on the move facing such charges, vidjeti, na primjer, I Have Rights. n.d.. Free the Samos 2! The real crime is the border regime – Justice for N. & Hasan. Dostupno na: <https://ihaverights.eu/free-the-samos-2/> i Free El Hiblu 3. n.d.. The El Hiblu 3. Dostupno na: <https://elhiblu3.info/index>

16 Izmjene i dopune Krivičnog zakona, Zakona o krivičnom postupku i druge hitne odredbe. Zakon 4855/202. 2021. Dostupno na: <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/11779190.pdf>; vidjeti Mreža za praćenje nasilja na granicama. 2022. Accused of Solidarity: A Report on Incidents of Criminalisation Targeting BVMN Member Organisations and their Team Members in 2021. s. 12. Dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/wp-content/uploads/Criminalisation.pdf>

17 Border Violence Monitoring Network. 2022. Accused of Solidarity: A Report on Incidents of Criminalisation Targeting BVMN Member Organisations and their Team Members in 2021. Dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/wp-content/uploads/Criminalisation.pdf>

Metodologija

Od septembra do decembra 2022, Mreža za praćenje nasilja na granicama provela je opsežno istraživanje o mogućim pravnim, institucionalnim i neformalnim mehanizmima koje treba koristiti ili primijeniti kada se branitelj/ica ljudskih prava suoči s kriminalizacijom. Obavljeno je i više od 25 intervjua s različitim akterima i organizacijama, vladinim i nevladinim, koje rade u oblasti migracija, kretanja bez granica, zaštite ljudskih prava i/ili odbrane ljudskih prava. Nekoliko aktera i sami su

se suočili s kriminalizacijom te su izvijestili o radnjama koje su poduzeli, institucijama kojima su se obratili i stečenim iskustvima iz tog procesa.

1. Opće preporuke

Uvidi i preporuke na osnovu konsultacija s braniteljima/cama ljudskih prava koji se suočavaju s kriminalizacijom

Tokom faze istraživanja, u kojoj su obavljani intervjui s aktivistima, organizacijama i drugim osobama koje se suočavaju s kriminalizacijom, određene opće stvari i preporuke ponavljale su se sa različitim akterima. Na osnovu toga, odlučeno je da se uključi sljedeća **neiscrpna lista općih preporuka** za branitelj(ic)e ljudskih prava koji se suočavaju s kriminalizacijom,¹⁸ jer su akteri s kojima smo razgovarali naglasili potrebu da se razmotre određeni ključni aspekti prije i tokom primjene nabrojanih instrumenata i mehanizama.

I) Lična sigurnost je na prvom mjestu!

Branitelji/ce ljudskih prava trebaju se pobrinuti da oni lično i njihova organizacija i njena imovina budu sigurni (uključujući imovinu poput informacija i digitalnih podataka, kao i fizički prostor organizacije). Samo ako je navedena sigurnost zajamčena, mogu se uspješno i održivo poduzeti dalji koraci u borbi protiv kriminalizacije putem zagovaranja i daljeg doprinosa odbrani ljudskih prava. Iako ovu preporuku općenito treba razmotriti u mirnijim periodima kada je obim posla manji i u situacijama kada ne postoji aktivna prijetnja represijom, posebno je treba uzeti u obzir kada se branitelji/ce ljudskih prava suoče s neformalnim i formalnim oblicima kriminalizacije.

Sigurno mjesto

- ▶ Siguran radni prostor/ured.
- ▶ Raditi na izradi plana za hitne slučajeve/ plana evakuacije u slučaju izrazito prijetjećih okolnosti (vidjeti u nastavku).
- ▶ Siguran životni prostor.
Po mogućnosti razdvojiti radni i životni prostor.
Po potrebi: seliti se/mijenjati mjesta.

Ako situacija na terenu postane previše opasna ili rizična, najbolja odluka može biti preseljenje u drugo mjesto, grad ili čak državu. Takve odluke mogu biti vrlo teške i možda neće biti moguće za svakoga zbog boravišnog statusa. Stoga može biti važno da se takve situacije i relevantni koraci unaprijed razmotre.

Otpornost i mentalno zdravlje

Jedan od najčešćih oblika kriminalizacije je neformalna represija i, s tim u vezi, strategije psihičke demoralizacije. Represija može izazvati osjećaje poput bespomoćnosti, straha, paranoje i depresije. U kombinaciji s radom u oblasti ljudskih prava koji ionako psihički i emocionalno iscrpljuje, to može biti ogroman teret. Stoga branitelji/ce ljudskih prava trebaju raditi na strategiji otpornosti. To se može isplatiti i u periodima bez incidenata kriminalizacije.

- ▶ Za naše sagovornike/ce, strategija otpornosti između ostalog uključuje:
 - ▶ Davanje prioriteta mentalnom zdravlju tima.
 - ▶ Razmatranje: Šta nam je potrebno za psihičku i emocionalnu dobrobit?
 - ▶ Imati pristup odgovarajućoj psihosocijalnoj podršci za sebe i svoj tim u svakom trenutku.
 - ▶ Fiksno radno i slobodno vrijeme, npr. politika slobodnih vikenda.
 - ▶ Odvojen privatni i službeni telefon.
 - ▶ Uspostavljanje drugarskog sistema unutar tima da bi se međusobno brinuli o mentalnom zdravlju.
 - ▶ Izgradnja tima i zabavne i opuštajuće aktivnosti u okviru tima.
 - ▶ Razmjena iskustava sa drugima koji se suočavaju s kriminalizacijom.

Sigurnost podataka

Kada govorimo o sigurnim prostorima i ličnoj sigurnosti, sigurnost (digitalnih) podataka jedno je od najistaknutijih pitanja. Razni ispitanici/e doživjeli su oblike digitalnog nadzora tokom procesa kriminalizacije.

Budući da se svi podaci koje organi vlasti prikupe

18 Vidjeti i, "Napomenu o odricanju odgovornosti".

mogu potencijalno upotrijebiti protiv njih, branitelji/ce ljudskih prava trebaju zaštititi svoje lične i radne podatke od početka svojih radnih aktivnosti. Sva komunikacija i uređaji trebaju biti šifrirani, a podaci uvijek pohranjeni na sigurna mjesta.

II) Izraditi plan za vanredne situacije

Situacije koje uključuju kriminalizaciju vjerovatno su emocionalno i psihički opterećujuće. Budući da se kriminalizacija obično odvija paralelno sa svakodnevnim radom branitelja/ica ljudskih prava ili uz njega, raspoloživi vremenski resursi za bavljenje kriminalizacijom najvjerovatnije su ograničeni. Kao vid represije, kriminalizacija skoro uvijek ima slične posljedice: ostavlja osjećaj nemoći i straha kod pogođenih osoba, te može dovesti do podjela na grupe. Stoga su mnogi branitelji/ce ljudskih prava s kojima smo razgovarali preporučili da se u mirnijim periodima unaprijed preventivno razrade mogući scenariji kriminalizacije i izradi vanredni plan ili strategija za slučajeve kriminalizacije. Pri izradi strategije za vanredne situacije, uvijek prvo treba razmotriti: *Kako možemo, kao pojedinci ili organizacija, u promjenjivom okruženju, jamčiti vlastitu sigurnost, sigurnost naših kolega i ljudi koje podržavamo?*

Sljedeća neiscrpnna lista sadrži korisne tačke koje treba uključiti u plan za vanredne situacije i koje treba imati na umu tokom tekućih aktivnosti:

Stalno promišljanje i revidiranje strategija rada i zagovaranja

- ▶ Da li je modus operandi održiv?
- ▶ Branitelji/ce ljudskih prava trebaju ostati fleksibilni u svom načinu rada i biti u stanju da se prilagođavaju političkim i društvenim promjenama u svom lokalnom kontekstu/državi.

Poznavanje (procesnih) prava!

- ▶ Iako je naše istraživanje pokazalo da ih (lokalne) vlasti često ne poštuju, osnovna i građanska prava štite pojedince, posebno njihovo pravo na privatnost, slobodu izražavanja i mišljenja. Poznavanje vlastitih prava

i sposobnost pozivanja na njih (i relevantno zakonodavstvo države) u kontaktu s lokalnim vlastima poput policije može pomoći u ublažavanju ili sprečavanju djela represije.

- ▶ npr. racije u distribucijskim centrima za osobe u pokretu u Grčkoj.
- ▶ Osigurati pristup pravnim konsultacijama i/ili mrežama pravnika.

Pristup pravnom savjetovanju i dobrom advokatu (ili više njih) može pomoći u procjeni mogućih situacija kriminalizacije iz pravne perspektive. Profesionalna procjena stvarne pravne prijetnje u slučaju incidenta kriminalizacije može pomoći u razumijevanju situacije iz pravne perspektive i procjeni koje je korake potrebno poduzeti kako bismo bili sigurni. Represija često djeluje kroz zatrašivanje, utičući na mentalnu i psihičku dobrobit kroz potencijalnu prijetnju. Pravne konsultacije mogu pomoći u prevenciji panike i paranoje.

- ▶ Za pravnu podršku u slučaju kriminalizacije osoba u pokretu, vidjeti *Captain Support*: Facebook stranica: <https://www.facebook.com/CaptainSupportLegalAid>
Email: captainsupport@proton.me

- ▶ Za podršku u zastupanju u slučaju kriminalizacije osoba u pokretu, vidjeti *borderline-europe*:
Web stranica: <https://www.borderline-europe.de/projekte/kriminalisierung-von-migration-und-solidarität?l=en>
Email: mail@borderline-europe.de

Informiranost o kriminalizaciji u kontekstu države

- ▶ Poznavanje novijih trendova i dešavanja u vezi s kriminalizacijom branitelj(ic)a ljudskih prava u nacionalnom/lokalnom kontekstu može im pomoći da izbjegnu situacije u kojima će biti meta organa vlasti. Humanitarna pomoć i odbrana ljudskih prava sve su češće meta pokušaja različitih oblika kriminalizacije.
- ▶ Stoga su sljedeća pitanja relevantna za razmatranje:
 - Koje aktivnosti se često kriminaliziraju?

- Koje optužbe se često iznose? Koji je pravni osnov i šta se može uraditi da se on ospori?
- U kontekstu podrške ljudskim pravima osoba u pokretu, često se npr. iznose optužbe za omogućavanje ilegalnog ulaska.

Informiranost o mogućnostima za finansiranje

Ako dođe do aktivne kriminalizacije, mogu biti potrebne protumjere, pravna odbrana i javne medijske kampanje. To može biti skup pothvat, a informiranje o mogućnostima financiranja, npr. kroz fondove za pravnu pomoć, prikupljanje sredstava, moguće kampanje itd, može biti korisno.

Razmatranje javne vidljivosti osoba uključenih u organizaciju

- ▶ Rad u okviru tima ili organizacije može uključenim osobama pružiti pravnu i javnu zaštitu. Ipak, to obično podrazumijeva neku vrstu zakonske odgovornosti za organizaciju. Branitelji/ce ljudskih prava trebali bi razmotriti kakav pravni status žele imati u organizaciji.
- ▶ Često je potrebno i korisno imati osobu zaduženu za odnose s javnošću koja javno predstavlja organizaciju. Preporučuje se da se broj osoba koje su javno povezani s organizacijom svede na najmanju moguću mjeru, kako se ne bi nepotrebno uključivao veći broj ljudi u pravne postupke u formalnim slučajevima kriminalizacije.

Razmatranje scenarija za evakuaciju

Dok utvrđuju plan za vanredne situacije, branitelji/ce ljudskih prava trebaju također razmotriti scenarije u kojima evakuacija "sa terena" postaje neophodna. Mogu postojati situacije koje predstavljaju takvu neposrednu prijetnju (fizičkoj i mentalnoj) dobrobiti osoba uključenih u organizacijske strukture da je napuštanje radnog mjesta na kraće ili duže vrijeme najbolja ili jedina opcija. Te situacije mogu uključivati prijetnje fizičkim nasiljem upućene braniteljima/cama ljudskih prava i njihovim

kolegama ili prijetnje pritvaranjem i krivičnim postupkom.

Stoga bi branitelji/ce ljudskih prava, između ostalog, trebali uzeti u obzir sljedeće:

- ▶ Kada bismo napustili mjesto rada?
- ▶ Gdje ćemo otići?
- ▶ Ko lako može otići, a ko ne može?¹⁹
- ▶ Koje su implikacije po ljude koje organizacija podržava?
- ▶ Koje su implikacije po organizaciju, njezino poslovanje i imovinu?

Ovdje su ravna hijerarhija i strukture znanja korisne kako bi se osigurao nastavak aktivnosti ako pojedinci trebaju napustiti organizaciju. Niko ne treba biti nezamjenjiv. Time se ublažava i psihički pritisak na nadležne osobe.

III) Niko neće biti ostavljen

Branitelji/ce ljudskih prava često rade u organizacijama ili grupama. Grupni procesi mogu biti posebno osjetljivi i zahtijevaju procese pregovaranja i pronalaženja konsenzusa. Može biti korisno da se unaprijed razgovara o općem pristupu represiji i kriminalizaciji prije nego što dođe do nje. Pitanja za razmatranje:

- ▶ Kakav pristup represiji i kriminalizaciji mi kao grupa biramo?
- ▶ Kako želimo donositi odluke? Ko donosi odluke?
- ▶ Kako se može osigurati jednak pristup informacijama i zastupanje za sve pogođene osobe (u slučaju kriminalizacije i/ili poduzimanja koraka prema javnim kampanjama protiv represije)?
- ▶ Kako možemo osigurati da nitko ne bude ostavljen u tom procesu?
- ▶ Kako možemo uzeti u obzir intersekcionalnost i osigurati da osobe pogođene intersekcijom diskriminacijom, npr. osobe tamnije boje kože, osobe bez povlaštenih pasoša ili osobe koje se ne izjašnjavaju kao cisrodni muškarci ne nose dodatni teret tokom diskriminacije?

¹⁹ Ovdje je potrebno uzeti u obzir privilegije i hijerarhiju moći u odnosu na slobodu kretanja ljudi. Svi koji su uključeni u organizacijske strukture možda nemaju jednake privilegije i resurse da bi se jednostavno preselili u drugu sigurnu zemlju ili regiju. Grupa treba raditi na iznalaženju solidarnog rješenja.

IV) Prikupljanje dokaza

Obično formalni (pravni) kriminalizacijski dosjei prate incidente neformalne²⁰ kriminalizacije koja je u toku. Da bismo mogli intervenirati i reagirati kada to bude potrebno, važno je prikupiti dokaza o različitim oblicima represije. To može biti posebno korisno da se pokaže da se incident nije desio u vakuumu, nego da je dio sistematske i stalne prakse. Time se može poboljšati zastupanje.

Dakle, branitelji/ce ljudskih prava trebaju:

- ▶ Dokumentovani sve vrste dokaza.
- ▶ To bi se trebalo raditi ne samo korištenjem službenih sredstava za dokumentovanje poput mehanizama opisanih u sljedećim poglavljima ovog priručnika, nego i neslužbenih i internih sredstava, kao što su:
 - Interna evidencija o incidentima, npr. kriminalizacija i zastrašivanje od strane policije.
 - Objave na Facebooku, npr. o nezakonitim racijama na lokacijama organizacije, zastrašivanja osoblja putem (lokalnih) vlasti.
 - Saopćenja za medije.
 - Izveštaji.
- ▶ Uzmite u obzir da prikupljanje dokaza možda neće dovesti do izravne akcije/olakšanja u određenoj situaciji, ali je važan korak za "poticanje" relevantnih mehanizama, podizanje svijesti o pitanju kriminalizacije branitelj(ic)a ljudskih prava, doprinos zajednici solidarnosti i sprečavanje buduće kriminalizacije. Povećanje baze dokaza pomaže u dokazivanju sistematskog karaktera kriminalizacije i korisno je u pravnim postupcima za ličnu upotrebu, kao i za druge osobe/organizacije koje se suočavaju sa sličnim situacijama.
- ▶ Prikupljanje dokaza također doprinosi prikupljanju informacija o interseksionalnosti²¹ kriminalizacije branitelj(ic)a ljudskih prava i srodnim temama, kao što su kriminalizacija migracija, demokratija, (suženi) prostor za djelovanje civilnog društva i feminizam. Ovo

je važno za razumijevanje kriminalizacije kao političkog pothvata i za moguće dugoročno zagovaranje.

V) Izgraditi mrežu

Jedan od ključnih alata za učinkovito individualno i dugoročno zagovaranje je snažna mreža solidarnosti i podrške. Izgradnja takve mreže može biti dugotrajan i naporan proces, koji bi trebao započeti prije nego što dođe do kriminalizacije. Preporučuje se uspostavljanje i širenje kontakata sa: **političarima na nivou države i EU.**

- ▶ Domaći političari i oni u Parlamentu EU mogu biti važni kontakti za davanje vidljivosti nekom problemu, podizanje javne svijesti i olakšavanje pristupa (političkim) fondovima.
- ▶ Možda neće moći izravno podržati ili promijeniti situaciju, ali mogu doprinijeti preusmjeravanju pažnje svojih kolega i tako uticati na politički narativ.
- ▶ Zastupnici u Evropskom parlamentu mogu poduzeti određene konkretne korake kojima se može podržati politički dijalog, kao što je podnošenje zastupničkih pitanja bilo kojoj instituciji ili tijelu EU, npr. Vijeće EU i Evropskoj komisiji.²²
- ▶ Ipak, branitelji/ce ljudskih prava koji se obraćaju političarima trebali bi imati na umu da je njihov opseg djelovanja možda ograničen. Preporučljivo je da se prethodno procijeni šta se može očekivati od domaćih, ali i političara EU i šta zahtijevati od njih, kako se ne bi gubili vrijeme i energija.

Novinarima i medijima

- ▶ Branitelji/ce ljudskih prava trebaju u svakom trenutku biti svjesni moći medija da utiču na javno mnijenje i narative. Medijske kuće mogu se suprotstavljati ciljevima branitelj(ic)a ljudskih prava i koristiti kao alat za kriminalizaciju kroz klevetničke kampanje koje je ini-

²⁰ Definicija neformalne kriminalizacije data je u Uvodu.

²¹ Za detaljnije objašnjenje interseksionalnosti u kontekstu kriminalizacije branitelja/ica ljudskih prava, pogledajte Uvod.

²² Za više informacija, pogledajte Poglavlje 4.2.6. o saradnji s Evropskim parlamentom.

cirala vlada, ali jednako tako mogu se koristiti i kao struktura podrške za mrežu solidarnosti. Dakle, medijske kuće su važan dio pokretanja medijskih kampanja za suprotstavljanje klevetničkim kampanjama, pokretanje kampanja protiv represije i općenito za izgradnju snažnog protunarativa.

- ▶ Pažnja koju javnost pridaje tom pitanju (slučaj za odbranu ljudskih prava, kao i sama kriminalizacija) može biti važna za stvaranje podrške u civilnom društvu i prikupljanje potencijalnih sredstava.
- ▶ Preporučuje se uspostavljanje (ličnih) kontakata s novinarima i izgradnja trajnog odnosa međusobnog povjerenja. To se npr. može postići kroz obraćanje novinarima i razgovor s njima o nedavnim događajima.
- ▶ Kontakti s lokalnim i novinarima u državi mogu pomoći u razumijevanju javnog narativa i praćenju domaće štampe, relevantnih članaka i razvoja događaja.

Pojedincima, npr. naučnicima/cama i istraživačima/cama

Članovi/ce akademske zajednice koji rade na istraživanjima kriminalizacije branitelj(ic)a ljudskih prava bit će zainteresirani za saradnju s kriminaliziranim braniteljima/cama ljudskih prava. Ti kontakti mogu biti obostrano korisni jer doprinose podizanju javne svijesti i mogu olakšati dalje umrežavanje.

Priznanja u oblasti ljudskih prava

- ▶ Postoji znatan broj priznanja i nagrada u oblasti ljudskih prava, koje se dodjeljuju pojedincima ili skupinama koji su se izuzetno angažirali na zaštiti i odbrani ljudskih prava. Oni mogu predstavljati kanal za zagovaranje jer će se pažnja javnosti preusmjeriti na pitanja koja brinu dobitnike priznanja.
- ▶ Uz potencijalne nagradne fondove, naziv na-

grade i prateći publicitet možda mogu doprinijeti zaštiti branitelja/ica ljudskih prava od kriminalizacije i klevetničkih kampanja.

- ▶ Vidjeti, na primjer:
 - Front Line Defenders Award²³
 - Nagrada Sakharov Evropskog parlamenta²⁴

Domaće i međunarodne nevladine organizacije i pravne inicijative

- ▶ Osim korištenja mehanizama nabrojanih u ovom priručniku, umrežavanje i uspostavljanje kontakata s međunarodnim nevladinim organizacijama, kao i lokalnim, rad u oblasti ljudskih prava i branitelj(ic)a ljudskih prava mogu biti korisni u slučaju kriminalizacije. (Lični) kontakti u drugim organizacijskim strukturama i prethodne razmjene mišljenja s njima povrhavaju vjerovatnoću da će neka organizacija biti spremna podržati slučaj branitelja/ice ljudskih prava. To bi moglo pomoći u slučajevima kriminalizacije zbog javnog i profesionalnog doseg takvih organizacija.
- ▶ Tokom istraživanja za potrebe ovog priručnika, identificiran je sljedeći neiscrpan popis međunarodnih NVO koje na svojim web stranicama navode da se u radu fokusiraju na kriminalizaciju branitelja/ica ljudskih prava u Evropi:
 - Amnesty International
 - Civil Right Defenders
 - Front Line Defenders
 - Human Rights Watch
 - Human Rights House Foundation
 - Sea Watch Legal Aid Fund (Fond pravne pomoći Sea Watch)
 - International Commission of Jurists (Međunarodna komisija pravnika)
 - International Federation for Human Rights (Međunarodna federacija za ljudska prava)
 - International Service for Human Rights (Međunarodna služba za ljudska prava)

²³ Za više informacija i aktuelne pozive za nominacije, vidjeti: Frontline Defenders. 2023. The Front Line Defenders Award. Dostupno na: <https://www.frontlinedefenders.org/en/front-line-defenders-award>.

²⁴ Za više informacija i kontakt detalje: Nagrada Sakharov Evropski parlament. N.d. Home: Sakharov Prize. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/sakharovprize/en/home/>

Druge osobe koje se suočavaju s kriminalizacijom.

- ▶ Može biti koristno i povezivanje s drugim braniteljima/cama ljudskih prava, pojedincima i organizacijama, koji se suočavaju s kriminalizacijom. Poznavanje osoba u sličnim situacijama može biti korisno za razmjenu iskustava i učenje iz međusobnih iskustava, kao i uzajamna podrška kroz izgradnju jakih mreža za razmjenu dokaza i zajedničkog stručnog znanja o nekom pitanju.
- ▶ Ako su branitelji/ce ljudskih prava zakonski kriminalizirani u zajedničkom predmetu sa drugim organizacijama ili pojedincima, korisno je pokušati pronaći zajednički jezik o tome kako se nositi s kriminalizacijom. Postoji nekoliko mogućih pristupa, i dok će neke organizacije krivične istrage smatrati tek pravnim pitanjem, druge će kriminalizaciju tretirati kao politički pothvat, stavljajući je u širi kontekst koji zahtijeva politički odgovor. Ne postoji ispravan ili pogrešan pristup i pronalaženje zajedničkog jezika možda neće biti moguće, ali poželjno je biti svjestan potencijalnih neslaganja i pronaći načine da im ne dopustite da vam ometaju rad.

VI) Razmotriti politički i društveni kontekst

Iako djelomično imaju oblik pravnih instrumenata i postupaka, djela represije i kriminalizacije uvijek se moraju posmatrati u političkom kontekstu. Stav BVMN mreže je da su svi pokušaji kriminalizacije branitelja/ica ljudskih prava političke prirode, odnosno da se radi o indirektnom pokušaju vlasti da ušutkaju neželjene kritike na račun njihovih kršenja ljudskih prava, te da stoga zahtijevaju i politički odgovor. Politički konteksti se razlikuju od slučaja do slučaja.

- ▶ Prije nego što se branitelji/ce ljudskih prava obrate (službenim) vladinim mehanizmima povodom pitanja kriminalizacije, trebali bi razmotriti lokalni i politički kontekst u državi. Državni organi ne moraju nužno biti neovisni ili mogu donositi odluke na osnovu svog razumijevanja šireg političkog konteksta.
- ▶ Kada sarađuju s političkim ili vladinim org-

anima, branitelji/ce ljudskih prava trebaju biti svjesni da bi informacije koje podijele mogle procuriti i trebaju razmotriti pouzdanost mehanizma.

- ▶ Svjedočenja pred državnim organima poput policije mogu se iskoristiti protiv branitelja/ica ljudskih prava. Stoga se izjave i informacije trebaju pažljivo dijeliti, a saradnja s vladinim institucijama treba se odvijati nakon opreznog promišljanja. Saradnja nije ujedno i garancija da će neko izbjeći kriminalizaciju.
- ▶ Opći trend erozije vladavine prava u Evropi može oduzeti moć pravnim alatima. I domaće i međunarodno pravo i pravni instrumenti u opasnosti su od zloupotrebe od strane političkih aktera za vlastite političke ciljeve.
- ▶ Kada sarađuju s državnim i lokalnim vlastima, branitelji/ce ljudskih prava trebaju imati na umu moguće jezičke barijere.
- ▶ Branitelji/ce ljudskih prava trebali bi provesti procjenu rizika prije bilo kakvih zagovaračkih aktivnosti:
 - Koje su moguće prednosti ovog mehanizma?
 - Koji su mogući rizici?
 - Na primjer: Postoji li opasnost od pritvora kada se svjedoči u sudskom postupku?
- ▶ Branitelji/ce ljudskih prava trebaju razmotriti i društveni kontekst u kojem djeluju. Kada razmatraju zagovaranje na lokalnom nivou, trebaju razmisliti o tome koliko bi se pažnje javnosti moglo preusmjeriti na njihovu ličnu situaciju. To ovisi o društvenoj situaciji i o osjetljivosti određenog pitanja. U vrlo ispolitiziranoj i napetoj situaciji, neko možda ne želi da se izlaže velikoj pažnji javnosti iz više razloga, uključujući sigurnosne. Važno je razmisliti koje oblike zagovaranja odabрати kako bi se postigao optimalan ishod bez negativnih reakcija javnosti.

Razmotriti hijerarhije moći

Svi koji se bave ljudskim pravima trebaju poznavati i biti senzibilizirani na postojeće **hijerarhije moći u našim društvima, posebno u oblasti zaštite ljudskih prava**. Nemaju svi jednake privilegije niti jednak pristup podršci/resursima. Branitelji/ce ljudskih prava trebali bi razmisliti o vlastitim privilegijama i uzeti u obzir da je kriminalizacija bran-

itelja/ica ljudskih prava često sekundarni oblik pokreta kriminalizacije koji nerazmjerno proganja osobe u pokretu.

2. Ujedinjene nacije

2.1 Relevantne deklaracije i konvencije

U okviru svog mandata, Ujedinjene nacije (UN) su razvile opsežan okvir prava ljudskih prava, uključujući utvrđivanje prava u ugovorima i instrumentima, te povezane mehanizme za podršku njihovoj zaštiti i provedbi.²⁵ Najpoznatiji, ali i prvi izrađeni dokument je *Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima* (UDLJP). *Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima*, *Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima* i *UDLJP čine Međunarodnu povelju o ljudskim pravima*. U godinama nakon usvajanja ovih međunarodnih dokumenata, utvrđeni su dodatni dokumenti (koji se također nazivaju ugovorima i instrumentima), a potom su ih države potpisale i usvojile, npr. konvencije koje jamče prava specifičnih grupa kao što su djeca.²⁶ Važno je istaknuti da su ugovori i paktovi pravno obvezujući, dakle provodivi i s utvrđenom

odgovornošću, prema okviru UN-a, a time i međunarodnom pravu, nakon što država postane strana određenog pakta ili ugovora.²⁷ Stoga su države članice dužne uskladiti svoje zakonodavstvo s odgovarajućim ugovorom ili paktom i uspostaviti relevantne mehanizme zaštite. U slučaju da države efikasno ne štite prava sadržana u paktu ili ugovoru čije su potpisnice, postoje različiti mehanizmi unutar okvira ljudskih prava UN-a kojima se nastoji osigurati njihova provedba, a koji su dostupni na regionalnom nivou.²⁸

Međutim, treba uzeti u obzir da države mogu odbaciti određene odredbe ugovora putem tzv. "rezerve". Ovdje se slijede posebna pravila, koja su navedena u čl. 2 (1)(d) *Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora*.²⁹ S druge strane, instrumenti nisu zakonski obavezujući. Instrumenti UN-a mogu biti u obliku deklaracije, principa ili smjernica; oni tumače međunarodno pravo u vezi s određenom temom i daju smjernice o tome.³⁰ Tako doprinose "dinamičnom razvoju međunarodnih pravnih normi i odražavaju obavezu država da se kreću u određenim smjerovima, pridržavajući se određenih načela."³¹ Na primjer, kao što je objašnjeno u nastavku, Deklaracija o braniteljima/cama ljudskih prava predstavlja takav instrument. U okvirima UN-a, Ured Visokog komesara za ljudska prava (OHCHR) ima mandat da promiče i štiti ljudska prava sadržana u pravnom okviru UN-a za

25 <https://www.un.org/en/global-issues/human-rights>

26 United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. International Human Rights Law. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/instruments-and-mechanisms/international-human-rights-law>

27 United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Status of Ratification: Dashboard. Dostupno na: <https://indicators.ohchr.org/>

28 <https://www.ohchr.org/en/instruments-and-mechanisms/international-human-rights-law>

29 Za više informacija, vidjeti: Dag Hammarskjöld Library. 2022. What are reservations to treaties and where can I find them? Dostupno na: <https://ask.un.org/faq/139887>; za listu rezervi uz međunarodne ugovore, vidjeti: United Nations Treaty Collections. N.d. Multilateral Treaties Deposited with the Secretary-General. Dostupno na: https://treaties.un.org/Pages/Participation-Status.aspx?clang=_en; za izvorni pravni tekst, vidjeti: Vienna Convention on the law of treaties. 1969. Volume 1155-I-18232. Dostupno na: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201155/volume-1155-I-18232-English.pdf>

30 United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. International Human Rights Law. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/instruments-and-mechanisms/international-human-rights-law>; Global Detention Project. 2016. Migration-Related Detention and International Law. Dostupno na: <https://www.globaldetentionproject.org/international-law/un-declarations-principles-guidelines>;

31 United Nations Permanent Forum on Indigenous Issues. N.d. Frequently Asked Questions: Declaration on the Rights of Indigenous Peoples. Dostupno na: <https://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/FAQsindigenousdeclaration.pdf>

ljudska prava.³²

UN je utvrdio nekoliko deklaracija i konvencija kojima se štite prava branitelja/ica ljudskih prava i povezane mehanizme za osiguravanje njihove provedbe, koji su predstavljeni u nastavku.

2.1.1. Deklaracija o braniteljima/cama ljudskih prava

Najrelevantnija deklaracija UN-a o braniteljima/cama ljudskih prava je **Deklaracija o pravu i odgovornosti pojedinaca, grupa i društvenih organa da unaprjeđuju i štite univerzalno priznata ljudska prava i osnovne slobode**,³³ poznata i kao *Deklaracija o braniteljima/cama ljudskih prava*. Kao što je navedeno, budući da je u formatu deklaracije, nije zakonski obavezujući instrument. Međutim, ona sadrži obaveze utvrđene u drugim pravno obavezujućim ugovorima UN-a i daje smjernice za njihovu provedbu u vezi s braniteljima/cama ljudskih prava.³⁴ Kako bi se osigurala provedba Deklaracije, UN je uveo poziciju specijalnog izvjestitelja za branitelje/ice ljudskih prava (Posebni postupak), koji ima zadatak da promiče njenu provedbu (vidjeti Poglavlje 2.2.3). Najrelevantniji su sljedeći članovi deklaracije:³⁵

- Čl. 1: “Svako ima pravo da pojedinačno i zajedno sa drugima, **unapređuje i zalaže se za zaštitu i ostvarivanje ljudskih prava** i osnovnih sloboda na nacionalnom i međun-

arodnom nivou.”

- Čl. 5: Pravo **da se sastane i okupi na miran način**; (b) da oformi i pridruži se grupama, organizacijama ili nevladinim organizacijama (NVO), i da komunicira sa vladinim organizacijama kako bi promicao i štutio ljudska prava.
- Čl. 6 (a): Pravo “da zna, traži, pribavi, primi i čuva **informacije o svim ljudskim pravima i osnovnim slobodama**,” te informacije o **njihovoj provedbi** na upravnom i administrativnim nivou.
- Čl. 6 (b): Pravo da “**objavljuje, saopštava i širi među drugim ljudima stavove, informacije i znanje** o svim ljudskim pravima i osnovnim slobodama.”
- Čl. 6 (c): “Da **proučava, raspravlja, formira i brani svoja mišljenja** o pridržavanju, i zakonski i u praksi, svih ljudskih prava i osnovnih sloboda i [...] da **skrene pažnju javnosti na ta pitanja**.”
- Čl. 7: Pravo da razvija i zagovara nove ideje o ljudskim pravima.
- Čl. 8: Pravo “da ima **stvaran pristup, koji nije zasnovan na nekoj diskriminatornoj osnovi, učestvovanju u upravljanju** svojom zemljom i u **vođenju javnih poslova**”, uključujući pravo na kritiziranje i podnošenje prijedloga za poboljšanje rada državnim organima.
- Čl. 9 (1): Pravo na “**djelotvoran pravni lijek i zaštitu u slučaju kršenja tih prava**”, posebno dok promoviraju i štite ljudska prava.
- Čl. 9 (2): Svako ko smatra da su njegova ljuds-

32 United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Mandate of UN Human Rights. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/about-us/mandate-un-human-rights>

33 Originalni pravni tekst se može pronaći na: Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote, and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms, (1999) UN Doc. A/RES/53/144. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-right-and-responsibility-individuals-groups-and>; za daljnja pravna objašnjenja specijalnih posebnih izvjestitelja UN-a, kao i preporuke o provedbi deklaracije, vidjeti: UN Special Rapporteur on the situation of human rights defenders. 2011. Commentary to the Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Defenders/Commentaryto-DeclarationondefendersJuly2011.pdf>

34 United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Declaration on human rights defenders: Special Rapporteur on human rights defenders. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-human-rights-defenders/declaration-human-rights-defenders>

35 Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote, and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms, (1999) UN Doc. A/RES/53/144. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-right-and-responsibility-individuals-groups-and>

- ka prava prekršena ima pravo na **“žalbu i brzo preispitivanje žalbe na javnom saslušanju pred nezavisnim, nepristranim i nadležnim sudskim ili drugim organom** utvrđenim zakonom i pravo da dobije od takvog organa odluku u skladu sa zakonom kojim je **propisana odšteta**, uključujući propisanu **naknadu** kada je došlo do kršenja prava ili sloboda te osobe, kao i **provođenje konačne odluke i nadoknade**, bez nepotrebnog odlaganja.”
- Čl. 9 (3)(a): Pravo **“da se žali zbog politike i postupaka pojedinih službenih lica i vladinih organa vezano za kršenja ljudskih prava** i osnovnih sloboda, **peticijom ili drugim odgovarajućim sredstvima, nadležnim domaćim sudskim, administrativnim ili zakonodavnim organima [...]**, koji trebaju donijeti odluku bez nepotrebnog odlaganja.”
 - Čl. 9 (3)(b): **“Da prisustvuju javnim raspravama, postupcima i suđenjima da bi oformili mišljenje** o svojoj usaglašenosti sa domaćim zakonom i primjenjivim međunarodnim obavezama i dužnostima.”
 - Čl. 9 (3)(c) **“Da ponude i pruže stručnu pravnu pomoć ili drugi relevantan savjet i pomoć** u odbrani ljudskih prava i osnovnih sloboda.”
 - Čl. 9 (4): Pravo na **“neometan pristup i komunikaciju sa međunarodnim tijelima.”**
 - Čl. 9 (5): **“Država mora provesti brzu i nepristranu istragu ili se pobrinuti da do istrage dođe** kad god postoji opravdana sumnja da je došlo do kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda na bilo kom dijelu teritorije pod njenom nadležnošću.”
 - Čl. 10: Zabrana učešća u kršenjima ljudskih prava.
 - Čl. 12 (1): Pravo da **“učestvuju u mirnim aktivnostima protiv kršenja ljudskih prava.”**
 - Čl. 12 (2): **“Država mora poduzeti sve neophodne mjere da, preko nadležnih organa, svima osigura zaštitu**, pojedinačno i zajed-

no sa drugima, od svakog **nasilja, prijetnji, odmazde, de facto ili de jure štetne diskriminacije, pritiska ili bilo koje druge proizvoljne radnje** koja je posljedica njegovog legitimnog ostvarivanja prava iz ove Deklaracije.”

- Čl. 12 (3): Pravo na **djelotvornu zaštitu** prema domaćem zakonu kada se mirnim putem usprotive postupcima vlade ili drugih grupa koji dovode do kršenja ljudskih prava
- Čl. 16: važnost **“rada na podizanju javne svijesti o pitanjima vezanim za sva ljudska prava** i osnovne slobode kroz aktivnosti kao što su **edukacija, obuke i istraživanja.”**
- Čl. 17: **ograničenja** u ostvarivanju prava i sloboda koja se mogu uvesti, između ostalog, ako su u skladu sa međunarodnim pravom, utvrđena su zakonom isključivo u svrhu poštivanja prava drugih.
- Čl. 18: Obaveza prema **“zajednici u kojoj je moguć slobodan i potpun razvoj njihove ličnosti”**, te čl. 18 (1), gdje svi akteri imaju **“odgovornost u čuvanju demokratije, unapređenju ljudskih prava.”**

2.1.2. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima

Osim toga, *Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima* jamči određena prava koja su također bitna za branitelje/ice ljudskih prava.³⁶ Kao što je ranije objašnjeno, budući da je sačinjen u formi pakta, pravno je obavezujući za sve tzv. države potpisnice. Sve države članice EU potpisnice u Pakta. Hrvatska ga je potpisala i ratificirala 1992. godine, a Grčka 1997. godine.³⁷ Kada je potpisnica Pakta, država pristaje na to da je obavezuje međunarodno pravo u okvirima tog ugovora.³⁸ To ne znači samo puno poštivanje prava utvrđenih u ugovoru, nego i “države se moraju suzdržati od ometanja ili ograničavanja uživanja

36 Izvorni pravni tekst se može pronaći na: International Covenant on Civil and Political Rights. 1966. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>

37 United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Status of Ratification: Dashboard. Dostupno na: <https://indicators.ohchr.org/>

38 United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Status of Ratification: Dashboard. Dostupno na: <https://indicators.ohchr.org/>

ljudskih prava,³⁹ te moraju i osigurati zaštitu pojedinaca i grupa od kršenja ljudskih prava sadržanih u ratificiranom ugovoru. To uključuje ugradnju ugovora u domaće zakonodavstvo.⁴⁰ Povrede prava zajamčenih paktovima može rješavati ugovorno tijelo UN-a koje nadzire provedbu određenog ugovora. U slučaju Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, to je u odgovornosti Komiteta za ljudska prava (vidjeti Poglavlje 2.2.2).

Najrelevantniji članovi *Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima* za branitelje/ice ljudskih prava su:⁴¹

- Čl. 7: Zabrana **mučenja ili okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanja**.
- Čl. 9 (1): Pravo na **slobodu i ličnu sigurnost**, zabrana samovoljnog hapšenja ili pritvaranja.
- U članu 9. su utvrđena neka procesna prava:
 - Pravo da “u trenutku hapšenja bude **obaviješten** o razlozima hapšenja” (čl. 9 (2)) i **optužbama** protiv njega.
 - Svako ko je uhapšen zbog krivičnog djela biće izveden “pred **sudiju** ili nekog drugog službenika, zakonski ovlaštenog da obavlja pravosudnu funkciju, i u razumnom roku će mu se **suditi** ili će biti oslobođen” (čl. 9 (3)).
 - Pravo na **sudjenje** svakog ko je lišen slobode (čl. 9 (4)).
 - **Pravo na naknadu štete** ima svako ko je nezakonito lišen slobode (čl. 9 (5)).
- Čl. 12: **Sloboda kretanja** i pravo da svako odabere mjesto boravka, da napusti bilo koju zemlju i uđe u vlastitu.
- Čl. 13: **Stranac može biti protjeran** iz zemlje na osnovu zakonite odluke i iz razloga nacionalne sigurnosti. U takvim slučajevima, doz-

volit će mu se “da istakne razloge protiv svog protjerivanja i da nadležni organ preispita njegov slučaj, u koju će svrhu on imati zastupnika”.

- Čl. 17: “Niko ne može biti izložen **proizvoljnom ili nezakonitom miješanju u privatni život, porodicu, dom ili prepisku**, niti protuzakonitim napadima na čast i ugled” i ima pravo na zaštitu od takvih incidenata.
- Čl. 19: **Sloboda mišljenja**, sloboda izražavanja, pravo na pristup informacijama. Pravo na informacije može se ograničiti – “a) radi poštovanje prava ili ugleda drugih [i] b) radi zaštite državne sigurnosti ili javnog reda (*ordre public*), ili javnog zdravlja ili morala.”
- Čl. 22: **Sloboda udruživanja**.
- Čl. 26: **Zabrana diskriminacije** (uključujući diskriminaciju po osnovu političkog ili drugog mišljenja)

2.1.3. Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima

Prava branitelja/ica ljudskih prava nadalje su sadržana u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima⁴² koja, kao što je spomenuto, čini osnovu okvira ljudskih prava UN-a, iako nije pravno obavezujuća zbog svoje forme deklaracije. Deklaracija može uticati na važeće zakonodavstvo i javni diskurs, ali budući da je neobavezujuća, ne postoji način da se obaveze nametnu državama članicama. Stoga su je mnogi akteri kritizirali kao ograničen instrument za osiguravanje usklađenosti s garancijama ljudskih prava.⁴³ Međutim, za branitelje/ice ljudskih prava, ona može igrati bitnu ulogu jer da predstavlja osnovu za žalbeni postupak pred Vijećem za ljudska prava (kao u Poglavlju 2.2.1.1).

³⁹ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. International Human Rights Law. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/instruments-and-mechanisms/international-human-rights-law>

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ International Covenant on Civil and Political Rights. 1966. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>

⁴² Izvorni pravni tekst se može pronaći na: Universal Declaration of Human Rights. 1948. Dostupno na: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

⁴³ Za aktuelni diskurs o Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima, vidjeti npr: Hassan, Syed. 2020. The “Declaration” in UDHR. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/340236754_THE_'DECLARATION'_IN_UDHR

U slučajevima kriminalizacije, najrelevantnija prava iz deklaracije su:⁴⁴

- Čl. 3: Pravo na **život, slobodu i sigurnost** ličnosti.
- Čl. 5: **Zabrana mučenja ili okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanja.**
- Čl. 9: **Zabrana proizvoljnog hapšenja, pritvaranja ili protjerivanja.**
- Čl. 10: “Potpuno jednako pravo na **pravično i javno suđenje** pred nezavisnim i nepristranim sudom.”
- Čl. 12: **Zabrana “proizvoljnog miješanja** u privatni život, porodicu, stan ili prepisku [i] napada na čast i ugled” i pravo na zakonsku zaštitu u navedenim slučajevima.
- Čl. 19: **Sloboda mišljenja, sloboda izražavanja**, pravo na informiranje putem bilo kog medija.
- Čl. 20: **Sloboda mirnog okupljanja i udruživanja.**

U vrlo ozbiljnim slučajevima kriminalizacije branitelja/ica ljudskih prava, *Međunarodna konvencija za zaštitu svih osoba od prisilnog nestanka*⁴⁵ i *Konvencija protiv mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja*⁴⁶ mogle bi također biti od značaja.

2.1.4. Protokol UN-a protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom

Budući da je kriminalizacija branitelja/ica prava migranata često povezana s optužbama za krijumčarenje, posebno na nivou države (vidjeti Poglavljia 5. i 6), važno je imati na umu *Protokol UN-a protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom*, koji predstavlja relevantan međunarodni

okvir u takvim slučajevima.

Međunarodnopravna definicija “krijumčarenja” sadržana je u *Protokolu UN-a protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom*, koji dopunjuje *Konvenciju UN-a protiv transnacionalnog organiziranog kriminala*. U članu 3 (a) Protokola, “krijumčarenje migranata” je definirano kao:

“Posredovanje, u svrhu **izravnog ili neizravnog sticanja finansijske ili druge materijalne koristi** od nezakonitog ulaska osobe u državu stranu koje ta osoba nije državljanin ili u njoj nema trajno prebivalište.”

Uslov da mora postojati namjera sticanja finansijske ili druge materijalne koristi da bi se neko smatrao “krijumčem” u smislu ovog Protokola **isključuje branitelje/ice ljudskih prava iz kategorije krijumčara**, budući da rade na dobrovoljnoj osnovi i ne nastoje ostvariti takvu korist. Dakle, ovaj Protokol onemogućava optuživanje branitelja/ica ljudskih prava za krivično djelo krijumčarenja migranata.

U članu 5. se dalje precizira da migranti ne snose krivičnu odgovornost prema ovom Protokolu jer se smatraju predmetom kriminalnog ponašanja krijumčara. Time se osobe u pokretu štite od optužbi za krivično djelo krijumčarenja ili nezakonitog ulaska prema ovom Protokolu.

Ured Ujedinjenih nacija za droge i kriminal (UNODC) objavio je **Zakonodavne smjernice za provedbu Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i njenih protokola** 2004. godine. Ove zakonodavne smjernice izričito potvrđuju da je namjera sticanja finansijske ili druge materijalne koristi od omogućavanja ilegalnog ulaska i tranzita migranata uključena u Protokol kako bi se branitelji/ce ljudskih prava isključili iz

⁴⁴ Universal Declaration of Human Rights. 1948.

Dostupno na: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

⁴⁵ International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance. 2006. UN Doc. A/HRC/RES/2006/1. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-convention-protection-all-persons-enforced>

⁴⁶ United Nations. 1984. Convention against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-against-torture-and-other-cruel-inhuman-or-degrading>

definicije krijumčara.⁴⁷ Dokument koji je UNODC objavio 2017. godine o konceptu “finansijske ili druge materijalne koristi” poziva se na ove zakonodavne smjernice i u skladu s tim potiče države “da uključe zaštitne mjere kako bi osigurale da vjerske organizacije, civilno društvo i pojedinci koji djeluju bez namjere sticanja finansijske ili druge materijalne koristi budu isključeni iz primjene odredaba o krivičnim djelima krijumčarenja, pri čemu se moraju pobrinuti da se takvo isključenje ne može koristiti kao rupa u zakonu za bijeg od pravde.”⁴⁸ UNODC je ovim dokumentima i samim Protokolom vrlo jasno dao do znanja da se Protokol protiv krijumčarenja migranata ne odnosi na branitelje/ice ljudskih prava, te da **osobe koje nemaju namjeru sticanja finansijske ili druge materijalne koristi ne trebaju podlijegati kriminalizaciji** u provedbi ovog Protokola.

EU je pristupila ovom Protokolu,⁴⁹ kao i sve njene države članice osim Irske. Međutim, usprkos činjenici da je EU pristupila Protokolu, njezin pravni okvir ne uključuje mjere za zaštitu branitelja/ica ljudskih prava koje se zahtijevaju u *Protokolu protiv krijumčarenja migranata*.

2.2. Mehanizmi

U okviru UN-a postoji nekoliko mehanizama za zaštitu branitelja/ica ljudskih prava i zagovaranje njihovih prava, koji su uglavnom u nadležnosti Visokog komesara UN-a za ljudska prava.⁵⁰ Ovi mehanizmi predstavljaju alate za provedbu relevantnih ugovora, paktova i instrumenata UN-a i postupan-

je u slučaju njihovog kršenja (predstavljeno u Poglavlju 2.1).

2.2.1. Vijeće za ljudska prava

Vijeće za ljudska prava (HRC) jedno je od najvažnijih tijela u sistemu UN-a. Odgovorno je za unapređenje promicanja i zaštite ljudskih prava, kao i za rješavanje situacija kršenja ljudskih prava i davanje preporuka u vezi s tim.⁵¹ Kao važno tijelo za ljudska prava, Vijeće za ljudska prava može biti relevantan akter u sprječavanju kriminalizacije branitelja/ica ljudskih prava, posebno na sistemskom nivou. Dva glavna mehanizma u okviru Vijeća za ljudska prava koja mogu biti korisna u vezi s kriminalizacijom branitelja/ica ljudskih prava su postupak podnošenja pritužbi pred Vijećem za ljudska prava i Univerzalni periodični pregled.

2.2.1.1. Pritužbeni postupak pred Vijećem za ljudska prava

Pritužbeni postupak pred Vijećem za ljudska prava uspostavljen je “**kako bi se bavio dosljednim obrascima grubih i pouzdano potvrđenih kršenja svih ljudskih prava i osnovnih sloboda koja se događaju u bilo kojem dijelu svijeta i pod bilo kojim okolnostima.**” On omogućava pojedincima i organizacijama da na takva kršenja skrenu pažnju Vijeću za ljudska prava i povjerljiv je, kako bi se osigurala bolja saradnja sa državom na koju se odnosi.⁵²

- ⁴⁷ United Nations. 2000. Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea, and Air. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/protocol-against-smuggling-migrants-land-sea-and-air>
- ⁴⁸ United Nations Office on Drugs and Crime. 2004. Legislative Guides for the Implementation of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols thereto UN Sales No. E.05.V.2. Dostupno na: <https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/legislative-guide.html>
- ⁴⁹ Council Decision 2006/616/EC of 24 July 2006
- ⁵⁰ https://www.ohchr.org/en/ohchr_homepage
- ⁵¹ United Nations Human Rights Council. N.d. Welcome to the Human Rights Council. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/about-council>
- ⁵² United Nations Human Rights Council. N.d. Human Rights Council Complaint Procedure. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/complaint-procedure/hrc-complaint-procedure-index> i United Nations Human Rights Council. N.d. Welcome to the Human Rights Council. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/about-council>

Budući da je cilj pritužbenog postupka rješavanje dosljednih obrazaca teških i pouzdano potvrđenih kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda, važno je napomenuti da **jedna pritužba (iznošenje dokaza o samo jednom slučaju) najvjerojatnije neće biti dovoljna za aktiviranje ovog mehanizma.**

Koje pritužbe se obrađuju u pritužbenom postupku?

Pritužbe mogu uložiti:

- pojedinci
- grupe
- NVO

Ti akteri moraju tvrditi da su njihova ljudska prava povrijeđena ili da imaju neposredna saznanja i vjerodostojne informacije o takvim kršenjima.⁵³ Pritužba se može podnijeti protiv bilo koje države članice UN-a.⁵⁴

Kriteriji dopustivosti pritužbi

Da bi se pritužba uzela u razmatranje, mora ispunjavati sljedeće kriterije dopustivosti:⁵⁵

- ▶ **Autor** pritužbe je **bilo koja osoba ili grupa** koja djeluje u dobroj vjeri i nije politički motivirana. Nadalje, moraju imati **neposredna i pouzdana saznanja o kršenjima ljudskih prava**, kao i jasne dokaze o tome. Pritužbu nije moguće uputiti anonimno, ali se može zatražiti povjerljivost određenih podataka.
- ▶ **Jezik** koji se koristi u pritužbi **nije uvredljiv** i pritužba se **ne zasniva samo na izvještavanju**

medija.

- ▶ **Žalba nije povezana s “dosljednim obrascem kršenja” koji je već predmet razmatranja** u drugom UN-ovom ili sličnom regionalnom pritužbenom postupku u oblasti ljudskih prava. To znači da se određenim pitanjem nije ranije bavilo drugo relevantno tijelo/institucija.
- ▶ **Iscrpljivanje domaćih pravnih lijekova** – podnositelj pritužbe je iznio pritužbe pred domaćim sudovima, uključujući sud najviše instance. Međutim, postoje dva izuzetka: ako su takvi pravni lijekovi nedjelotvorni ili ako se neopravdano odugovlače.
- ▶ Pritužba **nije evidentno politički motivirana**, a njen **predmet je u skladu** s Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima i Poveljom UN-a.
- ▶ Pritužba sadrži **opis činjenica povezanih s navodnim kršenjima.**

Osim toga, pritužba se mora podnijeti u pisanoj formi i **na jednom od službenih jezika UN-a** (arapskom, engleskom, francuskom, kineskom, španskom ili ruskom).⁵⁶

Faze pritužbenog postupka⁵⁷

Pritužbeni postupak pred Vijećem za ljudska prava ima četiri faze.

- ▶ **Inicijalni pregled pritužbi** – predsjedavajući Radne grupe za komunikacije zajedno sa Sekretarijatom vrši inicijalni pregled pritužbi. Relevantne države se obavještavaju o pritužbama koje ispune kriterije dopustivosti, kako bi iznijele svoje stavove o navodnim kršenjima.

⁵³ United Nations Human Rights Council. N.d. Human Rights Council Complaint Procedure. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/complaint-procedure/hrc-complaint-procedure-index>

⁵⁴ Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. 2014. Human Rights Council, Complaint Procedure. Strana 11. Dostupno na: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/ComplaintProcedure/ComplaintProcedure-book-let_E.pdf

⁵⁵ United Nations Human Rights Council. N.d. Complaint Procedure of the Human Rights Council. Strana 4. Dostupno na: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/HRCouncil/CP_informationleaflet.pdf

⁵⁶ United Nations Human Rights Council. N.d. Frequently asked questions - What types of complaints are admissible under the complaint procedure of the HRC? Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/complaint-procedure/faq>

⁵⁷ United Nations Human Rights Council. N.d. Complaint Procedure of the Human Rights Council. Strana 3. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/HRCouncil/CPinformationleaflet.pdf>

- ▶ **Razmatranje Radne grupe za komunikacije** – Radna grupa za komunikacije razmatra pritužbu i prekida razmatranje, dalje razmatra pritužbu i traži više informacija od države na koju se odnosi i/ili podnositelja pritužbe ili prosljeđuje pritužbu Radnoj grupi za situacije.
- ▶ **Razmatranje Radne grupe za situacije** – Radna grupa za situacije razmatra pritužbu i prekida razmatranje, dalje razmatra pritužbu i traži više informacija od države na koju se odnosi i/ili podnositelja pritužbe ili prosljeđuje pritužbu Vijeću za ljudska prava.
- ▶ **Razmatranje Vijeća za ljudska prava**
 - Ako pritužba dođe do ove faze i razmatra je Vijeće za ljudska prava, ono:
 - Obustavlja razmatranje pritužbe (ne poduzima ništa).
 - Nastavlja je razmatrati i traži dodatne informacije.
 - Nastavlja razmatrati pritužbu i **imenuje neovisnog stručnjaka** (koji je visoko kvalificiran) da prati situaciju i izvještava o njoj.
 - **Prekida razmatranje** predmeta u okviru pritužbenog postupka, koji je povjerljiv, kako bi se pristupilo **javnom razmatranju** (predmet postaje javan).
 - **Preporučuje** Uredu visokog komesara Ujedinjenih nacija za ljudska prava da državi na koju se pritužba odnosi **pruži odgovarajuću pomoć**.

Kako uputiti pritužbe?

Pritužbe se mogu uputiti poštom, faksom ili elektronskom poštom⁵⁸ (vidjeti kontakt informacije u nastavku).

Pritužba se ne mora uputiti u određenom formatu. Međutim, preporučuje se korištenje obrasca za pritužbeni postupak,⁵⁹ kojem se može pristupiti na sljedećoj web stranici: <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/complaint-procedure/hrc-complaint-procedure-index>.

Kontakt informacije⁶⁰

Adresa:

Complaint Procedure Unit, Human Rights Council
Branch
Office of the United Nations High Commissioner
for Human Rights
United Nations Office at Geneva CH-1211 Geneva
10, Switzerland

Faks: (41 22) 917 90 11

Email: ohchr-cp@un.org ili (ilicp@ohchr.org)

– Pritužbeni postupak naišao je na kritike zbog navodne nedjelotvornosti. Objašnjenja država često se smatraju dovoljnim, što dovodi do zavarivanja predmeta. Samo je nekoliko pritužbi dovelo do poduzimanja radnji od strane Vijeća za ljudska prava.⁶¹ Također, važno je napomenuti da postupak pred Vijećem za ljudska prava ima mnogo faza i može trajati prilično dugo. –

⁵⁸ United Nations Human Rights Council. N.d. Human Rights Council Complaint Procedure - Where to send communications? Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/complaint-procedure/hrc-complaint-procedure-index> i United Nations Human Rights Council. N.d. Frequently asked questions - Where to send your complaint? Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/complaint-procedure/faq>

⁵⁹ Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. 2014. Human Rights Council, Complaint Procedure. Strana 15. Dostupno na: https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/ComplaintProcedure/ComplaintProcedure-book-let_E.pdf

⁶⁰ United Nations Human Rights Council. N.d. Human Rights Council Complaint Procedure - Where to send communications? Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/complaint-procedure/hrc-complaint-procedure-index>

⁶¹ Permanent Mission of Switzerland to the United Nations Office and to the other international organisations in Geneva. 2015. The Human Rights Council, A practical guide. Strana 16. Dostupno na engleskom i francuskom jeziku na: <https://www.fdfa.admin.ch/eda/fr/dfae/dfae/publikationen.filterResults.html?ter-m=Human+Rights+Council+practical+guide&filterseries%253Aeda=S%C3%A9lection&filtertopic%253Aeda=S%C3%A9lection&fromYear=&toYear=>

2.2.1.2. Univerzalni periodični pregled

Univerzalni periodični pregled (UPP) je također uspostavljen Rezolucijom 5/1, a taj postupak podrazumijeva redovne kontrole posvećenosti država članica ljudskim pravima, neovisno o pritužbama, obavijestima ili posebnim prilikama. Standardi pregleda su obaveze koje su države preuzele. Kako su države vezane samo ugovorima i konvencijama koje su ratificirale, a ratifikacija konvencija o ljudskim pravima nije obavezna, obaveze koje države moraju poštivati su različite. Ovaj mehanizam je komplementaran mehanizmima ugovornih tijela UN-a (vidjeti Poglavlje 2.2.2. – Saradnja s ugovornim tijelom UN-a).

UPP je proces koji pokreću države i “mehanizam saradnje, zasnovan na interaktivnom dijalogu, uz puno uključivanje zemlje i uzimanje u obzir njezinih potreba za izgradnjom kapaciteta.”⁶² Za razliku od pritužbenog postupka Vijeća za ljudska prava, u okviru UPP-a, **sve države članice Ujedinjenih nacija** (ne samo članice Vijeća za ljudska prava) međusobno se nadziru u postupku kolegijalnog pregleda. Taj proces se odvija pod pokroviteljstvom Vijeća za ljudska prava i ima za cilj pružiti priliku državama da se izjasne o tome koje su radnje poduzele kako bi poboljšale ljudska prava na svojoj teritoriji i ispunile svoje obaveze u pogledu ljudskih prava.⁶³

U okviru UPP-a, stanje ljudskih prava u svim državama članicama UN-a razmatra se svake 4,5 godine (jedan UPP ciklus). Postupak UPP-a sastoji se od tri faze, a omogućavaju ih i pokreću države članice Vijeća za ljudska prava. Ishod pregleda je **pravno**

neobvezujući izvještaj koji se sastoji od preporuka i zaključaka nakon primitka podnesaka od država i organizacija civilnog društva.

Provedba u velikoj mjeri spada u diskreciono pravo države i ne može se zakonski nametnuti. Izvještaj narednog ciklusa UPP-a nadovezuje se na zaključke i preporuke prethodnog.

Učešće OCD-a i branitelja/ica ljudskih prava⁶⁴

Organizacije civilnog društva i branitelji/ce ljudskih prava imaju nekoliko prilika da utiču na proceduru UPP-a koju prvenstveno vode države učestvujući u različitim fazama UPP-a, npr.

► Dostavljanjem podnesaka OHCHR-u

- Inputi i informacije o stanju ljudskih prava u zemlji mogu se dostaviti u obliku podnesaka OHCHR-u.
- Izvještaji OCD-a moraju se dostaviti šest do osam mjeseci prije sjednice posvećene relevantnoj zemlji, u skladu sa tehničkim smjernicama OHCHR-a⁶⁵.
- Da bi dostavile izvještaj u okviru UPP-a, organizacije civilnog društva ne moraju imati ECOSOC⁶⁶ status. Bilo koji akter iz civilnog društva može dostaviti izvještaj.

► Zagovaranjem i lobiranjem kod drugih država

- Jedan od ključnih načina da organizacije civilnog društva utiču na UPP je da provode zagovaračke aktivnosti prema državama koje daju preporuke u tom procesu. To može pomoći da se bojazni OCD-a uključe u napredna pitanja i preporuke u okviru UPP-a.⁶⁷

⁶² A/RES/60/251 lit. 5 (e)

⁶³ United Nations Human Rights Council. N.d. Universal Periodic Review. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/upr/upr-main>

⁶⁴ UPR Info. 2022. The Role of Civil Society Organisations (CSO). Dostupno na: <https://www.upr-info.org/en/get-involved/cso/role>

⁶⁵ United Nations Human Rights Council. N.d. Universal Periodic Review (Fourth Cycle): Information and guidelines for relevant stakeholders' written submissions. Dostupno na: https://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-03/StakeholdersTechnicalGuidelines4thCycle_EN.pdf

⁶⁶ Ekonomsko i socijalno vijeće (ECOSOC) je vijeće u okviru UN-a. Ono koordinira ekonomski i socijalni program Ujedinjenih nacija. Ima 54 države članice koje bira Generalna skupština UN-a.

⁶⁷ UPR Info. 2022. Civil Society Organisations (CSOs) - Take Action. Dostupno na: <https://www.upr-info.org/en/get-involved/civil-society-organisations-csos/take-action>

► **Uključivanjem u diskusiju prilikom usvajanja izvještaja na plenarnoj sjednici Vijeća za ljudska prava**

- Država u kojoj se vrši pregled šalje svoj konačni odgovor na preporuke UPP-a oko četiri mjeseca nakon pregleda. OCD se tokom ovog perioda mogu angažirati kroz zagovaranje, npr. slanjem dodatnih pisanih podnesaka, davanjem javnih izjava i saradnjom sa relevantnim akterima kako bi uticale na usvajanje preporuka UPP-a.
- Tokom usvajanja izvještaja na Vijeću za ljudska prava, OCD koje su ECOSOC akreditovane imaju 20 minuta za izlaganje. Da bi se uključile u to, OCD moraju podnijeti zahtjev putem online obrasca.⁶⁸

► **Praćenje provedbe preporuka UPP-a u državi u kojoj je izvršen pregled⁶⁹**

- Organizacije civilnog društva mogu doprinijeti sistematskom praćenju provedbe preporuka UPP-a, između ostalog, podnošenjem srednjoročnih izvještaja o stanju ljudskih prava u državama stranama.⁷⁰

Korisne informacije i praktične smjernice o tome kako OCD ili branitelj/ica ljudskih prava može doprinijeti UPP-u možete pronaći na: <https://www.upr-info.org/en>

Primjeri iz prakse

BVMN mreža je ranije učestvovala u UPP-u na nekoliko načina. Na primjer, organizirala je sastanke s delegacijama različitih država prije službenog sastanka UPP-a kako bi im pružila dokaze koje mogu iskoristiti za ispitivanje države u kojoj se vrši pregled. Također, BVMN je zajedno sa partnerskim organizacijama UPP-u dostavila informacije putem izvještaja OHCHR-u, npr. u vezi sa stanjem ljudskih prava u Grčkoj (2021).⁷¹

Izvadci iz podnesaka BVMN-a UPP-u za Grčku iz 2021.⁷²

Tokom preliminarne UPP sjednice u okviru UPP-a Vijeća za ljudska prava za Grčku u oktobru 2021, koju je organizirala NVO UPR-Info, BVMN je putem video intervencije dala ključne preporuke. Među 26 drugih aktera, BVMN je značajno doprinijela UPP-u, a njene preporuke i izvještaji je Vijeće za ljudska prava razmatralo u Sažetku podnesaka zainteresiranih strana o Grčkoj⁷³, što je rezultiralo, između ostalog, spominjanjem povećane kriminalizacije branitelj/ica ljudskih i prava migranata.⁷⁴

⁶⁸ United Nations Human Rights Council. N.d. NGO Participation in the Human Rights Council. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/ngo-participation>

⁶⁹ UPR Info. 2022. The Role of Civil Society Organisations (CSO). Dostupno na: <https://www.upr-info.org/en/get-involved/cso/role>

⁷⁰ UPR Info. 2022. Civil Society Organisations (CSOs) - Take Action. Dostupno na: <https://www.upr-info.org/en/get-involved/civil-society-organisations-csos/take-action>

⁷¹ Za tekst podneska u cjelosti, vidjeti: Border Violence Monitoring Network. 2021. Universal Periodic Review Submission on Greece. Dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/universal-periodic-review-submission-on-greece/>

⁷² Cijelo poglavlje koje se odnosi na kriminalizaciju branitelj/ica ljudskih prava u Grčkoj može se pronaći u: Border Violence Monitoring Network. 2021. Submission to the 39th Session of the Universal Periodic Review: Greece. Stakeholder Briefing Report. p. 24f. Dostupno na: https://www.borderviolence.eu/wp-content/uploads/UPR_Greece_Submission_BVMN.pdf

⁷³ Human Rights Council Working Group on the Universal Periodic Review Thirty-ninth session. 2021. Summary of Stakeholders' submissions on Greece*: Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. A/HRC/WG.6/39/GRC/3. Dostupno na: <https://undocs.org/A/HRC/WG.6/39/GRC/3>

⁷⁴ Ibid, para. 36

6.4. U septembru 2020. godine, grčka policija objavila je saopštenje za javnost o krivičnim istragama protiv 33 branitelja/ice ljudskih prava iz četiri međunarodne NVO koje izvještavaju o negativnoj reakciji Grčke, uključujući dvije članice BVMN mreže, Josoor i Mare Liberum, „zbog organiziranog kruga za omogućavanje ilegalnog ulaska stranaca na grčku teritoriju.“ Optužbe su uključivale špijunažu, kršenje državnih tajni, stvaranje i učešće u kriminalnim organizacijama i kršenje zakona o migracijama. Iz grčke policije su informacije procurile u medije, a vladini glasnogovornici osudili su ove organizacije i prije podizanja službene optužnice.

6.6. Zbog uspona krajnje desnice, povećan je i nivo neprijateljstva i nasilja usmjerenog protiv humanitarnih radnika, branitelja/ica ljudskih prava i novinara. Mare Liberum je bila izložena napadima iz odmazde i policijskom zastrašivanju. U septembru 2020, grčka obalska straža im je protuzakonito pretražila brod i zaplijenila uređaje, a da ih nije obavijestila o pravnim osnovama pretresa i njihovim pravima.

6.7. Lov na NVO uključuje i represiju nad lokacijama za pružanje pomoći. U junu 2020. godine, zabilježeno je nekoliko orkestriranih policijskih racija na mjestima za raspodjelu pomoći u i oko Soluna, koje su dovele do masovnih hapšenja i protjerivanja u Tursku. To je dio trenda stvaranja neprijateljskog okruženja za NVO i migrante, kojim se migranti ometaju u pristupu osnovnim uslugama pod prijetnjom hapšenja i protjerivanja u Tursku.

2.2.2. Saradnja s ugovornim tijelom UN-a

Ugovorna tijela UN-a su odbori koji prate provedbu ljudskih prava. Sastoje se od neovisnih stručnjaka i procjenjuju provedbu obaveza utvrđenih UN-ovim ugovorima o ljudskim pravima. Postoji 10 različitih ugovornih tijela s tematskim fokusom, koja su usklađena s ugovorima UN-a o ljudskim pravima.⁷⁵ Na primjer, postoji Odbor protiv mučenja (CAT), Odbor za prisilne nestanke (CED), Odbor za uklanjanje rasne diskriminacije (CERD) i Pododbor za sprječavanje mučenja i drugog okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (SPT). Najrelevantniji za branitelje/ice ljudskih pra-

va koji se suočavaju s kriminalizacijom mogao bi biti **Odbor za ljudska prava (CCPR)**, jer je **odgovoran za praćenje provedbe Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima**, kako je ranije objašnjeno (vidjeti Poglavlje 2.1.2).⁷⁶ Ovo je web stranica Odbora za ljudska prava (CCPR): <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/ccpr>.

Rad ugovornih tijela na praćenju omogućen je kroz nekoliko procedura: Postoje **izvještaji država strana**, koji su uvedeni radi procjene provedbe relevantnog ugovora. OCD mogu dati svoj doprinos ovoj procjeni.⁷⁷ Osim toga, ugovorno tijelo može primati informacije o kršenjima odredaba u okviru svog mandata u tri različite forme: **Pritužbe drža-**

75 United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Treaty Bodies: United Nations Human Rights Treaty Bodies: What are the treaty bodies? Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies>

76 United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Treaty Bodies: United Nations Human Rights Treaty Bodies: What are the treaty bodies? Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies>

77 United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. What the treaty bodies do: Treaty Bodies: Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/what-treaty-bodies-do>

va na neku državu,⁷⁸ istrage u određenoj državi na njenu inicijativu⁷⁹ i individualni podnesci.

– Za branitelje/ice ljudskih prava koji su na meti kriminalizacije, najrelevantniji mehanizam za saradnju mogla bi biti individualna pritužba ugovornom tijelu. –

2.2.2.1. Individualne pritužbe ugovornom tijelu UN-a80

Ako neka osoba smatra da se krše njena prava sadržana u ugovoru koji je država potpisala, može podnijeti individualnu pritužbu. Kao što je navedeno, *Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima* mogao bi biti najrelevantniji ugovor za branitelje/ice ljudskih prava kada su meta kriminalizacije. Stoga bi Odbor za ljudska prava mogao biti najrelevantnije ugovorno tijelo.

Koji su uslovi za podnošenje individualne pritužbe ugovornom tijelu UN-a?

- ▶ **Svako** može podnijeti individualnu pritužbu protiv države relevantnom ugovornom tijelu.
- ▶ Država mora biti **potpisnica ugovora** čiju provedbu ugovorno tijelo prati (vidjeti Poglavlje 2.1).

- ▶ Država mora prethodno **“prihvatiti nadležnost Odbora** za razmatranje individualnih pritužbi, bilo kroz ratifikaciju ili pristupanje Opcionom protokolu [...] ili dati izjavu u tom smislu prema određenom članu Konvencije.”⁸¹ U slučaju CCPR-a, to bi bila ratifikacija operativnog protokola.⁸² Sve države u Evropi, osim Švicarske i Velike Britanije, potpisale su *Opcioni protokol uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima*.⁸³ Stoga, branitelji/ce ljudskih prava koji smatraju da su im te države potpisnice, uključujući Hrvatsku i Grčku, povrijedile prava, mogu podnijeti individualnu pritužbu ugovornom tijelu u vezi s kršenjem njihovih prava sadržanih u Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima.
- ▶ To može učiniti i treća osoba **u ime neke osobe**; u tim bi slučajevima bio potreban pismeni pristanak, osim ako ga osoba nije u mogućnosti dati, npr. zbog prisilnog nestanka.
- ▶ Taj predmet **ne može biti u toku ni pred jednom drugom međunarodnom institucijom ili tijelom**, npr. Evropskim sudom za ljudska prava.
- ▶ **Prethodno se moraju iskoristiti svi domaći pravni lijekovi**, odnosno nadležnosti domaćih sudova. Međutim, tu se mogu napraviti izuzeci “kada postupci pred domaćim organima traju neopravdano dugo ili su

78 Za više informacija, vidjeti: United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Complaints about human rights violations: Treaty Bodies: Inter-state communications.

Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/complaints-about-human-rights-violations#interstate>

79 Za više informacija, vidjeti: United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Complaints about human rights violations: Treaty Bodies: Inquiries.

Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/complaints-about-human-rights-violations#inquiries>

80 Ovdje možete pronaći informativni list s dodatnim informacijama na nekoliko jezika: United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. 2013. Fact Sheet No. 07 (Rev. 2): Individual Complaints Procedures under the United Nations Human Rights Treaties. Dostupno na:

<https://www.ohchr.org/en/publications/fact-sheets/fact-sheet-no-07-rev-2-individual-complaints-procedures-under-united>

81 United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Complaints about human rights violations: Treaty Bodies: Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/complaints-about-human-rights-violations>

82 United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Complaints about human rights violations: Treaty Bodies: Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/complaints-about-human-rights-violations>; za cjelokupni pravni tekst, vidjeti: Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights. 1966. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/optional-protocol-international-covenant-civil-and-political>

83 United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Status of Ratification: Dashboard. Dostupno na: <https://indicators.ohchr.org/>

pravni lijekovi nedostupni ili bi očigledno bili nedjelotvorni.”⁸⁴

Kako podnijeti pritužbu⁸⁵

- ▶ Nije potreban poseban format; ipak, **preferirani format** je unaprijed utvrđeni obrazac za individualne pritužbe, koji se može preuzeti ovdje: <https://www.ohchr.org/en/documents/tools-and-resources/form-and-guidance-submitting-individual-communication-treaty-bodies> (ovdje se mogu preuzeti i detaljne informacije na različitim jezicima o tome kako podnijeti individualnu pritužbu)
- ▶ Mora biti na jednom od jezika UN-a (arapski, kineski, engleski, francuski, ruski i španski).
- ▶ Mora sadržavati **ime** navodne žrtve, **nacionalnost, datum rođenja, poštansku adresu i e-poštu**, kao i **državu** protiv koje osoba podnosi pritužbu.
- ▶ Mora sadržavati **relevantne činjenice** zbog kojih osoba podnosi pritužbu, kao i zbog čega to predstavlja kršenje relevantnog ugovora (preporučuje se navođenje prekršenih prava, kao i pravnih lijekova koje bi podnositelj pritužbe želio dobiti).
- ▶ Navesti **korake koji su poduzeti kako bi se iscrpili domaći pravni lijekovi**. To znači pravna sredstva u okvirima nadležnosti relevantne države, npr. lokalni sudovi; u slučajevima u kojima oni nisu iscrpljeni, podnositelj pritužbe treba detaljno obrazložiti zašto se u njegovom slučaju treba napraviti izuzetak.
- ▶ Navesti da li je **predmet pokrenut i pred nekim drugim međunarodnim tijelom ili in-**

strumentom.

- ▶ Priložiti kopije **svih dokumenata u okviru predmeta**; ako nisu na jednom od jezika UN-a, mora se dostaviti potpuni ili sažeti prijevod.
- ▶ Pritužba se šalje **potpisana i u pisanoj formi**, poštom, elektronskom poštom ili faksom na adresu navedenu u nastavku.

Šta se dešava kada ugovorno tijelo zaprimi pritužbu?⁸⁶

Nakon što ugovorno tijelo, koje se često naziva odborom, zaprimi pritužbu, **odlučuje hoće li je službeno registrirati** za razmatranje odbora. Kriteriji za ovu odluku su ispunjenost navedenih uslova, te da li je odbor nadležan za rješavanje pritužbe. Nakon toga, **država na koju se pritužba odnosi obavještava se o predmetu**, kako bi joj se pružila mogućnost da komentira. Ovdje je važno imati na umu da ovaj postupak nije povjerljiv i da će podaci o podnositelju pritužbe biti prosljeđeni državi na koju se pritužba odnosi. Nakon što primi komentare, odbor **donosi odluku o pritužbi**; u slučajevima kada nema komentara, odbor donosi odluku na osnovu informacija koje su mu dostavljene. U hitnim ili osjetljivim slučajevima, “neki odbori mogu, u bilo kojoj fazi prije razmatranja predmeta, podnijeti zahtjev državi strani za **“privremenu mjeru”**⁸⁷ kako bi se spriječila eventualna nenadoknativa šteta autoru ili navodnoj žrtvi u konkretnom slučaju.”⁸⁸

Da bi donio odluku o pritužbi, odbor razmatra razloge za ili protiv kršenja žrtvinih prava, a zatim donosi odluku na zatvorenoj sjednici. Kada se odluka donese, podnositelj pritužbe i država stra-

⁸⁴ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Individual Communications: Human Rights Treaty Bodies. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/individual-communications>

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Za detaljnije informacije, vidjeti: United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Individual Communications: Human Rights Treaty Bodies. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/individual-communications>

⁸⁷ Privremene mjere su krajnje zakonske mjere koje, između ostalih, mogu primijeniti međunarodna pravosudna tijela, npr. ugovorna tijela UN-a. To je “mjera [...] zaštite u hitnim slučajevima kako bi se zaštitila prava i ličnosti žrtava navodnih kršenja ljudskih prava.” (Naldi, Gino J. 2004. Interim Measures in the UN Human Rights Committee. Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/3663093>; također, Mreža za praćenje nasilja na granicama. 2022. Islets, Interim Measures, and Illegal Pushbacks: Erosion of Rule of Law in Greece. Dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/20548-2/>

⁸⁸ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Individual Communications: Human Rights Treaty Bodies. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/individual-communications>; vidjeti i za detaljnije informacije o proceduri i uslovima.

na se istovremeno obavještavaju, a odluka se objavljuje na web stranici ugovornog tijela. Odluke ugovornih tijela **su pravosnažne i protiv njih nije moguće uložiti žalbu**. Ako se država potpisnica smatra krivom, odbor daje preporuke i traži od države strane da im dostavi informacije o njihovoj provedbi. Kada država reagira, njezin se odgovor prosljeđuje podnosiocu pritužbe, koji ga može komentirati. U slučajevima kada država ne odgovori, odbor ne zatvara predmet, nego pokreće **daljnje postupke**.⁸⁹

Kontakt informacije

Individualne pritužbe ugovornim tijelima, uključujući Odbor za ljudska prava, mogu se poslati u pisanoj formi na sljedeće načine:⁹⁰

Adresa:

Petitions and Inquiries Section
Office of the High Commissioner for Human Rights
United Nations Office at Geneva
1211 Geneva 10, Switzerland

Fax: + 41 22 917 90 22 (posebno za hitna pitanja)

Email: petitions@ohchr.org

Web stranica:

<https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies>

– Iako se ovo poglavlje uglavnom odnosi na Odbor za ljudska prava, kao što je spomenuto, Odbor za prisilne nestanke, Odbor protiv mučenja i Pododbor za sprječavanje mučenja i drugih okrutnih, nečovječnih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja mogu se baviti posebno ozbiljnim slučajevima kriminalizacije branitelja/ica ljudskih prava. U tim slučajevima, pritužba bi se morala posebno odnositi na kršenje povezanih ugovora ili paktova UN-a. Opći postupci i zahtjevi za podnošenje pritužbe, kao i podaci za kontakt su isti. –

2.2.2.2. Proces izvještavanja ugovornog tijela

Glavni alat koji koriste ugovorna tijela za praćenje provedbe pravno obavezujućih ugovora je proces izvještavanja ugovornih tijela, odnosno izvještaji država. Kada što država postane strana ugovora, mora redovno izvještavati ugovorno tijelo, objašnjavajući provedbu odredaba tog ugovora. Iako su ga različita ugovorna tijela osmislila na različite načine, ovaj mehanizam praćenja provodi se putem visoko strukturiranog periodičnog procesa. Ostali akteri, kao što su organizacije civilnog društva i nacionalne institucije za ljudska prava (NHRI), npr. ombudsmen/ka, imaju priliku da koriste proces periodičnog izvještavanja ugovornih tijela UN-a kako bi doprinijeli uticaju na dijalog Odbora i države i tematskom fokusu pregleda i pomogli u oblikovanju ishoda samog pregleda. Proces završava objavljivanjem preporuka i bojazni ugovornog tijela u vezi s provedbom ugovora. Iako svako ugovorno tijelo ima različite formate procjene i primanja informacija od civilnog društva, opći okvir je periodični model izvještavanja.⁹¹ Izvještaj OCD-a može npr. sadržavati dokaze o kršenjima prava i indicije o kršenju konvencije, te istaknuti najbolje prakse ili područja za dalje unapređenje. Konk-

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Ovdje pronađite ugovorna tijela kojima se možete obratiti putem ovog kontakta: United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Individual Communications: Human Rights Treaty Bodies: How to direct complaints to the treaty bodies. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/individual-communications#direct-complaint>

⁹¹ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. What the treaty bodies do: Treaty Bodies: Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/what-treaty-bodies-do>

retne informacije o zahtjevima u pogledu njihovog izvještavanja mogu se pronaći u pododjeljku svakog ugovornog tijela na web stranici OHCHR-a. Smjernice za Odbor za ljudska prava mogu se pronaći ovdje:

<https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/ccpr/reporting-procedure>.

– *Doprinos procesu izvještavanja ugovornog tijela UN-a tijela mogao bi predstavljati potencijalni način dugoročnog zalaganja za branitelje/ice ljudskih prava koji se suočavaju s kriminalizacijom. Međutim, osobe s kojima smo razgovarali, koje imaju iskustvo u zagovaranju kod UN-a, sugerirale su da bi podnošenje izvještaja ugovornom tijelu moglo imati uticaja na konačan dijalog i izvještaj o zemlji samo ako se podnesu dokazi da država krši ugovor sistematskim targetiranjem branitelja/ica ljudskih prava. Stoga bi bilo potrebno mnoštvo dokaza za koje se može tvrditi da predstavljaju dokaze o uobičajenim, sistematskim ili raširenim kršenjima prava zajamčenih ugovorom. Dakle, samo iznošenje dokaza o jednom slučaju možda neće imati uticaja. –*

2.2.3. Posebni postupci (Specijalni izvjestitelj o braniteljima/cama ljudskih prava)

Posebni postupci Vijeća za ljudska prava (posebni postupci) podrazumijevaju neovisne stručnjake za ljudska prava koje je imenovalo Vijeće za ljudska prava i imaju zadatak da izvještavaju i savjetuju o temi ljudskih prava. Postoje pojedinačni posebni postupci – koji podrazumijevaju “specijalne izvjestitelje/ice” ili “neovisne stručnjake/inje” – i kolek-

tivni posebni postupci, odnosno “radne grupe” sastavljene od pet članova.⁹²

Njihova je uloga, između ostalog: obavljanje posjeta zemljama; poduzimanje radnji u vezi s pojedinačnim slučajevima navodnih kršenja i problemima strukturalne prirode, slanjem priopćenja relevantnim državama; izvođenje tematskih studija; i zagovaranje. Osim toga, svake godine podnose izvještaje Vijeću za ljudska prava, a većina podnosi i godišnje izvještaje Generalnoj skupštini UN-a.⁹³

Ko može dostavljati informacije/pritužbe za specijalne postupke?

Informacije/pritužbe za specijalne postupke može dostavljati svaki:

- ▶ pojedinac
- ▶ grupa
- ▶ OCD
- ▶ međuvladino tijelo
- ▶ nacionalno tijelo za ljudska prava⁹⁴

Kako dostaviti informacije/pritužbe?

Preporučuje se korištenje online obrasca za podnošenje na posebne postupke,⁹⁵ koji se može pronaći na kraju sljedeće web stranice:

<https://spsubmission.ohchr.org/>.

Podnesci se poštom mogu slati na sljedeću adresu:

OHCHR-UNOG
8-14 Avenue de la Paix
1211 Geneve 10
Switzerland.⁹⁶

⁹² United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Special Procedures of the Human Rights Council. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures-human-rights-council/special-procedures-human-rights-council>

⁹³ Ibid.

⁹⁴ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. What are Communications. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures-human-rights-council/what-are-communications>

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Ibid.

Kako posebni postupci rade kada dobiju informacije/pritužbe?

Posebni postupci šalju **priopćenja** (određena pisma) vladama i drugim relevantnim akterima. U priopćenjima izvještavaju o zaprimljenim navodima u vezi s prošlim, tekućim ili potencijalnim kršenjima ljudskih prava i/ili bojaznim povezanim sa zakonodavstvom, politikama ili praksama koje nisu u skladu s međunarodnim pravom ljudskih prava i međunarodnim standardima ljudskih prava. Posebni postupci također **traže pojašnjenja** u vezi s navodima o kršenjima ljudskih prava i po potrebi zahtijevaju da nadležni organi poduzmu odgovarajuće korake kako bi spriječili, zaustavili ili otklonili predmetno kršenje. **Oni, međutim, ne mogu provoditi svoje preporuke i stavove.**⁹⁷ Njihova priopćenja nisu pravno obavezujuća.

Svrha priopćenja je da se ukaže na navodna kršenja ljudskih prava vladama i drugim relevantnim akterima i pokušaju spriječiti kršenja ljudskih prava ili osigurati da se takva kršenja zaustave, istraže ili isprave. Priopćenja su također relevantna jer posebni postupci izvještavaju o njima (i odgovorima nadležnih organa) Vijeće za ljudska prava, čime se podiže javna svijest o tom pitanju.⁹⁸

Specijalni izvjestitelj o braniteljima/cama ljudskih prava

Najvažniji posebni postupak za branitelje/ice ljudskih prava je Specijalni izvjestitelj za branitelje/ice ljudskih prava, koji se bira na mandat od tri godine.⁹⁹ Njegova uloga, između ostalog, je: promicanje provedbe Deklaracije UN-a o braniteljima/cama ljudskih prava; analiza stanja prava na promicanje i zaštitu ljudskih prava; te davanje preporuka za djelotvorne načine osiguravanja bolje zaštite

branitelja/ica ljudskih prava. Specijalni izvjestitelj je također ovlašten da pribavlja, analizira i reagira na informacije o položaju branitelja/ica ljudskih prava.¹⁰⁰

Specijalni izvjestitelj, između ostalog, postupa po zaprimljenim informacijama o navodnim kršenjima ljudskih prava branitelja/ica ljudskih prava. Oni šalju priopćenja (ranije objašnjeno) i hitne apele državama i drugim relevantnim akterima, tražeći od njih pojašnjenje i/ili skrećući im pažnju na informacije o takvim kršenjima. Kako bi analizirao položaj branitelja/ica ljudskih prava, specijalni izvjestitelj također posjećuje države i sastaje se s braniteljima/cama ljudskih prava i drugim relevantnim akterima.¹⁰¹

Za više informacija o specijalnom izvjestitelju o braniteljima/cama ljudskih prava (uključujući aktuelnog), posjetite sljedeću web stranicu:

<https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-human-rights-defenders>.

Rad Specijalnog izvjestitelja na pitanju kriminalizacije branitelja/ica ljudskih prava

- Specijalni izvjestitelj je **slao priopćenja** nadležnim državnim organima tražeći od njih dodatne informacije ili objašnjenje, često nakon što primi informaciju o kriminalizaciji pojedinih branitelja/ica ljudskih prava. Godine 2022, na osnovu primljenih informacija o pritvaranju i procesuiranju Bilala Yıldiza, aktiviste za prava raseljenih osoba, Specijalni izvjestitelj o braniteljima/cama ljudskih prava (zajedno s još dvoje specijalnih izvjestitelja) poslao je priopćenja turskim organima vlasti. Od vlasti su zatražili dodatne informacije/pojašnjenje slučaja, kao i poduzimanje svih

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. About Special Procedures. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures-human-rights-council>

¹⁰⁰ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Mandate: Special Rapporteur on Human Rights Defenders. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-human-rights-defenders/mandate>

¹⁰¹ Ibid.

potrebnih mjera kako bi se poštovala ljudska prava gospodina Yildiza.¹⁰²

- ▶ U decembru 2021. godine, Specijalni izvjestitelj (zajedno sa drugim stručnjacima UN-a za ljudska prava) **pozvao je indijske vlasti da prestanu proganjati Khurrama Parveza, kašmirskog branitelja ljudskih prava** koji je uhapšen i pritvoren. Budući da g. Parvez nije pušten na slobodu, stručnjaci (uključujući Specijalnog izvjestitelja o braniteljima/cama ljudskih prava) su ponovili svoj poziv na njegovo “trenutno i безусловno oslobađanje” u novembru 2022.¹⁰³
- ▶ U novembru 2022. godine, Specijalni izvjestitelj (zajedno sa drugim stručnjacima UN-a) **pozvao je Tursku da “prestane koristiti zakone o borbi protiv terorizma za zastrašivanje branitelja/ica ljudskih prava”** i da oslobodi Sebnem Korur Fincanci, priznatu stručnjakinju za borbu protiv mučenja.¹⁰⁴
- ▶ Specijalni izvjestitelj je također napisao mnoge **državne i tematske izvještaje** u kojima se ukazuje na problem kriminalizacije branitelja/ica ljudskih prava. U izvještaju iz 2022. godine pod nazivom ***Odbijajući se okrenuti: branitelji/ce ljudskih prava koji rade na pravima izbjeglica, migranata i tražitelja azila***,¹⁰⁵ Izvjestitelj je, između ostalog, preporučio državama da poduzmu sve potrebne mjere

kako bi branitelji/ce ljudskih prava (posebno prava migranata, jer je to bio fokus izvještaja) bili zaštićeni od različitih oblika pritiska i samovoljnih postupaka koje bi mogli doživjeti zbog svog rada. Specijalni izvjestitelj im je također preporučio da osiguraju odgovarajuće okruženje za pojedince i organizacije čiji rad uključuje promoviranje i zaštitu ljudskih prava migranata, tražilaca azila i izbjeglica, kao i da se suzdrže od njihovog proganjanja.¹⁰⁶

- ▶ U junu 2022. godine, Specijalni izvjestitelj je obavio posjetu Grčkoj. Sa njim su se sastali branitelji/ce ljudskih prava koji rade za organizacije članice BVMN mreže. Prije ove posjete, Specijalni izvjestitelj je pozvao civilno društvo da dostavi informacije u vezi sa temama od značaja za branitelje/ice ljudskih prava u zemlji. Cilj sastanka sa Specijalnim izvjestiteljem bio je da se podigne svijest o situaciji, kao i da daju svoj doprinos izvještaju koji je pisao nakon posjete, pružajući dragocjene informacije o radu na terenu. U konačnom izvještaju je objašnjen sve izazovniji položaj branitelja/ica ljudskih prava u zemlji i eksplicitno se spominje položaj OCD koje rade sa migrantima.¹⁰⁷ U julu 2022. godine, nakon posjete, kada je BVMN mreža napisala izvještaj o eroziji zakona i kriminalizaciji branitelja/ica ljudskih prava, Specijalni izvjestitelj

¹⁰² Priopćenje se može pronaći ovdje: <https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadPublicCommunication-File?gld=27443>. Lista svih poslanih priopćenja dostupna je na: <https://spcommreports.ohchr.org/TmSearch/Mandates?m=30>

¹⁰³ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. 2021. Stručnjaci UN-a pozivaju indijske vlasti da prestanu s napadima na kašmirskog branitelja ljudskih prava Khurrama Parveza i da ga odmah oslobode. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2021/12/un-experts-urge-indian-authorities-stop-targeting-kashmiri-human-rights>; također, Ured Visokog komesara Ujedinjenih nacija za ljudska prava. 2022. One year in detention: UN experts demand immediate release of Kashmiri activist Khurram Parvez. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/11/one-year-detention-un-experts-demand-immediate-re-lease-kashmiri-activist>

¹⁰⁴ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. 2022. Türkiye: UN experts call for release and end of judicial harassment of anti-torture expert. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/11/turkiye-un-experts-call-re-lease-and-end-judicial-harassment-anti-torture>

¹⁰⁵ Za izvještaj u cjelosti, vidjeti: Special Rapporteur on the situation of human rights defenders. 2022. Refusing to turn away: Human Rights Defenders working on the rights of refugees, migrants and asylum-seekers. Dostupno na službenim jezicima UN-a na: <https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/a77178-refusing-turn-away-human-rights-defenders-working-rights-refugees>

¹⁰⁶ Ibid. Str. 21–22.

¹⁰⁷ UN Special Rapporteur on Human Rights Defenders. 2022. Statement on preliminary observations and recommendations following official visit to Greece [Ελληνικά / English]. Dostupno na: <https://srdefenders.org/statement-on-preliminary-observations-and-recommendations-following-official-visit-to-greece/>

je napisao predgovor za taj izvještaj.¹⁰⁸

Kontakt informacije¹⁰⁹

Adresa:

Special Rapporteur on the situation of Human Rights Defenders
8-14 Avenue de la Paix
1211 Geneve 10, Switzerland

Email: hrc-sr-defenders@un.org

– *Budući da su branitelji/ce ljudskih prava u primarnom fokusu Specijalnog izvjestitelja, kontaktiranje s njima ili podnošenje informacija ili pritužbi u vezi sa kršenjem prava može biti korisno za kriminalizirane branitelje/ice ljudskih prava. Saradnja sa ovim mehanizmom također bi mogla biti dobar zagovarački put za rješavanje problema kriminalizacije branitelja/ica ljudskih prava kroz širi pristup na nivou UN-a.* –

Drugi relevantni posebni postupci:

Osim Specijalnog izvjestitelja o braniteljima/cama ljudskih prava, postoje i drugi posebni postupci koji bi mogli biti relevantni. Prema oblastima rada, sljedeći bi mogli biti najrelevantniji za kriminalizirane branitelje/ice ljudskih prava:¹¹⁰

- ▶ **Radna grupa za samovoljno pritvaranje**
E-mail: hrc-wg-ad@un.org
- ▶ **Specijalni izvjestitelj za unapređenje i zaštitu prava na slobodu mišljenja i izražavanja**
E-mail: hrc-sr-freedex@un.org
- ▶ **Specijalni izvjestitelj o pravima na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja**
E-mail: hrc-sr-freeassembly@un.org
- ▶ **Specijalni izvjestitelj za neovisnost sudija i advokata**
E-mail: hrc-sr-independencejl@un.org
- ▶ **Neovisni stručnjak za ljudska prava i međunarodnu solidarnost**
E-mail: hrc-ie-solidarity@un.org
- ▶ **Specijalni izvjestitelj o ljudskim pravima migranata**
E-mail: hrc-sr-migrant@un.org
- ▶ **Specijalni izvjestitelj o pravima na privatnost**
E-mail: hrc-sr-privacy@un.org
- ▶ **Specijalni izvjestitelj o mučenju i drugim okrutnim, nečovječnim ili ponižavajućim postupcima ili kažnjavanju**
E-mail: hrc-sr-torture@un.org

2.2.4. Odmazde zbog saradnje sa UN-om u oblasti ljudskih prava

Odmazde i djela zastrašivanja mogu imati različite oblike, od klevetničkih kampanja, zabrane putovanja i restriktivnih zakona s jedne, do prijetnji i uznemiravanja, samovoljnih hapšenja i pritvora, zlostavljanja, mučenja i ubistava s druge strane.¹¹¹ Uzimajući u obzir relevantne rezolucije Vijeća za ljudska prava,¹¹² odmazde i djela zastrašivanja

¹⁰⁸ Border Violence Monitoring Network. 2022. Islets, Interim Measures, and Illegal Pushbacks: Erosion of Rule of Law in Greece. Dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/20548-2/>

¹⁰⁹ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Special Rapporteur on the situation of human rights defenders - About the mandate. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-human-rights-defenders>

¹¹⁰ Lista svih tematskih posebnih postupaka i njihove adrese elektronske pošte dostupni su na: <https://spinternet.ohchr.org/ViewAll-CountryMan-dates.aspx?Type=TM> Ostale kontakt informacije (adresa itd), kao i opće informacije u vezi sa posebnim postupcima mogu se pronaći na njihovim službenim web stranicama.

¹¹¹ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. About acts of intimidation and reprisal and human rights (overview). Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/reprisals>

¹¹² Rezolucije 12/2, 24/24 i 36/21

mogu biti usmjereni protiv onih koji:¹¹³

▶ Sarađuju ili žele sarađivati sa UN-om u oblasti ljudskih prava, ili koji su iznijeli svjedočenja ili informacije.

▶ Koriste ili su koristili procedure koje je uspostavio UN za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, i onih koji su im pružili pravnu ili drugu pomoć u vezi sa tim postupcima.

▶ Su dostavili ili dostavljaju priopćenja u okviru relevantnih postupaka, i onih koji su im pružili pravnu ili drugu pomoć u vezi sa navedenim podnescima.

▶ Su povezani sa žrtvama kršenja ljudskih prava ili sa onima koji pomažu žrtvama (npr. pružanjem pravne pomoći).

Prema spomenutoj definiciji, i branitelji/ce ljudskih prava su jedna od potencijalnih meta ovakvih djela. Da bi se rješavala i spriječila djela zastrašivanja i odmazde, važno je da osobe protiv kojih su usmjerena, uključujući branitelje/ice ljudskih prava, prijave takva djela relevantnim mehanizmima.

Ugovorna tijela

Ugovorna tijela su mnogo puta izrazila zabrinutost zbog djela zastrašivanja i odmazde.¹¹⁴ Većina je podržala i **Smjernice iz San Josea protiv zastrašivanja ili odmazde**¹¹⁵ koje imaju za cilj da pruže "praktične smjernice za poboljšanje efikasnosti i djelotvornosti ugovornih tijela u pružanju zaštite" onima kojima prijete ili koji trpe zastrašivanje/

odmazdu zbog saradnje ili nastojanja da sarađuju sa njima.¹¹⁶ Pored toga, određeni odbori imaju smjernice/informacije o tome kako prijaviti djela odmazde dostupne na svojim web stranicama.¹¹⁷

Sva ugovorna tijela imaju **kontakt osobe/izvjesitelje** za slučajeve odmazde. Oni koji vjeruju da su žrtve odmazde mogu dostaviti navode o zastrašivanju i odmazdama relevantnom ugovornom tijelu preko spomenute kontakt osobe ili izvjesitelja. To se može učiniti slanjem poruke na "adresu elektronske pošte određenog odbora" koja se može pronaći na: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/prevent-ing-and-addressing-acts-intimidation-and-reprisal-cooperation-treaty-bodies>.¹¹⁸

Ugovorna tijela različito reagiraju na različite situacije povezane s navodima o zastrašivanju i odmazdi. Oni mogu poduzeti i **povjerljive i javne korake**, kao što je slanje priopćenja relevantnim državama i pokretanje predmeta pred relevantnim institucijama UN-a, u saopćenjima za štampu i izvještajima, ili u okviru interaktivnog dijaloga sa državama.¹¹⁹

Posebni postupci

Posebni postupci (nositelji mandata) rješavaju slučajeve zastrašivanja ili odmazde protiv onih koji su u interakciji s njima na osnovu specifičnih detalja slučaja. Njihove radnje mogu uključivati obraćanje nadležnim organima, slanje priopćenja, saopćenja za štampu, spominjanje slučaja u svojim izvještajima, obavještanje relevantnih insti-

¹¹³ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. About acts of intimidation and reprisal and human rights (OHCHR and reprisals). Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/reprisals/about-acts-intimidation-and-reprisals-and-human-rights>

¹¹⁴ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Preventing and addressing acts of intimidation and reprisal for cooperation with the treaty bodies. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/preventing-and-addressing-acts-intimidation-and-reprisal-cooperation-treaty-bodies>

¹¹⁵ Tekst u cjelosti dostupan je na više jezika na: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=HRI/MC/2015/6&Lang=en

¹¹⁶ Čl. 1. spomenutih Smjernica

¹¹⁷ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Preventing and addressing acts of intimidation and reprisal for cooperation with the treaty bodies. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/preventing-and-addressing-acts-intimidation-and-reprisal-cooperation-treaty-bodies>

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ Ibid.

tucija UN-a ili pokušaj saradnje sa drugim mehanizmima za ljudska prava.¹²⁰

Da bi koordinirali odgovore, nositelji mandata mogu obavijestiti osobu Koordinacionog odbora za odmazde. Koordinacioni odbor je tijelo koje čini šest nositelja mandata u okviru posebnih postupaka. Njegova primarna funkcija je koordinacija nositelja mandata i funkcioniranje kao veza između njih, okvira UN-a za ljudska prava i civilnog društva.¹²¹ Navedeni odbor svake godine imenuje kontakt osobu za odmazde iz reda svojih članova i vodi evidenciju o svim slučajevima zastrašivanja i odmazde sa kojima se suočavaju oni koji sarađuju sa posebnim postupcima. Koordinacioni odbor također sistematski pokreće pitanje odmazde i može, pod određenim okolnostima, poduzeti dodatne radnje (npr. davanje saopćenja za javnost).¹²²

Ostali mehanizmi

Osim ugovornih tijela i posebnih postupaka, Vijeće za ljudska prava se također bavi i odgovara na navode o zastrašivanju i odmazdi. Da biste komunicirali sa Vijećem za ljudska prava povodom djela zastrašivanja ili odmazde, pišite timu za vezu sa NVO Sekretarijata Vijeća za ljudska prava: ohchr-hrcngo@un.org. Kada su takva djela vezana za UPP, pišite Sekretarijatu UPP-a: ohchr-uprreprisals@un.org.¹²³

3. Ostale međunarodne organizacije

3.1. OSCE

3.1.1. Opći uvod

Organizacija za evropsku sigurnost i saradnju (OSCE) je organizacija od 57 država (uključujući Grčku i Hrvatsku) širom Evrope, Sjeverne Amerike i Azije. OSCE je "regionalna sigurnosna organizacija" koja ima za cilj postizanje mira i stabilne demokratije kroz politički dijalog između svojih država članica i praktičan rad na terenu. Rad na terenu je uglavnom usmjeren na sigurnost i uključuje kontrolu naoružanja, "unapređenje upravljanja i sigurnosti granica", rješavanje i prevenciju sukoba, borbu protiv terorizma, policijski rad, slobodu medija, pitanja životne sredine, ljudska prava i još mnogo toga. Njegov najrelevantniji mehanizam za branitelje/ice ljudskih prava je Ured za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR).¹²⁴

3.1.2. OSCE-ov Ured za demokratske institucije i ljudska prava

OSCE-ov Ured za demokratske institucije i ljudska prava nalazi se u Varšavi i radi na promoviranju ljudskih prava, demokratije, vladavine prava i nediskriminacije, podržavajući države i civilno društvo. ODIHR posmatra izbore, razmatra zakone i savjetuje vlade o razvoju i održavanju demokratskih

¹²⁰ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Acts of intimidation and reprisal for cooperation with the Special Procedures. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures-human-rights-council/acts-intimidation-and-reprisal-cooperation-special-procedures>

¹²¹ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Coordination Committee of Special Procedures Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures-human-rights-council/coordination-committee-special-procedures>

¹²² United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. Acts of intimidation and reprisal for cooperation with the Special Procedures. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures-human-rights-council/acts-intimidation-and-reprisal-cooperation-special-procedures>

¹²³ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. N.d. How to share information about cases of intimidation and reprisals. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/reprisals/how-share-information-about-cases-intimidation-and-reprisals>

¹²⁴ Web stranica OSCE-a. Dostupno na: <https://www.osce.org/who-we-are>

institucija.¹²⁵ ODIHR redovno objavljuje publikacije o pitanjima koja se tiču situacije ljudskih prava na međunarodnom nivou.¹²⁶ Iako su ove publikacije obično namijenjene državama i vladinim institucijama, mnoge od njih, kao što je *Uputstvo za jačanje otpornosti nacionalnih institucija za ljudska prava*¹²⁷ predstavljaju vrijedne mehanizme zagovaranja koji bi mogli uticati na promjene u institucijama koje su važne za branitelje/ice ljudskih prava i njihovu sigurnost. Branitelji/ce ljudskih prava mogu stupiti u kontakt sa ODIHR-om koristeći kontakt podatke navedene na kraju ovog odjeljka i dati im informacije o svojoj individualnoj situaciji kako bi izvještaji i publikacije ODIHR-a bili tačniji.

Drugi aspekt rada ODIHR-a na polju ljudskih prava uključuje pružanje podrške braniteljima/cama ljudskih prava i pripadnicima civilnog društva kroz rad na terenu. ODIHR trenutno provodi misije vezane za ljudska prava u Albaniji, Bosni i Hercegovini, na Kosovu, u Crnoj Gori, Srbiji, Skoplju, Moldaviji, Ašgabat, Nur-Sultanu, Biškeku, Dušanbeu i Uzbekistanu.¹²⁸ U smislu podrške koju direktno nudi braniteljima/cama ljudskih prava u svojim terenskim operacijama, ODIHR nudi opću podršku radu OCD-a, kao i obuku za grupe koje zagovaraju ljudska prava.¹²⁹ Ponuđena obuka je obično otvorena za branitelje/ice ljudskih prava iz određenog broja zemalja u kojima prevladava pitanje koje je u fokusu obuke. Na primjer, petodnevna obuka o "ljudskim pravima na međunarodnim granicama" održana je u Poljskoj u septembru 2022. godine, ali su prihvaćene samo prijave branitelja/ica ljudskih prava koji djeluju u 13 zemalja.¹³⁰ Branitelji/ce ljudskih prava bi trebali pratiti odjeljak "događaji" na web stranici OSCE-a kako ne bi propustili priliku

da se prijave i učestvuju kada se pojavi obuka koja je za njih bitna i kada ispunjavaju kriterije.¹³¹

Iako je ODIHR uglavnom fokusiran na unapređenje institucija u državama u kojima provodi terenske operacije, nudi i određenu direktnu podršku braniteljima/cama ljudskih prava. Ova direktna podrška je u vidu pažljivog praćenja slučajeva kriminalizacije branitelja/ica ljudskih prava i kontinuiranog skretanja pažnje državnih organa vlasti na te slučajeve, posjeta pritvorskim centrima ako su branitelji/ce ljudskih prava zatvoreni i saradnje sa OCD kroz spomenute inicijative obuke. ODIHR saraduje i sa međunarodnim partnerima u ime branitelja/ica ljudskih prava, uključujući tijela Vijeća Evrope, EU i UN-a. Međutim, ne postoji mehanizam za vanredne situacije kriminalizacije.¹³²

Kontakt podaci za ODIHR dati su u nastavku.

Kontakt informacije

Adresa:

OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights
Ul. Miodowa 10
00-251 Warsaw
Poland

Ured: +48 22 520 06 00

Fax: +48 22 520 06 05

E-mail: office@odihhr.pl

¹²⁵ Web stranica OSCE-a. Dostupno na: <https://www.osce.org/what-we-do>

¹²⁶ Web stranica OSCE-a. Dostupno na: [https://www.osce.org/resources/publications?filters=im_taxonomy_vid_1:\(24\)](https://www.osce.org/resources/publications?filters=im_taxonomy_vid_1:(24))

¹²⁷ OSCE. 2022. Strengthening the Resilience of National Human Rights Institutions Guidance Tool. Dostupno na: <https://www.osce.org/odihhr/524340>

¹²⁸ Web stranica OSCE-a. Page on Human Rights. Dostupno na: <https://www.osce.org/human-rights>

¹²⁹ Ibid.

¹³⁰ Web stranica OSCE-a. 2022. Training on human rights at international borders: Human rights principles, monitoring, safety and security. Dostupno na: <https://www.osce.org/odihhr/523955>

¹³¹ Web stranica OSCE-a. Events calendar. Dostupno na: <https://www.osce.org/events>

¹³² Web stranica OSCE-a. Page on Human Rights. Dostupno na: <https://www.osce.org/human-rights>

3.2. Vijeće Evrope

Vijeće Evrope je međunarodna organizacija koju čini 46 evropskih zemalja. Promovira demokratiju, ljudska prava i vladavinu prava.¹³³ Kao organizacija koja se fokusira na ljudska prava, Vijeće Evrope je relevantno i za branitelje/ice ljudskih prava i može (sa svojim institucijama) biti važan akter u sprečavanju kriminalizacije branitelja/ica ljudskih prava i poboljšanju njihovog položaja u državama članicama Vijeća.

3.2.1. Deklaracije i konvencije

Za branitelje/ice ljudskih prava, najrelevantnije deklaracije i konvencije koje je usvojilo Vijeće Evrope ili su usvojene u njegovim okvirima su:

3.2.1.1. Deklaracija o braniteljima/icama ljudskih prava

Komiteet ministara je 2008. godine usvojio *Deklaraciju Komiteta ministara o djelovanju Vijeća Evrope na unapređenju zaštite branitelja/ica ljudskih prava i promoviranju njihovih aktivnosti* (u daljem tekstu: Deklaracija o braniteljima/icama ljudskih prava).¹³⁴ Budući da je u formi deklaracije, nije pravno obavezujuća, nego predstavlja izjavu namjere.¹³⁵ U navedenoj deklaraciji, Komitet ministara je:

- ▶ **Osudio sva kršenja prava** branitelj/ica ljudskih prava i napade na njih. (čl. 1)
- ▶ **Pozvao je države članice** da, između ostalog: **stvore okruženje** koje omogućava rad branitelja/ica ljudskih prava; **poduzmu efi-**

kasne mjere u cilju zaštite branitelja/ica ljudskih prava i spriječe napade na njih ili njihovo uznemiravanje; osiguraju propisnu istragu takvih djela ako/kada se dogode i pozovu počinitelje na odgovornost; pobrinu se da njihovo zakonodavstvo bude **u skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava**; osiguraju da branitelji/ce ljudskih prava imaju **efikasan pristup** mehanizmima zaštite ljudskih prava; i da **sarađuju** sa mehanizmima za ljudska prava Vijeća Evrope. (čl. 2 (i)(ii)(iv) (vi))

- ▶ **Pozvao sva tijela i institucije Vijeća Evrope** da se u svom djelokrugu fokusiraju na pitanja koja se tiču branitelja/ica ljudskih prava. (čl. 3)
- ▶ **Pozvao Komesara za ljudska prava** da osnaži svoju ulogu i osigura dovoljnu zaštitu braniteljima/cama ljudskih prava (čl. 4; više o ovome u Poglavlju 3.2.2.2).
- ▶ Složio se da se pitanje da li Vijeće Evrope treba poduzeti dalje mjere u vezi sa ovim pitanjem i dalje razmatra. (čl. 5)

3.2.1.2. Evropska konvencija o ljudskim pravima

Glavni dokument u vezi sa ljudskim pravima koji je Vijeće Evrope usvojilo je Evropska konvencija o ljudskim pravima (EKLJP).¹³⁶ EKLJP je ugovor koji obavezuje **države članice Vijeća Evrope koje su ga potpisale i ratificirale da osiguraju prava sadržana u njemu svima koji su u njihovoj nadležnosti**.¹³⁷ EKLJP ima i nekoliko protokola - tekstova koji dodaju prava originalnoj EKLJP ili dopunjuju neke od odredaba.¹³⁸ EKLJP je **obavezujuća** za

¹³³ Council of Europe. N.d. Do not get confused. Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/about-us/do-not-get-confused>

¹³⁴ Za pristup punom tekstu Deklaracije, vidjeti: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Defenders/DeclarationHRDCoECommitteeMinisters.pdf>

¹³⁵ Medecins Sans Frontieres. N.d. Practical Guide to Humanitarian Law. Dostupno na: <https://guide-humanitarian-law.org/content/article/3/soft-law/>

¹³⁶ Tekst EKLJP u cjelosti dostupan je na: <https://www.echr.coe.int/european-convention-on-human-rights>

¹³⁷ European Court of Human Rights. N.d. The Court in brief. Dostupno na: https://echr.coe.int/Documents/Court_in_brief_ENG.pdf

¹³⁸ European Court of Human Rights. 2021. The ECHR in 50 questions. Strana 3. Dostupno na: https://www.echr.coe.int/documents/50questions_eng.pdf

države koje su je potpisale i ratificirale (isto važi i za njene protokole),¹³⁹ što znači da je te države moraju poštovati. I Hrvatska i Grčka su potpisale i ratificirale EKLJP. Hrvatska ju je potpisala 1996, a ratificirala 1997, dok ju je Grčka potpisala 1950, a ratificirala 1974. godine.¹⁴⁰ Međutim, važno je napomenuti da čl. 57. EKLJP omogućava državama da “iznesu rezerve u pogledu bilo koje odredbe u mjeri u kojoj bilo koji zakon koji je tada na snazi na njenoj teritoriji nije u skladu sa tom odredbom” prilikom potpisivanja ili deponiranja instrumenta ratifikacije. Stoga nije važno samo provjeriti da li je određena država potpisala i ratificirala EKLJP i prateći Protokol ili više njih, nego i da li je iznijela rezerve u vezi sa određenim odredbama.¹⁴¹

Za branitelje/ice ljudskih prava, najrelevantnija prava zajamčena EKLJP-om (i pratećim Protokolima) su:

- ▶ **Zabrana mučenja** (čl. 3). Prema ovoj odredbi, “niko ne smije biti podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju”.
- ▶ **Pravo na slobodu i sigurnost** (čl. 5). Prema ovom pravu, niko ne smije biti lišen slobode, osim u slučajevima utvrđenim ovom odredbom, a po postupku propisanom zakonom. Sadrži i određene procesne garancije uhapšenim i pritvorenim licima (npr. da uhapšena osoba mora biti odmah obaviještena o razlozima hapšenja i optužbama protiv nje, na jeziku koji razumije).
- ▶ **Pravo na pravično suđenje** (čl. 6). U skladu sa ovim pravom, osoba u krivičnom ili parničnom postupku ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. Utvrđena je i pretpostavka nevinosti (da se osoba koja je optužena za krivično djelo smatra nevinom dok se ne dokaže krivnja u skladu sa zakonom), kao i minimalna prava osoba optuženih za krivično djelo.
- ▶ **Kažnjavanje isključivo na osnovu zakona** (čl. 7). Prema ovom pravu, niko se ne može smatrati krivim za krivično djelo nastalo činjenjem ili nečinjenjem koje nije predstavljalo krivično djelo u vrijeme izvršenja, prema nacionalnom ili međunarodnom pravu. Isto tako, izrečena kazna neće biti teža od one koja se primjenjivala u vrijeme izvršenja krivičnog djela.
- ▶ **Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života** (čl. 8). Ovo pravo podrazumijeva poštovanje privatnog i porodičnog života, doma i prepiske. U skladu s tim, javna vlast se ne miješa u vršenje ovog prava, osim u uslovima predviđenim odredbom kojom se to pravo utvrđuje.
- ▶ **Sloboda izražavanja** (čl. 10). Ovo pravo uključuje slobodu mišljenja i primanja i saopštavanja informacija i ideja “bez uplitanja javnih vlasti i bez obzira na granice”. Ovom odredbom se utvrđuje i u kojim slučajevima se ostvarivanje sloboda sadržanih u ovom pravu može podvrgnuti formalnostima, uslovima, ograničenjima ili kaznama.
- ▶ **Sloboda okupljanja i udruživanja** (čl. 11) Prema ovom pravu, svako ima pravo na slobodu udruživanja s drugima i slobodu mirnog okupljanja. Odredbom koja regulira ovo pravo utvrđuju se i uslovi pod kojima su ograničenja ovog prava dozvoljena.
- ▶ **Granice korištenja ograničenja prava** (čl. 18) Prema ovoj odredbi, ograničenja dozvoljena u okviru EKLJP za utvrđena prava i slobode neće se primjenjivati u bilo koje druge svrhe osim onih za koje su predviđena.

¹³⁹ Ibid.

¹⁴⁰ Council of Europe, Treaty Office. N.d. Chart of signatures and ratifications of Treaty 005. Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=005>

¹⁴¹ Za informaciju koje su zemlje potpisale i ratificirale EKLJP (i iznijele rezerve, izjave itd. u vezi s njom), posjetite sljedeću web stranicu: Council of Europe, Treaty Office. N.d. Chart of signatures and ratifications of Treaty 005. Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=005>. Na sljedećoj web stranici možete pretraživati i Protokole da vidite koja ih je država potpisala i ratificirala, ili je na njega stavila rezerve, izjave itd: Council of Europe, Treaty Office. N.d. Search on Treaties. Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/conventions/search-on-treaties/-/conventions/chartSignature/3>

- ▶ **Sloboda kretanja** (čl. 2, Protokol br. 4).¹⁴² Ovo pravo podrazumijeva da svako ko se zakonito nalazi na području neke države ima pravo na slobodu kretanja i slobodni izbor svog boravišta na tom području. Osim toga, svako je slobodan napustiti bilo koju zemlju, uključujući vlastitu. Odredbom koja regulira ovo pravo utvrđuju se i uslovi pod kojima su ograničenja ovog prava dozvoljena.
- ▶ **Procesne garancije u pogledu protjerivanja stranaca** (čl. 1, Protokol br. 7).¹⁴³ Prema ovoj odredbi, Stranac koji zakonito boravi na području neke države ne smije biti iz nje protjeran, osim radi izvršenja odluke donesene u skladu sa zakonom. U navedenoj odredbi su sadržane i određene procesne garancije/prava koja takav stranac može koristiti. Relevantnom odredbom su utvrđeni i izuzeci kada stranac može biti protjeran prije nego što ostvari ova prava.

U slučajevima kršenja prava sadržanih u EKLJP, može se podnijeti predstavka Evropskom sudu za ljudska prava¹⁴⁴ (za više o ovome i uslovima pod kojima se predstavka može podnijeti, pogledajte Poglavlje 3.2.2.1).

3.2.2. Mehanizmi

U okviru Vijeća Evrope postoji nekoliko mehanizama koje branitelji/ce ljudskih prava mogu koristiti kada su kriminalizirani, a tu su i mehanizmi koji bi mogli biti korisni za zagovaranje u vezi s kriminalizacijom branitelja/ica ljudskih prava i njenom prevencijom.

3.2.2.1. Evropski sud za ljudska prava

Evropski sud za ljudska prava (ESLJP) je međunarodni sud koji odlučuje o pojedinačnim ili predstavkama država u vezi sa navodnim kršenjima prava sadržanih u EKLJP. Sjedište mu je u Strazburu i prati poštivanje ljudskih prava u državama članicama Vijeća Evrope koje su ratificirale EKLJP. **Presude Evropskog suda za ljudska prava su obavezujuće** – države ih moraju provesti.¹⁴⁵ Dakle, ESLJP može predstavljati moćan i važan mehanizam za kriminalizirane branitelje/ice ljudskih prava čija su prava zagwarantirana EKLJP-om povrijeđena.

Ko može podnijeti pojedinačnu predstavku?

Prema čl. 34. EKLJP-a (pojedinačne predstavke), ESLJP može primati predstavke od svake:

- ▶ osobe
- ▶ NVO
- ▶ grupe osoba.

Ovi subjekti moraju tvrditi da su žrtve povrede prava ustanovljenih EKLJP-om ili protokolima uz nju, učinjenih od strane države potpisnice EKLJP (i relevantnog Protokola).

Kako podnijeti predstavku?

Prilikom podnošenja predstavke, potrebno je koristiti **najnoviji službeni obrazac predstavke**.¹⁴⁶ Uz predstavku se moraju priložiti kopije relevantnih dokumenata.¹⁴⁷

¹⁴² Ovo pravo može biti relevantno za branitelje/ice ljudskih prava koji rade u zemlji čiji nisu državljani.

¹⁴³ Ibid.

¹⁴⁴ European Court of Human Rights. N.d. The Court in brief. Dostupno na: https://echr.coe.int/Documents/Court_in_brief_ENG.pdf

¹⁴⁵ European Court of Human Rights. N.d. The Court in brief. Dostupno na: https://echr.coe.int/Documents/Court_in_brief_ENG.pdf

¹⁴⁶ European Court of Human Rights. 2022. Common Mistakes in Filling in the Application Form and How to Avoid Them. Strana 1. Dostupno na: https://www.echr.coe.int/Documents/Applicant_common_mistakes_ENG.pdf

¹⁴⁷ International Justice Resource Center. N.d. European Court of Human Rights. Dostupno na: <https://ijrcenter.org/european-court-of-human-rights/>

Obrazac predstavke može se preuzeti sa web stranice ESLJP-a na www.echr.coe.int/appllicants.¹⁴⁸ Da biste ispravno popunili obrazac, preporučljivo je slijediti upute iz **Napomene za popunjavanje obrasca predstavke**.¹⁴⁹ Da biste izbjegli uobičajene greške, također je preporučljivo proći kroz dokument **Uobičajene greške pri popunjavanju obrasca predstavke i kako ih izbjeći**.¹⁵⁰

Službeni jezici ESLJP-a su **engleski i francuski**, ali je moguće pisati Uredu registrara (tijelu koje pruža pravnu i administrativnu pomoć ESLJP-u u obavljanju njegovih sudskih funkcija)¹⁵¹ i **na drugom službenom jeziku države koja je ratificirala EKLJP**. Međutim, u daljem postupku će se koristiti engleski ili francuski jezik.¹⁵²

Predstavke (zajedno sa kopijama relevantnih dokumenata) **se mogu slati isključivo poštom**¹⁵³ (vidjeti kontakt informacije u nastavku).

Koji su zahtjevi u pogledu dopustivosti predstavki pred ESLJP?¹⁵⁴

ESLJP može razmatrati samo pritužbe onih koji tvrde da su im povrijeđena prava prema EKLJP. Više od 90% podnesenih predstavki je proglašeno nedopustivim, zbog čega je veoma važno poznavati uslove u pogledu dopustivosti. Da bi se predstavka smatrala dopustivom, moraju se ispuniti sljedeći uslovi:

- ▶ Pritužbe se odnose na **povrede** (kršenja) **prava sadržanih u EKLJP i/ili njenim Protokolima**.
- ▶ Pritužbe se **podnose protiv države koja je ratificirala EKLJP ili relevantni Protokol**.

- ▶ Pritužbe se odnose na radnje ili događaje koji su se desili **nakon ratifikacije EKLJP** ili relevantnog Protokola od strane predmetne države. Kao što je navedeno, i Hrvatska i Grčka su potpisale i ratificirale EKLJP (vidjeti Poglavlje 3.2.1.2).
- ▶ Pritužbe se odnose na pitanja vezana za **javnu vlast** (npr. zakonodavna tijela, upravni organi, sudovi).
- ▶ Podnositelj predstavke ima **“status žrtve”** (na njega lično i direktno utiče kršenje prava sadržanog u EKLJP).
- ▶ **Iscrpljivanje domaćih pravnih lijekova** – podnositelj predstavke je prije obraćanja ESLJP-u iznio iste pritužbe pred domaćim sudovima (uključujući sud najviše instance). Međutim, podnositelj predstavke ne mora koristiti pravne lijekove koji su nedjelotvorni.
- ▶ Podnositelj predstavke je svoju potpunu predstavku podnio **u roku od četiri mjeseca** nakon konačne domaće odluke (četveromjesečni rok počinje teći od trenutka kada je odluka najvišeg domaćeg suda/organa donesena/uručena, a kada ne postoji efikasan pravni lijek, rok od četiri mjeseca počinje teći od datuma počinjenja radnje/povrede koja je predmet pritužbe).
- ▶ Tvrđenje u predstavi **moraju biti potkrijepljene** (na osnovu čvrstih dokaza).
- ▶ Pritužbe **nije ranije razmatrao** ESLJP ili drugo međunarodno tijelo.

¹⁴⁸ Za više informacija o predstavkama, vidjeti: European Court of Human Rights. N.d. Your Application to the ECHR: How to apply and how your application is processed. Dostupno na: https://www.echr.coe.int/documents/your_application_eng.pdf

¹⁴⁹ Dokument je dostupan na: https://www.echr.coe.int/Documents/Application_Notes_ENG.pdf

¹⁵⁰ Dokument je dostupan na: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Applicant_common_mistakes_ENG

¹⁵¹ Dostupno na: https://www.echr.coe.int/Documents/Registry_ENG.pdf

¹⁵² European Court of Human Rights. 2022. Notes for filling in the application form. Str. 2–3. Dostupno na: https://www.echr.coe.int/Documents/Application_Notes_ENG.pdf

¹⁵³ European Court of Human Rights. N.d. Your Application to the ECHR: How to apply and how your application is processed. Dostupno na: https://www.echr.coe.int/documents/your_application_eng.pdf

¹⁵⁴ European Court of Human Rights. 2022. Notes for filling in the application form. Str. 1–2. Dostupno na: https://www.echr.coe.int/Documents/Application_Notes_ENG.pdf

Više informacija o dopustivosti dostupno je u **Prak-tičnom vodiču o kriterijima dopustivosti ESLJP-a**.¹⁵⁵

Korisne činjenice o postupku

- ▶ Postupci pred ESLJP vode se **prvenstveno pismenim putem**.¹⁵⁶
- ▶ Podnošenje predstavke Evropskom sudu za ljudska prava **nema suspenzivno dejstvo**, što znači da konačna odluka domaćeg suda i dalje treba da se ispoštuje.¹⁵⁷
- ▶ U nekim slučajevima moguće je zatražiti **privremene mjere** – hitne mjere koje se primjenjuju kada postoji “neposredan rizik od nepopravljive štete”. Njihov cilj je zaštita podnositelja predstavke od bilo kakve dodatne štete dok ESLJP razmatra predmet. Prema pravilu 39. svog Poslovnika, Evropski sud za ljudska prava može odrediti privremene mjere svakoj državi koja je potpisnica EKLJP. Zahtjevi za privremene mjere **odobravaju se samo u iznimnim slučajevima**. Najtipičniji su slučajevi u kojima postoji strah od životne opasnosti (čl. 2 EKLJP) ili zlostavljanja (čl. 3 EKLJP).¹⁵⁸
- ▶ **Podnošenje predstavke ne podrazumijeva nikakve troškove**, a podnositelj ima mogućnost **da podnese zahtjev za pravnu pomoć** kako bi pokrio troškove koji nastanu u kasnijim fazama postupka.¹⁵⁹
- ▶ Nije neophodno imati advokata na početku

postupka (da bi se podnijela predstavka), ali **podnosiocima predstavke je potreban advokat kada Evropski sud za ljudska prava obavijesti njihovu vladu o predmetu**.¹⁶⁰

- ▶ **Nemoguće je reći koliko dugo može trajati postupak pred ESLJP**, jer to zavisi od različitih faktora (uključujući hitnost predmeta). Međutim, može proći dosta vremena (mjeseci ili godina) prije nego što se donese presuda ili odluka.¹⁶¹
- ▶ Ako je odluka donesena u korist podnositelja predstavke, može mu se dodijeliti **pravična naknada** (novčani iznos za pretrpljenu štetu). Državi se također može naložiti da nadoknadi troškove koje je podnositelj predstavke imao tokom iznošenja predmeta. Međutim, ako ESLJP utvrdi da nije došlo do kršenja, podnositelj predstavke ne mora platiti pravne troškove države.¹⁶²

Faze postupka

- ▶ **Dopustivost i meritum** su dvije faze kroz koje prolaze predstavke. Ako se predstavka ili jedna od pritužbi proglašeni nedopustivom, takva odluka je konačna i nije je moguće pobijati.¹⁶³
- ▶ Ako se predstavka ne ukloni sa liste ili se rano utvrdi da je nedopustiva, relevantna država se obavještava o predmetu i obje strane mogu dostaviti svoja zapažanja.¹⁶⁴

155 Cijeli vodič je dostupan na: https://www.echr.coe.int/pages/home.aspx?p=caselaw/analysis/admi_guide

156 International Justice Resource Center. N.d. European Court of Human Rights. Dostupno na: <https://ijrcenter.org/european-court-of-human-rights/>

157 European Court of Human Rights. N.d. Your Application to the ECHR: How to apply and how your application is processed. Dostupno na: https://www.echr.coe.int/documents/your_application_eng.pdf

158 European Court of Human Rights, Press Unit. 2012. Interim measures. Str. 1–2. Dostupno na: https://www.echr.coe.int/documents/fs_interim_measures_eng.pdf

159 International Justice Resource Center. N.d. European Court of Human Rights. Dostupno na: <https://ijrcenter.org/european-court-of-human-rights/>

160 European Court of Human Rights. 2021. The ECHR in 50 questions. Dostupno na: https://www.echr.coe.int/documents/50questions_eng.pdf

161 Ibid i International Justice Resource Center. N.d. European Court of Human Rights. Dostupno na: <https://ijrcenter.org/european-court-of-human-rights/>

162 International Justice Resource Center. N.d. European Court of Human Rights. Dostupno na: <https://ijrcenter.org/european-court-of-human-rights/>

163 Ibid.

164 Ibid.

- ▶ Pre nego što odluči u meritumu, ESLJP pokušava ohrabriti podnositelja predstavke i državu da postignu **prijateljsku nagodbu**. Ako se ne postigne nagodba, ESLJP razmatra predstavku **u meritumu** (što znači da će odlučiti da li je došlo do kršenja EKLJP ili ne).¹⁶⁵
- ▶ Kada Vijeće donese presudu u meritumu, ona ne postaje pravosnažna tri mjeseca nakon donošenja, a strane (podnositelj predstavke i država) **moguzatražiti da se predstavka uputi Velikom vijeću**, posebnom vijeću koje iznimno, između ostalog, razmatra predmete kada su mu upućeni.¹⁶⁶

Izvršenje presude

Države se moraju pridržavati odluka ESLJP i dužne su ih izvršiti. Provedbu presuda nadzire Komitet ministara Vijeća Evrope. Ako Komitet ministara zaključi da je država odlučila da ne provede presudu ili ne riješi situaciju koja je dovela do kršenja, može pokrenuti **postupak zbog povrede prava**, što znači da se ponovo vraća ESLJP-u radi konačne odluke u vezi sa situacijom.¹⁶⁷

Sudska praksa

- ▶ U predmetu **Rasul Jafarov protiv Azerbejdžana**,¹⁶⁸ presudom iz 2016. godine, ESLJP je utvrdio da je Azerbejdžan između ostalog prekršio čl. 5. i 18. EKLJP hapšenjem Rasula Jafarova, branitelja ljudskih prava. Dana 23. aprila 2020. godine, Vrhovni sud Azerbejdžana u potpunosti je oslobodio Jafarova.¹⁶⁹
- ▶ U predmetu **Mammadov protiv Azerbejdžana**,¹⁷⁰ presudom iz 2014. godine, ESLJP je utvrdio da je Azerbejdžan prekršio čl. 5, 6. i 18. hapšenjem Ilgara Mammadova, branitelja ljudskih prava. U postupku zbog povrede prava 2019. godine, ESLJP je našao da domaći organi nisu osigurali potrebnu zadovoljštinu. Nakon toga je osuđujuća presuda Mammadovu ukinuta. Dobio je i odštetu.¹⁷¹
- ▶ U predmetu **Kavala protiv Turske**,¹⁷² u presudi iz 2019, ESLJP je utvrdio da su prekršeni članovi 5. i 18. u vezi sa hapšenjem branitelja ljudskih prava Osmana Kavale i pozvao Tursku da poduzme potrebne mjere kako bi prekinula pritvor za Kavalu i osigurala njegovo trenutno puštanje. U postupku zbog povrede prava 2022. godine, ESLJP je utvrdio da Turska nije ispoštovala svoju obavezu da izvrši prethodnu presudu i potvrdio je pravosnažnu presudu o Kavalinom puštanju na slobodu.¹⁷³

¹⁶⁵ Ibid. i Question & Answers. Dostupno na: https://echr.coe.int/documents/questions_answers_eng.pdf

¹⁶⁶ European Court of Human Rights. 2021. The ECHR in 50 questions. Dostupno na: https://www.echr.coe.int/documents/50questions_eng.pdf; također, International Justice Resource Center. N.d. European Court of Human Rights. Dostupno na: <https://ijrcenter.org/european-court-of-human-rights/>

¹⁶⁷ European Court of Human Rights (Press Unit). 2022. Q&A – the Infringement Procedure of the European Court of Human Rights. Dostupno na: https://www.echr.coe.int/Documents/Press_Q_A_Infringement_Procedure_ENG.pdf; također, International Justice Resource Center. N.d. European Court of Human Rights. Dostupno na: <https://ijrcenter.org/european-court-of-human-rights/>

¹⁶⁸ Presuda u cjelosti je dostupna ovdje: https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-161416_tionFile?gld=27443

¹⁶⁹ European Human Rights Advocacy Centre. N.d. Jafarov v Azerbaijan. Dostupno na: https://ehrac.org.uk/en_gb/key-ehrac-cases/jafarov-v-azerbaijan/

¹⁷⁰ Presuda u cjelosti je dostupna ovdje: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144124>

¹⁷¹ European Court of Human Rights (Press Unit). 2022. Q&A – the Infringement Procedure of the European Court of Human Rights. Dostupno na: https://www.echr.coe.int/Documents/Press_Q_A_Infringement_Procedure_ENG.pdf

¹⁷² Presuda u cjelosti je dostupna ovdje: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-199515>

¹⁷³ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. 2022. Türkiye's dismissal of European Court rulings sets dangerous precedent: UN expert. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/10/turkiyes-dismissal-europe-an-court-rulings-sets-dangerous-precedent-un-expert#:~:text=On%2011%20July%202022%2C%20the,Kavala%20has%20not%20been%20released>

- U predmetu *M.H. i drugi protiv Hrvatske*,¹⁷⁴ presudom iz 2021. godine ESLJP je, između ostalog, utvrdio da je došlo do povrede čl. 34. EKLJP zbog nametnutog ograničavanja kontakta između podnositelja predstavke i njihovog advokata, kao i krivične istrage protiv tog advokata i pritiska na njega s ciljem da se spriječi da podnositelji predstavke iznesu svoj predmet pred ESLJP.¹⁷⁵

Kontakt informacije¹⁷⁶

Adresa (na koju se šalju predstavke): The Registrar
European Court of Human Rights
Council of Europe
67075 Strasbourg Cedex, France

Telefon: +33 (0)3 88 41 20 18

Fax: +33 (0)3 88 41 27 30

+33 (0)3 90 21 43 10

Elektronski obrazac: <https://app.echr.coe.int/Contact/EchrContactForm/English/22> (dostupan online za pitanja o ESLJP-u).

3.2.2.2. Komesar za ljudska prava

Komesar za ljudska prava (u daljem tekstu: Komesar) je institucija Vijeća Evrope. Između ostalog, njegova uloga je da promovira efikasno poštovanje ljudskih prava i osigura podršku državama članicama u implementaciji standarda ljudskih prava koje je utvrdilo Vijeće Evrope. Ovlašten je i da prepozna nedostatke u zakonu i praksi u pogledu ljudskih prava i da daje savjete i informacije u vezi s njihovom zaštitom.¹⁷⁷ Mandat traje šest godina.¹⁷⁸

Aktivnosti Komesara su usmjerene na sljedeće oblasti: posjete zemljama i uključivanje u dijalog sa nacionalnim vlastima i civilnim društvom; objavljivanje tematskih izvještaja i davanje savjeta o sistematskoj provedbi ljudskih prava; te podizanje svijesti. Važno je napomenuti da Komesar **ne može postupati po pojedinačnim pritužbama**. Međutim, on može pokrenuti šire inicijative na osnovu pouzdanih informacija u vezi sa kršenjem ljudskih prava sa kojima se pojedinci suočavaju.¹⁷⁹

Za više informacija o Komesaru (uključujući aktuelnog), posjetite sljedeću web stranicu: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/the-commissioner>.

Mandat za podršku braniteljima/cama ljudskih prava

Kako je navedeno na njihovoj početnoj stranici, podrška radu branitelja/ica ljudskih prava i njihova zaštita spadaju u mandat Komesara i njegov su

¹⁷⁴ Presuda u cjelosti je dostupna ovdje: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-213213>

¹⁷⁵ Ovaj predmet je uglavnom relevantan za branitelje/ice ljudskih prava koji su pravni zastupnici.

¹⁷⁶ European Court of Human Rights. N.d. Kontakt informacije. Dostupno na: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=contact&c=>; također, European Court of Human Rights. N.d. How to lodge and application. Dostupno na: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/forms&c>

¹⁷⁷ Council of Europe, Commissioner for Human Rights. N.d. The Mandate. Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/mandate>

¹⁷⁸ International Justice Resource Center. N.d. Council of Europe Commissioner for Human Rights. Dostupno na: <https://ijrcenter.org/council-of-europe-commissioner-for-human-rights/>

¹⁷⁹ Council of Europe, Commissioner for Human Rights. N.d. The Mandate. Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/mandate>

važan dio.¹⁸⁰ Njegov mandat u odnosu na branitelje/ice ljudskih prava dodatno je proširen Deklaracijom Komiteta ministara o braniteljima/cama ljudskih prava. Navedenom deklaracijom, Komesar je pozvan da ojača svoju ulogu u ovoj oblasti tako što će.¹⁸¹

- ▶ Nastaviti poduzimati mjere na osnovu informacija koje su im dostavili branitelji/ce ljudskih prava i drugi relevantni akteri.
- ▶ Nastaviti se sastajati sa braniteljima/cama ljudskih prava prilikom posjeta zemljama i javno izvještavati o njihovom položaju.¹⁸²
- ▶ Intervenirati kod nadležnih organa i pomagati im u pronalaženju rješenja za probleme sa kojima se branitelji/ce ljudskih prava mogu suočiti.
- ▶ Blisko raditi i saradivati sa drugim relevantnim međuvladinim akterima.

U okviru svog rada u oblasti podrške i zaštite branitelja/ica ljudskih prava, Komesar daje savjete i preporuke (koje nisu pravno obavezujuće, što proizlazi iz samih uslova) državama članicama Vijeća Evrope u odnosu na njihove obaveze u ovoj oblasti. Komesar također pokreće pitanja vezana za okruženje u kojem branitelji/ce ljudskih prava rade, kao i slučajeve branitelja/ica ljudskih prava koji su izloženi riziku. Intervenirao je kao treća strana pred ESLJP-om u nekoliko predmeta koji su se ticali branitelja/ica ljudskih prava (vidjeti u nastavku). Komesar i njegov ured organiziraju i tematske konsultacije sa braniteljima/cama ljudskih prava na godišnjem nivou i saraduju sa UN i drugim regio-

nalnim mehanizmima na pružanju podrške braniteljima/cama ljudskih prava.¹⁸³

Raniji rad na podršci kriminaliziranim braniteljima/cama ljudskih prava

- ▶ **Intervencije treće strane:** Komesar je intervenirao kao treća strana u mnogim slučajevima u vezi sa kriminaliziranim braniteljima/cama ljudskih prava pred ESLJP-om (npr. u predmetima *Kavala protiv Turske*, *Huseynov protiv Azerbejdžana* i *Mammadov protiv Azerbejdžana*). U nekim od ovih predmeta (npr. *Kavala protiv Turske*), Komesar je također napisao podnesak Komitetu ministara s obzirom na nadzor Komiteta nad provedbom presude ESLJP-a i intervenirao u postupku zbog povrede prava u vezi sa tim predmetom.¹⁸⁴
- ▶ **Izveštaji i izjave država:** U okviru svog rada u zemlji, Komesar se osvrtao i na stav pojedinih država članica u njihovim izvještajima i izjavama. Komesar je u Izveštaju o Mađarskoj za 2019. godinu istakao da se organizacije civilnog društva suočavaju sa zastrašivanjem i drugim oblicima odmazde. Pozvao je vladu da prekine takve radnje u odnosu na branitelje/ice ljudskih prava i nevladine organizacije, kao i da stvori sigurno okruženje za njihov rad.¹⁸⁵
- ▶ **Komentari/izjave o ljudskim pravima:** Komesar je također dao mnoge komentare/izjave o ljudskim pravima branitelja/ica ljudskih prava. Na primjer, u avgustu 2022. godine, Komesar je objavio izjavu u kojoj je ohrabrio

¹⁸⁰ Council of Europe, Commissioner for Human Rights. N.d. Human Rights Defenders. Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/human-rights-defenders>

¹⁸¹ Čl. 4. spomenute Deklaracije

¹⁸² Izvještaji Komesara o državama dostupni su na: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/country-monitoring>

¹⁸³ Council of Europe, Commissioner for Human Rights. N.d. Human Rights Defenders. Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/human-rights-defenders>

¹⁸⁴ Council of Europe, Commissioner for Human Rights. N.d. Human Rights Defenders. Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/human-rights-defenders> i Council of Europe, Commissioner for Human Rights. 2022. Komesarka Mijatović intervenira u postupku zbog povrede prava pred Evropskim sudom za ljudska prava u predmetu Osman Kavala protiv Turske. Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/commissioner-mijatovic-intervenes-in-the-infringement-proceedings-before-the-european-court-of-human-rights-in-the-case-of-osman-kavala-v-turkey>

¹⁸⁵ Council of Europe, Commissioner for Human Rights. 2019. Mađarska se treba pozabaviti međusobno povezanim pitanjima ljudskih prava u oblasti zaštite izbjeglica, prostora za rad civilnog društva, nezavisnosti pravosuđa i rodne ravnopravnosti. Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/hungary-should-address-interconnected-human-rights-issues-in-refugee-protection-civil-society-space-independence-of-the-judiciary-and-gender-equality>

države članice da pruže veću podršku ruskim i bjeloruskim braniteljima/cama ljudskih prava i ukazao na minimalne mjere na kojima bi države članice trebale zasnivati svoje napore.¹⁸⁶

- ▶ **Okrugli stolovi i izvještaji:** Komesar i njegov ured organizirali su i nekoliko okruglih stolova o položaju branitelja/ica ljudskih prava, o čemu su pisali izvještaje u kojima su rezimirali rad okruglih stolova i dali preporuke i zaključke na ovu temu. Tako je npr. 2019. godine Ured Komesara organizirao okrugli sto sa braniteljima/cama ljudskih prava pod nazivom *Branitelji/ce ljudskih prava u području Vijeća Evrope: aktuelni izazovi i moguća rješenja*. Na okruglom stolu, jedna od tema bila je sigurnost i sloboda branitelja/ica ljudskih prava, uključujući odmazde nad njima. U izvještaju nakon okruglog stola, Komesar je ukazao na glavne teme i tačke o kojima se razgovaralo na okruglom stolu i zaključio izvještaj sa preporukama zasnovanim na evropskim i međunarodnim standardima ljudskih prava.¹⁸⁷ Ovakav mehanizam može biti veoma važan za branitelje/ice ljudskih prava u pogledu dugoročnog zagovaranja i prikupljanja dokaza o njihovoj kriminalizaciji.

Kontakt informacije¹⁸⁸

Adresa:

Council of Europe
Office of the Commissioner for Human Rights
67075 Strasbourg Cedex, France
Tel: +33 (0)3 88 41 34 21
Fax: +33 (0)3 90 21 50 53

Moguće je stupiti u kontakt sa Komesarom i njegovim uredom putem online obrasca koji je dostupan na sljedećoj web stranici: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/contact>.

– *Pošto je zaštita branitelja/ica ljudskih prava jedna od fokusnih tačaka Komesara, ovaj mehanizam bi mogao biti relevantan put za kriminalizirane branitelje/ice ljudskih prava, posebno u pogledu dugoročnog zagovaranja na ovu temu.* –

3.2.2.3. Parlamentarna skupština Vijeća Evrope i njen Odbor za pravna pitanja i ljudska prava

Parlamentarna skupština Vijeća Evrope (PACE) je tijelo u okviru Vijeća Evrope i obično se sastaje četiri puta godišnje u Strazburu. Sastoji se od 324 parlamentarca iz parlamenata država članica.¹⁸⁹ Jedna od najvažnijih uloga PACE je usvajanje relevantnih tekstova, a to su:¹⁹⁰

- ▶ **Preporuke** – koje sadrže različite prijedloge koji se upućuju Komitetu ministara, a implementacija tih prijedloga je u nadležnosti vlada.
- ▶ **Rezolucije** – koje predstavljaju odluke koje donosi PACE “o pitanjima koja je ovlaštena da rješava, ili izražavanja stavova za koja je ona jedina odgovorna.”
- ▶ **Mišljenja** – koja se iznose u vezi sa pitanjima koja Komitet ministara upućuje na PACE.

PACE ima devet općih odbora. Oni su zaduženi da

¹⁸⁶ Council of Europe, Commissioner for Human Rights. 2022. Support Russian and Belarusian civil societies and human rights defenders. Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/support-russian-and-belarusian-civil-societies-and-human-rights-defenders>

¹⁸⁷ Commissioner for Human Rights. 2019. HUMAN RIGHTS DEFENDERS IN THE COUNCIL OF EUROPE AREA: Current Challenges and Possible Solutions. Str. 5 i 16. Dostupno na: <https://rm.coe.int/hr-defenders-in-the-coe-area-current-challenges-and-possible-solutions/168093aabf>

¹⁸⁸ Council of Europe, Commissioner for Human Rights. N.d. Contact us. Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/contact>

¹⁸⁹ Council of Europe. N.d. Parliamentary Assembly. Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign/parliamentary-assembly1#:~:text=The%20Parliamentary%20Assembly%20of%20the,long%20plenary%20session%20in%20Strasbourg>

¹⁹⁰ Parliamentary Assembly. N.d. Assembly public documents. Dostupno na: <https://pace.coe.int/en/pages/official-documents>

pripremaju izvještaje i posmatraju stanje u oblasti ljudskih prava, demokratije i vladavine prava, u okvirima svog fokusa.¹⁹¹ Odbori pripremaju i većinu izvještaja o kojima se raspravlja na plenarnim sjednicama PACE.¹⁹² Najrelevantniji odbor za branitelje/ice ljudskih prava je Odbor za pravna pitanja i ljudska prava.¹⁹³

Šta je Odbor za pravna pitanja i ljudska prava?

Odbor za pravna pitanja i ljudska prava (u daljem tekstu: Odbor) je jedan od općih odbora PACE, zadužen za promicanje vladavine prava i odbranu ljudskih prava. On također pruža pravnu podršku za PACE.¹⁹⁴

Ovaj odbor se bavi nizom pravnih tema i tema o ljudskim pravima, a ima i tri pododbora: Pododbor za ljudska prava, Pododbor za vještačku inteligenciju i ljudska prava i Pododbor za provedbu presuda Evropskog suda za ljudska prava. Odbor imenuje parlamentarne izvjestitelje, koji na osnovu istraživanja, saslušanja i razgovora s relevantnim stručnjacima izrađuju izvještaje. Ovaj rad dovodi do **rezolucija i preporuka** koje PACE upućuje državama članicama i drugim tijelima Vijeća Europe.¹⁹⁵

Jedan od imenovanih izvjestitelja Odbora je **Glavni izvjestitelj o položaju branitelja/ica ljudskih prava** (u daljnjem tekstu: Glavni izvjestitelj). Prema "Programu rada" Odbora,¹⁹⁶ Glavni izvjestitelj ima

mandat da djeluje u vezi sa djelima zastrašivanja i odmazde nad braniteljima/cama ljudskih prava ili ozbiljnim preprekama njihovom radu. Njihova odgovornost je, između ostalog, da prate aktivnosti i po potrebi saraduju sa institucijama i tijelima u okviru Vijeća Europe i UN-a koja se bave položajem branitelja/ica ljudskih prava, kao i drugim međunarodnim organizacijama koje se bave ovom temom u svom radu. U posebnim slučajevima, oni također mogu dati izjave i podnijeti žalbe u svoje ime ili predložiti Odboru da postupi na ovaj način.¹⁹⁷

Rad na pitanju kriminalizacije branitelja/ica ljudskih prava

PACE je usvojio priličan broj rezolucija u vezi s braniteljima/cama ljudskih prava. Jedna od njih je Rezolucija 2225 (2018) pod nazivom **Zaštita branitelja/ica ljudskih prava u državama članicama Vijeća Europe**.¹⁹⁸ U ovoj rezoluciji, PACE poziva države članice da, između ostalog:¹⁹⁹

- ▶ Poštuju osnovne slobode, kao i ljudska prava branitelja/ica ljudskih prava.
- ▶ Ne koriste nikakav oblik zastrašivanja i odmazde protiv branitelja/ica ljudskih prava.
- ▶ Da su uzdrže od samovoljnog nadziranja branitelja/ica ljudskih prava.
- ▶ Da osiguraju pristup efektivnim domaćim pravnim lijekovima za branitelje/ice ljudskih prava u vezi s povredama njihovih prava.

¹⁹¹ Council of Europe. N.d. Parliamentary Assembly.

Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign/parliamentary-assembly1#:~:text=The%20Parliamentary%20As-sembly%20of%20the,long%20plenary%20session%20in%20Strasbourg,https://pace.coe.int/en/pages/committees>

¹⁹² Council of Europe, Parliamentary Assembly. N.d. The general committees of the Assembly.

Dostupno na: <https://pace.coe.int/en/pages/committees>

¹⁹³ Drugi relevantan odbor mogao bi biti Odbor za poštovanje obaveza država članica Vijeća Evrope (Odbor za praćenje). Za više informacija o navedenom odboru, vidjeti: <https://pace.coe.int/en/pages/committee-4/committee-on-the-honouring-of-obligations-and-commitments-by-member-states-of-the-council-of-europe-monitoring-committee>

¹⁹⁴ Council of Europe, Parliamentary Assembly. 2019. Committee on Legal Affairs and Human Rights (AS/Jur).

Dostupno na: <https://pace.coe.int/en/pages/committee-5-presentation/Jur-Presentation>

¹⁹⁵ Ibid.

¹⁹⁶ Committee on Legal Affairs and Human Rights. 2022. Work Programme.

Dostupno na: https://assembly.coe.int/Committee/JUR/Work_ProgrammeE.pdf

¹⁹⁷ Ibid. Str. 11–12.

¹⁹⁸ Navedena rezolucija je dostupna ovdje: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=24932&lang=en>

¹⁹⁹ Čl. 5. spomenute Rezolucije

Kontakt informacije²⁰⁰

Adresa Parlamentarne skupštine:

Parliamentary Assembly of the Council of Europe
Avenue de l' Europe,
F-67075 Strasbourg Cedex, France

Tel: +33 (0)3 88 41 20 00

Parlamentarnu skupštinu možete kontaktirati i putem **kontakt obrasca** dostupnog na sljedećoj web stranici: <https://pace.coe.int/en/contact>.

Odbor za pravna pitanja i ljudska prava²⁰¹ (Rukovoditelj Sekretarijata):

Email: guenter.schirmer@coe.int

3.2.2.4. Konferencija međunarodnih NVO

Konferencija međunarodnih NVO (u daljnjem tekstu: Konferencija) djeluje kao savjetodavno tijelo Vijeća Europe i okuplja preko 400 NVO koje djeluju na međunarodnom nivou. Konferencija ima dvije plenarne sjednice godišnje u Strazburu. Međutim, ostaje u stalnom kontaktu s relevantnim tijelima Vijeća Europe putem Stalnog odbora Konferencije.²⁰²

Osim Stalnog odbora, Konferencija ima i **odbore** koji se formiraju na određeno vrijeme. Ovi odbori sastavljaju izvještaje i nacрте deklaracija, preporuka i rezolucija koje razmatra Generalna skupština

Konferencije.²⁰³

Osim toga, Konferencija ima **Stručno vijeće za zakonodavstvo o NVO**, koje provodi različita istraživanja (tematska i državna) o specifičnostima zakonodavstva o NVO i njegovoj provedbi, koje bi potencijalno mogle predstavljati problem u pogledu njegove usklađenosti s međunarodnim standardima.²⁰⁴ Stručno vijeće za zakonodavstvo o NVO prikuplja i priopćenja od NVO i drugih (vidjeti kontakt u nastavku).²⁰⁵

Rad Konferencije međunarodnih NVO na pitanju kriminalizacije branitelja/ica ljudskih prava

- ▶ **Godine 2016, predsjednik Konferencije izrazio je zabrinutost u vezi s krivičnim postupkom protiv Valentine Cherevatenko, predsjednice nevladine organizacije "Žene Dona".** Zbog krivičnog postupka koji su protiv gđe Cherevatenko pokrenule ruske vlasti i mogućnosti da ode u zatvor, došlo je do razmjene pisama s ambasadorom Ruske Federacije 2017. godine. U julu 2017, krivični postupak je obustavljen.²⁰⁶
- ▶ **Godine 2017, predsjednik Konferencije izrazio je zabrinutost zbog pritvaranja Tanera Kiliča, predsjednika Amnesty Internationala u Turskoj.** Konferencija je također izrazila uznemirenost zbog pritvaranja grupe branitelja/ica ljudskih prava u Turskoj. Nakon provedenog postupka, grupa je puštena iz zatvora. Međutim, optužbe protiv nje nisu od-

²⁰⁰ Council of Europe, Parliamentary Assembly. N.d. Contact. Dostupno na: <https://pace.coe.int/en/contact>; also, Council of Europe, Parliamentary Assembly. N.d. Committee on Legal Affairs and Human Rights. Dostupno na: <https://pace.coe.int/en/pages/committee-5/committee-on-legal-affairs-and-human-rights>

²⁰¹ Za više kontakata Odbora za pravna pitanja, pogledajte "Secretariat" na sljedećoj web stranici: <https://pace.coe.int/en/pages/committee-5/committee-on-legal-affairs-and-human-rights>

²⁰² Europe's Human Rights Watchdog. N.d. INGO Conference. Dostupno na: <https://www.europewatchdog.info/en/structure/ingo-conference/>

²⁰³ Council of Europe, Conference of INGOs. N.d. Conference of INGOs: Committees. Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/ingo/committees>

²⁰⁴ Council of Europe, Conference of INGOs. N.d. Expert Council on NGO Law. Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/ingo/expert-council>

²⁰⁵ Conference of INGOs of the Council of Europe, Expert Council on NGO Law. N.d. Expert Council on NGO Law (brošura). Dostupno na: <https://rm.coe.int/expert-council-on-ngo-law-brochure-en/1680973972>

²⁰⁶ Conference of INGOs of the Council of Europe. 2018. Activity Report 2017. Str. 3–4. Dostupno na: <https://rm.coe.int/conf-ple-2017-rapact-en/168077fb43>

bačene.²⁰⁷

- ▶ Tokom 2019. godine, Odbor za ljudska prava Konferencije **nastavio je podržavati Mehmana Huseynova**, azerbejdžanskog blogera i branitelja ljudskih prava koji je bio u vrlo lošem stanju u zatvoru u Azerbejdžanu. Odbor je **organizirao "hitan sporedni skup"**, obraćajući se nadležnim institucijama Vijeća Europe da odmah interveniraju u njegovom slučaju.²⁰⁸
- ▶ Konferencija je 2016. usvojila **Preporuku o zaštiti branitelja/ica ljudskih prava u Pridnjestrovskoj regiji Republike Moldavije**, u kojoj je pozvala "de facto vlasti" navedene regije da prekinu progon i uznemiravanje branitelja/ica ljudskih prava i pozvali međunarodna i međuvladina tijela da uspostave vanrednu misiju za praćenje situacije.²⁰⁹
- ▶ Godine 2012, Konferencija je usvojila **Preporuku o zaštiti branitelja/ica ljudskih prava u Ruskoj Federaciji**, u kojoj je pozvala Rusku Federaciju da zaustavi krivični postupak protiv branitelja ljudskih prava po imenu Igor Kalyapin, poduzme sve potrebne mjere kako bi se osigurala psihički i fizički integritet svih branitelja/ica ljudskih prava i osigurala odgovarajuće uslove za njihov rad.²¹⁰

- ▶ Stručno vijeće za zakonodavstvo o nevladinim organizacijama objavilo je 2019. godine tematsku studiju pod naslovom **Korištenje krivičnog prava za ograničavanje rada NVO koje podržavaju izbjeglice i druge migrante u državama članicama Vijeća Europe**.²¹¹
- ▶ Stručno vijeće za zakonodavstvo o NVO 2020. godine je izdalo **Smjernice o zaštiti rada NVO na pružanju podrške izbjeglicama i drugim migrantima**.²¹²
- ▶ Stručno vijeće za zakonodavstvo o nevladinim organizacijama objavilo je 2022. godine tematsku studiju pod naslovom **Izvršenje presuda koje se tiču slobode udruživanja: uticaj na organizacije za ljudska prava i branitelje/ice ljudskih prava**, u koju su uključili svoje preporuke za relevantne nacionalne i međunarodne aktere u vezi sa tom temom.²¹³

Kontakt informacije²¹⁴

Konferencija međunarodnih NVO može se kontaktirati putem **obrasca za kontakt** dostupnog na sljedećoj web stranici:

<https://www.coe.int/en/web/ingo/contact>.

207 Ibid.

208 Conference of INGOs of the Council of Europe. N.d. Activity Report 2019 DRAFT. Dostupno na: <https://rm.coe.int/conf-ple-2019-activity-report-2019-final-en/16809fd6f7>

209 Conference of INGOs of the Council of Europe. 2016. Recommendation CONF/PLE(2016)REC1, Protection of Human Rights Defenders in the Transnistrian region of the Republic of Moldova: the case of "Promo LEX" Association established in the Republic of Moldova. Dostupno na: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680684cac>

210 Conference of INGOs of the Council of Europe. 2012. Recommendation CONF/PLE(2012)REC2, The Protection of Human Rights Defenders in the Russian Federation. Dostupno na: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802f03ce>

211 Expert Council on NGO Law. 2019. Using Criminal Law to Restrict the Work of NGOs Supporting Refugees and Other Migrants in Council of Europe Member States. Dostupno na: <https://rm.coe.int/expert-council-conf-exp-2019-1-criminal-law-ngo-restrictions-migration/1680996969>

212 Expert Council on NGO Law. 2020. Guidelines on Protecting NGO Work in Support of Refugees and Other Migrants. Dostupno na: <https://rm.coe.int/expert-council-conf-exp-2020-3-guidelines-on-protecting-ngo-work-in-su/16809e4a81>

213 Expert Council on NGO Law. 2022. The Execution of Judgments Involving Freedom of Association: the Impact on Human Rights Organisations and Defenders. Dostupno na: <https://rm.coe.int/the-execution-of-judgments-involving-freedom-of-association-15-march-2/1680a5db86>

214 Council of Europe, Conference of INGOs, N.d. Contact us. Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/ingo/contact>; Council of Europe, Conference of INGOs, N.d. Contact Gerhard Ermischer. Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/ingo/contact-g-ermischer>; također, Conference of INGOs of the Council of Europe, Expert Council on NGO Law. N.d. Expert Council on NGO Law (brošura). Dostupno na: <https://rm.coe.int/expert-council-on-ngo-law-brochure-en/1680973972>

Predsjednika Konferencije može se kontaktirati putem **obrasca za kontakt** dostupnog na sljedećoj web stranici: <https://www.coe.int/en/web/ingo/contact-g-ermischer>.

E-mail (za kontaktiranje **Stručnog vijeća**): NGO-Unit@coe.int.

Korisno je vidjeti i **Bazu podataka MNVO**, koja sadrži podatke o međunarodnim NVO koje imaju participativni status pri Vijeću Europe. Između ostalog, baza podataka sadrži podatke za kontakt, uključujući službene predstavnike tih MNVO, koje je moguće direktno kontaktirati.²¹⁵

3.3. Advokatske komore

Ako su branitelji/ce ljudskih prava advokati i suočavaju se s kriminalizacijom zbog svojih radnji u okviru bavljenja advokaturom, advokatske komore eventualno mogu ponuditi podršku i tražiti načine zastupanja. Općenito, advokatske komore rade u najboljem interesu advokata²¹⁶, što u mnogim slučajevima uključuje i odbranu vladavine prava, promicanje zaštite neovisnosti advokatske profesije i podršku praktičnoj provedbi i odbrani ljudskih prava.

Nacionalne advokatske komore

Svaka država ima advokatsku komoru, ali se one razlikuju po obliku. Ne postoji univerzalni okvir za organizaciju nacionalnih advokatskih komora. Njihova struktura, zahtjevi u pogledu članstva, djelokrug i aktivnosti razlikuju se od zemlje do zemlje.

Vijeće Advokatskih komora i pravnih društava Evrope

Na nivou EU, Vijeće Advokatskih komora i pravnih društava Evrope (CCBE) predstavlja advokatske komore 32 države članice i 12 promatrača. Članstvo u CCBE je neovisno o članstvu u EU. Neko-

liko odbora se fokusira na različita područja prava, između ostalog na ljudska prava i praktičare u oblasti ljudskih prava.

Advokati koji su članovi jedne od nacionalnih organizacija članica mogu se obratiti CCBE-u i zatražiti podršku kada su izloženi kriminalizaciji.

Projekat "Odbrana branitelja/ica"

Kada primi obavijest o situaciji u kojoj su advokati koji brane ljudska prava ugroženi, npr. u slučaju suspenzije, hapšenja ili sudskog uznemiravanja putem službenih tijela, Odbor za ljudska prava CCBE-a može poslati pisma šefovima država i drugim relevantnim organima kako bi ih upoznali sa diskriminatorskom situacijom i podigli javnu svijest o tome. Ova pisma pišu se nakon obavijesti putem medija, nacionalnih advokatskih komora ili direktnih zahtjeva onih koji su izloženi kriminalizaciji. Svaki član advokatske komore koja je članica CCBE-a može zatražiti da se njegov problem razmatra, budući da su napadi izravno povezani s advokatskom profesijom.

Više informacija o CCBE-u može se pronaći na njihovoj web stranici: <https://www.ccbe.eu/>.

Mogu se kontaktirati na:

E-mail: ccbe@ccbe.eu

Tel: +32 (0)2 234 65 10

Međunarodna advokatska komora

Međunarodna advokatska komora (IBA) je organizacija za međunarodne pravnike, advokatske komore i pravna društva. Više od 80.000 međunarodnih advokata i advokatskih kancelarija, kao i 190 nacionalnih i regionalnih advokatskih komora i advokatskih kancelarija iz više od 170 zemalja njeni su članovi. IBA ima za cilj da utiče na razvoj reforme međunarodnog prava, provedbu pravde, promoviranje neovisnosti pravne profesije i podršku praktičnoj implementaciji ljudskih prava.²¹⁷

²¹⁵ Council of Europe, Conference of INGOs. N.d. Ingos Database. Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/ingo/database>

²¹⁶ <https://www.britannica.com/topic/bar-association>

²¹⁷ International Bar Association. 2022. About the IBA. Dostupno na: <https://www.ibanet.org/About-the-IBA>

IBA-in Institut za ljudska prava (IBAHRI) je samostalan i finansijski neovisan od IBA-e. Ima za cilj da promovira, štiti i provodi “ljudska prava pod pravdom vladavinom zakona” i “neovisnost pravosuđa i pravne profesije širom svijeta”. IBAHRI nudi aktivnosti izgradnje kapaciteta kao što su obuke o ljudskim pravima i tehnička pomoć za pravnike. Oni se npr. mogu uključiti i podržati “advokate i sudije koji su samovoljno uznemiravani, zastrašivani ili uhapšeni kroz zagovaranje i posmatranje suđenja”.²¹⁸ Dosad se nisu izričito fokusirali na kriminalizaciju pravnika kao branitelja/ica ljudskih prava.

Mogu se kontaktirati putem **email-a:** iba@int-bar.org. **Tel:** +44 (0) 20 7842 0090

3.4. Ambasade

Ambasade i konzulati su potencijalni izvor zaštite za branitelje/ice ljudskih prava u inostranstvu. Dok je razgraničenje zaštite ambasada (diplomatske) i konzulata sporno (i stvar tumačenja međunarodnog prava),²¹⁹ ambasade i konzulati u drugim zemljama mogu nuditi zaštitu i podršku svojim državljanima koji pretrpe povredu kao rezultat kršenja međunarodnog prava. Obim djelovanja ambasada reguliran je *Bečkom konvencijom o diplomatskim odnosima* (1961)²²⁰, a konzulata *Bečkom konvencijom o konzularnim odnosima* (1963).²²¹

Konzularna zaštita je preventivne prirode i treba se pružiti prije iscrpljivanja domaćih pravnih lijekova. Konzuli rade na zastupanju državljanina svoje matične države ako su njihova prava povrijeđena,

ali ne zastupaju samu državu. Oni mogu pomoći svojim državljanima u nevolji npr. kroz posjete državljanima u pritvoru, pružanje pravne pomoći, praćenje suđenja, zastupanje na sudu i kontakte sa lokalnim vlastima. Diplomatska zaštita je korektivne prirode; dakle, može se koristiti tek kad se iscrpe lokalni pravni lijekovi. To znači da se ambasade mogu aktivirati tek nakon što je došlo do kršenja prava, a oštećena osoba je već poduzela sve mjere u državi u kojoj su prava prekršena kako bi došla do pravde ili reparacije. Preduslovi za diplomatsku zaštitu uključuju kontinuirano i nesumnjivo državljanstvo oštećene osobe. Pretrpljena povreda mora biti rezultat kršenja međunarodnog prava od strane druge države, kao što je uskraćivanje pravde ili zatvor bez suđenja.²²²

Ako je državljaninu EU potrebna diplomatska ili konzularna zaštita u trećoj zemlji u kojoj njegova ili njena matična država nema predstavništvo, ima pravo na “zaštitu diplomatskih i konzularnih organa druge države članice pod istim uslovima kao i njeni državljani”. Ovo se zasniva na pravu EU na jednak tretman sadržanom u čl. 20. (2)(c) i čl. 23. *Ugovora o funkcioniranju Evropske unije*²²³ i čl. 46. *Povelje Evropske unije o osnovnim pravima*²²⁴, te *Direktive 2015/637/EU*.²²⁵

Nivo angažmana sa braniteljima/cama ljudskih prava zavisi od pristupa i politike matične države. To npr. može biti praćenje suđenja ili zaštitna pratnja, što se može koristiti za šire zagovaračke aktivnosti države (na primjer, može pomoći da se dostave informacije za rad UPP-a, vidjeti Poglavlje 2.2.1.2). Za sve države članice EU vrijede zajedničke *Sm-*

²¹⁸ International Bar Association. 2022. About the IBAHRI. Dostupno na: <https://www.ibanet.org/IBAHRI-About>

²¹⁹ Vidjeti, na primjer, Künzli, A. (2006). Exercising Diplomatic Protection: The Fine Line Between Litigation, Demarches and Consular Assistance. *Heidelberg Journal of International Law* (2006), s. 321–350. Dostupno na: https://www.zaoerv.de/66_2006/66_2006_2_a_321_350.pdf

²²⁰ Dostupno na: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_1_1961.pdf

²²¹ Dostupno na: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_2_1963.pdf

²²² Schweizer Eidgenossenschaft. Federal Department of Foreign Affairs FDFA. 2022. Dostupno na: <https://www.eda.admin.ch/eda/en/dfa/foreign-policy/international-law/respect-promotion/diplomatic-consular-protection/conditions-diplomatic-protection.html>

²²³ Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12012E/TXT:en:PDF>

²²⁴ Dostupno na: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

²²⁵ Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32015L0637>

jernice Evropske unije o braniteljima/cama ljudskih prava, koje postavljaju standarde za njihovu interakciju i podršku braniteljima/cama ljudskih prava u trećim zemljama (vidjeti Poglavlje 4.2.3). Nekoliko država izvan EU²²⁶ usvojilo je posebne smjernice za ambasade o zaštiti i interakciji sa braniteljima/cama ljudskih prava. Takve preporuke uključuju redovnu razmjenu sa braniteljima/cama ljudskih prava, praćenje suđenja i saradnju sa lokalnim vlastima. U ekstremnim slučajevima kriminalizacije i kršenja prava branitelja/ica ljudskih prava, kao krajnja mjera, država bi mogla povući svoje diplomate iz države koja krši prava. EU ima niz alata koje može koristiti za zaštitu ugroženih branitelja/ica ljudskih prava, uključujući posmatranje suđenja ili posjete u pritvoru, dok koristi javnu i privatnu diplomatiju za pokretanje pojedinačnih slučajeva ugroženih branitelja/ica ljudskih prava.

– *Da bi se otvorili putevi zaštite od strane konzulata i ambasada, može se preporučiti izgradnja mreže i razmjena sa institucijama o položaju branitelja/ica ljudskih prava i stanju ljudskih prava općenito prije nego što dođe do kriminalizacije.* –

4. Evropska unija (EU)

4.1. Zakonodavstvo

EU ima široku sferu uticaja, sa 27 država članica od 2022. godine. Svaku od država članica obavezuje pravo EU, jer ono funkcioniра po principu **prvenstva**. To znači da kada postoji sukob između odredbe prava EU i prava države članice, predmetni zakon EU će imati prednost nad zakonom države članice i primjenjivati se umjesto njega.²²⁷ Stoga su zakonske odredbe o kojima se govori u ovom odjeljku pravno obavezujuće za države članice EU (uključujući Grčku i Hrvatsku). EU može zaštititi branitelje/ice ljudskih prava kroz svoje zakonske tekstove, kao što je Povelja EU o osnovnim pravima (CFREU) ili kroz svoj mehanizam posvećen hitnim mjerama zaštite branitelja/ica ljudskih prava na nacionalnom nivou, ProtectDefenders.eu. EU nudi i političku podršku braniteljima/cama ljudskih prava tako što godišnje dodjeljuje nagradu Saharov i demonstrira javnu podršku braniteljima/cama ljudskih prava u publikacijama, posmatranju izbora i još mnogo toga.²²⁸

Međutim, EU ima dva važna zakona koji funkcioniraju u tandemu i koji se zajedno nazivaju “Facilitatorski paket”, a ti dijelovi zakonodavstva nude neadekvatnu pravnu zaštitu braniteljima/cama prava migranata. Ova neadekvatna zaštita često rezultira kriminalizacijom branitelja/ica prava migranata u određenim državama članicama kao što je npr. Grčka (vidjeti Poglavlje 6.1.2). Mnogo više publikacija EU je posvećeno braniteljima/cama ljudskih prava u trećim zemljama (kao što su Smjernice EU o braniteljima/cama ljudskih prava) nego braniteljima/cama ljudskih prava koji se suočavaju s kriminalizacijom unutar EU, što znači da može biti teže pronaći podršku EU ako je branitelj/ica ljudskih prava državljanin/ka same EU ili ima prebivalište u njoj (vidjeti Poglavlje 4.2.3).

²²⁶ Npr: Kanada, Norveška, Sjedinjene Države, Ujedinjeno Kraljevstvo i Švicarska.

²²⁷ Web stranica Evropske unije.

Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/primacy-of-eu-law-precedence-supremacy.html>

²²⁸ Web stranica Evropskog parlamenta. Sakharov Prize. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/sakharovprize/en/home/>

Dostupni mehanizmi zaštite branitelja/ica ljudskih prava, kao i objašnjenja evropskog pravnog okvira koji tretira pitanje kriminalizacije detaljnije su navedena u ovom poglavlju.

4.1.1. Povelja EU o osnovnim pravima

Svi građani Evropske unije (tj. državljani države članice EU) uživaju određena prava i slobode koje proizlaze iz Povelje Evropske unije o osnovnim pravima koja ima **isti pravni status kao i ugovori EU**, što znači da je ona jedan od najvažnijih pravnih tekstova u zakonodavstvu EU i moraju je poštivati sve države članice.²²⁹ Čitavo pravo Unije oslanja se na osnovna prava i garancije sadržane u Povelji, te ih je stoga izuzetno važno poznavati. Ova prava se primjenjuju i na njih se može osloniti na nacionalnom sudu kad god država članica prekrši jedno od ovih prava **dok provodi zakonodavstvo EU**.²³⁰ To znači da države članice moraju poštovati ova prava prilikom preuzimanja prava EU u nacionalno pravo i da ih se može odvesti pred sud prema Povelji ako to ne čine. Postoje mnoga osnovna prava navedena u Povelji koja bi branitelji/ce ljudskih prava trebali imati na umu ako se suoče s kriminalizacijom, posebno zato što je jedna od glavnih osnova kriminalizacije u zemljama poput Grčke provedba odredbi zakona EU od strane država članica, kao što je Facilitatorski paket, što znači da se na sudu može pozivati na prava iz Povelje protiv ovakvih pokušaja kriminalizacije (vidjeti Poglavlja 4.1.2 i 6.1.2). Međutim, ako država članica povrijedi nečija prava iz Povelje u slučaju kada nema primjene prava EU, ta osoba bi morala tražiti pravne lijekove na nacionalnim sudovima prema ustavu ili nacionalnim zakonima države.²³¹

Prava koja su najrelevantnija u kontekstu kriminal-

izacije navedena su u nastavku. Važno je imati na umu da, bez obzira gdje se u Uniji nalazi, svakom ko živi, boravi ili se kreće kroz EU (uključujući nedokumentirane osobe u pokretu) pripadaju ova prava i više od njih.

- ▶ “**Ljudsko dostojanstvo** je nepovredivo” i mora biti zaštićeno. (čl. 1)
- ▶ “Svako ima **pravo na život**” i niko ne smije biti pogubljen ili osuđen na smrtnu kaznu. (čl. 2)
- ▶ “Svako ima pravo na poštovanje [svog] **fizičkog i mentalnog integriteta**.”(čl. 3)
- ▶ “**Mučenje i nečovječno ili ponižavajuće postupanje** ili kažnjavanje” su zabranjeni. (čl. 4)
- ▶ “Svako ima pravo na **slobodu i sigurnost ličnosti**.” (čl. 6)
- ▶ “Svako ima pravo na **poštovanje privatnog i porodičnog života**, doma i komunikacije.” (čl. 7).
- ▶ “Svako ima **pravo na zaštitu ličnih podataka** koji se na njega odnose,” a ti podaci se moraju obrađivati pošteno, uz saglasnost osobe ili iz legitimnog razloga utvrđenog zakonom. Svako ima pravo pristupa svojim podacima nakon što su prikupljeni i pravo da ih ispravi. (čl. 8)
- ▶ “Svako ima **pravo na slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti**,” kao i pravo na prigovor savjesti u skladu sa nacionalnim zakonima kojima je ovo pravo uređeno. (čl. 10)
- ▶ “Svako ima **pravo na slobodu izražavanja**”, što uključuje “slobodu mišljenja i primanja i saopštavanja informacija bez uplitanja javnih vlasti, bez obzira na granice”. Moraju se poštovati i sloboda i pluralizam medija. (čl. 11)
- ▶ “Svako ima **pravo na slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja** na svim nivoima.” To posebno uključuje građanska i politič-

²²⁹ European Union. 2009. Charter of Fundamental Rights of the European Union.

Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>

²³⁰ European Commission. When does the Charter apply?

Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/eu-charter-fundamental-rights/when-does-charter-apply_en#:~:text=For%20example%2C%20the%20Charter%20applies,apply%20an%20EU%20regulation%20directly

²³¹ European Commission. How to Report a breach of your rights.

Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/how-report-breach-your-rights_en#:~:text=If%20you%20feel%20that%20your,a%20specialised%20human%20rights%20body

ka pitanja, kao i sindikate. (čl. 12)

- ▶ “Svako ima pravo posjedovati, koristiti, raspolagati i oporučno ostaviti [svoju] zakonito stečenu imovinu.” Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim kada je takvo oduzimanje **zakonito** i u **javnom interesu**, a vlasniku će se nadoknaditi šteta ako je lišen imovine. (čl. 17)
- ▶ Svako ima **pravo na azil** uz dužno poštovanje pravila Ženevske konvencije iz 1951. godine i ugovora EU. (čl. 18)
- ▶ “Zabranjeno je **kolektivno protjerivanje**. Niko ne smije biti udaljen, protjeran ili izručen u državu u kojoj postoji ozbiljna opasnost da bude podvrgnut smrtnoj kazni, mučenju ili drugom nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.” (čl. 19)
- ▶ “Svi su **pred zakonom jednaki**.” (čl. 20)
- ▶ Svako ima **pravo na dobru upravu**, odnosno svako ima pravo “da institucije, tijela, uredi i agencije Unije njegove predmete obrađuju nepristrano, pravično i u razumnom roku.” (čl. 41)
- ▶ Svaka fizička ili pravna osoba s prebivalištem ili sjedištem u nekoj državi članici ima **pravo pristupa dokumentima** tijela Unije neovisno o njihovom mediju. (čl. 42)
- ▶ Svako ima pravo obratiti se Evropskom ombudsmenu **u vezi s nepravilnostima** u djelovanju institucija ili tijela EU (s izuzetkom Suda pravde Evropske unije). (čl. 43)
- ▶ Svaka fizička ili pravna osoba s prebivalištem ili sjedištem u nekoj državi članici “ima **pravo na podnošenje peticije**” Evropskom parlamentu (slanjem zahtjeva ili pritužbe vezano za neko pitanje koje se tiče prava EU). (čl. 44)
- ▶ Svako ima “**pravo na djelotvoran pravni lijek** i pravično suđenje”. To uključuje pravo da zakonom prethodno ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj, kao i zajamčeno pružanje pravne pomoći ako nema dovoljno sredstava. (čl. 47)
- ▶ Svaki optuženik ima **pravo “da se smatra nevinim** sve dok mu se ne dokaže krivnja u skladu sa zakonom,” kao i pravo na odbranu svakog optuženika čije je poštovanje zajamčeno Poveljom. (čl. 48)
- ▶ Svako ima **pravo da ne bude retroaktivno**

proglašen krivim za krivično djelo koje nije bilo krivično djelo kada ga je počinio, a ako je u vrijeme počinjenja djela postojala blaža kazna, ta kazna će se primjenjivati. Svako ko počinio krivično djelo također ima pravo na **kaznu razmjernu počinjenom djelu**. (čl. 49)

- ▶ Nikome se ne može **ponovno suditi niti ga se može kazniti u krivičnom postupku** za krivično djelo za koje je već pravomoćno oslobođen ili osuđen u Uniji u skladu sa zakonom. (čl. 50)
- ▶ **Svako ograničenje pri ostvarivanju prava** priznatih Poveljom mora biti predviđeno zakonom i mora poštovati suštinu tih prava i sloboda. Takva ograničenja moraju biti **proporcionalna** i moguća samo ako su “potrebna i ako zaista odgovaraju ciljevima od općeg interesa koje priznaje Unija ili potrebi zaštite prava i sloboda drugih osoba.” (čl. 52)
- ▶ Nijedna odredba ove Povelje ne smije se tumačiti kao ograničavanje ili nepovoljno uticanje na ljudska prava i osnovne slobode, na način na koji su priznata u drugim područjima, uključujući druge međunarodne ugovore. (čl. 53)

4.1.2. Facilitatorski paket

“Facilitatorski paket” je naziv za dva zakona koji zajedno utvrđuju pravni stav EU o krijumčarenju migranata. Facilitatorski paket utvrđuje minimalne standarde po kojima države članice EU moraju donijeti zakone u ovoj oblasti, a one ta dva dokumenta različito tumače, što dovodi do povećanja kriminalizacije osoba i organizacija koje pružaju humanitarnu podršku osobama u pokretu u nekoliko država članica EU. Ovaj porast kriminalizacije rezultat je popustljivosti koja je državama članicama data u Facilitatorskom paketu - postoji nekoliko ključnih dijelova ovog paketa koji, zbog svoje dvosmislenosti, omogućavaju državama članicama da donose oštre zakone protiv krijumčarenja kojima se ne osigurava zaštita humanitarnih radnika od optužbi za krivično djelo krijumčarenja. Zakonodavstvo koje ne štiti branitelje/ice ljudskih prava u ovoj oblasti često može nastati kao rezultat političke atmosfere u državi članici - ako su zakonodavci protiv migracija i branitelja/ica ljudskih

prava koji rade s osobama u pokretu, Facilitatorski paket im daje slobodu da donose zakone bez zaštitnih mjera za branitelje/ice ljudskih prava, što rezultira njihovom kriminalizacijom. Time se stvara nesigurno okruženje za branitelje/ice ljudskih prava, organizacije civilnog društva i druge pripadnike civilnog društva u nekoliko zemalja EU, jer se plaše da će biti kriminalizirani zato što rade svoj posao. Facilitatorski paket čine:

- ▶ Direktiva Vijeća 2002/90/EZ od 28. novembra 2002. o definiranju olakšavanja neovlaštenog ulaska, tranzita i boravka – cilj ove direktive je da definira krivična djela omogućavanja neovlaštenog ulaska, tranzita i boravka osoba u pokretu.²³²
- ▶ **Okvirna odluka 2002/946/JHA** – ova odluka je usvojena zajedno sa navedenom direktivom, a utvrđuje minimalne sankcije za krivična djela iz Direktive 2002/90/EZ.²³³

U članu 1. Direktive 2002/90/EZ opisano je krivično djelo krijumčarenja migranata. Postoji nekoliko ključnih razlika između ove direktive i odgovarajućeg Protokola UN-a koje rezultiraju pravnim okvirom bez adekvatnih mjera zaštite za branitelje/ice ljudskih prava. Čl. 1 (1) Direktive 2002/90/EZ zahtijeva od država članica da uvedu odgovarajuće sankcije za:

“(a) **svaku osobu** koja namjerno pomaže osobi koja nije državljanin države članice da **uđe ili pređe preko** državnog područja države članice i **pritom krši zakone te države** o ulasku ili tranzitu stranaca;

(b) svaku osobu koja, zbog **finansijske koristi**, namjerno pomaže osobi koja nije državljanin neke države članice da **boravi** na državnom području te države članice i pritom krši zakone te države o boravku stranaca.”

Naime, postojanje namjere sticanja finansijske koristi je uslov samo za krivično djelo omogućavanje ilegalnog boravka u državi članici EU, ali ne i za krivično djelo omogućavanja ilegalnog ulaska ili tranzita. To znači da se osoba koja bez namjere sticanja finansijske koristi pruža humanitarnu pomoć osobama u pokretu koje ulaze na teritoriju države članice može zakonski smatrati “krijumčarom” prema ovoj Direktivi i kao takva podliježe sankcijama. Član 1. (2) pruža neobaveznu zaštitnu mjeru koju država članica može ugraditi u svoje zakonodavstvo kako bi zaštitila branitelje/ice ljudskih prava od kriminalizacije kao krijumčara. Sedam država članica EU provelo je Facilitatorski paket bez humanitarnog elementa – to su Belgija, Španija, Italija, Grčka (ali samo u slučaju operacija potrage i spašavanja na moru), Finska, Malta i Ujedinjeno Kraljevstvo (prije izlaska iz EU).²³⁴ Član 1. (2) glasi:

“Svaka država članica **može** odlučiti da ne izriče sankcije za postupanje iz stava 1. tačke (a) u skladu sa svojim nacionalnim pravom i praksom za slučajeve **u kojima je cilj takvog postupanja pružanje humanitarne pomoći osobi na koju se odnosi.**”

U ovom odjeljku se naizgled priznaje slaba strana člana 1. (1) i dozvoljava državama članicama da naprave izuzetke kako bi zaštitile branitelje/ice ljudskih prava od kriminalizacije prema ovoj Direktivi, ali se takav izuzetak ne **zahtijeva**, za razliku od Protokola UN-a protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom (vidjeti Poglavlje 2.1.4). Prema definiciji krijumčarenja iz navedenog Protokola UN-a, da bi se osoba smatrala krijumčarom, morala je nastojati ostvariti finansijsku korist omogućavanjem ilegalnog ulaska osoba u pokretu. Ured Ujedinjenih nacija za droge i kriminal objavio je Zakonodavne smjernice o ovom Protokolu, koje potvrđuju da se uključivanjem namjere sticanja finansijske koristi u definiciju krijumčara nastojalo

²³² Vijeće Evropske unije. 2002. Direktiva Vijeća 2002/90/EZ od 28. novembra 2002. o definiranju olakšavanja neovlaštenog ulaska, tranzita i boravka. Dostupno na: <http://data.europa.eu/eli/dir/2002/90/oj>

²³³ Vijeće Evropske unije. 2002. 2002/946/PUP: Okvirna odluka Vijeća od 28. novembra 2002. o jačanju kaznenopravnog okvira za sprečavanje pomaganja neovlaštenog ulaska, tranzita i boravka. Dostupno na: http://data.europa.eu/eli/dec_framw/2002/946/oj

²³⁴ European Commission. 2017. Refit Evaluation of the EU legal framework against facilitation of unauthorised entry, transit and residence: the Facilitators Package. Strana 15. Dostupno na: [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=SWD\(2017\)117&lang=en](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=SWD(2017)117&lang=en)

osigurati da se branitelji/ce ljudskih prava prema Protokolu ne mogu kažnjavati zbog svog dobrovoljnog rada.²³⁵

Kako u Direktivi EU ne postoji zakonski zahtjev da države članice izuzmu branitelje/ice ljudskih prava od kriminalizacije zbog omogućavanja ilegalnog tranzita i ulaska, na svakoj državi članici je da odluči hoće li zakonski zaštititi branitelje/ice ljudskih prava od kriminalizacije prilikom preuzimanja ove Direktive u nacionalno zakonodavstvo. Direktive EU ostavljaju prostor državama članicama da donesu više zakona u ovoj oblasti nakon što se Direktiva implementira u nacionalno zakonodavstvo. To znači da zakonodavstvo u oblasti krijumčarenja migranata može značajno varirati u zavisnosti od države članice, a u nekim državama članicama (kao što je Grčka) nacionalno zakonodavstvo ne uključuje izuzetak poput onog iz čl. 1 (2) Direktive, ostavljajući branitelje/ice ljudskih prava podložnim krivičnim optužbama za krijumčarenje, iako je i dalje usklađeno sa Facilitatorskim paketom.

Mnogi branitelji/ce ljudskih prava su se zbog toga otvoreno protivili Facilitatorskom paketu, a Evropska komisija je donekle razmotrila njihove kritike. Komisija je 2017. godine izvršila evaluaciju Facilitatorskog paketa u kojoj je priznala opasne nedostatke u zakonodavstvu, ali je na kraju zaključila da revizija zakonodavstva u tom trenutku nije bila potrebna.²³⁶ Umjesto izmjene samog zakona, EU je počela kreirati politiku usmjerenu na pomoć državama članicama da bolje implementiraju Facilitatorski paket u nacionalno zakonodavstvo, kao što

je Rezolucija o smjernicama za države članice da spriječe kriminalizaciju humanitarne pomoći.²³⁷ Međutim, studija o Facilitatorskom paketu koju je naručio Odjel za politiku građanskih prava i ustavna pitanja Evropskog parlamenta provedena je 2018. godine, i tada je prvi put studija koju je podržala EU utvrdila da je Facilitatorski paket "loš zakon" i zahtijeva reviziju.²³⁸ Ova studija, koja je ažurirala prethodne studije koje je naručio Parlament, pokazuje promjenu mišljenja EU o Facilitatorskom paketu, koju su motivirali branitelji/ce ljudskih prava i akademici koji su bilježili njihove priče i zagovarali u ime branitelja/ica ljudskih prava. Nalazi studije iz 2018. godine možda pokazuju da je zakonska revizija moguća u budućnosti, tako da se branitelji/ce ljudskih prava trebaju nastaviti zalagati za pravnu reviziju Facilitatorskog paketa pisanjem zvaničnicima EU, bilježenjem i (gdje je moguće) objavljivanjem svojih priča o kriminalizaciji kao rezultatu Facilitatorskog paketa i slanjem zahtjeva prema EU da promijeni ovo zakonodavstvo.²³⁹

4.1.3. Prijedlog direktive za zaštitu branitelja/ica ljudskih prava od SLAPP-a

Kao što je spomenuto (vidjeti Uvod), SLAPP je skraćenica od Strateške tužbe protiv učešća javnosti, a odnosi se na tužbe koje su po prirodi nepotkrijepljene, ali se vode protiv javnih učesnika (odnosno ljudi koji rade u interesu javnosti, posebno novinara i branitelja/ica ljudskih prava), često zasnovane na neistinitim tvrdnjama i motivirane političkom željom da se ometa rad javnih učesnika

²³⁵ United Nations Office on Drugs and Crime. 2020. Legislative Guide for the United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto.

Dostupno na: <https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/legislative-guide.html>

²³⁶ European Commission. 2017. Refit Evaluation of the EU legal framework against facilitation of unauthorised entry, transit and residence: the Facilitators Package.

Dostupno na: [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=SWD\(2017\)117&lang=en](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=SWD(2017)117&lang=en)

²³⁷ European Commission. 2020. Commission Guidance on the implementation of EU rules on definition and prevention of the facilitation of unauthorised entry, transit and residence 2020/C 323/01.

Dostupno na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52020XC1001\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52020XC1001(01))

²³⁸ European Parliament Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs. 2018. Fit for Purpose? The Facilitation Directive and the criminalisation of humanitarian assistance to irregular migrants: 2018 update.

Dostupno na: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608838/IPOL_STU\(2018\)608838_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/608838/IPOL_STU(2018)608838_EN.pdf)

²³⁹ Web stranica Evropske komisije. Slanje predstavke EU.

Dostupno na: https://commission.europa.eu/about-european-commission/get-involved/petition-eu_hr

namećući im pravne troškove i druge poteškoće. SLAPP je uobičajen oblik kriminalizacije sa kojim se branitelji/ce ljudskih prava suočavaju u EU, jer je pokretanje postupka protiv branitelja/ica ljudskih prava ili organizacije branitelja/ica ljudskih prava efikasan način da se ometa njihov rad. To je zato što, bilo da je postupak uspješan ili ne, priprema čvrste pravne odbrane zahtijeva vrijeme i novac, što znači da branitelji/ce ljudskih prava koji se nastoje odbraniti od SLAPP-a u tom periodu često neće moći raditi punim kapacitetom ili pak nikako. Ova nemogućnost rada u punom kapacitetu može dovesti i do dugoročnijih poteškoća u radu u oblasti ljudskih prava i do toga da branitelji/ce ljudskih prava i organizacije branitelja/ica ljudskih prava ne mogu nastaviti svoj rad. Strane koje vode ovakve slučajeve protiv branitelja/ica ljudskih prava često imaju podršku iz državnih budžeta, što znači da imaju znatno veće resurse i uticaj od tuženih branitelja/ica ljudskih prava, što dovodi do neravnoteže moći tokom sudskog postupka.

Iako trenutno ne postoji zakonodavstvo EU kojim se konkretno štite branitelji/ce ljudskih prava od kriminalizacije u EU, Odbor JURi Evropske komisije (vidjeti Poglavlje 4.2.6) ranije ove godine predložio je direktivu EU koja ima za cilj zaštitu novinara i branitelja/ica ljudskih prava od SLAPP-a. Predloženom direktivom bi se uvele sljedeće mjere zaštite za branitelje/ice ljudskih prava i novinare na meti SLAPP-a:

- ▶ U slučajevima strateških tužbi koje nemaju stvarnu pravnu osnovu a sadrže **prekogrančni element** (tj. osoba iz jedne države članice se krivično goni u drugoj državi članici), sudije bi imale ovlasti da u ranoj fazi odbace takve predmete ako bi branitelj/ica ljudskih prava podnio/la zahtjev za rano odbacivanje.

- ▶ Ako bi se predmet odbacio, strana koja je podnijela tužbu bi morala platiti sve procesne troškove (troškovi advokata, itd) u predmetu i/ili novčanu odštetu ako se dodijeli branitelju/ici ljudskih prava.
- ▶ Tuženi branitelj/ica u predmetu onda može primiti odštetu.
- ▶ Sud bi mogao izreći i novčane ili druge kazne strani koja je dovela branitelja/icu ljudskih prava pred sud, kako bi obeshrabrio buduće slučajeve SLAPP-a.²⁴⁰

Ova predložena direktiva pokazuje da su mnogi zastupnici u Evropskom parlamentu svjesni i saosjećaju sa braniteljima/cama ljudskih prava koji na ovaj način trpe kriminalizaciju, a mnogi članovi odbora JURi su prilično glasni u izražavanju podrške braniteljima/cama ljudskih prava koji se suočavaju sa SLAPP-om.²⁴¹ Iako bi ova predložena direktiva sigurno bila od pomoći braniteljima/cama ljudskih prava i novinarima koji su žrtve SLAPP-a, ona ima nekoliko velikih nedostataka. Najvažniji je da se predložena direktiva konkretno odnosi samo na slučajeve u kojima postoji **prekogrančni element**. Time se iz parametara ove direktive odmah isključuju mnogi slučajevi strateških tužbi, jer ona ne uzima u obzir slučajeve u kojima su branitelji/ce ljudskih prava i novinari na meti SLAPP-a u svojoj državi prebivališta/sjedišta - ako bi direktiva stupila na snagu u sadašnjem obliku, branitelji/ce ljudskih prava i novinari ostali bi bez zaštitnih mjera, osim ako nisu bili na meti SLAPP-a u drugoj zemlji. Osim toga, ako se usvoji, ova direktiva neće stupiti na snagu godinama. Direktivu je predložila Evropska komisija i pregledao ju je Evropski parlament i ona treba proći kroz još nekoliko faza zakonodavnog postupka.²⁴² Nema garancije da će EU usvojiti ovu direktivu, a ako bude usvojena, biće potrebno nekoliko godina da stupi na snagu, nakon čega je

²⁴⁰ Evropska komisija. 2022. Prijedlog Direktive Evropskog parlamenta i Vijeća o zaštiti osoba uključenih u javno sudjelovanje od očito neosnovanih ili zlonamjernih sudskih postupaka ("strateške tužbe protiv javnog sudjelovanja").

Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0177>

²⁴¹ European Parliament. 2021. MEPs want protection for media, NGOs and civil society from abusive lawsuits.

Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20211006IPR14311/meps-want-protection-for-media-ngo-and-civil-society-from-abusive-lawsuits>

²⁴² European Parliamentary Research Service. 2022. Strategic lawsuits against public participation (SLAPPs) [EU Legislation in Progress]. Dostupno na: <https://eprthinktank.eu/2022/10/03/strategic-lawsuits-against-public-participation-slapps-eu-legislation-in-progress/>

države članice moraju implementirati u svoje nacionalno zakonodavstvo, što će trajati još duže.

Predložena direktiva u sadašnjoj formi ne pruža široku zaštitu svim braniteljima/cama ljudskih prava i novinarima u EU i branitelji/ce ljudskih prava još uvijek se ne mogu osloniti na nju. Međutim, svaki pokušaj EU da donese zakone za zaštitu branitelja/ica ljudskih prava vrijedan je pažnje branitelja/ica ljudskih prava, novinara i zagovornika. Iako je zakonodavstvo trenutno nepotpuno, branitelji/ce ljudskih prava mogli bi uticati na njegovo unapređenje zalaganjem za adekvatnu zaštitu u budućim revidiranim verzijama i kontaktiranjem članova odbora JURI kako bi im ispričali svoje priče o kriminalizaciji i objasnili kakva pravna zaštita im je potrebna.²⁴³ Drugi oblici zagovaranja na međunarodnoj sceni mogli bi pomoći da se članovima EP ukaže na neadekvatnosti u sadašnjoj formi zakonodavstva (za više informacija o zagovaračkom radu sa članovima EP ili odborima Evropskog parlamenta, pogledajte Poglavlje 4.2.6).

Jedan put za takve zagovaračke aktivnosti je Koalicija protiv SLAPP-a u Evropi (CASE). CASE je koalicija evropskih NVO posvećena borbi protiv SLAPP-a sa trostrukim pristupom.

Taj pristup uključuje:

- ▶ Identifikaciju i razotkrivanje onih koji koriste SLAPP.
- ▶ Osiguravanje resursa metama SLAPP-ova kroz njihovo povezivanje sa advokatima, NVO, organizacijama za zastupanje i povremeno vanredno finansiranje.

- ▶ Zalaganje za reformu zakona kako bi se bolje zaštitile mete SLAPP-a.²⁴⁴

CASE žrtvama SLAPP-a nudi i priliku da identifiraju i evidentiraju svoje slučajeve kako bi izgradili čvršću evidentiranu kolekciju SLAPP-ova koju mogu koristiti u zagovaračkim kampanjama. CASE je koristan resurs sa kojim bi branitelji/ce ljudskih prava koji su žrtve SLAPP-a mogli saradivati, jer je CASE posvećen pojačavanju glasova žrtava SLAPP-a i razotkrivanju odgovornih, kao i vršenju javnog pritiska na evropske zakonodavce da osmisle adekvatne mjere zaštite za žrtve SLAPP-a. Za uspostavu kontakta i saradnje sa CASE-om, posjetite <https://www.the-case.eu/contact-us>.

4.1.4. Uredba EU o zaštiti podataka

Neki vidovi kriminalizacije predstavljaju kršenje zakona o zaštiti podataka.²⁴⁵ Budući da su nacionalne odredbe o zaštiti podataka u državama članicama EU vezane za zakonodavstvo EU, najrelevantnija prava za branitelje/ice ljudskih prava u oblasti zaštite podataka sadržana su u Uredbi EU o zaštiti podataka koja je predstavljena u nastavku.

Najrelevantnija uredba za branitelje/ice ljudskih prava je **Opća uredba o zaštiti podataka**. Njen službeni naziv je *Uredba (EU) 2016/679 o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom ličnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka*.²⁴⁶ Ona propisuje svaku vrstu rada s ličnim podacima bilo koje osobe u EU, koju obavlja bilo koji pojedinac, organizacija ili firma.²⁴⁷ U svojoj formi uredbe pravno je obavezujuća, tj. može se nametnuti i utvrđuje odgovornost, a primjenjuje se u svim državama članicama

²⁴³ Lista članova Odbora JURI i njihovi kontakt podaci mogu se pronaći ovdje: <https://www.europarl.europa.eu/committees/en/juri/home/members>

²⁴⁴ Coalition Against SLAPPs in Europe website. n.d. Dostupno na: <https://www.the-case.eu/>

²⁴⁵ To npr. može biti nadzor ili pregledanje telefona branitelja/ica ljudskih prava.

²⁴⁶ Za potpuni pravni tekst, vidjeti: Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) (Text with EEA relevance). Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>.

²⁴⁷ European Commission. N.d. What does the General Data Protection Regulation (GDPR) govern? Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/what-does-general-data-protection-regulation-gdpr-govern_en

EU, kao i svim institucijama EU.²⁴⁸

U kontekstu kriminalizacije branitelja/ica ljudskih prava, najrelevantniji dio uredbe počinje od Poglavlja III, kojim se utvrđuju prava nositelja podataka (u ovom kontekstu se misli na osobu čiji se podaci prikupljaju i obrađuju). U ovom poglavlju su najrelevantniji sljedeći članovi:²⁴⁹

- ▶ Čl. 12 (1): **Pravo da se bude obaviješten** o prikupljenim i obrađenim podacima, te o profiliranju “u **sažetom, transparentnom, razumljivom i lako dostupnom obliku**, uz upotrebu jasnog i jednostavnog jezika”, u **pisanoj** formi.
- ▶ Čl. 13: **Pravo na informacije** u slučajevima prikupljanja i obrade ličnih podataka.²⁵⁰
- ▶ Čl. 15: **Pravo na pristup** obrađenim ličnim podacima i informiranje o njima.
- ▶ Čl. 16: **Pravo na ispravak** ličnih podataka, ako se otkrije da su evidentirani podaci netačni ili promijenjeni, i **pravo na dopunjavanje** nepotpunih podataka.
- ▶ Čl. 17: **Pravo na brisanje** (“**pravo na zaborav**”).²⁵¹
- ▶ Čl. 18: **Pravo na ograničenje obrade**.
- ▶ Čl. 21: **Pravo na prigovor** na obradu ličnih podataka.
- ▶ Čl. 22: **Pravo na nepodvrgavanje odluci koja je isključivo zasnovana na automatiziranom pojedinačnom donošenju odluka, uključujući izradu profila**.
- ▶ Čl. 23: Regulira **ograničenja ovih prava**; međutim, samo ako “se takvim ograničenjem poštuje suština osnovnih prava i sloboda te ono predstavlja nužnu i razmjernu mjeru u demokratskom društvu.”

Osim navedenih, bitni su i sljedeći članovi:

- ▶ Čl. 6 (1)(a): Obrada podataka je dozvoljena samo uz **saglasnost nositelja podataka**; navodi se nekoliko izuzetaka, npr. nužna je za izvršavanje ugovora (čl. 6 (1)(b)), za zaštitu “vitalnih interesa nositelja podataka ili druge fizičke osobe” (čl. 6 (1)(d)) ili javnog interesa (čl. 6 (1)(e)).
- ▶ Čl. 9: Strogo ograničava **obradu posebnih kategorija ličnih podataka**; lični podaci posebne kategorije su “lični podaci koji otkrivaju rasno ili etničko porijeklo, politička mišljenja, vjerska ili filozofska uvjerenja ili članstvo u sindikatu, te obradu genetskih podataka, biometrijskih podataka u svrhu jedinstvene identifikacije pojedinca, podataka koji se odnose na zdravlje ili podataka o spolnom životu ili seksualnoj orijentaciji pojedinca.”
- ▶ Čl. 10: “Obrada osobnih podataka **koji se odnose na krivične osude i djela ili povezane mjere sigurnosti**²⁵² [...] provodi se isključivo **pod nadzorom službenog tijela** ili kada je obrada odobrena pravom Unije ili pravom države članice kojim se propisuju **odgovarajuće zaštitne mjere za prava i slobode nositelja podataka**. Svaki sveobuhvatni registar krivičnih osuda vodi se isključivo pod nadzorom službenog organa vlasti.”
- ▶ **Prenos ličnih podataka trećim zemljama ili međunarodnim organizacijama** reguliran je od čl. 44.
- ▶ Čl. 77: **Pravo na pritužbu nadzornom tijelu**.
- ▶ Čl. 79: **Pravo na djelotvoran pravni lijek protiv kontrolora ili obrađivača** ličnih podataka.

U kontekstu zaštite ličnih podataka, određeni ključni pojmovi se redovno koriste za objašnjenje

²⁴⁸ European Union. N.d. Types of legislation.

Dostupno na: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/law/types-legislation_en

²⁴⁹ Uredba (EU) 2016/679 Evropskog parlamenta i Vijeća od 27. aprila 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) (Tekst značajan za EGP). Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>

²⁵⁰ Za pojedinosti o tome koji podaci se moraju dati, vidjeti izvorni pravni tekst.

²⁵¹ Za pojedinosti o uslovima brisanja, vidjeti izvorni pravni tekst.

²⁵² Istraga i kriminalizacija branitelja/ica ljudskih prava često je vezana za optužbe za krivična djela; za dodatne informacije, vidjeti npr, poglavlja 3.1.4. i 7.1.2

prava i zakona (vidjeti i poglavlja 5.3.3. i 6.3.1). Najrelevantniji od njih su objašnjeni u nastavku.²⁵³

Obrada ličnih podataka znači svaki postupak koji se obavlja na ličnim podacima, uključujući “prikupljanje, bilježenje, organizaciju, strukturiranje, pohranu, prilagodba ili izmjenu, pronalaženje, obavljanje uvida, upotrebu, otkrivanje prenosom, širenjem ili stavljanjem na raspolaganje na drugi način, usklađivanje ili kombiniranje, ograničavanje, brisanje ili uništavanje.” To uključuje postupke bilo automatiziranim bilo neautomatiziranim sredstvima (čl. 4 (2)).

Kontrolor podataka je osoba, ili vladino ili nevladino tijelo koje odlučuje o obradi ličnih podataka (čl. 4 (7)).

Obradivač podataka je osoba, ili vladino ili nevladino tijelo koje obrađuje lične podatke u ime kontrolora podataka (čl. 4 (8)).

4.2. Mehanizmi

Unutar EU postoji nekoliko mehanizama za zaštitu branitelja/ica ljudskih prava i zagovaranje njihovih prava, od kojih neki mogu pružiti zaštitu unutar, a neki izvan EU.

4.2.1. Agencija Evropske unije za osnovna prava

Agencija Evropske unije za osnovna prava (FRA) ima misiju da “promovira i štiti”²⁵⁴ osnovna prava sadržana u *Povelji EU o osnovnim pravima*. U sklopu toga, poseban fokus stavljen je na suzbijanje diskriminacije, zaštitu podataka i pristup pravdi. Rad Agencije se uglavnom zasniva na zagovaranju, prikupljanju i analizi podataka u svrhu pružanja podrške procesima donošenja odluka i zakona, te praćenju njihove provedbe na lokalnom i međunarodnom nivou.²⁵⁵ Osim što povezuje različite aktere koji se bave osnovnim pravima, Agencija također redovno usavršava obuke, izrađuje informativni materijal i izvještaje.²⁵⁶

Kako FRA može podržati branitelje/ice ljudskih prava?

Pored tematskog fokusa na sisteme i branitelje/ice ljudskih prava,²⁵⁷ FRA se također fokusira na azil, migraciju i granice.²⁵⁸ Agencija često objavljuje vijesti, analize i izvještaje. Često traži doprinos od civilnog društva prije objavljivanja svojih izvještaja, što može biti vrijedan napor u vidu zagovaranja s obzirom na to koliko su ovi izvještaji opsežni i

²⁵³ Uredba (EU) 2016/679 Evropskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) (Tekst značajan za EGP). Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>

²⁵⁴ European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). N.d. About FRA. Dostupno na: <https://fra.europa.eu/en/about-fra>

²⁵⁵ European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). N.d. About FRA. Dostupno na: <https://fra.europa.eu/en/about-fra>; European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). N.d. What we do. Dostupno na: <https://fra.europa.eu/en/about-fra/what-we-do>

²⁵⁶ Za pregled materijala, vidjeti: European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). N.d. FRA material and resources on the Charter. Dostupno na: <https://fra.europa.eu/en/eu-charter/fra-charter-resources>

²⁵⁷ Za više informacija, vidjeti: European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). N.d. Support for human rights systems and defenders. Dostupno na: <https://fra.europa.eu/en/themes/support-human-rights-systems-and-defenders>

²⁵⁸ Za više informacija, vidjeti: European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). N.d. Asylum, migration and borders. Dostupno na: <https://fra.europa.eu/en/themes/asylum-migration-and-borders>

cijenjeni, također i na političkom nivou. FRA često predstavlja rezultate svojih izvještaja državnim vladama ili konferencijama te održava sastanke i obuke na osnovu svojih trenutnih rezultata istraživanja, bilo sa zastupnicima u parlamentu, institucijama EU ili drugim međunarodnim tijelima, poput Vijeća Evrope.²⁵⁹ Od posebnog interesa su njihovi izvještaji o stanju civilnog društva, s fokusom na različite zemlje EU, uključujući sve manji prostor i razvoj zakonodavstva koji ograničavaju ili štite rad branitelja/ica ljudskih prava,²⁶⁰ te redovni ažurirani podaci o misijama traganja i spašavanja na Mediteranu i njihovom pravnom statusu.²⁶¹ Također rade na učinkovitosti Nacionalnih institucija za ljudska prava (NHRI), što može uključivati, na primjer, izvještaje o njihovom radu i izazovima, kao i status akreditacije državnih ombudsmena/ki.²⁶² Za potpunu listu agencija, publikacija i webinarata od značaja za civilno društvo, vidjeti: <https://fra.europa.eu/en/cooperation/civil-society/library>.

Kako stupiti u kontakt sa FRA?

Osim praćenja njihovih aktivnosti na internetu kako bi bili upoznati s pozivima za doprinos civilnog društva, FRA se može kontaktirati putem obrasca za kontakt na njihovoj web stranici.

Pored toga, imaju **Civilno društvo i Platformu za**

osnovna prava, što, prema FRA, predstavlja kanal za saradnju sa civilnim društvom. To uključuje razmjenu informacija putem koje akteri iz civilnog društva mogu agenciji dati informacije o relevantnim temama i strateške savjete. Također, agencija nastoji organizacijama članicama platforme obezbijediti alate, materijale i webinare, te ojačati njihove veze.²⁶³ Iako postoje određeni kriteriji za registraciju kako bi se utvrdilo da li organizacija ispunjava uslove za pristup platformi,²⁶⁴ proces registracije može se lako pokrenuti putem ankete na sljedećem linku: <https://fra.europa.eu/surveys/index.php/546734/lang-en>.

Kontakt informacije

Web stranica: <https://fra.europa.eu/en>

Obrazac za kontakt:

<https://fra.europa.eu/en/contact>

4.2.2. Evropski ombudsmen/ka

Evropski ombudsmen/ka je nezavisno tijelo zaduženo za nadzor institucija i tijela EU, uključujući njihove administrativne procese. Stoga, u svom mandatu, ombudsmen/ka se bavi pitanjima pojedinaca, privrednih društava i organizacija u vezi s određenim nepravilnostima u postupanju insti-

²⁵⁹ Vidjeti, na primjer: European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). 2022. National Parliaments and the role of the EU Charter in national law making. Dostupno na: <https://fra.europa.eu/en/news/2022/national-parliaments-and-role-eu-charter-national-law-making>; European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). 2022. Roma survey findings presented in Czechia. Dostupno na: <https://fra.europa.eu/en/news/2022/roma-survey-findings-presented-czechia>; European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). 2022. FRA Director holds meetings with incoming Swedish Presidency. Dostupno na: <https://fra.europa.eu/en/news/2022/fra-director-holds-meetings-incoming-swedish-presidency>; European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). 2022. European Parliament discussion on protecting migrant children. Dostupno na: <https://fra.europa.eu/en/news/2022/european-parliament-discussion-protecting-migrant-children>.

²⁶⁰ Za 2022. godinu, vidjeti, na primjer: European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). 2022. Europe's civil society: still under pressure - 2022 update. Dostupno na: <https://fra.europa.eu/en/publication/2022/civic-space-2022-update>

²⁶¹ Za posljednje izdanje u junu 2022, vidjeti: European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). 2022. June 2022 Update – Search and Rescue (SAR) operations in the Mediterranean and fundamental rights. Dostupno na: <https://fra.europa.eu/en/publication/2022/june-2022-update-ngo-ships-sar-activities>

²⁶² Za više informacija, vidjeti: European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). N.d. National human rights systems and bodies. Dostupno na: <https://fra.europa.eu/en/themes/national-human-rights-systems-and-bodies>

²⁶³ Za više informacija, vidjeti: European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). N.d. Civil society and the Fundamental Rights Platform. Dostupno na: <https://fra.europa.eu/en/cooperation/civil-society>

²⁶⁴ Za potpuni spisak kriterija, kao i dalje informacije o registraciji, vidjeti: European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). N.d. How to register. Dostupno na: <https://fra.europa.eu/en/cooperation/civil-society/how-to-register>

tucija i organa EU.²⁶⁵ **Nepravilnostima u postupanju** se smatraju slučajevi kada dotično tijelo krši ljudska prava, zakon ili principe dobre uprave.²⁶⁶ Zbog toga je glavni fokus na tijelima i institucijama EU, uključujući teme kao što su transparentnost, etika i administrativne procedure, ali i osnovna prava.²⁶⁷ Ombudsmen/ka uglavnom djeluje na dva različita načina: razmatranjem zaprimljenih žalbi ili ispitivanjem sistemskih pitanja na osnovu vlastite proaktivne inicijative.²⁶⁸

Ombudsmen/ka nema ovlasti da donosi pravno obavezujuće odluke.²⁶⁹

Pored istraga nakon primitka žalbi, uključujući i one na vlastitu inicijativu, ombudsmen/ka također objavljuje posebne izvještaje i omogućava javne konsultacije. Posebni izvještaji se mogu objaviti na osnovu istraga nakon primitka žalbe pojedinca ili organizacije ili na vlastitu inicijativu ombudsmena/ke. U tim izvještajima, javnosti se predstavlja proces i ishod istrage. Dok su dokumenti koji sadrže različite korake istrage dostupni na web stranici ombudsmena/ke,²⁷⁰ odluku o njihovom spajanju u izvještaj u svrhu detaljnije obrade određenog pitanja donosi Ured ombudsmena/ke.²⁷¹ Javne konsultacije se pokreću kako bi se ombudsmen/ka što bolje upozнала s pitanjem koje istražuje. Javne konsultacije su otvorene za sve. Učešće u javnoj konsultaciji može predstavljati alat za zagovaran-

je branitelja/ica ljudskih prava, u slučajevima kada se tema u fokusu odnosi na njihovu kriminalizaciju.²⁷² Međutim, u vrijeme pisanja ovog priručnika, ombudsmen/ka nije provela javne konsultacije o braniteljima/cama ljudskih prava. Pozivi za objavu i povezani dokumenti se redovno objavljuju na sljedećoj web stranici: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/strategic-issues/public-consultations>. Ovdje se također nalaze i upute kako učestvovati u konsultacijama.

Kako Ombudsmen/ka EU može podržati branitelje/ice ljudskih prava?

Ombudsmen/ka može podržati branitelje/ice ljudskih prava nakon što podnesu zvaničnu žalbu. Ova žalba se mora odnositi na instituciju EU ili loše upravljanje EU fondovima. Što se tiče EU fondova, ombudsmen/ka može istražiti dodjelu bespovratnih sredstava, komunikaciju sa izvođačima i finansijskim partnerima te specifične aspekte njihove provedbe.²⁷³

– Na web stranici ombudsmena/ke se ne mogu naći publikacije ili istrage o braniteljima/cama ljudskih prava.²⁷⁴ To bi, međutim, moglo biti povezano sa njihovim relativno ograničenim ovlastima, koja uglavnom uključuju nepravilnosti u postupanju institucija EU. –

²⁶⁵ European Ombudsperson. N. d. Emily O'Reilly. Dostupno na: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/emily-oreilly>

²⁶⁶ European Ombudsperson. N. d. Make a complaint to the European Ombudsman. Dostupno na: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/make-a-complaint>

²⁶⁷ European Ombudsperson. N. d. What we do. Dostupno na: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/home>

²⁶⁸ European Ombudsperson. N. d. Emily O'Reilly. Dostupno na: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/emily-oreilly>

²⁶⁹ European Ombudsperson. N. d. Make a complaint to the European Ombudsman. Dostupno na: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/make-a-complaint>

²⁷⁰ Informacije o svim koracima pokrenutih istraga možete pronaći ovdje: European Ombudsperson. N. d. All inquiries. Dostupno na: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/all-inquiries>

²⁷¹ European Ombudsperson. N. d. Special reports. Dostupno na: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/special-reports> i za posebne izvještaje nakon strateških istraga: European Ombudsperson. N. d. Special reports. Dostupno na: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/strategic-issues/strategic-inquiries/special-reports>

²⁷² European Ombudsperson. N. d. Public consultations. Dostupno na: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/strategic-issues/public-consultations>

²⁷³ European Ombudsperson. N. d. Management of EU funds (grants, procurement and contracts) and the role of the European Ombudsman. Dostupno na: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/areas-of-work/management-of-eu-funds>

²⁷⁴ European Ombudsperson. N. d. Dostupno na: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/home>

Kako podnijeti žalbu

Uslovi:²⁷⁵

- ▶ **Svaki pojedinac, preduzeće ili organizacija** može podnijeti žalbu Evropskom ombudsmenu/ki.
- ▶ Podnosilac žalbe mora biti **državljanin EU ili rezident države članice EU**. Međutim, građani koji nisu državljani EU ili nemaju prebivalište u EU također mogu dostaviti informacije ombudsmenu/ki EU. U tom slučaju, ombudsmen/ka ne može pokrenuti istragu u obliku pojedinačne žalbe, ali može odlučiti da pokrene istragu na vlastitu inicijativu.
- ▶ **Žalba se mora odnositi na "nepravilnosti u postupanju institucija, tijela i agencija Evropske unije"**.
 - Potpunu listu institucija na koje se branitelj/ica ljudskih prava može žaliti možete pronaći ovdje: https://european-union.europa.eu/index_en (na dnu stranice)
 - Ombudsmen/ka definira **nepravilnost u postupanju** kao slučaj u kojem odgovarajuće tijelo krši ljudska prava, zakon ili principe dobre uprave. To obuhvata, između ostalog, zloupotrebu ovlasti, diskriminaciju ili nepravednost u administrativnim procesima tijela ili institucija EU, ili u upravljanju fondovima EU, kao i onemogućavanje pristupa informacijama od javnog interesa.
- ▶ **Žalba mora biti podnesena u roku od dvije godine** od datuma kada je oštećena osoba saznala za događaj na koji se želi žaliti.
- ▶ Prije podnošenja žalbe **"podnosilac žalbe mora prvo kontaktirati i pokušati riješiti problem sa predmetnom institucijom."** U praksi to znači da osoba koja se žali mora stupiti u kontakt sa predmetnom institucijom prije podnošenja žalbe i time dokazati da je bezuspješno zahtijevala ili predložila mjere

za rješavanje problema. Ovaj kontakt se može uspostaviti putem e-maila.

Nakon ispunjavanja svih postavljenih kriterija, žalba se može podnijeti nakon registracije putem sljedećeg online obrasca: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/complainant-login>, ili poštom.

Za podnošenje zahtjeva poštom, potrebno je popuniti obrazac za žalbu koji se može isprintati (može se naći ovdje: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/make-a-complaint>)²⁷⁶ i poslati ga na poštansku adresu ombudsmena/ke.

Ombudsmen/ka po primitku žalbe pokreće istragu pod uslovom da su gore navedeni uslovi ispunjeni i da je dato dovoljno informacija. Koraci ove istrage mogu biti da ombudsmen/ka od predmetne institucije traži dodatne informacije, inicira sastanak ili izvrši inspekciju. Tokom procesa, ombudsmen/ka ostaje u kontaktu sa podnosiocem žalbe i može zahtijevati dodatne informacije ili komentare u vezi sa načinom na koji treba postupiti dalje. To može biti prijedlog za akciju, uključujući preporuke. U slučaju da ih ne prihvati odmah, nadležno tijelo ima rok od tri mjeseca da o tome da svoje mišljenje. Na kraju procesa, ombudsmen/ka donosi konačnu odluku, uključujući izvještaj o načinu na koji je istražena institucija postupila sa ovim pitanjem te da li su preporuke provedene.²⁷⁷

Kontakt informacije

Adresa:

Médiateur européen
1 avenue du Président Robert Schuman
CS 30403
F-67001 Strasbourg Cedex

Web stranica:

<https://www.ombudsman.europa.eu/en/home>

²⁷⁵ European Ombudsperson. N. d. Make a complaint to the European Ombudsman. Dostupno na: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/make-a-complaint>

²⁷⁶ Za detaljnije informacije o tome kako podnijeti žalbu, vidjeti: European Ombudsperson. N. d. Make a complaint to the European Ombudsman. Dostupno na: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/make-a-complaint>

²⁷⁷ European Ombudsperson. N. d. Make a complaint to the European Ombudsman. Dostupno na: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/make-a-complaint>

Opći obrazac za kontakt:

<https://www.ombudsman.europa.eu/en/contacts>

4.2.3. Zaštita EU za branitelje/ice ljudskih prava izvan EU

U Smjernicama EU o braniteljima/cama ljudskih prava,²⁷⁸ kao i u Obnovljenom akcionom planu za ljudska prava i demokratiju,²⁷⁹ navode se ciljevi politike EU i mehanizmi zaštite samo za branitelje/ice ljudskih prava izvan EU. Ovi dokumenti **nisu pravno obavezujući** i stoga ne uspostavljaju okvir pravne zaštite za branitelje/ice ljudskih prava u trećim zemljama, ali oba dokumenta navode ciljeve politike EU u vezi sa zaštitom branitelja/ica ljudskih prava izvan EU i uspostavljaju korisne kontakte za branitelje/ice ljudskih prava u trećim zemljama kojima mogu pristupiti u vremenima krize. Ovi dokumenti, u kombinaciji sa drugim inicijativama EU posvećenim pružanju podrške braniteljima/cama ljudskih prava u trećim zemljama, nude jači sistem podrške za branitelje/ice ljudskih prava koji trpe kriminalizaciju, iako samo u trećim zemljama.

Smjernice EU o braniteljima/cama ljudskih prava

Cilj Smjernica EU o braniteljima/cama ljudskih prava²⁸⁰ je poboljšanje predanosti EU da podrži branitelje/ice ljudskih prava u okviru svoje politike vanjskih odnosa u vezi s ljudskim pravima. Smjernice daju "praktične prijedloge" za to, kao i savjete za misije EU u njihovim odnosima sa braniteljima/cama ljudskih prava. Misije EU su operacije koje EU poduzima u trećim zemljama kao odgovor na kriznu situaciju, sastavljene od civilnog ili vojnog osoblja, s ciljem upravljanja krizom kroz održavanje mira, sprečavanje sukoba ili izgradnju stabilnosti

u predmetnoj trećoj zemlji.²⁸¹ Smjernice o braniteljima/cama ljudskih prava usmjeravaju misije EU u tome kako najbolje podržati branitelje/ice ljudskih prava u trećim zemljama kada misije dođu u kontakt s njima. Sadržaj smjernica je sažet u nastavku.

- ▶ Smjernice naglašavaju važnost **praćenja, izvještavanja i procjene** stanja branitelja/ica ljudskih prava u trećim zemljama koju vrše šefovi misija EU (HoM) u određenoj zemlji.
- ▶ Smjernice podstiču misije EU u trećim zemljama (kao i delegacije Komisije EU)²⁸² da **vode aktivnu politiku** prema braniteljima/cama ljudskih prava, imajući na umu da bi intervencija EU mogla dovesti do dalje viktimizacije branitelja/ica ljudskih prava u nekim zemljama. Smjernice predlažu da misije EU **dijele informacije** sa braniteljima/cama ljudskih prava, **održavaju kontakt** s njima, odaju im **javno priznanje** te **prisustvuju i posmatraju suđenja** branitelja/ica ljudskih prava gdje je to moguće.
- ▶ U smjernicama se navodi da će EU, "kada to bude potrebno", **poticati treće zemlje da se pridržavaju relevantnih međunarodnih standarda** u vezi s braniteljima/cama ljudskih prava, posebno Deklaracije UN-a o braniteljima/cama ljudskih prava. U smjernicama se također navodi da će predsjedništvo, Visoki predstavnik za zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku i drugi zvaničnici EU uvrstiti **sastanke sa i o** braniteljima/cama ljudskih prava u svoje posjete trećim zemljama.
- ▶ U Smjernicama se navodi da će **EU pružiti podršku Posebnim procedurama Komisije UN-a za ljudska prava** (uključujući specijalne izvjestitelje, specijalne predstavnike, nezavisne stručnjake i radne grupe).

²⁷⁸ European Union External Action Service. 2016. EU Guidelines on Human Rights Defenders. Dostupno na: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-guidelines-human-rights-defenders_en

²⁷⁹ Council of the European Union. 2020. EU Action Plan on Human Rights and Democracy 2020-2024. Dostupno na: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_action_plan_on_human_rights_and_democracy_2020-2024.pdf

²⁸⁰ European Union External Action Service. 2016. EU Guidelines on Human Rights Defenders. Dostupno na: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-guidelines-human-rights-defenders_en

²⁸¹ European Union External Action Service. Missions and Operations. Dostupno na: https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en

²⁸² European Union External Action Service. EU in the World. Dostupno na: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-world-0_en

- ▶ U Smjernicama se navodi da su programi Evropske zajednice i država članica koji su namijenjeni **razvoju demokratskih procesa i institucija**, kao i promociji i zaštiti ljudskih prava u zemljama u razvoju, dobra praktična podrška braniteljima/cama ljudskih prava.
- ▶ U Smjernicama se navodi da će Radna grupa za ljudska prava Vijeća Evrope (COHOM) vršiti preglede provedbe smjernica u saradnji sa drugim relevantnim radnim grupama Vijeća.

Branitelji/ce ljudskih prava u trećim zemljama mogu se obratiti najbližoj misiji EU i očekivati da će se pridržavati gore navedenih smjernica. Konkretno, svaka misija EU bi trebala imati službenika za vezu za ljudska prava kao kontakt osobu za branitelje/ice ljudskih prava, koja je posvećena pružanju podrške braniteljima/cama ljudskih prava u trećim zemljama u krizi.²⁸³

Ako u zemlji branitelja/ica ljudskih prava nema misije EU, trebaju se obratiti Delegaciji Komisije EU u svojoj zemlji.²⁸⁴

Delegacije Komisije su predstavnici EU sa sjedištem u trećoj zemlji posvećeni pojašnjavanju i provedbi politike EU (uključujući politiku ljudskih prava kao dio Zajedničke vanjske i sigurnosne politike), praćenju politika i razvoja zemlje domaćina i pregovorima sa vladom zemlje domaćina. U odsustvu misije EU, Delegacija Komisije ima sličnu predanost ciljevima politike navedenim u smjernicama, a također će pružiti podršku braniteljima/cama ljudskih prava u trećim zemljama na gore navedene načine. Mreža za praćenje nasilja na granicama (BVMN) je objavila niz predloženih izmjena i dopuna Smjernica EU o braniteljima/cama ljudskih prava 2022. godine, navodeći da zaštita branitelja/ica ljudskih prava iz trećih zemalja navedena u smjernicama također treba biti odobrena branitel-

jima/cama ljudskih prava unutar EU, s posebnim naglaskom na branitelje/ice prava migranata.²⁸⁵

Akcioni plan EU za ljudska prava i demokratiju, 2020-2024.

Akcioni plan EU za ljudska prava i demokratiju 2020-2024. je treći akcioni plan te vrste, kojim se nastoji utvrditi predanost EU da poštuje međunarodne standarde ljudskih prava u svojim odnosima s trećim zemljama, kako bi se promoviralo poštovanje ljudskih prava izvan EU.²⁸⁶ Akcioni plan nije pravni dokument, ali utvrđuje ciljeve i "područja djelovanja" institucija EU u pet glavnih oblasti, istovremeno dopuštajući tijelima EU da provedu ta područja djelovanja tokom perioda 2020-2024. Pet glavnih oblasti iz ovog dokumenta (kao i pododjelci koji se odnose na borbu branitelja/ica ljudskih prava i njihove stavove) navedene su u nastavku.

1. Zaštita i jačanje pojedinaca/ki

1.1: EU je posvećena zaštiti branitelja/ica ljudskih prava u trećim zemljama osiguravajući im pristup pomoći putem mehanizma EU za zaštitu (vidjeti Poglavlje 4.2.4), te pozitivno i javno priznajući važnu ulogu koju branitelji/ce ljudskih prava imaju u društvu.

1.3: EU se obavezuje da će osuditi i poduzeti "odgovarajuće radnje" protiv zakona koji neopravdano ograničavaju rad branitelja/ica ljudskih prava, novinara/ki i drugih članova/ica civilnog društva. U ovom dijelu se također navodi da se EU obavezuje da će osuditi oblike uznemiravanja i zastrašivanja novinara/ki i medijskih radnika/ca u trećim zemljama, osiguravajući im dostupnost mehanizma zaštite branitelja/ica ljudskih prava.

²⁸³ Frontline Defenders. 2013. Protection Handbook for Human Rights Defenders.

Dostupno na: https://www.frontlinedefenders.org/sites/default/files/eu_action_handbook.pdf

²⁸⁴ European Union External Action Service. EU in the World. Dostupno na: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-world-0_en

²⁸⁵ Border Violence Monitoring Network. Proposed Amendments to the EU Guidelines on Human Rights Defenders. 2022.

Dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/bvmn-proposed-amendments-to-the-eu-guidelines-on-human-rights-defenders/>

²⁸⁶ European Council. 2020. EU Action Plan on Human Rights and Democracy 2020-2024.

Dostupno na: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_action_plan_on_human_rights_and_democracy_2020-2024.pdf

2. Izgradnja otpornih, uključivih i demokratskih društava

2.4: EU bi trebala nastojati izgraditi kapacitete lokalnih organizacija civilnog društva i branitelja/ica ljudskih prava kako bi mogli redovno pratiti kršenja ljudskih prava u svojim zemljama.

3. Promoviranje globalnog sistema za ljudska prava i demokratiju

3.4: EU treba "jačati podršku i saradnju" sa braniteljima/cama ljudskih prava, OCD i drugima kako bi odbranila njihovo pravo na rad bez straha od uznemiravanja, diskriminacije ili nasilja. U ovom dijelu se također navodi da bi EU trebala nastojati "podržati i ojačati" dugoročne odnose sa OCD, braniteljima/cama ljudskih prava i još mnogo toga.

3.5: EU treba podržati zagovarački rad i raditi na stvaranju prilika za poslovnu saradnju sa braniteljima/cama ljudskih prava i CDO kroz "otvaranje dostojanstvenih radnih mjesta, održivi razvoj i žensko poduzetništvo, kao i ekonomsko osnaživanje duž lanca opskrbe".

4. Nove tehnologije i mogućnosti i izazovi koji ih prate

4.2: EU se treba baviti novim tehnologijama i pokušati izvući maksimum iz njih, a posebno se treba fokusirati na smanjenje rizika za branitelje/ice ljudskih prava i novinare/ke.

5. Zajednički rad

5.2: U ovom odjeljku se navodi "direktna podrška braniteljima/cama ljudskih prava" kao jedno od sredstava za provedbu Akcionog plana.²⁸⁷

Za praćenje napretka Akcionog plana, EU objavljuje Godišnji izvještaj o ljudskim pravima i demokratiji,

u kojem se svake godine od objavljivanja Akcionog plana navode poduzeti koraci i postignuti napredak. Odjeljak 1.1 izvještaja za 2021. godinu sadrži odjeljak o braniteljima/cama ljudskih prava.²⁸⁸

U ovom dijelu izvještaja, EU naglašava svoj rad sa, i direktnu podršku braniteljima/cama ljudskih prava izvan EU u 2021. godini, uključujući:

- ▶ Govor o braniteljima/cama ljudskih prava u EU razgovorima o ljudskim pravima.
- ▶ Davanje javnih izjava u korist branitelja/ica ljudskih prava.
- ▶ Praćenje suđenja i posjeta braniteljima/cama ljudskih prava u pritvoru.
- ▶ Održavanje dijaloga sa braniteljima/cama ljudskih prava, posebno na godišnjem forumu EU-NVO o ljudskim pravima.
- ▶ Održavanje obuke za branitelje/ice ljudskih prava u kontekstu pandemije.
- ▶ Saradnja sa specijalnim izvjestiocem UN za branitelje/ice ljudskih prava.
- ▶ Finansijska podrška braniteljima/cama ljudskih prava putem Evropskog instrumenta za demokratiju i ljudska prava.

Da bi iskoristili ovu podršku kao branitelji/ce ljudskih prava u trećoj zemlji, potrebno je stupiti u kontakt sa misijama ili delegacijama EU u svojoj zemlji i obavijestiti ih o poteškoćama sa kojima se suočavaju. Predstavnicima EU bi tada trebali djelovati u skladu sa politikama iz Akcionog plana i Smjernica o braniteljima/cama ljudskih prava te ponuditi odgovarajući oblik podrške. Međutim, ako branitelj/ica ljudskih prava izričito traži finansijsku podršku, treba kontaktirati Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava, kako je navedeno u nastavku.

²⁸⁷ Ibid.

²⁸⁸ EU High Representative for Foreign Affairs and Security Policy. 2021. Annual Report on Human Rights and Democracy in the World. Dostupno na: <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2021%20Annual%20Report%20on%20Human%20Rights%20and%20Democracy%20in%20the%20World%20Report%20by%20the%20European%20Union%20High%20Representative...pdf>

Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava

Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava (EIDHR) je instrument koji finansira mehanizam zaštite branitelja/ica ljudskih prava EU, ProtectDefenders.eu. EIDHR je osnovan 2014. godine Uredbom br. 234/2014, "o uspostavi Instrumenta finansiranja za demokratiju i ljudska prava širom svijeta".²⁸⁹ Ovom uredbom uspostavljen je EIDHR u nastojanju da se postignu ciljevi vanjske politike EU u oblasti ljudskih prava i demokratije, uključujući obaveze navedene u dokumentima sažetim u gornjem odjeljku. Kao što je gore navedeno, ovi ciljevi se fokusiraju na promoviranje ljudskih prava i principa demokratije u trećim zemljama, kao i na izgradnju kapaciteta branitelja/ica ljudskih prava i organizacija civilnog društva kako bi im se pomoglo da daju značajan politički doprinos u oblasti ljudskih prava i civilnog društva.

Da bi se postigli ovi ciljevi, EIDHR poziva i finansira projekte OCD, neprofitnih organizacija i pojedinaca/ki u raznim zemljama.²⁹⁰ EIDHR ima ovlasti, prema Uredbi br. 235/2014, djelovati bez pristanka zemlje domaćina - tj. EIDHR može finansirati projekte u trećoj zemlji bez traženja odobrenja vlade te zemlje. To omogućava EIDHR-u da diskretno pomaže braniteljima/cama ljudskih prava i OCD u politički osjetljivim pitanjima koja bi ih inače mogla ugroziti. Finansiranje EIDHR-a odnosi se samo na branitelje/ice ljudskih prava u trećim zemljama.²⁹¹ Možda najveći doprinos koji EIDHR daje kada je u pitanju sigurnost branitelja/ica ljudskih prava je finansiranje ProtectDefenders.eu, mehanizma EU za zaštitu branitelja/ica ljudskih prava.²⁹²

4.2.4. ProtectDefenders.eu

ProtectDefenders.eu je konzorcij od 12 nevladinih organizacija koje zajedno čine mehanizam zaštite branitelja/ica ljudskih prava EU.²⁹³ To je organizacija koju finansira EU, a vodi je 12 nevladinih organizacija, pružajući hitnu i praktičnu podršku braniteljima/cama ljudskih prava **izvan država članica EU** koji se uklapaju u okvire definicije branitelja/ica ljudskih prava iz Deklaracije UN-a o braniteljima/cama ljudskih prava.

Kako oni mogu pomoći braniteljima/cama ljudskih prava?

- ▶ Program hitne podrške - ProtectDefenders.eu može dati grantove pojedinačnim braniteljima/cama ljudskih prava koji su u opasnosti (i njihovim porodicama) kako bi se osigurala njihova sigurnost. Iznos koji se daje i način na koji se koristi razlikuje se od slučaja do slučaja, ali ovi grantovi se mogu koristiti, na primjer, za sigurno putovanje, ličnu sigurnost, pravnu pomoć, alarmne sisteme, medicinske troškove, podršku porodici i hitno preseljenje (uglavnom u druge regije iste zemlje i na kratko vrijeme). Međutim, ova lista nije konačna i branitelji/ce ljudskih prava mogu u svojim prijavama preporučiti bilo koju vrstu podrške koja bi najbolje odgovarala njihovoj situaciji.
- ▶ Program privremenog preseljenja - Ovaj program je usmjeren na pružanje strukturiranog i sveobuhvatnijeg preseljenja za branitelje/ice ljudskih prava i članove porodice koji su u opasnosti. Ovaj program pruža finansijsku

²⁸⁹ Evropski parlament. 2014. Uredba br. 235/2014 Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 2014. o uspostavi Instrumenta finansiranja za demokraciju i ljudska prava širom svijeta. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/235/oj?locale=hr>

²⁹⁰ European Commission. Calls for Proposals and Tenders. Dostupno na: <https://webgate.ec.europa.eu/europeaid/onlineservices/index.cfm?ADSSChck=1472724335314&do=publi.welcome&ccnt=7573876&aoet=36538&nbPubliList=15&depub=&orderby=upd&finpub=&pgm=7573843&orderbyad=Desc&ZGEO=&search-type=AS&userlanguage=en>

²⁹¹ European Commission. 2014. Regulation (EU) No 235/2014 of the European Parliament and of the Council of 11 March 2014 establishing a financing instrument for democracy and human rights worldwide. Dostupno na: <http://data.europa.eu/eli/reg/2014/235/oj>

²⁹² United Nations. 1999. Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms. Dostupno na: <https://www.ohchr.org/EN/Issues/SRHumanRightsDefenderdefenders/Pages/Translation.aspx>

²⁹³ Web stranica ProtectDefenders. Dostupno na: <https://protectdefenders.eu/>

i tehničku podršku kako bi se olakšalo preseljenje s naglaskom na lične potrebe branitelja/ice ljudskih prava i, gdje je to moguće, omogućava branitelju/ici ljudskih prava da nastavi sa radom tokom perioda preseljenja. Ovaj program također stavlja veliki naglasak na osiguravanje održivosti rada branitelja/ica ljudskih prava u periodu nakon preseljenja.

- ▶ Platforma Evropske unije za privremeno preseljenje (EUTRP) - ProtectDefenders.eu koordinira Platformom Evropske unije za privremeno preseljenje, inicijativom Komisije EU koja olakšava saradnju između institucija EU i nevladinih aktera posvećenih pomaganju braniteljima/cama ljudskih prava. Trenutno se sastoji od 69 subjekata, uključujući 60 nevladinih aktera, dvije institucije EU, četiri nacionalne vlade i tri regionalne/lokalne vlade. EUTRP je posvećen pružanju platforme subjektima uključenim u preseljenje branitelja/ica ljudskih prava kako bi međusobno komunicirali i koordinirali te podijelili znanja i resurse, koordinirali zajedničkim naporima i osigurali efikasnost u naporima preseljenja svojih članova/ica. EUTRP se može kontaktirati putem e-maila contact@protectdefenders.eu, a više informacija dostupno je na: <https://eutrp.eu/>.
- ▶ Inicijative za skloništa - Protectdefenders.eu pruža finansijsku i materijalnu podršku novim inicijativama za skloništa kako bi efikasnije prihvatili branitelje/ice ljudskih prava kojima je potrebno privremeno preseljenje.
- ▶ Obuka - ProtectDefenders.eu pruža obuku, pratnju i izgradnju kapaciteta braniteljima/cama ljudskih prava i drugim lokalnim organizacijama.

- ▶ Zagovaranje - ProtectDefenders.eu prati položaj branitelja/ica ljudskih prava na međunarodnom nivou i na terenu. Oni zagovaraju agendu zaštite na lokalnom, regionalnom i međunarodnom nivou.

Prijava za Evropski program privremenog preseljenja

Ako su osobe ili subjekti koji odgovaraju definiciji branitelja/ica ljudskih prava UN-a (tj. "osoba koja, pojedinačno ili sa drugima, djeluje u pravcu unapređenja ili zaštite ljudskih prava u skladu s Deklaracijom UN-a o braniteljima/cama ljudskih prava"),²⁹⁴ suočeni s rizikom zbog svog rada u oblasti ljudskih prava i potrebna im je hitna podrška koju ne mogu pronaći drugdje, mogu se prijaviti za privremeno preseljenje ili druge usluge koje pruža ProtectDefenders.eu na svojoj web stranici: <https://protectdefenders.eu/protecting-defenders/>.

Međutim, branitelji/ce ljudskih prava koji se žele prijaviti trebaju znati da se finansijski teret privremenog preseljenja može razlikovati od slučaja do slučaja, ovisno o zemlji odredišta.²⁹⁵ Pored toga, broj prijava u ovoj oblasti često premašuje budžet koji je dostupan ProtectDefenders.eu, tako da pouzdanost ovog mehanizma zavisi od brojnih faktora, kao što su lokacija, odredište i vrijeme u kojem branitelj/ica ljudskih prava podnosi prijavu. U slučaju odobrenja privremenog preseljenja, prednost se daje preseljenju branitelja/ica ljudskih prava unutar zemlje ili regiona u kojem su radili u nastojanju da im se pomogne da efikasnije nastave sa radom. Također, po prijavi se može uzeti u obzir najviše pet branitelja/ica ljudskih prava koji su smješteni zajedno, a nijedan grant koji finansira EU ne može biti veći od 10.000 eura. Organizacije branitelja/ica ljudskih prava trebale bi razmotriti pridruživanje EUTRP-u prije podnošenja zahtjeva,

²⁹⁴ Web stranica United Nations Human Rights Special Procedures. Who is a Human Rights Defender?

Dostupno na: <https://srdefenders.org/who-is-an-hrd/who-is-a-human-rights-defender/#:~:text=Definition%3A%20a%20person%20who%2C%20individually,the%20human%20rights%20of%20others>

²⁹⁵ ProtectDefenders.eu finansira 95% troškova preseljenja ako je zemlja odredišta na globalnom jugu, a 70% ako nije. Vidjeti <https://protectdefenders.eu/about-us/#faqs3> za više informacija.

jer članovi/ice EUTRP-a dobijaju “privilegirani pristup” grantovima za privremeno preseljenje.²⁹⁶

Kontinuirano ulaganje EU-a u ProtectDefenders.eu kao ključnog aspekta Programa za ljudska prava i demokratiju Globalne Evrope za 2021. godinu²⁹⁷ čini ga pouzdanim kontaktom za branitelje/ice ljudskih prava u hitnim situacijama.

Da biste kontaktirali ProtectDefenders.eu, možete ispuniti online obrazac na njihovoj web stranici.²⁹⁸

Prilikom podnošenja obrasca za kontakt, treba imati na umu da ProtectDefenders.eu daje prednost prijavama branitelja/ica ljudskih prava u krizi i može im trebati više vremena da odgovore na prijave koje se tiču drugih tema osim hitnih zahtjeva za podršku. Nadalje, na istoj web stranici postoji alternativni obrazac koji omogućava davanje komentara ili podnošenje žalbi na rad ProtectDefenders.eu. Svi komentari ili žalbe će biti pregledani po prijemu, a odgovor će biti dat u roku od 30 dana, nakon čega će ProtectDefenders.eu raditi na rješavanju svih prijavljenih problema u obrascu za komentare.

4.2.5. Izveštaj Komisije EU o vladavini prava

Vladavina prava predstavlja jednu od osnovnih vrijednosti EU. Izraz “vladavina prava” označava obavezu vlada da budu vezane zakonom, uključujući zabranu proizvoljnih odluka, pristup pojedini

naca nezavisnim sudovima i nadležnostima, napore protiv korupcije, slobodu medija i informiranje javnosti o radu vlade.²⁹⁹

U cilju praćenja stanja vladavine prava u državama članicama EU i kontrole njihove usklađenosti, u okviru mandata Komisije EU, između ostalog, uspostavljen je mehanizam vladavine prava. Glavna komponenta ovog mehanizma je godišnji dijalog, uključujući nekoliko tijela EU, kao što su Komisija EU, Vijeće Evrope i Parlament EU, kao i nacionalne vlade i različite aktere civilnog društva. Rezultati tog procesa se objavljuju u godišnjem izvještaju koji potom predstavlja osnovu za razgovore na nivou EU i na nacionalnom nivou.³⁰⁰ Kako bi dobila doprinos civilnog društva o vladavini prava u svojim zemljama, Komisija EU svake godine poziva aktere civilnog društva da dostave informacije koje se objavljuju na web stranici Evropske komisije na sljedećem linku: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism_en (na dnu stranice, dostupno klikom na link za relevantnu godinu).

U slučajevima kada Komisija EU smatra da je prekršena vladavina prava, a time i vrijednosti EU, Komisija može pokrenuti prekršajni postupak³⁰¹ ili, u slučaju “krize, Komisija može pokrenuti okvir vladavine prava za rješavanje sistemskih prijetnji u zemljama EU.”³⁰² Dakle, ne može se pokrenuti na osnovu pojedinačnog incidenta, već samo ako postoji prijetnja vladavini prava u zemlji u sistematskom obliku i ako se nacionalna nadležnost

²⁹⁶ Web stranica European Union Temporary Relocation Platform. About Us. Dostupno na: <https://eutrp.eu/about-us/>

²⁹⁷ European Commission. 2021. Strengthening human rights and democracy in the world: EU launches a EUR 1.5 billion plan to promote universal values. Dostupno na: https://international-partnerships.ec.europa.eu/news-and-events/news/strengthening-human-rights-and-democracy-world-eu-launches-eu15-billion-plan-promote-universal-2021-12-09_en

²⁹⁸ ProtectDefenders.eu website. Contact us. Dostupno na: <https://protectdefenders.eu/about-us/#contact>

²⁹⁹ News European Parliament. 2021. Rule of law: new mechanism aims to protect EU budget and values. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/eu-affairs/20201001STO88311/rule-of-law-new-mechanismaims-to-protect-eu-budget-and-values>

³⁰⁰ European Commission. N.d. Rule of law mechanism. Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism_en

³⁰¹ Ibid.

³⁰² European Commission. N.d. Rule of law framework. Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-framework_en

ocijeni nesposobnom za rješavanje problema.³⁰³ Ovo je još jedan proces pod mandatom Komisije EU za vladavinu prava, koji se sastoji od tri elementa: procjena stanja koju vrši Komisija, izdavanje preporuka i praćenje provedbe preporuka. Općenito, ovaj proces će se odvijati u obliku dijaloga.³⁰⁴ U slučaju da država članica ne poštuje osnovne vrijednosti EU, uključujući vladavinu prava, može se postupiti prema članu 7. Ugovora o Evropskoj uniji (TEU), što bi dovelo do sankcija za predmetnu zemlju.³⁰⁵ Procjena situacije zasniva se na dostupnim informacijama, između ostalog od Vijeća Evrope (vidjeti Poglavlje 3.2. - Vijeće Evrope) i Agencije Evropske unije za osnovna prava (vidjeti Poglavlje 4.2.1. - Agencija Evropske unije za osnovna prava).³⁰⁶ Dakle, branitelj/ica ljudskih prava se ne može izravno uključiti u mehanizam, već neizravno putem davanja informacija nadležnim tijelima.

Kako Izvještaj o vladavini prava može podržati branitelje/ice ljudskih prava?

Iako *Izvještaj o vladavini prava* Komisije EU ne vodi do pravno obavezujućih preporuka i ne može pružiti kratkoročnu podršku ili olakšati promjenu u pojedinačnoj situaciji, može biti od pomoći za **dugoročno zagovaranje**. To je zbog toga što može pomoći u prikupljanju dokaza o pojedinačnim slučajevima, kao i o cjelokupnom stanju civilnog društva u određenoj zemlji. U samom izvještaju se razmatraju tendencije i relevantno zakonodavstvo, kao i date preporuke koje potom predstavljaju osnovu za parlamentarne i političke rasprave.³⁰⁷ Istovremeno, nedostatak izvještaja može biti rezultat toga što Komisija EU ima ovlasti da odlučuje o uključenim temama. Stoga, kako se politika razlikuje, teme mogu pokazivati političku sklonost Kolegija povjerenika u rukovodstvu u određenom vremenskom periodu.³⁰⁸

Tematski, teme koje se obrađuju u *Izvještaju o vladavini prava* mogu biti povezane sa braniteljima/cama ljudskih prava i njihovom cjelokupnom situacijom u zemlji. Glavne teme su nezavisnost, kvalitet i efikasnost pravosudnog sistema jedne zemlje, mjere države u borbi protiv korupcije, medi-

303 European Commission. 2014. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council: A new EU Framework to strengthen the Rule of Law.

Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0158&from=EN>

304 Ibid.; za dodatne informacije o mogućim radnjama koje EU može poduzeti u slučaju da jedna od njenih država članica prekrši njene vrijednosti, vidjeti također: News European Parliament. 2022. Breaches of EU values: how the EU can act (infographic). Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/eu-affairs/20180222STO98434/breaches-of-eu-values-how-the-eu-can-act-infographic>

305 Ibid.; za dodatne informacije o mogućim radnjama koje EU može poduzeti u slučaju da jedna od njenih država članica prekrši njene vrijednosti, vidjeti također: News European Parliament. 2022. Breaches of EU values: how the EU can act (infographic). Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/eu-affairs/20180222STO98434/breaches-of-eu-values-how-the-eu-can-act-infographic>

306 European Commission. 2014. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council: A new EU Framework to strengthen the Rule of Law.

Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0158&from=EN>

307 Vidjeti, na primjer, plenarna debata Parlamenta i Komisije EU o vladavini prava u Poljskoj i Mađarskoj početkom 2022. godine: News European Parliament. 2022 Briefing: Rule of law in Hungary and Poland: plenary debate and resolution. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/agenda/briefing/2022-05-02/6/rule-of-law-in-hungary-and-poland-plenary-debate-and-resolution>; za primjer Izvještaja o vladavini prava i izdatih preporuka, vidjeti verziju iz 2022. godine: European Commission. 2022. 2022 Rule of law report - Communication and country chapters.

Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/publications/2022-rule-law-report-communication-and-country-chapters_en

308 Za trenutni Kolegij povjerenika, vidjeti: European Commission. N.d. The Commissioners: The European Commission's political leadership. Dostupno na: https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024_en

jski pluralizam te pitanja vezana za državni sistem kontrole i ravnoteže. Konkretno, posljednje dvije teme mogu biti od značaja za branitelje/ice ljudskih prava jer također ostavljaju prostor za razradu državnog okvira zaštite u slučaju incidenata kriminalizacije, sve manjeg prostora za civilno društvo i postojanja ili nedostatka faktora koji to omogućavaju, kao što su finansijska podrška i načini učešća.³⁰⁹

- U intervjuima koji su vođeni za ovaj priručnik, nekoliko osoba spomenulo je korisnost Izveštaja o vladavini prava u cilju izgradnje dugoročnih dokaza o kriminalizaciji braniteljica ljudskih prava. –

Studija slučaja - Doprinos BVMN-a Izveštaju o vladavini prava u Grčkoj

Početakom 2022. godine, BVMN je dao doprinos *Izveštaju o vladavini prava u Grčkoj* odgovarajući na relevantna pitanja u upitniku kako je navedeno u pozivu za davanje doprinosa.

Link do cijelog teksta možete pronaći ovdje: <https://borderviolence.eu/reports/submission-rule-of-law-report-greece-february-2022/>.

Pored vladavine prava koja se odnosi na glavna područja rada BVMN-a, odnosno na odbijenice i pristup azilu, date su i informacije o relevantnom zakonodavstvu koje ograničava praćenje, podizanje svijesti i zagovaranje u vezi s kršenjem ljudskih prava u Grčkoj, kao i o određenim incidentima kriminalizacije usmjerenim na pojedince/ke ili članove/ice mreže.

Na primjer, BVMN je dostavio sljedeće informacije (Tačka III: Sloboda medija i pluralizam) o sve manjem prostoru civilnog društva i incidentima kriminalizacije usmjerenim na njihove organizacije članice i ljude koji rade za njih.

³⁰⁹ European Commission. N.d. Rule of law mechanism. Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism_en, European Commission. N.d. 2023 Rule of law report: The 2023 Rule of law report monitors significant developments relating to the rule of law in all Member States. Dostupno na: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism/2023-rule-law-report_en

Pored novinara/ki, i nevladine organizacije u velikoj mjeri doprinose izvještavanju o migracijama i povezanim kršenjima ljudskih prava, a također se suočavaju sa sve većim izazovima, represijom i pokušajima kriminalizacije. „Sužavanje prostora u Grčkoj za grupe koje rade sa migrantima i tražiocima azila“, kako je spomenuto u prethodnom izvještaju o vladavini prava, kontinuirano se smanjuje. „Budući da se Grčka suočava sa intenzivnim međunarodnim kritikama zbog odbijanja i zabrinutosti za ljudska prava u vezi sa migracijom i azilom, vlada je počela ušutkavati grupe čije izvještavanje raskrinkava takva kršenja“ (Human Rights Watch, <https://bit.ly/3fM4ebY>).

U protekloj godini, vladini akteri, uključujući ministra za migracije Notisa Mitarakisa, kontinuirano su optuživali nevladine organizacije koje dokumentiraju i izvještavaju o kršenju ljudskih prava ljudi u pokretu da šire „lažne vijesti“ (telesur, <https://bit.ly/3lhDuft>). Ovo je posebno problematično ako se njihovi postupci razmatraju u svjetlu novoutvrđenog krivičnog djela - širenje lažnih vijesti, kako je gore navedeno.

Grčka vlada je u septembru 2020. godine optužila 33 člana/ice nevladinih organizacija za osnivanje kriminalne organizacije, špijunažu, olakšavanje nezakonitog ulaska i otkrivanje državnih tajni (Ekathimerini, <https://bit.ly/3n-DlvqY>), među kojima su i volonteri/ke dvije organizacije članice BVMN-a, Mare Liberum i Josoor (Christides i dr, <https://bit.ly/3tGgy5M>). Optužene o tome nisu obavijestili državni organi, već novinari kojima su pripadnici policije (AlJazeera, <https://bit.ly/3KmL22y>) otkrili njihova imena te nije došlo do suđenja niti podizanja optužnice. Ovaj slučaj se može posmatrati kao kontinuirano uznemiravanje u obliku pravnog postupka protiv dotičnih volontera/ki, a istovremeno dovodi do negativnog medijskog izvještavanja i klevete (Gruber, <https://bit.ly/3lmxn9X>). Osim toga, grčki ministar za migracije počeo je optuživati nevladine organizacije da „postupaju ilegalno“ i da sarađuju sa Turskom (AlJazeera, <https://bit.ly/3KmL22y>). Partner BVMN-a, Josoor, u međuvremenu je obaviješten o drugom krivičnom predmetu u kojem je grčka policija optužila organizaciju za davanje novca za lažna svjedočenja o kršenju ljudskih prava i na taj način širila lažne vijesti. I u ovom slučaju, u kontekstu novog zakona o širenju lažnih vijesti, ova optužba postaje vrlo problematična.

Još jedna od organizacija članica BVMN-a, Mare Liberum, u više navrata je doživjela uznemiravanje u vidu pretjeranih administrativnih kontrola ili revizija, nadzora koji vrše organi za provođenje zakona, kao i ozbiljne prijetnje od Grčke obalne straže, npr. upiranjem oružja u njih tokom misije.

Ponavljajući incidenti rezultirali su smanjenjem broja misija organizacije Mare Liberum, a time i smanjenjem praćenja kršenja ljudskih prava.

Ovakvo povećanje represije predstavlja izazov za nevladine organizacije koje izvještavaju o kršenjima ljudskih prava ljudi u pokretu, posebno zato što se odvija u kombinaciji sa nedostatkom zaštite od uznemiravanja i prijetnji.

U grčkom poglavlju Izvještaja o vladavini prava za 2022. godinu, branitelji/ce ljudskih prava nisu izričito imenovani; međutim, Komisija je navela da: "situacija novinara/ki izaziva značajnu zabrinutost zbog činjenice da se oni i dalje suočavaju s prijetnjama i napadima, dok se njihovo profesionalno okruženje dodatno pogoršava." U izvještaj su uključili i nadzor nad novinarima/kama i strateške tužbe protiv učešća javnosti (SLAPPs) usmjerene protiv njih, kao "organizacija civilnog društva posebno aktivnih u oblasti azila, migracija i socijalne uključenosti."³¹⁰

4.2.6. Evropski parlament

Evropski parlament je najdemokratskija institucija EU, jer je jedina koju direktno biraju ljudi u EU sa pravom glasa. Zajedno sa Vijećem Evrope, parlament ima ulogu suzakonodavca, što znači da glasa i mijenja zakonodavstvo EU. Mandat također uključuje nadzor budžeta EU, kao i drugih tijela EU, te promociju ljudskih prava i demokratije u EU i globalno.³¹¹ Evropski parlament se trenutno sastoji od 705 zastupnika/ca, koji se biraju na period od pet godina u 27 država članica. Broj zastupničkih mjesta po zemlji određen je brojem stanovnika. Mjesta zastupnika/ca u Evropskom parlamentu se određuju prema pripadnosti određenom političkom pravcu, a ne prema državi koju predstavlja.³¹²

Evropski parlament se može smatrati potencijalnim zagovaračkim putem za branitelje/ice ljudskih prava koji su na meti kriminalizacije.

Službena saradnja sa zastupnicima/ama u Evropskom parlamentu (MEPs)

Svaki zastupnik/ca u Evropskom parlamentu ima grupu pomoćnika/ca koji rade za njih, a koji mogu raditi za njih u glavnim mjestima rada parlamenta (Brisel, Luksemburg, Strazbur) ili u zemlji iz koje su izabrani.³¹³ Zastupnici/e u Evropskom parlamentu i njihovi pomoćnici/e mogu se direktno kontaktirati.

Za spisak svih zastupnika/ca u Evropskom parlamentu, njihovu političku pripadnost, zemlju koju predstavljaju, njihove aktivnosti i pomoćnike/ce, kao i njihove kontakt podatke, vidjeti: <https://www.europarl.europa.eu/meps/en/full-list/all>.

Branitelji/ce ljudskih prava **mogu im direktno pisati**, dostaviti informacije ili zatražiti sastanke online ili lično. Kako biste imali više uspjeha sa zahtjevom za kontakt, možete se informirati o političkim usmjerenjima i opredjeljenjima zastupnika/ce u Evropskom parlamentu. Možda bi bilo uspješnije kontaktirati zastupnika/cu u Evropskom parlamentu koji se fokusira na predmetnu temu ili zastupnika/cu iz vlastite zemlje. Na primjer, njemački branitelj/ica ljudskih prava može se obratiti njemačkom zastupniku/ci u Evropskom parlamentu koji se bavi braniteljima/cama ljudskih prava.

– Iskustva osoba s kojima smo razgovarali za ovo istraživanje pokazalo je da kontaktiranje zastupnika/ca u Evropskom parlamentu može imati veliki uticaj, uključujući i u hitnim slučajevima. Na primjer, u slučaju da branitelj/ca ljudskih prava bude uhićen/a, zastupnik/ca u Evropskom parlamentu ili njihovi pravni zastupnici/e mogu poslati e-mail nadležnim organima, što može dovesti do primjene političkog pritiska. –

³¹⁰ European Commission. 2022. 2022 Rule of law report - Communication and country chapters.

Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/publications/2022-rule-law-report-communication-and-country-chapters_en

³¹¹ About Parliament: European Parliament. N.d. Welcome to the European Parliament.

Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en>

³¹² About Parliament: European Parliament. N.d. The Members of the European Parliament.

Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/organisation-and-rules/organisation/members>

³¹³ MEPs European Parliament. N.d. About MEPs. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/meps/en/about/meps>

Saradnja sa odborima Evropskog parlamenta³¹⁴

Kada se razvija novo zakonodavstvo u EU, Komisija EU priprema prvi prijedlog koji se zatim prosljeđuje Evropskom parlamentu. Zatim prijedlog prvo obrađuje jedan od odbora Evropskog parlamenta. Kako se odbori bave različitim tematskim pitanjima, njima će se baviti onaj u čije područje rada uticah određeno pitanje spada. Tu se prijedlog razmatra i dopunjava. Odbori se sastaju jednom mjesečno kako bi glasanjem odobrili uređeni zakon. Rezultat se zatim dostavlja Parlamentu koji usvaja prijedlog na plenarnoj sjednici.³¹⁵ Dakle, može se reći da rad u odborima predstavlja osnovni rad na sadržaju novih zakona ili zakonskih promjena.

Dio mjesečnih sastanaka odbora ne odnosi se samo na razgovor o zakonodavstvu i izmjenama i dopunama zakona, već i nezakonodavnih izvještaja. Stoga zastupnici/e Evropskog parlamenta koji rade na tome imaju veliki uticaj na zakonodavnu agendu EU kroz doprinos *godišnjem programu rada Komisije EU*. Osim toga, oni imaju nadzornu funkciju nad EU tako što nadgledaju provedbu zakona. Dalje aktivnosti nadzora usmjerene su na različita tijela EU, na primjer uspostavljanjem radnih grupa za nadzor i saslušanjem stručnjaka.³¹⁶

Kada se uzme u obzir mandat Evropskog parlamenta, postaje očigledno da bi saradnja sa članovima odbora mogla biti od pomoći za dugoročno zagovaranje branitelja/ica ljudskih prava, posebno u smislu novih zakona koji bi mogli uticati na njihov rad, na primjer povećanjem ili smanjenjem prostora civilnog društva u zemlji, ali i u pogledu praćenja provedbe relevantnih zakona. Stoga se može preporučiti širenje mreže na zastupnike/ce u Evrops-

kom parlamentu i lobiranje za ljudska prava, kao i podizanje svijesti o pitanju kriminalizacije branitelja/ica ljudskih prava (vidjeti Poglavlje 1).

Rad odbora se u velikoj mjeri oslanja na savjete vanjskih stručnjaka: "Odbori dobijaju nezavisne savjete i stručno mišljenje u pisanom obliku (studije, brifinge, detaljne analize i druge tekstove) od različitih službi za istraživanje u parlamentu [...]. Radionice i paneli se organiziraju s ciljem omogućavanja zastupnicima/ama u Evropskom parlamentu da postavljaju pitanja i razmjenjuju mišljenja sa stručnjacima o temama koje su povezane sa parlamentarnim poslovanjem ili temama od aktuelnog interesa."³¹⁷ OCD su zadužene da razrade studije, brifinge o politikama i analize specifičnih pitanja za koja su stručni. Zastupnici/e u Evropskom parlamentu mogu iskoristiti ove napore kao osnovu za dalje zakonodavne procese.

Relevantni odbori³¹⁸ za zastupanje branitelja/ica ljudskih prava koji se suočavaju s kriminalizacijom su:

► DROI: Pododbor za ljudska prava

Rad na ljudskim pravima i vladavini prava unutar i izvan EU, posebno kroz nadzor vanjskog djelovanja i politike EU, te rješavanje specifičnih situacija kršenja ljudskih prava.³¹⁹

Za informacije o njihovom radu, predstojećim sastancima i događajima, vidjeti:

<https://www.europarl.europa.eu/committees/en/droi/home/highlights>.

³¹⁴ Za više informacija, vidjeti: Committees European Parliament. N.d.

Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/committees/en/home>

³¹⁵ European Parliament. 2021. A quick look at Parliamentary Committees.

Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/236967/About-committees-booklet-EN.pdf>

³¹⁶ Ibid.

³¹⁷ Ibid.

³¹⁸ Za spisak svih aktuelnih odbora Evropskog parlamenta i njihov djelokrug rada, vidjeti: Committees European Parliament. N.d.

Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/committees/en/home>

³¹⁹ Committees European Parliament. DROI. N.d. About: Welcome Words.

Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/committees/en/droi/about>

► JURI: Odbor za pravna pitanja

Podržava Evropski parlament u uspostavljanju čvrstih pravnih stavova i izvještava o provedbi zakonodavstva EU.³²⁰

Za informacije o njihovom radu, predstojećim sastancima i događajima, vidjeti:

<https://www.europarl.europa.eu/committees/en/juri/home/highlights>.

► LIBE: Odbor za građanske slobode, pravosuđe i unutarnje poslove

Rad na zakonodavstvu i nadzoru koji se odnosi na slobodu, sigurnost i pravdu, sa fokusom na osnovna prava; trenutni fokus njihovog rada je, između ostalog, vladavina prava, zaštita podataka, azil i migracije te antidiskriminacija. Ističu svoju redovnu razmjenu sa civilnim društvom.³²¹

Pored toga, "Parlament može formirati i istražne odbore i posebne odbore koji će se baviti određenim pitanjima".³²² Na primjer, Istražni odbor za ispitivanje korištenja Pegasusa i ekvivalentnog špijunskog softvera za nadzor osnovan je kako bi ispitao korištenje softvera u državama članicama EU, što utiče na rad branitelja/ica ljudskih prava i novinara/ki.³²³ Glavni djelokrug rada su pitanja pri-

vatnosti usmjerena na zaštitu političara/ki i novinara/ki, kao i branitelja/ica ljudskih prava. Jedan od razloga za interakciju s odborom može biti ako neko misli da ga se prati pomoću Pegasus softvera, i može to dokazati, te u tom slučaju može poslati informaciju izvjestiteljima te grupe.

Budući da se mogu formirati nove radne podgrupe i odbori, važno je obratiti se zastupnicima u Evropskom parlamentu (vidi gore) kako bi bili upoznati s relevantnim temama.

Zastupnička pitanja

Zastupnička pitanja su političko sredstvo koje može doprinijeti podizanju svijesti, utvrđivanju činjenica i pomoći u utvrđivanju znanja o temama koje se odnose na kriminalizaciju branitelja/ica ljudskih prava u Evropskom parlamentu. Zastupnici/e u Evropskom parlamentu mogu postavljati zastupnička pitanja svim institucijama i tijelima EU, npr. Komisiji, Vijeću i agencijama EU poput Frontexa. Oni time također predstavljaju sredstvo za ispitivanje. Pitanja se mogu postavljati usmeno tokom plenarne sjednice, u vremenu koje je za to određeno ili u pisanoj formi.³²⁴ Zastupnici/e u Evropskom parlamentu su ranije postavljali pitanja koja se odnose na kriminalizaciju branitelja/ica ljudskih prava u određenim situacijama i zakono-

³²⁰ Committees European Parliament. JURI. N.d. About: Welcome Words. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/committees/en/juri/about>

³²¹ Committees European Parliament. LIBE. N.d. About: Welcome Words. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/committees/en/libe/about>

³²² European Parliament. 2021. A quick look at Parliamentary Committees. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/236967/About-committees-booklet-EN.pdf>

³²³ Committees European Parliament. N.d. Committee of Inquiry to investigate the use of Pegasus and equivalent surveillance spyware. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/committees/en/pega/home/highlights>; Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs, Directorate-General for Internal Policies. 2022. Pegasus and surveillance spyware. Dostupno na: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2022/732268/IPOL_IDA\(2022\)732268_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2022/732268/IPOL_IDA(2022)732268_EN.pdf)

³²⁴ European Parliament Plenary. N.d. Questions and Union Acts. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/plenary/en/parliamentary-questions.html>

davstvo koje štiti ili ograničava njihov rad.³²⁵

Branitelji/ce ljudskih prava mogu se obratiti zastupnicima/ama u Evropskom parlamentu sa pitanjima i problemima koje žele riješiti. Ako se to pitanje podudara sa epistemičkim interesom i dnevnim redom zastupnika/ca, oni mogu postaviti takva zastupnička pitanja na osnovu inicijative branitelja/ica ljudskih prava.

Sva pitanja i odgovori objavljuju su na sljedećoj web stranici:

<https://www.europarl.europa.eu/plenary/en/parliamentary-questions.html?tabType=all#side-Form>.

– Iako ispitanici/e ova pitanja nisu smatrali tako snažnim sredstvom kao što su u nekim državnim parlamentima, ipak se mogu smatrati dostupnim mehanizmom za oblikovanje agende Parlamenta EU. Osim toga, za većinu pravaca zagovaranja unutar Evropskog parlamenta potrebno je uspostaviti dobro razvijene odnose, što bi moglo potrajati dosta vremena. –

5. Hrvatska

5.1. Zakonodavstvo

Sljedeće poglavlje daje uvod u hrvatsko zakonodavstvo relevantno u slučaju kriminalizacije branitelja/ica ljudskih prava.

5.1.1. Ustav

Iako u Hrvatskoj ne postoji zakon koji eksplicitno definiše prava ili zaštitu branitelja/ica ljudskih prava, njihova prava kao pojedinaca/ki na hrvatskom teritoriju definirana su *hrvatskim Ustavom*³²⁶. Ljudska prava i osnovne slobode sadržane su u članovima 14-20. Ustava. Oni uključuju:

- ▶ **Jednakost pred zakonom i zabrana diskriminacije** (čl. 14).
- ▶ **Odgovornost onih koji krše odredbe o ljudskim pravima** (čl. 20).

Pored toga, u Ustavu se navode lične i političke slobode i prava sadržana u članovima 21-47. Najrelevantniji članovi za branitelje/ice ljudskih prava koji se suočavaju sa kriminalizacijom su:

- ▶ **Pravo na ljudsku slobodu i ličnost** (čl. 22).
- ▶ **Sloboda kretanja** (čl. 32).
- ▶ **Nepovredivost doma** (čl. 34).
- ▶ **Zaštita privatnog i porodičnog života, dostojanstva i ugleda.** (čl. 35).
- ▶ **Sloboda i tajnost komuniciranja i dopisivanja** (čl. 36).
- ▶ **Zaštita ličnih podataka** (čl. 37).

³²⁵ Vidjeti, na primjer: European Parliament. 2021. Parliamentary question - E-004519/2021: Implementation of the Facilitation Directive and humanitarian assistance. Dostupno na: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2021-004519_EN.html; European Parliament. 2021. Question for written answer E-003513/2021 to the Commission: Criminalisation of migrants in Greece.

Dostupno na: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2021-003513_EN.pdf; European Parliament. 2021. Parliamentary question - E-003495/2021: Arrest of Dutch journalist Ingeborg Beugel in Greece. Dostupno na: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2021-003495_EN.html; European Parliament. 2020. Question for written answer E-005517/2020 to the Commission: Prosecution of NGOs in Greece. Dostupno na: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2020-005517_EN.pdf

³²⁶ Za puni pravni tekst na hrvatskom jeziku, vidjeti: Ustav Republike Hrvatske (pročišćeni tekst). 2010. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2010_07_85_2422.html

- ▶ **Sloboda mišljenja**, izražavanja, govora i javnog nastupa, uključujući medije i pristup informacijama (čl. 38).
- ▶ Pravo na **javno okupljanje** i mirni protest (čl. 42).
- ▶ **Sloboda udruživanja** (čl. 43).
- ▶ Pravo na podnošenje **predstavki, pritužbi i prijedloga** (čl. 46).

Osim toga, Ustav sadrži nekoliko procesnih prava koja mogu biti relevantna u slučaju formalnih ili neformalnih oblika kriminalizacije:

- ▶ **Srazmjernost ograničenja sloboda ili prava** (čl. 16).
- ▶ **Pravo na žalbu** protiv pojedinačnih pravnih akata (čl. 18).
- ▶ "Pojedinačni akti državne uprave i tijela koja imaju javne ovlasti moraju biti **utemeljeni na zakonu**" (čl. 19).
- ▶ Zabrana uhićenja ili pritvora bez **pismenog naloga suda**, koji se **mora predložiti** u trenutku uhićenja (čl. 24).
- ▶ Dok je uhićenje bez naloga dozvoljeno u slučajevima "osnovane sumnje da je [osoba] počinila teško kazneno djelo", osoba "**mora odmah na način njoj razumljiv biti obaviještena** o razlozima uhićenja, te o svojim pravima" (čl. 24).
- ▶ Svaka osoba koja je uhićena ili pritvorena ima **pravo žalbe** protiv uhićenja. (čl. 24)
- ▶ Kod uhićenja ili pritvora mora se **postupati čovječno** i poštovati **dostojanstvo** (čl. 25).
- ▶ Pritvoreni zbog kaznenog djela ima "pravo **biti izveden pred sud u najkraćem roku**" (čl. 25).
- ▶ Državljanima Hrvatske, kao i strancima, uživaju **jednakost pred sudom** i državnim organima i tijelima (čl. 26).
- ▶ Svi imaju pravo na **pravnu pomoć** (čl. 27).
- ▶ **Pretpostavka nevinosti**; obaveza dokazivanja

krivice presudom suda (čl. 28).

- ▶ Svako ima pravo na **pravično suđenje**; sudovi moraju biti **nezavisni i nepristrasni**, a suđenje se mora odvijati u **razumnom roku** (čl. 29).
- ▶ Optuženi ima pravo na **informacije na jeziku koji razumije** (čl. 29); na "**odgovarajuće vrijeme i priliku za pripremanje** svoje odbrane" (čl. 29); na **pomoć vijeća odbrane** i osiguranje besplatnog vijeća u slučaju nedostatka finansijskih sredstava (čl. 29); i pravo na besplatnog tumača (čl. 29).
- ▶ **Pretrazivanje doma** je dozvoljen samo nakon ili po odluci suda, u kombinaciji sa **pismenim nalogom**. Izuzeci se mogu napraviti samo ako je "to neophodno radi izvršenja naloga o uhićenju ili radi hvatanja počinitelja, odnosno otklanjanja ozbiljne opasnosti po život ili materijalnu imovinu" (čl. 34); pored toga, traženje dokaza u domu može se vršiti samo u **prisustvu svjedoka** (čl. 34).

5.1.2. Zakon o strancima - zabrana pomaganja državljaninu treće zemlje u nezakonitom prelasku, tranzitu i boravku (čl. 53)

Kriminalizacija branitelja/ica prava migranata uglavnom se zasniva na optužbi za olakšavanje nezakonitog ulaska, nezakonitog boravka ili nezakonitog tranzita državljanina treće zemlje. Prema Kući ljudskih prava Hrvatske, "širokim tumačenjem zakonskih propisa nastoji se kriminalizirati rad branitelja ljudskih prava koji se bave pravima izbjeglica te ih se neosnovano dovodi u vezu s krijumčarima ljudi i kriminalnim radnjama".³²⁷

Ovakve optužbe su zasnovane na čl. 53. *Zakona o strancima Republike Hrvatske* (Narodne novine NN 133/20, 114/22, 151/22)³²⁸, koji se odnosi na "zabranu pomaganja državljaninu treće zemlje u

³²⁷ Kuća ljudskih prava Zagreb. 2018. Tematski izvještaj: Branitelji ljudskih prava u Hrvatskoj: Prepreke i izazovi. Dostupno na: https://www.kucaljudskihprava.hr/wp-content/uploads/2018/12/KLJP_BraniteljiLjudskihPrava2.pdf

³²⁸ Za izvorni pravni tekst na hrvatskom, vidjeti: Zakon o strancima. 2022. NN 133/20, 114/22, 151/22. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/142/Zakon-o-strancima>. U vrijeme objavljivanja ovog priručnika, izmijenjeni i dopunjeni zakon (stupa na snagu 1/2023) nije bio službeno preveden na engleski. Za englesku verziju prethodnih izmjena i dopuna (2020) Zakona o strancima, vidjeti: Aliens Act. 2020. Official Gazette 133/2020. Dostupno na: [https://mup.gov.hr/UserDocsImages/zakoni/ALIENS%20ACT%20\(Official%20Gazette%20No%20133_2020\).pdf](https://mup.gov.hr/UserDocsImages/zakoni/ALIENS%20ACT%20(Official%20Gazette%20No%20133_2020).pdf)

nezakonitom prelasku, tranzitu i boravku”.

Nadalje, navodi se da:

“(1) **Zabranjeno je pomaganje i pokušaj pomaganja državljaninu treće zemlje u nezakonitom prelasku državne granice, u tranzitu preko državnog područja ako je državljanin treće zemlje nezakonito ušao u Republiku Hrvatsku te u nezakonitom boravku.**

(2) Ne smatra se pomaganjem u smislu stavka 1. ovoga članka:

- pomaganje iz članaka 197. i 198. ovoga Zakona
- pomaganje u nezakonitom prelasku državne granice **radi spašavanja života, sprječavanja ozljeđivanja, pružanja hitne medicinske pomoći i pružanja humanitarne pomoći** sukladno zakonima kojima se uređuje humanitarna pomoć i zračni promet, uredbi kojom se propisuju uvjeti i način obavljanja potrage i spašavanja zrakoplova te međunarodnim konvencijama o traganju i spašavanju na moru i o međunarodnom civilnom zrakoplovstvu
- pomaganje u nezakonitom boravku zbog **humanitarnih razloga** i bez namjere sprječavanja ili odgađanja poduzimanja mjera za osiguranje povratka.”³²⁹

Član 197. se odnosi na obavještanje državljanina treće zemlje koji nezakonito boravi i radi u slučaju odluke o protjerivanju ili povratku.

Član 198. se odnosi na pružanje besplatne pravne pomoći.

Hitna medicinska pomoć definirana je članom 8. stavom 2. *Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca u Republici Hrvatskoj*,³³⁰ definirajući takvu pomoć kao: “pružanje dijagnostičkih i terapijskih postupaka koji su nužni u otklanjanju neposredne opasnosti za život i zdravlje.”

Za svaku osobu kojoj se pomogne ili pokuša pomoći u nezakonitom prelasku, tranzitu i boravku može se izreći **kazna zatvora do 60 dana** ili novčana kazna od **3.050 eura** (čl. 249. st. 8. Zakona o strancima).

Važno je napomenuti da navedeni član zabranjuje ne samo pomaganje, već i pokušaj pomoći, što otvara vrata **različitim tumačenjima u njegovoj primjeni**. Sveukupno gledano, to je vrlo represivna i neopravdana mjera. Time se uklanja proporcionalnost koja je prethodno utvrđena u *Direktivi 2002/90/EZ*. Direktiva ima za cilj “borbu protiv nezakonite imigracije, nezakonitog zapošljavanja, trgovine ljudima i spolnog izrabljivanja djece”. Pokušaji sankcioniranja bi se, međutim, odnosili samo na ranije navedena krivična djela, dok direktiva ističe potrebu posebnog definiranja spomenutih povreda i situacija koje su izuzete. Međutim, zabrana opisana u *Zakonu o strancima* do danas ostaje **vrlo nejasna**, posebno u pogledu pitanja šta pojam “pokušaj” podrazumijeva, te definicije humanitarnih razloga.

U praksi, vlasti pokušavaju ograničiti ove definicije s ciljem smanjenja zakonitih aktivnosti organizacija i aktivista/kinja, kao i njihovog zastrašivanja. Nadalje, još uvijek je nejasno na koji način osoba koja pomaže osobi u pokretu **treba provjeriti** da li ta osoba nezakonito boravi na teritoriji zemlje ili je nezakonito prešla granicu, budući da nema ovlaštenje da provjerava njihove dokumente ili podatke.

Iako je važno naglasiti humanitarne okolnosti kao izuzetak koji proizilazi iz člana, također je važno imati na umu da taj pojam **nije jasno definiran**. Civilno društvo u Hrvatskoj već godinama traži bolju regulativu i zakonsku definiciju pojma “humanitarni razlozi”.

Naime, Centar za mirovne studije predlaže da se u član doda sljedeće: “Pomoć iz humanitarnih ra-

³²⁹ Ibid.

³³⁰ Za izvorni pravni tekst na hrvatskom, vidjeti: Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca u Republici Hrvatskoj. 2022. NN 80/13, 15/18, 26/21, 46/22. Dostupno na: <https://zakon.hr/z/634/Zakon-o-obveznom-zdravstvenom-osiguranju-i-zdravstvenoj-zaštiti-stranaca-u-Republici-Hrvatskoj>

zloga znači pomoć koja ne donosi nikakvu materijalnu i finansijsku korist pomagaču, ali je vođena moralnim i humanitarnim principom u situacijama nužne pomoći radi zaštite života ili integriteta osobe koja nezakonito prelazi granicu ili nezakonito boravi na teritoriji Republike Hrvatske.” Međutim, ova izmjena je odbijena više puta.

5.2. Mehanizmi

Na području Hrvatske, a u odnosu na hrvatsku vladu, uspostavljeni su određeni mehanizmi i strukture podrške koji mogu biti relevantni u slučaju kriminalizacije branitelja/ica ljudskih prava. Oni će biti predstavljeni u sljedećim odjeljcima.

5.2.1. Ombudsmen/ka

Pučka pravobraniteljica Republike Hrvatske je nezavisna i samostalna institucija čija uloga je promoviranje i zaštita ljudskih prava i sloboda.³³¹ Također ima ovlaštenje da djeluje kao Nacionalno tijelo za ravnopravnost, što znači da promoviranjem ravnopravnosti i brigom o centraliziranom prikupljanju podataka djeluje preventivno u pogledu zaštite od diskriminacije.³³² Nadalje, jedna od uloga ombudsmenke je i djelovanje kao Nacionalni preventivni mehanizam za zaštitu osoba lišenih slobode. U skladu s tim, ona, između ostalog, obilazi mjesta na kojima su osobe lišene slobode, ili bi mogle biti lišene slobode te daje preporuke relevantnim akterima u pogledu postupanja i uslova života ljudi u takvim okolnostima.³³³ Osim toga, pučka pravobraniteljica je također zadužena za vanjsko izvještavanje o nepravilnostima u

skladu sa hrvatskim Zakonom o zaštiti prijavitelja nepravilnosti. Mandataru imenuje Hrvatski sabor na mandat od osam godina.³³⁴

Između ostalog, misija pučke pravobraniteljice u pogledu ljudskih prava je:³³⁵

- ▶ Razmotriti žalbe koje se odnose na nezakonito postupanje i nepravilnosti u radu javnih organa (državna tijela, tijela jedinica lokalne/regionalne samouprave i pravna lica s javnim ovlastima).
- ▶ Kada je to određeno posebnim zakonom, razmotriti žalbe koje se odnose na ponašanje pravnih i fizičkih lica.
- ▶ Pratiti situaciju u vezi sa ljudskim pravima i isticati potrebu njihove zaštite.

Koji su uslovi za angažiranje pučkih pravobranitelja/ica?³³⁶

Pučki pravobranitelj/ica slobodno odlučuje da li će i u kojoj mjeri razmotriti žalbu. Moguće je da odluči **ne poduzeti ništa** u sljedećim slučajevima:

- ▶ Kada su u toku sudski postupci. Tu postoji izuzetak kada su u pitanju slučajevi u kojima je evidentno nepotrebno odugovlačenje postupka ili evidentna zloupotreba ovlasti. U takvim slučajevima, ombudsmen/ka može zatražiti objašnjenje od predsjednika nadležnog suda.
- ▶ Ako se žalba odnosi na pitanja koja se rješavaju u postupku koji je u toku (osim kada se takvi postupci neopravdano odugovlače ili u slučajevima očite zloupotrebe ovlasti).
- ▶ Ako još nije istekao rok za podnošenje žalbe

³³¹ Pučka pravobraniteljica, Republika Hrvatska. N.d. About us. Dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/en/about-us/>

³³² EQUINET - European Network of Equality Bodies. N.d. Ombudswoman of the Republic of Croatia. Dostupno na: <https://equineteurope.org/eb/cp-slug-172/>

³³³ Independent Police Complaints Authorities' Network (IPCAN). N.d. Ombudsman of the Republic of Croatia. Dostupno na: <https://ipcan.org/members/ombudsman-of-the-republic-of-croatia#:~:text=Lora%20Vidovi%C>

³³⁴ Pučka pravobraniteljica, Republika Hrvatska. N.d. About us. Dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/en/about-us/>

³³⁵ Independent Police Complaints Authorities' Network (IPCAN). N.d. Ombudsman of the Republic of Croatia. Dostupno na: <https://ipcan.org/members/ombudsman-of-the-republic-of-croatia#:~:text=Lora%20Vidovi%C>

³³⁶ Pučka pravobraniteljica, Republika Hrvatska. N.d. Često postavljana pitanja: Kada pučka pravobraniteljica neće postupiti po pritužbi? Dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/cesto-postavljana-pitanja/#1547476109838-0f844b6d-ad37>

ili postoje pravni lijekovi prema posebnim zakonima.

- ▶ Ako podnositelj nije uložio žalbu u roku ili nije iskoristio pravne lijekove predviđene posebnim zakonima.
- ▶ **Ako je prošlo više od tri godine** od donošenja relevantne odluke ili otkako se desila relevantna nepravilnost. Međutim, postoji izuzetak od ovoga; ako ombudsmen/ka smatra da je relevantno pitanje od velikog značaja za zaštitu sloboda i ljudskih prava.

Kako podnijeti žalbu?

Žalbu pučkom pravobranitelju/ici može podnijeti svako lice koje smatra da su nezakonitim ili nepravilnim radom državnog tijela, tijela jedinice lokalne/regionalne samouprave ili pravnog lica s javnim ovlastima ugrožena ili povrijeđena ustavna ili zakonska prava i slobode,³³⁷ kao i svaka osoba koja smatra da je diskriminirana.³³⁸

Žalba mora sadržavati:³³⁹

- ▶ ime, prezime i adresa podnosioca žalbe
- ▶ naziv tijela protiv kojeg se podnosi žalba
- ▶ referentni broj predmeta podnosioca žalbe³⁴⁰ koji dodjeljuje tijelo na koje se žali
- ▶ kopije dokumenata u vezi sa postupkom i drugih relevantnih dokumenata
- ▶ opis situacije - detalji o navodno povrijeđenim pravima te da li je podnositelj žalbe koristio pravne lijekove (i ako je primjenjivo, kada

su podneseni).

Žalbe se mogu podnijeti poštom ili e-mailom (vidjeti kontakt informacije ispod). Za podnošenje žalbe pučkom pravobranitelju/ici **ne plaća se naknada**.³⁴¹

Šta se dešava nakon što branitelj/ica ljudskih prava podnese žalbu?

U većini slučajeva, ombudsmen/ka traži odgovore i dodatne informacije od predmetnih tijela i lica u okviru istražnog procesa. Dakle, vrijeme odgovora pučkog pravobranitelja/ice zavisi od toga kada će dobiti tražene informacije. Uprkos tome, prve informacije u vezi sa istragom po žalbi moguće je očekivati u roku od 30 dana.³⁴²

Nakon razmatranja žalbe, ombudsmen/ka može dati preporuke ili prijedloge, mišljenje i upozorenje tijelima na koje se žalba odnosi. Tijela potom moraju obavijestiti pučkog pravobranitelja/icu o mjerama koje su u tom smislu poduzeli.³⁴³

Kontakt informacije³⁴⁴

Adresa:

Pučki pravobranitelj
Savska cesta 41/3, 10 000 Zagreb

Faks: + 385 1 6431 628

E-mail: info@ombudsman.hr

³³⁷ Za prava i slobode koje su utvrđene kao relevantne za branitelje/ice ljudskih prava u Hrvatskoj, vidjeti Poglavlje 5.1.

³³⁸ Pučka pravobraniteljica, Republika Hrvatska. N.d. Često postavljana pitanja: Tko se može obratiti pučkoj pravobraniteljici i u kojim slučajevima? Dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/cesto-postavljana-pitanja/#1547475983039-b2307d60-0313>

³³⁹ Pučka pravobraniteljica, Republika Hrvatska. N.d. Često postavljana pitanja: Što sve mora sadržavati pritužba? Dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/cesto-postavljana-pitanja/#1547476113694-977bca9f-d791>

³⁴⁰ Slučaj pred tijelom na koje se žali.

³⁴¹ Pučka pravobraniteljica, Republika Hrvatska. N.d. Često postavljana pitanja: Kako se obratiti pučkoj pravobraniteljici? Plaća li se pristojba na pritužbe upućene pučkoj pravobraniteljici? Dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/en/frequently-asked-questions/>

³⁴² Pučka pravobraniteljica, Republika Hrvatska. N.d. Često postavljana pitanja: Koliki je rok za postupanje po pritužbi? Dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/cesto-postavljana-pitanja/#1547477550930-f79a3657-2f8a>

³⁴³ Pučka pravobraniteljica, Republika Hrvatska. N.d. Često postavljana pitanja: Ukoliko postupa po pritužbi, koje su ovlasti pučke pravobraniteljice? Dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/cesto-postavljana-pitanja/#1547476111029-b2328095-809b>

³⁴⁴ Pučka pravobraniteljica, Republika Hrvatska. N.d. Često postavljana pitanja: Kako mogu podnijeti pritužbu u pisanoj formi? Dostupno na: <https://www.ombudsman.hr/hr/cesto-postavljana-pitanja/>

5.2.2. Podnošenje sudske tužbe/žalbe pred nadležnim sudom

Jedan od načina na koji branitelji/ce ljudskih prava mogu riješiti formalnu kriminalizaciju su pravni putevi hrvatske države. S tim u vezi, podnošenje žalbe može biti korisno sredstvo nakon što sud donese presudu za kriminalizaciju.

– *Kako sudski postupci mogu biti veoma složeni, preporučljivo je potražiti savjet i pomoć iskusnog advokata pri odlučivanju o podnošenju sudske tužbe/žalbe ili drugog pravnog lijeka.* –

Pravosudni sistem u Hrvatskoj

Sudsku vlast u Hrvatskoj vrše redovni sudovi, specijalizirani sudovi i Vrhovni sud. Redovni sudovi su općinski i županijski sudovi. Oni pokrivaju pitanja za koje nijedan specijalizirani sud nije nadležan. Specijalizirani sudovi su: Upravni sudovi, Trgovački sudovi, Visoki upravni sud, Visoki trgovački sud, Visoki prekršajni sud i Visoki kazneni sud. Oni pokrivaju sva pitanja iz svoje nadležnosti u skladu sa zakonom.³⁴⁵

Pored toga, sudovi su podijeljeni na prvostepene i drugostepene sudove. Prvostepeni sudovi su općinski, trgovački, upravni i prekršajni sudovi. Pred njima se vode postupci za rješavanje pravnih stvari. Drugostepeni sudovi su nadležni da, između ostalog, odlučuju po žalbama na odluke prvostepeni sudova. Drugostepeni sudovi su županijski sudovi (u odnosu na općinske), Visoki prekršajni sud (u odnosu na prekršajne sudove), Visoki trgovački sud (u odnosu na trgovačke sudove) i Visoki upravni sud (u odnosu na upravne sudove). Vrhovni sud je sud posljednjeg stepena koji, između ostalog, odlučuje o vanrednim pravnim lijekovima u vezi

sa pravosnažnim presudama i redovnim pravnim lijekovima (žalbama) kada to nalaže relevantni zakon.³⁴⁶

– *Kao što je već spomenuto, kriminalizacija branitelja/ica prava migranata u Hrvatskoj uglavnom je povezana s optužbama za olakšavanje nezakonitog ulaska, nezakonitog boravka ili nezakonitog tranzita državljanina treće zemlje, a koje se temelje na članu 53. Zakona o strancima Republike Hrvatske (vidjeti Poglavlje 5.1.2). Navedeni akti iz člana 53. Zakona o strancima predstavljaju prekršaj,³⁴⁷ što znači da su takvi predmeti u nadležnosti prekršajnih sudova. Nakon toga, jedan od najrelevantnijih pravnih lijekova za branitelje/ice prava migranata u ovakvim slučajevima, ukoliko prekršajni sud ne odluči u njihovu korist, može biti upućivanje žalbe Visokom prekršajnom sudu.* –

Žalbe u kaznenom postupku

Pravo na žalbu zagaranirano je Ustavom (član 18).³⁴⁸ Pored toga, prema članu 464. stav 1. Zakona o kaznenom postupku Hrvatske, **optuženi ima pravo žalbe** na presudu prvostepenog suda. Protiv prvostepene presude ovlaštene osobe mogu podnijeti žalbu **u roku od 15 dana** od dana dostave prepisa presude (čl. 463. st. 1). Razlozi zbog kojih se presuda može pobijati definirani su članom 467. stav 1.

U skladu sa članom 490, moguće je podnijeti žalbu trećestepenom sudu (Vrhovnom sudu) protiv presude drugostepenog suda, ali samo iz razloga navedenih u ovom članu.

Više informacija o pravu na žalbu u kaznenom postupku možete pronaći u članovima 463-496.

³⁴⁵ Vrhovni sud Republike Hrvatske. N.d. O sudbenoj vlasti. Dostupno na: <https://www.vsrh.hr/o-sudbenoj-vlasti.aspx> i Evropskom portalu e-pravosuđa. N.d. Pravosudni sustav u Republici Hrvatskoj.

Dostupno na: https://e-justice.europa.eu/16/HR/national_justice_systems?CROATIA&init=true&member=1

³⁴⁶ Ibid.

³⁴⁷ Navedeno proizilazi iz člana 249. (9); tumačiti zajedno s članom 249. (8) Zakona o strancima.

³⁴⁸ Za puni pravni tekst na hrvatskom jeziku, vidjeti: Ustav Republike Hrvatske (pročišćeni tekst). 2010. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2010_07_85_2422.html

Zakona o kaznenom postupku.³⁴⁹ Budući da je hrvatski žalbeni sistem složen i ima kratke rokove, preporučljivo je potražiti savjet advokata ako želite podnijeti žalbu.

5.2.3. Ustavna tužba

Ustavna tužba je dodatni, ali i izuzetan, mehanizam zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda zagantiranih Ustavom, te stoga nije redovni ili vanredni³⁵⁰ pravni lijek. Može se podnijeti Ustavnom sudu - posebnom tijelu koje ima jedinstvenu poziciju izvan pravosuđa s vlastitim ustavnim nadležnostima. Jedna od najvažnijih nadležnosti ovog suda je zaštita ljudskih prava i osnovnih sloboda zagantiranih Ustavom.³⁵¹

Prema članu 62. stav 1. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (u daljem tekstu: Zakon o Ustavnom sudu)³⁵² svako može podnijeti ustavnu tužbu Ustavnom sudu ako smatra da

- ▶ je **pojedinačni akt** kojim je odlučeno o njihovim pravima i obavezama, odnosno o sumnji/optužbi za kazneno djelo (a koju izdaje državno tijelo, tijelo lokalne/regionalne samouprave ili pravno lice sa javnim ovlastima),
- ▶ **mu je time povrijeđeno ustavno pravo(a)** (misli se na ljudska prava ili osnovne slobode zagantirane Ustavom, odnosno njihovo pravo na lokalnu i regionalnu samoupravu).

Ustavna tužba se može podnijeti **u roku od 30 dana od dana prijema odluke** (član 64. Zakona o Ustavnom sudu). Međutim, Ustavni sud može dozvoliti vraćanje u prijašnje stanje (dozvoliti sudu razmatranje tužbe, čak i ako je podnesena nakon

navedenog roka) ako su ispunjeni potrebni uslovi (član 66. Zakona o Ustavnom sudu).

Preduslov za podnošenje tužbe je **iscrpljenost pravnih lijekova**. To znači da ako postoji drugi pravni lijek za kršenje ustavnih prava, ustavna tužba se ne može podnijeti prije nego što se ovaj pravni lijek iscrpi; može se podnijeti tek nakon što je to učinjeno (član 62. stav 2. Zakona o Ustavnom sudu). Međutim, postoje **dva izuzetka** od ovoga. Ustavni sud može pokrenuti postupak i ako još nisu iscrpljeni svi pravni lijekovi, ako:

- ▶ Nadležni sud **nije u razumnom roku odlučio** o pravima i obavezama, odnosno o sumnji ili optužbi za kazneno djelo.
- ▶ **Osporeni pojedinačni akt predstavlja grubu povredu ustavnih prava**, a evidentno je da podnosilac može snositi **“teške i nepopravljive posljedice”** zbog nepokretanja ustavnosudskog postupka (član 63. stav 1. Zakona o Ustavnom sudu).³⁵³

Ako Ustavni sud odluči da **prihvati** ustavnu tužbu (što znači da je ne odbacuje i ne odbija), Ustavni sud, u skladu sa članom 76. Zakona o Ustavnom sudu:

- ▶ **Ukida osporavani akt** kojim je povrijeđeno relevantno ustavno pravo.
- ▶ **Predmet vraća** na ponovni postupak tijelu koje je donijelo ukinuti akt ako je nadležno tijelo/pravno lice s javnim ovlastima dužno umjesto akta koji je ukinut donijeti novi akt.
- ▶ **Donosi odluku kojom se utvrđuje neustavnost pojedinačnog akta** te navodi koje je ustavno pravo(a) podnosioca povrijeđeno, ako osporeni akt kojim je podnosiocu povrijeđeno

³⁴⁹ Za izvorni pravni tekst, vidjeti (hrvatski): Zakon o kaznenom postupku. 2022. NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 130/20, 80/22.

Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/174/Zakon-o-kaznenom-postupku>

³⁵⁰ Vanredni pravni lijekovi su pravni lijekovi koji su dostupni nakon pravosnažnosti presude.

³⁵¹ Jelušić M. The Constitutional Complaint in the Croatian Model. International Conference “Review and Way Forward for the Individual Application System, Seven Years On”. 2019. Strana 1 i 5. Dostupno na: <https://rm.coe.int/mario-jelusic/168098e476>

³⁵² Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske. 2002. NN 99/99, 29/02, 49/02.

Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/137/Ustavni-zakon-o-Ustavnom-sudu-Republike-Hrvatske>

³⁵³ Za više informacija o navedenim izuzecima, vidjeti čl. 63. Zakona o Ustavnom sudu.

ustavno pravo(a) više nema pravni učinak.

Za više informacija o uslovima i postupku u vezi s ustavnim tužbom, vidjeti poglavlje Zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda (članovi 62-80) Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske.³⁵⁴

5.2.4. Nacionalna organizacija civilnog društva za podršku – CMS

Centar za mirovne studije (CMS) u Hrvatskoj je organizacija civilnog društva koja radi na zaštiti ljudskih prava na nacionalnom nivou, a također podržava i branitelje/ice ljudskih prava u slučajevima kriminalizacije. U takvim slučajevima bi možda bilo korisno stupiti u kontakt s njima jer imaju višegodišnje iskustvo u radu sa braniteljima/cama ljudskih prava i imaju dobro uspostavljene mreže i znanje o različitim pravcima zagovaranja, kako na međunarodnom, tako i na nacionalnom nivou.

CMS djeluje u oblasti azila i migracija, integracije, izgradnje mira, diskriminacije i nejednakosti u Hrvatskoj. Pored istraživanja, monitoringa i edukativnih programa, CMS saraduje i sa nacionalnim i međunarodnim državnim i nedržavnim tijelima, kao i raznim medijima, te ima dugogodišnje iskustvo u zagovaranju ljudskih prava i borbi protiv diskriminacije i nejednakosti.³⁵⁵ Branitelji/ce ljudskih prava mogu se obratiti CMS-u za podršku u slučaju da su zastrašeni ili kriminalizirani zbog svoje solidarnosti, zaštite ljudskih prava i/ili humanitarnih aktivnosti, ili ako se protiv njih vodi sudski postupak zbog rada na zaštiti ljudskih prava.

Kontakt informacije

Tel.: +385 1 482 00 94

Mobitel: +385 (0)91 3300181

E-mail: cms@cms.hr

Web stranica: <https://www.cms.hr/hr>

5.3. Zaštita u slučaju specifičnih oblika kriminalizacije

Mreža za praćenje nasilja na granicama (BVMN) primjećuje da se branitelji/ce ljudskih prava u Hrvatskoj suočavaju s različitim oblicima neformalne kriminalizacije. To uključuje zastrašivanje koje vrše policijski službenici/e. U slučaju partnerske organizacije BVMN-a Are You Syrious? (AYS), na primjer, policija i policijski službenici/e su ispitivali volontere/ke u roditeljskom domu jednog od zaposlenih nakon najavljene konferencije za novinare na kojoj su članovi/ice OCD-a trebali govoriti o policijskim pritiscima na OCD i advokati/ice koji podržavaju porodicu Hussiny.³⁵⁶ Osim toga, bilo je slučajeva kada je policija ušla u prostorije AYS-a bez legitimacija tokom sastanka osoblja i tražila lične karte prisutnih te kada su uposlenici OCD-a postavljali neprimjerena pitanja o njenoj nacionalnosti.³⁵⁷ U jednom slučaju, partneru jednog zaposlenika "oduzet je status izbjeglice u Hrvatskoj nakon što je odbio postati doušnik Sigurnosno-obavještajne agencije".³⁵⁸ Osim toga, "proteklih godina, volonteri/ke AYS-a [i CMS-a] zadržavani su u hrvatskim policijskim stanicama i do 10 sati kada bi dolazili da prate pristup procedurama dobijanja azila u ime svojih klijenata/ica. Tokom tog neformalnog prit-

³⁵⁴ Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske. 2002. NN 99/99, 29/02, 49/02).

Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/137/Ustavni-zakon-o-Ustavnom-sudu-Republike-Hrvatske>

³⁵⁵ Centar za mirovne studije (CMS). 2022. Centar za mirovne studije - CMS.

Dostupno na: <https://www.cms.hr/hr/o-cms-u-ko-je-ko/cms>

³⁵⁶ AYS i CMS, organizacije članice BVMN-a, godinama su podržavale porodicu Madine Hussiny koja je izgubila život tokom prisilnog povratka iz Hrvatske u Srbiju. Zbog tužbe kojom su ih podržali, a zbog koje je hrvatska policija proglašena krivom za smrt djevojčice, OCD su se suočile s nekoliko oblika neformalne kriminalizacije. Za više informacija, vidjeti: Tondo, Lorenzo. 2021 Croatia violated rights of Afghan girl who was killed by train, court rules. Dostupno na: <https://www.theguardian.com/global-development/2021/nov/19/croatia-violated-rights-of-afghan-girl-who-was-killed-by-train-court-rules>

³⁵⁷ Border Violence Monitoring Network. 2022. Accused of Solidarity: A Report on Incidents of Criminalisation Targeting BVMN Member Organisations and their Team Members in 2021.

Dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/wp-content/uploads/Criminalisation.pdf>

³⁵⁸ Ibid.

vora, redovno su im prijetili krivičnim gonjenjem, vikali na njih, ponižavali ih, a potom ih puštali bez ikakve zvanične optužnice”.³⁵⁹

U sljedećem poglavlju dat je detaljan pregled prava pojedinca/ke i mehanizama zaštite u slučaju povrede dužnosti policije ili sigurnosno-obavještajne agencije, kao i kršenja prava na zaštitu podataka.

5.3.1. Policijska i administrativna povreda dužnosti

5.3.1.1. Procesna prava i zakoni koji se odnose na policiju

Policijske ovlasti nisu neograničene i prilikom njihovog izvršenja moraju se poštovati određena prava. Važno je da branitelji/ce ljudskih prava budu svjesni svojih prava i ograničenja policijskih ovlasti, kako bi prepoznali povredu dužnosti u interakciji s policijom.

Ustavna prava i interakcija sa policijom

U interakciji sa policijom treba imati na umu određena Ustavom zagwarantirana prava, među kojima su najvažnija pravo na slobodu (član 23), slobodu kretanja (član 32) i odredbe vezane za pravo na privatnost i zaštitu podataka (članovi 35-37). Veoma važna odredba je i potreba srazmjernosti u slučaju ograničenja sloboda i prava, iz člana 16. Pored toga, Ustav sadrži proceduralne garancije koje mogu biti relevantne u interakciji sa policijom ili drugim organima (vidjeti Poglavlje 5.1.1).

Reguliranje ovlasti i postupanja policije

Ovlasti i mandat policije najvećim dijelom su regulirani **Zakonom o policijskim poslovima i ovlastima**³⁶⁰, dok je organizaciona struktura definirana **Zakonom o policiji**³⁶¹.

U skladu sa članom 30. stav 1. **Zakona o policiji**, policijski službenik **dužan je poslove obavljati u skladu sa zakonom i drugim propisima**. Ovaj član također navodi da je policijski službenik dužan poštovati odredbe Etičkog kodeksa policijskih službenika i pravila struke. Nadalje, član 14. stav 2. Zakona o policijskim poslovima i ovlastima, kao i član 31. stav 1. Zakona o policiji, navodi se da su dužni **“poštivati dostojanstvo, ugled i čast svake osobe, kao i druga temeljna prava i slobode čovjeka”**.

Sljedeće odredbe Zakona o policijskim poslovima i ovlastima mogu biti važne za branitelje/ice ljudskih prava prilikom interakcije sa policijom:

- ▶ “Policijski službenik će uvijek primijeniti **policijsku ovlast kojom se u najmanjoj mjeri zadire u slobode i prava čovjeka**, a postiže svrha obavljanja policijskog posla.” (čl. 5. stav 2)
- ▶ “Policijski službenik primjenjuje policijsku ovlast **u skladu s Ustavom i zakonom**.” (čl. 14. stav 1)
- ▶ “Policijski službenik u **građanskom odijelu, dužan je**, prije početka primjene policijske ovlasti, **predstaviti se pokazivanjem službene značke i službene iskaznice**. Policijski službenik **u odori dužan je** predstaviti se pokazivanjem službene značke i službene iskaznice **na zahtjev** osobe prema kojoj će primijeniti policijsku ovlast.” (čl. 17. stav 1. i 2)³⁶²
- ▶ Prikupljanje, procjena, pohrana, obrada i ko-

³⁵⁹ Ibid.; vidjeti također: Kuća ljudskih prava Zagreb. 2018. Tematski izvještaj: Branitelji ljudskih prava u Hrvatskoj: Prepreke i izazovi. Dostupno na: https://www.kucaljudskihprava.hr/wp-content/uploads/2018/12/KLJP_BraniteljiLjudskihPrava2.pdf

³⁶⁰ Zakon o policijskim poslovima i ovlastima. 2019. NN 76/09, 92/14, 70/19. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/173/Zakon-o-policijskim-poslovima-i-ovlastima>

³⁶¹ Zakon o policiji. 2019. NN 34/11, 130/12, 89/14, 151/14, 33/15, 121/16, 66/19. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/282/Zakon-o-policiji>

³⁶² Međutim, postoje izuzeci od ovog pravila; vidjeti čl. 17.

rištenje **podataka** utvrđeno je članovima 23-29.

- ▶ **“Polijski službenik je dužan upoznati osobu s razlogom provjere njenog identiteta, osim ako drukčije nije propisano zakonom.”** (čl. 30. stav 2)
- ▶ **Pregled** osoba, predmeta i prometnih sredstava (kada je to dopušteno itd) utvrđeno je članovima 75-77.
- ▶ Upotreba sredstava prisile utvrđena je članovima 81-98. Prema članu 81. stav 3. **“sredstva prisile se upotrebljuju nakon prethodnog upozorenja, osim ako je vjerojatno da bi prethodno upozorenje ugrozilo postizanje cilja.”** Pored toga, **“policijski službenik neće uporabiti sredstva prisile u mjeri većoj od nužne** za ostvarenje svrhe postupanja” i **“policijski službenik će uvijek uporabiti najblaže sredstvo prisile kojim se postiže cilj”** (čl. 83, stav 1. i 2)

Etički kodeks policijskih službenika³⁶³ dodatno definira ponašanje policijskih službenika. Prema članu 2, Kodeks predstavlja “moralne i etičke standarde policije, izražava volju i želju policijskih službenika za zakonitim, profesionalnim, pravednim, pristojnim, korektnim i humanim postupanjem”. Sljedeće odredbe Kodeksa mogu biti posebno relevantne za branitelje/ice ljudskih prava:

- ▶ “Polijski službenici osiguravaju čuvanje i poštovanje **ljudskih prava i temeljnih sloboda**. Pri zakonitom ograničavanju sloboda i prava poštuju dostojanstvo, ugled i čast svake osobe”. (čl. 2. stav 1)
- ▶ “Dostojanstvo, ugled i čast svake osobe zaštitit će **sprečavanjem bilo kakvog nasilja, zlostavljanja, nečovječnog postupanja i drugih radnji koje su ponižavajuće za ljude**”. (čl. 2. stav 2)
- ▶ “Polijski službenici u obavljanju poslova **brinu da su svima osigurana jednaka ljudska prava i temeljne slobode, neovisno** o rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom

uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama”. (čl. 3)

- ▶ **“Polijski službenici čuvaju podatke i informacije** za koje su saznali u obavljanju poslova ili povodom obavljanja poslova te ih **nepotrebno ne koriste i ne otkrivaju**”. (čl. 8)

Procesna prava i relevantne odredbe Zakona o kaznenom postupku

U slučajevima formalne kriminalizacije važno je imati na umu procesna prava zagwarantirana Zakonom o kaznenom postupku. Najrelevantnija prava i odredbe za kriminalizirane branitelje/ice ljudskih prava su sljedeća:

- ▶ **Pretpostavka nevinosti** - svatko je nedužan i nitko ga ne može smatrati krivim za kazneno djelo dok mu se pravomoćnom sudskom presudom ne utvrdi krivnja. (čl. 3. stav 1)
- ▶ “Sa svakim uhićenikom i okrivljenikom **mora se postupati čovječno i poštovati njegovo dostojanstvo.**” (čl. 7. stav 1)
- ▶ Prema članu 7. stav 2, **uhićenik mora biti odmah na njemu razumljiv način:**³⁶⁴
 - obaviješten o razlozima uhićenja,
 - poučen da nije dužan iskazivati,
 - poučen da ima pravo na stručnu pomoć branitelja kojega može sam izabrati,
 - poučen da će nadležno tijelo, na njegov zahtjev, o uhićenju izvijestiti njegovu obitelj ili drugu osobu koju on odredi,
 - poučen o drugim pravima propisanim Zakonom o kaznenom postupku.
- ▶ Okrivljenik ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud **pravično, javno i u razumnom roku odluči o optužbi u skladu sa zakonom.** (čl. 11. stav 1)
- ▶ **Osnovna prava okrivljenika/optuženika** propisana su članom 64. stav 1. U skladu s ovim Zakonom i navedenim članom, optuženik ima

³⁶³ Ministarstvo Unutarnjih Poslova. Etički kodeks policijskih službenika. 2012. NN 62/12.

Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_06_62_1501.html

³⁶⁴ To podrazumijeva da se navedene informacije moraju prenijeti na jeziku koji uhićena osoba razumije (prevesti na taj jezik, ako je potrebno) te da se za osobu koja je gluha, nepismena ili ima druge poteškoće u razumijevanju, informacije moraju prilagoditi tako da razumije sadržaj.

pravo:

- u najkraćem mogućem roku, na njemu razumljiv način, **biti upoznat** s osnovama sumnje da je počinio kazneno djelo i razlozima optužbe,
 - **služiti se u postupku svojim jezikom**, odnosno jezikom koji govori i razumije,
 - **braniti se sam, uz branitelja** po vlastitom izboru ili uz branitelja po službenoj dužnosti,
 - **na branitelja na teret proračunskih sredstava** ako prema svom imovinskom stanju ne može podmiriti troškove obrane,
 - na slobodnu, neometanu i povjerljivu **kommunikaciju sa svojim braniteljem**,
 - **na vrijeme primjereno** za pripremu obrane,
 - **iznijeti odnosno ne iznijeti svoju obranu** i odbiti odgovoriti na postavljeno pitanje ili braniti se šutnjom,
 - **na uvid u spis**,
 - **predlagati dokaze i sudjelovati** u dokaznim i drugim postupovnim radnjama, te na raspravi,
 - **ispitati suokrivljenike, svjedoke i vještake**,
 - **sporazumijevati se** o kazni i drugim mjerama,
 - **podnositi pravne lijekove i druga pravna sredstva**.
- **Uhićenje** je regulirano članovima 106-111. U skladu sa članom 108. prilikom uhićenja, **uhićeniku se mora odmah predati pisana pouka o pravima** iz člana 108.a. Pouka sadrži obavijest o:
- razlozima uhićenja i sumnje,
 - pravu da nije dužan iskazivati,
 - pravu na branitelja po vlastitom izboru ili na branitelja postavljenog s liste dežurnih odvjetnika,
 - pravu na tumačenje i prevođenje,
 - pravu da se na njegov zahtjev o uhićenju izvijesti obitelj ili druga osoba koju on odredi,
 - pravu stranog državljanina da će na njegov zahtjev o uhićenju biti obaviješteno nadležno konzularno tijelo ili veleposlanstvo te će mu se s njima omogućiti kontakt,
 - pravu na uvid u spis predmeta sukladno odredbama ovog Zakona,
 - pravu na hitnu medicinsku pomoć,
 - tome da lišenje slobode od trenutka uhićenja do dovođenja sucu istrage može trajati najdulje 48 sati, a za kaznena djela za koja

je propisana kazna zatvora do jedne godine najdulje 36 sati.

Ako takvu pisanu uputu nije moguće dati, policija je dužna odmah obavijestiti uhićeno lice o pravima iz člana 7. (vidjeti iznad) na način koji razumije, osim ako uhićeno lice ne može razumjeti upute ili postoji opasnost po život ili imovinu. Pored toga, u skladu sa članom 109. stav 1. i 2, **policijski službenik mora uhićenika dovesti u pritvorsku policijsku jedinicu** određenu posebnim zakonom i predati pritvorskom nadzorniku **ili ga pustiti na slobodu u roku od 24 sata** (ili 12 sati za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora do jedne godine) **od trenutka uhićenja**.

- **Pritvor** je reguliran članovima 112-118, dok je **istražni zatvor** reguliran članovima 122-144.
- **Pretraga doma i pretraga osobe** su regulirane članovima 240-260. Prema članu 242. stav 1. osim ako nije drugačije propisano Zakonom, pretragu na zahtjev državnog odvjetnika, **sudac istrage određuje pisanim obrazloženim nalogom. Nalog o pretrazi**, osim ako nije drukčije propisano ovim Zakonom, **predaje se prije početka pretrage** osobi kod koje će se pretraga obaviti ili koju će se pretražiti, odnosno koja raspolaže predmetom pretrage.
- **Pravo na žalbu** (vidjeti Poglavlje 5.2.2).

5.3.1.2. Kako riješiti problem povrede dužnosti policije

Policijska ili administrativna povreda dužnosti kao oblik kriminalizacije branitelja/ica ljudskih prava može riješiti osoba/subjekt na koje je ono usmjereno, na sljedeće načine.

Kontaktiranje pučkog pravobranitelja/ice

Rješavanje žalbi u vezi povrede dužnosti policije i navodne diskriminacije spadaju pod nadležnost državnog pučkog pravobranitelja/ice.³⁶⁵

Stoga se povrede prava pojedinaca tokom policijskih operacija i uhićenja mogu riješiti putem žalbe hrvatskom pučkom pravobranitelju/ici (kako je opisano u poglavlju 6.2.1).

Žalbeni postupci pred Ministarstvom i Komisijom za žalbe

Zakon o policiji definira žalbeni postupak za postupanje policijskog službenika u članovima 5-6. Navedeni postupak ne isključuje korištenje drugih pravnih lijekova za zaštitu prava i sloboda (član 5. tačka e) Zakona o policiji).

a) Ko može uložiti žalbu i u kojem roku?

Žalbu Ministarstvu unutarnjih poslova može podnijeti **fizičko ili pravno lice koje smatra da su mu djelovanjem (ili propuštanjem djelovanja) policijskog službenika u primjeni policijskih ovlasti povrijeđena prava ili slobode**. Žalba se može podnijeti **u roku od 30 dana** od dana saznanja za povredu.³⁶⁶

b) Šta žalba mora sadržavati?³⁶⁷

Žalba mora biti lako razumljiva i sadržavati:

- ▶ Ime, prezime i adresa podnosioca žalbe.
- ▶ Mjesto, vrijeme i opis djelovanja/propuštanja djelovanja kojima su povrijeđena prava ili slobode podnosioca žalbe ili druge osobe.
- ▶ Potpis podnosioca žalbe.

c) Šta se dešava sa žalbom?

Žalbu razmatra rukovodilac organizacione jedinice Ministarstva u kojoj je raspoređen policijski službenik na kojeg se žalba odnosi ili policijski službenik kojeg on ovlasti. **Obaveza je rukovodioca obavijestiti podnosioca žalbe o utvrđenom činjeničnom stanju i poduzetim mjerama u roku od 30 dana** od dana primitka žalbe. Podnosilac žalbe nezadovoljan sadržajem obavijesti **može u roku od 15 dana od dana primitka obavijesti, podnijeti žalbu Službi za unutarnju kontrolu** koja je obavezna podnosiocu žalbe odgovoriti u roku od 30 dana (od dana primitka žalbe).³⁶⁸

Ako podnosilac žalbe, **u roku od 15 dana** od primitka odgovora Službe za unutarnju kontrolu, **izrazi nezadovoljstvo** postupkom provedenih provjera i sadržajem odgovora, spis predmeta dostavlja se na rješavanje nadležnom **Povjerenstvu za rad po pritužbama**. Ako je Povjerenstvo utvrdilo da je žalba djelomično ili u cjelosti bila utemeljena, **Ministarstvo je dužno**, u roku od 30 dana od dana zaprimanja odluke Povjerenstva, **preispitati svoju prethodnu odluku (i o tome izvijestiti podnosioca žalbe)**.³⁶⁹

d) Kako podnijeti žalbu?³⁷⁰

Žalbu možete podnijeti **nadležnoj policijskoj upravi** ukoliko se radi o policijskom službeniku policijske uprave ili **organizacionoj jedinici Ministarstva unutarnjih poslova** u sjedištu ukoliko se žalba odnosi na policijskog službenika Ministarstva u sjedištu.

Žalba se može podnijeti i **Službi za unutarnju kontrolu** (vidjeti kontakt informacije ispod), koja će žalbu na rad policijskog službenika dostaviti na-

³⁶⁵ Byrne J, Priestley W. Police Oversight Mechanisms in the Council of Europe Member States. Council of Europe Publishing. 2015 (revidirano 2017). Strana 21. Dostupno na: <https://rm.coe.int/police-oversight-mechanisms-in-the-coe-member-states/16807175dd>

³⁶⁶ Član. 5. stav 1. Zakona o policiji

³⁶⁷ Član. 5. stav 2. Zakona o policiji

³⁶⁸ Član 5a. Zakona o policiji.

³⁶⁹ Član 5b. Zakona o policiji i član 5c(1)(6)(7) Zakona o policiji.

³⁷⁰ e - Građani, Informacije i usluge. N.d. Kako se žaliti na rad policijskog službenika. Dostupno na: <https://gov.hr/hr/kako-se-zaliti-na-rad-policijskog-sluzbenika/1238>

dležnoj policijskoj upravi ili drugoj organizacionoj jedinici Ministarstva.

Žalbe se mogu podnijeti:

- ▶ **Lično** - od 8 do 16 sati, u uredu nadležne policijske uprave ili u nadležnoj organizacionoj jedinici Ministarstva u sjedištu (Zagreb, Ilica 335 i Ulica grada Vukovara 33).
- ▶ **Telefonom** - 24 sata dnevno, ako osoba smatra da su joj povrijeđena prava ili prava druge osobe ili da je policijski službenik prekršio zakon:
 - **Telefon 192** (Operativno komunikacijski centar (OKC) policijske uprave na čijem se području događaj dogodio)
 - **Besplatni telefon Ministarstva unutarnjih poslova za žalbe:** 0800 – 0192.
- ▶ **Pismene žalbe** se mogu podnijeti:
 - pismenim putem na adresu nadležne policijske uprave, putem telefaksa ili putem e-maila
 - na adresu: Ravnateljstvo policije, Ured glavnog ravnatelja policije, sa sjedištem u Zagrebu, Ilica. 335, ili putem telefaksa na broj: 01/3788-318 ili putem e-maila na adresu: policija@mup.hr
 - pismenim putem Službi za unutarnju kontrolu, sa sjedištem u Zagrebu, Ulica grada Vukovara 33, putem telefaksa na broj: 01/6122-603 ili putem e-maila na adresu: unutarnja@mup.hr.

Nezakoniti dokazi u kaznenom postupku

U slučajevima kada se branitelji/ce ljudskih prava nađu u kaznenom postupku, a policija je od njih ili druge osobe pribavila dokaze kršenjem njihovih osnovnih prava, branitelji/ce ljudskih prava mogu tvrditi da su dokazi pribavljeni na takav način ne-

zakoniti te da stoga ne mogu biti osnov za odluku suda u kaznenom postupku protiv njih.

Osnova za to je član 10. Zakona o kaznenom postupku³⁷¹ koji regulira nezakonite dokaze. U prvom stavu stoji da se “sudske odluke u kaznenom postupku **ne mogu temeljiti na dokazima pribavljenim na nezakonit način** (nezakoniti dokazi)”.

Nezakoniti dokazi definirani su u članu 10. stav 2. kao:

- ▶ dokazi koji su pribavljeni **kršenjem** Ustavom, zakonom ili međunarodnim pravom propisane **zabrane mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja**,
- ▶ dokazi koji su pribavljeni **povredom** Ustavom, zakonom ili međunarodnim pravom zajamčenih **prava obrane, prava na ugled i čast, te prava na nepovredivost osobnog i obiteljskog života**,³⁷²
- ▶ dokazi koji su pribavljeni **povredom odredaba kaznenog postupka** i koji su izričito predviđeni Zakonom o kaznenom postupku,
- ▶ dokazi **za koje se saznalo iz nezakonitih dokaza**.

Kontaktiranje Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost

Mogući put za branitelje/ice ljudskih prava koji su se suočili ili se suočavaju sa povredom dužnosti policije također bi mogao biti kontaktiranje Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost. Navedeni odbor je jedan od odbora Hrvatskog sabora i ima, između ostalog, prava i dužnosti nadležnog radnog tijela kada su u pitanju poslovi kontrole i nadzora nad radom policije.³⁷³

Nadležnost odbora je nadzor nad sigurnosno-obavještajnim tijelima u skladu sa zakonom, posebno u

³⁷¹ Za izvorni pravni tekst, vidjeti (hrvatski): Zakon o kaznenom postupku. 2022. NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 130/20, 80/22.

Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/174/Zakon-o-kaznenom-postupku>

³⁷² Postoji, međutim, izuzetak u pogledu dokaza pribavljenih na ovaj način. Vidjeti član 10. stav 3.

³⁷³ Hrvatski sabor. N.d. Odbor za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost.

Dostupno na: <https://www.sabor.hr/hr/radna-tijela/odbor-za-unutarnju-politiku-i-nacionalnu-sigurnost-10-saziv-hrvatskoga-sabora>

pogledu zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda utvrđenih Ustavom Republike Hrvatske. Također daje mišljenja o imenovanju čelnika sigurnosnih službi u skladu sa Ustavom.³⁷⁴

Kontakt informacije³⁷⁵

Tel.: +385 1 4569 459

Faks: +385 1 63 03 293

E-mail: odbupns@sabor.hr

– *Budući da na internetu nema mnogo informacija o radu odbora u pogledu nadzora i kontrole rada policije, teško je procijeniti koliko bi ovaj mehanizam mogao biti učinkovit.* –

5.3.2. Povreda dužnosti tajne službe

5.3.2.1. Zakoni o sigurnosno-obavještajnim poslovima

Sigurnosno-obavještajni sistem Hrvatske čine dvije agencije, Opća sigurnosno-obavještajna agencija (SOA) i Vojna sigurnosno-obavještajna agencija (VSOA). Pravna osnova za obje je *Zakon o sigurnosno-obavještajnom sustavu Republike Hrvatske*.³⁷⁶ VSOA je jedinica Ministarstva odbrane i uglavnom pruža podršku vojsci u pitanjima suvereniteta i odbrane zemlje,³⁷⁷ dok SOA "prikuplja i analizira podatke u cilju otkrivanja i sprječavanja radnji pojedinaca ili skupina koje su usmjerene protiv neovisnosti, jedinstvenosti i suvereniteta Republike Hrvatske, nasilnom rušenju ustroja državne

vlasti, ugrožavanju ljudskih prava i temeljnih sloboda te osnova gospodarskog sustava Republike Hrvatske."³⁷⁸ To također uključuje strane zemlje ili druge pojedince ili aktere koji su od značaja za nacionalnu sigurnost.³⁷⁹

Nadzor nad radom organa uspostavljaju:

- ▶ Vijeće za nacionalnu sigurnost i Ured Vijeća za nacionalnu sigurnost (stručni nadzor).
- ▶ Odbor za nacionalnu sigurnost Hrvatskog sabora i neposredno Hrvatski sabor (parlamentarni nadzor).
- ▶ Vijeće za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija (građanski nadzor).
- ▶ Unutarnja jedinica za nadzor.³⁸⁰

Relevantni zakoni - Zakon o sigurnosno-obavještajnom sustavu Republike Hrvatske

Iako osnovna ili ljudska prava nisu izričito sadržana u Zakonu o sigurnosno-obavještajnom sustavu Republike Hrvatske, ipak se na nekoliko mjesta spominju kao relevantni dijelovi Ustava. Osim toga, zakonske odredbe se provode tako da različita nadzorna tijela sigurnosno-obavještajnih agencija mogu prijaviti i postupati u vezi s potencijalnim kršenjima ljudskih prava preko agencija (vidjeti, na primjer, članove 8, 105, 107, 111. i 112). Član 33. dozvoljava primjenu metoda koje **ograničavaju osnovna prava** sadržana u Ustavu. Međutim, one su dozvoljene samo "ako se podaci ne mogu prikupiti na drugi način ili je njihovo prikupljanje povezano s nerazmjernim teškoćama. Ako postoji mogućnost

³⁷⁴ Ibid.

³⁷⁵ Ibid.

³⁷⁶ Sigurnosno-obavještajna agencija Republike Hrvatske. 2022. Sigurnosno-obavještajni sustav Republike Hrvatske. Dostupno na: <https://www.soa.hr/hr/o-nama/sigurnosno-obavjestajni-sustav-rh/>; za izvorni pravni tekst, vidjeti: Zakon o sigurnosno-obavještajnom sustavu Republike Hrvatske. 2006. Klasa: 011-01/06-01/26; Ur. broj: 71-05-03/1-06-2. Dostupno na: https://www.soa.hr/Us-erFiles/File/Zakon_o_sig-obav_sustavu_RH.pdf; za ostale relevantne zakonske odredbe, vidjeti: Sigurnosno-obavještajna agencija Republike Hrvatske. 2022. Zakoni i podzakonski akti. Dostupno na: <https://www.soa.hr/hr/dokumenti/zakoni-i-podzakonski-akti/>

³⁷⁷ Hrvatski Generalski Zbor. 2018. Vojno sigurnosno-obavještajna agencija (VSOA). Dostupno na: <https://hrvatskigeneralskizbor.hr/propisi-republike-hrvatske/nacionalna-sigurnost/vojno-sigurnosno-obavjestajna-agencija-vsoa/>

³⁷⁸ Sigurnosno-obavještajna agencija Republike Hrvatske. 2022. Što je SOA. Dostupno na: <https://www.soa.hr/hr/o-nama/sto-je-soa/>

³⁷⁹ Ibid.

³⁸⁰ Za detaljne informacije, vidjeti: Sigurnosno-obavještajna agencija Republike Hrvatske. 2022. Nadzor. Dostupno na: <https://www.soa.hr/hr/o-nama/nadzor/>

izbora između više mjera tajnog prikupljanja podataka, primijenit će se mjera kojom se manje zadire u Ustavom zaštićena prava i slobode”.³⁸¹ Prema članu 87. stav 1. “za štetu nastalu građanima ili pravnim osobama nezakonitim, namjernim ili krajnje nepažljivim postupanjem zaposlenika sigurnosno-obavještajnih agencija **odgovorna je Republika Hrvatska**”³⁸², a prema članu 29. stav 1. “nije dopušteno bilo koga prisiljavati da bude tajni suradnik”.³⁸³

5.3.2.2. Vijeće za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija

Za civilno društvo, a samim tim i za branitelje/ice ljudskih prava, najrelevantniji nadzorni mehanizam SOA-e je Vijeće za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija. Vijeće se sastoji od sedam članova/ica, uključujući jednog predsjednika/cu, koji su hrvatski državljani/ke i nisu na čelnoj poziciji u političkoj stranci. Imenuje ih Vlada Republike Hrvatske na period od četiri godine.³⁸⁴ Vijeće djeluje pri odboru Hrvatskoga sabora nadležnom za nacionalnu sigurnost, a u svome radu je samostalno.³⁸⁵ Nadzire zakonitost rada Agencije i načina njenog djelovanja, posebno prikupljanja podataka ako se tim metodama ograničavaju ljudska prava i osnovne slobode te svoja saznanja dostavlja nadležnim tijelima, uključujući i ona koja imaju nadzornu funkciju.³⁸⁶ U slučaju uočenog ili

doživljenog nezakonitog ili nepravilnog postupanja Sigurnosno-obavještajnih agencija, Vijeće pruža podršku pojedincima i drugim stranama u pogledu načina podnošenja žalbi, posebno u slučajevima kršenja ljudskih prava.³⁸⁷

Zahtjevi Vijeću za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija

Građani, državni organi ili pravna lica mogu podnijeti zahtjev u slučajevima kada uoče ili dožive “nezakonite postupke ili nepravilnosti u radu sigurnosno-obavještajnih agencija, osobito u slučajevima kršenja Ustavom zajamčenih ljudskih prava i temeljnih sloboda”.³⁸⁸

Kako podnijeti žalbu?³⁸⁹

- ▶ Zahtjev se može podnijeti isključivo u pisanom obliku, neposrednim uručenjem članu Vijeća, putem e-maila ili poštom.
- ▶ “Zahtjevi pravnih osoba i državnih tijela moraju sadržavati naziv i sjedište pravne osobe ili državnog tijela te podatke osobe ovlaštene za zastupanje i njen potpis. Iznimno, zahtjevi građana podneseni putem elektroničke pošte ne moraju sadržavati vlastoručni potpis podnositelja.”

³⁸¹ Zakon o sigurnosno-obavještajnom sustavu Republike Hrvatske. 2006. Klasa: 011-01/06-01/26; Ur. broj: 71-05-03/1-06-2. Dostupno na: https://www.soa.hr/UserFiles/File/Zakon_o_sig-obav_sustavu_RH.pdf

³⁸² Ibid.

³⁸³ Ibid.

³⁸⁴ Hrvatski Sabor. N.d. Vijeće za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija - 7. saziv. Dostupno na: <https://www.sabor.hr/hr/vijece-za-gradanski-nadzor-sigurnosno-obavjestajnih-agencija-7-saziv>

³⁸⁵ Hrvatski Sabor. N.d. Vijeće za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija - 10. saziv. Dostupno na: <https://www.sabor.hr/hr/vijece-za-gradanski-nadzor-sigurnosno-obavjestajnih-agencija-10-saziv>

³⁸⁶ Za detaljne informacije, vidjeti: Sigurnosno-obavještajna agencija Republike Hrvatske. 2022. Nadzor. Dostupno na: <https://www.soa.hr/hr/o-nama/nadzor/>

³⁸⁷ Hrvatski Sabor. N.d. Vijeće za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija - 7. saziv. Dostupno na: <https://www.sabor.hr/hr/vijece-za-gradanski-nadzor-sigurnosno-obavjestajnih-agencija-7-saziv>

³⁸⁸ Hrvatski Sabor. 2018. 10. saziv Hrvatskoga sabora (22.7.2020): Vijeće za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija. Dostupno na: <https://www.sabor.hr/hr/radna-tijela/vijece-za-gradanski-nadzor-sigurnosno-obavjestajnih-agencija-10-saziv-hrvatskoga>

³⁸⁹ Ibid.

Šta se dešava nakon što branitelj/ica ljudskih prava podnese žalbu?

- ▶ Vijeće može postupati samo po primjedbama navedenim u žalbi.
- ▶ Nakon obavljenog nadzora, Vijeće mora obavijestiti podnosioca žalbe.
- ▶ Ukoliko je potrebno da se odluči po žalbi, Vijeće može izvršiti uvid u izvještaje i internu dokumentaciju agencije te može obaviti razgovore sa zaposlenim relevantnim za ispitivanje.
- ▶ O rezultatima istrage izvještavaju se predsjednik države, predsjednik Sabora, premijer i glavni državni tužilac.³⁹⁰

Kontakt informacije

Podnošenje zahtjeva:

Adresa:

Trg sv. Marka 6
10000 Zagreb
(naznaka "Vijeće za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija")

E-mail: vgnsoa@sabor.hr

5.3.2.3. Pravo na informacije

Pravo na pristup informacijama

Prema hrvatskom Zakonu o pravu na pristup informacijama, svaka domaća ili strana fizička i pravna osoba (čl. 6), ima pravo na pristup informacijama organa javne vlasti. To se odnosi i na Sigurnosno-obavještajnu agenciju.³⁹¹

U slučaju sigurnosno-obavještajnih agencija, osoba koja želi pristupiti informacijama mora podnijeti zahtjev. To uključuje "informacije koje posjeduje, kojima raspolaže i nadzire SOA [Sigurnosno-obavještajna agencija]".³⁹²

Kako podnijeti zahtjev Sigurnosno-obavještajnoj agenciji za pristup informacijama?³⁹³

- ▶ Zahtjev se podnosi u pisanom obliku koji se nalazi na sljedećem linku:

<https://www.soa.hr/Files/pdf/Obrazac-broj-2-Obrazac-zahtjeva-za-pristup-informaciji-jpp.pdf>

- ▶ Popunjeni obrazac se može poslati poštom, faksom ili e-mailom.

Kontakt informacije za zahtjev za pristup informacijama

Adresa:

Sigurnosno-obavještajna agencija
Savska cesta 39/1
10 000 Zagreb

Faks: 01/688-1951

E-mail: informiranje@soa.hr

Pravo na informiranost o nadzoru

Prema članu 40. Zakona o sigurnosno-obavještajnom sustavu Republike Hrvatske, "sigurnosno-obavještajne agencije dužne su na zahtjev građanina u roku od 15 dana pisanim putem obavijestiti ga jesu li prema njemu poduzimane mjere tajnog prikupljanja podataka te vode li se evidencije o njegovim osobnim podacima i, na njegov zahtjev, staviti mu na uvid dokumente o prikupljenim podacima."³⁹⁴

³⁹⁰ Hrvatski Sabor. N.d. Vijeće za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija - 7. saziv.

Dostupno na: <https://www.sabor.hr/hr/vijece-za-gradanski-nadzor-sigurnosno-obavjestajnih-agencija-7-saziv>

³⁹¹ Za izvorni pravni tekst, vidjeti (hrvatski): Zakon o pravu na pristup informacijama. 2013. Klasa: 011-01/13-01/27; Ur. broj: 71-05-03/1-13-2. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_02_25_403.html

³⁹² Sigurnosno-obavještajna agencija Republike Hrvatske. 2022. Pravo na pristup informacijama.

Dostupno na: <https://www.soa.hr/hr/informacije/pravo-na-pristup-informacijama/>

³⁹³ Ibid.

³⁹⁴ Odluka o sigurnosno-obavještajnom sustavu Republike Hrvatske. 2006. Klasa: 011-01/06-01/26; Ur. broj: 71-05-03/1-06-2

Dostupno na: https://www.soa.hr/UserFiles/File/Zakon_o_sig-obav_sustavu_RH.pdf

Da bi se utvrdilo da li je pod nadzorom Sigurnosno-obavještajne agencije, branitelj/ica ljudskih prava može Vijeću za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija poslati pismeni zahtjev. Dok je iskustvo pojedinaca/ki s kojima smo razgovarali bilo da Vijeće ne može reći branitelju/ici ljudskih je li pod nadzorom, postavlja se pitanje da li je neko predmet nezakonitog nadzora, što onda opravdava pretpostavku da jeste.

5.3.3. Kriminalizacija povezana sa kršenjem prava na zaštitu ličnih podataka

5.3.3.1. Uredba o zaštiti podataka

Pravo na zaštitu ličnih podataka sadržano je u Ustavu Republike Hrvatske (vidjeti iznad). U članu 37. stoji: "Svakom se jamči sigurnost i tajnost osobnih podataka. Bez privole ispitanika, osobni se podaci mogu prikupljati, obrađivati i koristiti samo uz uvjete određene zakonom".³⁹⁵ Zaštita podataka bila je regulirana *Zakonom o zaštiti osobnih podataka Republike Hrvatske* do 2018. godine.³⁹⁶ Zbog članstva zemlje u EU, to je usklađeno sa *Uredbom EU (EU) 2016/679 o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka (Opća uredba o zaštiti podataka (GDPR))*.³⁹⁷ Stoga je dosadašnji *Zakon o zaštiti podataka 2018. godine* zamijenjen *Zakonom o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka (Narodne novine, 42/18)*.³⁹⁸ Dakle, u ovom trenutku GDPR predstavlja osnov

za zaštitu podataka pojedinca/ke u Hrvatskoj, dok su dodatni propisi propisani Zakonom o njegovoj provedbi. Dakle, pojedinac/ka ima sva prava na zaštitu podataka utvrđena u GDPR-u (vidjeti Poglavlje 4.1.4).³⁹⁹

Dodatno je važan i *Zakon o zaštiti fizičkih osoba u vezi s obradom i razmjenom osobnih podataka u svrhe sprječavanja, istraživanja, otkrivanja ili progona kaznenih djela ili izvršenja kaznenih sankcija (Narodne novine, 68/18)*,⁴⁰⁰ koji se primjenjuje u slučajevima kaznenih djela. Ovim Zakonom se garantira, također u kontekstu kaznenih djela, da se osobni podaci "moraju obrađivati pošteno i zakonito" (čl. 6, st. 1) i da se mogu obrađivati samo u mjeri u kojoj je to potrebno (čl. 6, st. 2. i 4). Ovim zakonom se također osigurava pravo na informacije (čl. 13. i 14), pravo na pristup (čl. 15.; ograničeno pod određenim uslovima kako je propisano čl. 16) i pravo na ispravak ili brisanje i ograničenje obrade (čl. 17).

5.3.3.2. Agencija za zaštitu osobnih podataka Hrvatske (žalba)

Agencija za zaštitu osobnih podataka Hrvatske je nacionalno tijelo koje nadzire provedbu zakona o zaštiti podataka u zemlji. Kao agencija, može djelovati na vlastitu inicijativu ili na zahtjev pojedinca/ke da utvrdi da li je povrijeđeno pravo na zaštitu podataka.⁴⁰¹ U slučaju "rješavanja žalbi koje pod-

³⁹⁵ Za puni pravni tekst na hrvatskom jeziku, vidjeti: Ustav Republike Hrvatske (pročišćeni tekst). 2010.

Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2010_07_85_2422.html

³⁹⁶ Za dalju pravnu analizu, vidjeti: Croatian Personal Data Protection Agency. N.d. Legal Framework.

Dostupno na: <https://azop.hr/legal-framework/>

³⁹⁷ Za pravni tekst, vidjeti: Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka). Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679>

³⁹⁸ Izvorni pravni tekst možete pronaći ovdje: *Zakon o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka*. 2018. Klasa: 011-01/18-01/48; Ur. broj: 71-06-01/1-18-2. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_05_42_805.html; Za verziju na engleskom jeziku, vidjeti: National legislation: Act on the Implementation of the General Data Protection Regulation. 2018. Class: 022-03/18-01/55. Dostupno na: <https://azop.hr/national-legislation/>

³⁹⁹ Croatian Personal Data Protection Agency. N.d. Rights of individuals. Dostupno na: <https://azop.hr/rights-of-individuals/>

⁴⁰⁰ Izvorni pravni tekst možete pronaći ovdje: *Zakon o zaštiti fizičkih osoba u vezi s obradom i razmjenom osobnih podataka u svrhe sprječavanja, istraživanja, otkrivanja ili progona kaznenih djela ili izvršavanja kaznenih sankcija*. 2018. Klasa: 011-01/18-01/97; Ur. broj: 71-06-01/1-18-2. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_07_68_1391.html

⁴⁰¹ Croatian Personal Data Protection Agency. N.d. Rights of individuals. Dostupno na: <https://azop.hr/rights-of-individuals/>

nese ispitanik ili tijelo, organizacija ili udruženje, Agencija istražuje u odgovarajućoj mjeri predmet žalbe te podnosioca žalbe u razumnom roku izvještava o napretku i ishodu istrage, posebno ako je potrebna dalja istraga ili koordinacija s drugim nadzornim tijelom.⁴⁰² Osim toga, Agencija stvara svijest o temi zaštite podataka, prati razvoj po pitanju zaštite ličnih podataka, održava obuke, daje konsultacije i preporuke.⁴⁰³

Koji su uslovi za traženje provedbe istrage Agencije za zaštitu osobnih podataka Hrvatske?

- ▶ Svako ko smatra da su mu povrijeđena prava propisana *GDPR EU ili Zakonom o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka*, može podnijeti zahtjev Agenciji za zaštitu osobnih podataka.
- ▶ Zahtjev mora biti razumljiv i sadržavati sve podatke navedene u nastavku.⁴⁰⁴
- ▶ Prije nego što im se uputi zahtjev, Agencija za zaštitu osobnih podataka traži da se o navedenom pitanju kontaktira voditelj obrade podataka⁴⁰⁵. To može biti, na primjer, odgovorna organizacija, privredno društvo ili državno tijelo.⁴⁰⁶
 - obrazac zahtjeva za ostvarivanje prava ispitanika i obrazac za prigovor možete pronaći ovdje: <https://azop.hr/zahtjev-za-utvrdivanje-povrede-prava/> (dostupno samo na hrvatskom jeziku)
 - privredna društva, organizacije i institucije koje imaju rukovodioca obrade podataka kojima se može uputiti prigovor

Kako podnijeti žalbu Agenciji za zaštitu osobnih podataka Hrvatske

- ▶ Lično.
- ▶ U pisanom obliku na adresu agencije, putem e-maila ili faksom.
- ▶ Putem online obrasca: <https://azop.hr/zahtjev-za-utvrdivanje-povrede-prava/> (dostupan samo na hrvatskom).
- ▶ Zahtjev treba sadržavati sljedeće podatke:
 - Ime, prezime i adresa.
 - Koje pravo je povrijeđeno?
 - Potrebno je dostaviti dokumentaciju u vezi sa incidentom, na zahtjev.

Šta se dešava nakon što branitelj/ica ljudskih prava podnese žalbu?⁴⁰⁷

- ▶ Agencija može pokrenuti **istragu** o određenom pitanju, a istovremeno ima ovlaštenje da pristupi prikupljenim i obrađenim podacima, kao i ovlaštenje da istraži relevantne prostori-je i dobije informacije od predmetnih strana.
- ▶ Agencija će o zahtjevu odlučiti odlukom u obliku pravno obavezujućeg **upravnog akta**.
- ▶ Iako protiv odluke Agencije nije dozvoljena žalba, "može se pokrenuti **upravni spor** podnošenjem tužbe pred nadležnim upravnim sudom".⁴⁰⁸
- ▶ Prilikom utvrđivanja povrede zaštite podataka, Agencija može izreći **administrativne novčane kazne**. Iako se one mogu odnositi na pravna lica, ne mogu se nametnuti javnim organima.
- ▶ Kada se planiraju postupci koji najvjerojatnije krše prava na zaštitu ličnih podataka, Agencija može **izdati upozorenje**; u slučajevima postupaka koji su već u toku, može izdati

⁴⁰² Croatian Personal Data Protection Agency. N.d. About the agency. Dostupno na: <https://azop.hr/about-the-agency/>

⁴⁰³ Ibid.

⁴⁰⁴ Croatian Personal Data Protection Agency. N.d. Rights of individuals. Dostupno na: <https://azop.hr/rights-of-individuals/>

⁴⁰⁵ Za objašnjenje pojma "voditelj obrade podataka", vidjeti poglavlje 4.1.4.

⁴⁰⁶ Agencija za zaštitu osobnih podataka Hrvatske. N.d. Zahtjev za utvrđivanje povrede prava. Dostupno na: <https://azop.hr/zahtjev-za-utvrdivanje-povrede-prava/>

⁴⁰⁷ Croatian Personal Data Protection Agency. N.d. About the agency. Dostupno na: <https://azop.hr/about-the-agency/>

⁴⁰⁸ Croatian Personal Data Protection Agency. N.d. How to lodge a complaint. Dostupno na: <https://azop.hr/how-to-lodge-a-complaint/>

opomenu ili nalog za poštovanje prava pojedinca/ke ili **promijeniti postojeće postupke** i procese, ili **puvući svoju certifikaciju**.

- ▶ Osim toga, u pojedinačnim slučajevima može narediti **brisanje ili ispravljanje** ličnih podataka.

Kontakt informacije

Adresa:

Agencija za zaštitu osobnih podataka
Selska cesta 136
10 000 Zagreb (Croatia)

Faks: +38514609099

E-mail: azop@azop.hr

Web stranica: <https://azop.hr/>

6. Grčka

6.1. Zakonodavstvo

Sljedeće poglavlje daje uvod u grčko zakonodavstvo relevantno u slučaju kriminalizacije branitelja/ica ljudskih prava.

6.1.1. Ustav

Iako u grčkom zakonu ne postoji odredba posebno osmišljena za zaštitu branitelja/ica ljudskih prava, svi građani Grčke mogu imati koristi od individualnih i društvenih prava navedenih u Ustavu Grčke. U Grčkoj ne postoji poseban ustavni sud, ali bilo koji sud može proglasiti zakonsku odredbu neustavnom ako krši ustavna prava - sud tada može odlučiti da ne primjenjuje odredbu u određenom slučaju, ali ne može proglasiti odredbu ništavnom (samo Specijalni Vrhovni sud ima ovlasti da proglašuje neustavni zakon "nevažecim").⁴⁰⁹ Ustavna prava relevantna za branitelje/ice ljudskih

prava su navedena u nastavku.⁴¹⁰

- ▶ **Jednakost** građana Grčke **pred zakonom** (čl. 4).
- ▶ Sloboda svih građana Grčke **da slobodno razvijaju svoju ličnost i učestvuju u društvenom, ekonomskom i političkom životu** zemlje (čl. 5).
- ▶ **Pravo na informacije** (čl. 5. (a)).
- ▶ Nijedna osoba neće biti uhapšena ili zatvorena bez opravdanog **sudskog naloga** koji joj je predočen prilikom hapšenja ili čekanja suđenja, osim ako je osoba uhvaćena tokom izvršenja krivičnog djela (čl. 6).
- ▶ Djelovanje ili propuštanje djelovanja neće se smatrati krivičnim djelom osim ako je zakon koji navodi da je to krivično djelo **na snazi u vrijeme počinjenja djela**. Zabranjena je opća pljenidba imovine, kao i smrtna kazna osim kada je to zakonom propisano u slučajevima krivičnih djela počinjenih tokom rata i u vezi s ratom (čl. 7).
- ▶ Slučaj svake osobe **mora saslušati sudija** kako je propisano zakonom, a ne mogu se osnivati nikakve sudske komisije ili vanredni sudovi (čl. 8).
- ▶ **Privatni i porodični život** osobe je nepovrediv i neće se vršiti pretres doma osim ako to nije propisano zakonom i provedeno u skladu sa relevantnim zakonom (čl. 9).
- ▶ Svaka osoba ima pravo na zaštitu od prikupljanja, korištenja i obrade ličnih podataka u skladu sa zakonom, a posebno elektronskim putem (čl. 9. (a)).
- ▶ Pravo na pisani **podnesak javnim organima**. Time nastaje obaveza javnih organa da postupi u skladu sa zakonom i da podnosiocu(i-ma) pismeno obrazlože odgovor (čl. 10).
- ▶ Pravo na **mirno i nenaoružano okupljanje** (čl. 11).
- ▶ Građani Grčke imaju **pravo na osnivanje ne-profitnih udruženja i sindikata**. Udruženje se neće raspustiti zbog kršenja zakona, osim

⁴⁰⁹ Hellenic Parliament. 2022. The Constitution of Greece. Article 100.

Dostupno na: https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/2019_SYDAGMA_EN_2022_WEB.pdf

⁴¹⁰ Vidjeti Ibid. za više detalja o gore navedenim pravima.

sudskom presudom (čl. 12).

- ▶ **Sloboda savjesti i vjeroispovijesti** je nepovrediva i svi mogu slobodno upražnjavati svoju vjeru pod zaštitom zakona, pod uslovom da se time ne krši javni red ili dobri običaji (čl. 13).
- ▶ Svaka osoba ima **slobodu da izrazi** svoje stavove pismeno, usmeno i putem slobodne štampe. Svaka osoba uvrijeđena **objavom netačnih informacija** ima **pravo na odgovor**, pri čemu izdavač ima **obavezu da pruži potpunu i trenutnu naknadu štete**. Svaka osoba koja je uvrijeđena klevetničkom objavom ima jednako pravo na odgovor, a **izdavač je dužan da objavi ili prenese takav odgovor** (čl. 14).
- ▶ Odredbe čl. 14. ne odnose se na filmove, zvučne zapise, televiziju i druge medije za prenos govora i slike (čl. 15).
- ▶ **Imovina je pod zaštitom** države. Niko neće biti lišen svoje imovine osim ako se opravdano ne dokaže da je to u javnom interesu, ako se ne poštuju relevantni zakoni i ako se vlasniku imovine u potpunosti ne nadoknadi vrijednost imovine tokom sudske rasprave (čl. 17).
- ▶ **Tajnost slobodnog dopisivanja**, kao što su pisma i drugi oblici komunikacije, je nepovrediva (čl. 19).
- ▶ Svako ima pravo na sudsku **pravnu zaštitu** te se pred sudom može izjasniti o svojim pravima ili interesima u skladu sa zakonom (čl. 20).
- ▶ Prava svake osobe kao pojedinca/ke i kao člana/ice društva garantira država, a državni subjekti imaju obavezu osigurati učinkovito ostvarivanje tih prava. Zloupotreba prava je zabranjena (čl. 25)

6.1.2. Zakoni o borbi protiv krijumčarenja

Jedan od glavnih razloga zašto se branitelji/ce ljudskih prava suočavaju s kriminalizacijom u Grčkoj je taj što se optužuju za **olakšavanje nezakonitog ulaska** ljudima u pokretu. Ovo je krivično djelo prema zakonu Grčke koji je donesen u svrhu sprječavanja krijumčarenja migranata na grčkim granicama, ali zbog formulacije zakona, branitelji/ce ljudskih prava mogu postati mete pokušaja kriminalizacije prema ovom zakonu za pružanje hitne pomoći ili drugih hitnih usluga ljudima u pokretu koji dolaze u Grčku. Grčki zakon 4251/2014 - *Zakon o imigraciji i socijalnoj integraciji i druge odredbe*, predstavlja zakonsku osnovu za krivično djelo olakšavanja nezakonitog ulaska.⁴¹¹ Glavna svrha Zakona 4251/2014 bila je da se Direktiva Vijeća EU 2003/109/EZ od 25. novembra 2003. godine o statusu državljana trećih zemalja s dugotrajnim boravištem, prenese u grčki zakon, uprkos tome što ova direktiva ne sadrži pravila o olakšavanju nezakonitog ulaska.⁴¹² Međutim, iako branitelji/ice ljudskih prava čine izuzetno ranjivim na pokušaje kriminalizacije, odredbe sadržane u Zakonu 4251/2014 su u skladu sa relevantnim odredbama EU koje čine Facilitatorski paket (vidjeti Poglavlje 4.1.2).

Kao i kod Facilitatorskog paketa EU, Zakon 4251/2014 ne definira "krijumčara" kao nekoga ko olakšava nezakoniti ulazak radi finansijske dobiti, čime se dozvoljava da branitelji/ce ljudskih prava koji rade sa migrantima budu optuženi za krivično djelo olakšavanja nezakonitog ulaska prema ovom Zakonu.

Članovima 29. i 30. Zakona 4251 utvrđuje se krivično djelo olakšavanje nezakonitog ulaska i određuju kazne koje se za ovo djelo mogu izreći nakon presude.⁴¹³ Relevantni sadržaj ovih članova može se sažeti na sljedeći način:

⁴¹¹ Parliament of the Hellenic Republic. 2014. Immigration and Social Integration Code and other provisions. Dostupno na: https://issuu.com/anas32/docs/greek_law_4251-2014_en_residence-pe

⁴¹² Vijeće Evropske unije. 2003. Direktiva vijeća 2003/109/EZ od 25. novembra 2003. o statusu državljana trećih zemalja s dugotrajnim boravištem. Dostupno na: <http://data.europa.eu/eli/dir/2003/109/oj>

⁴¹³ Parliament of the Hellenic Republic. 2014. Immigration and Social Integration Code and other provisions. Art. 29 and Art. 30. Dostupno na: https://issuu.com/anas32/docs/greek_law_4251-2014_en_residence-pe

- ▶ Osoba koja **olakša ulazak ili izlazak** sa teritorije Grčke **državljaninu treće zemlje** koji **nema legitimnu vizu** može se suočiti sa kaznom do 10 godina zatvora, kao i sa minimalnom novčanom kaznom od 20.000 eura po osuđujućoj presudi.
 - Ako je takvo olakšavanje izvršeno s namjerom sticanja dobiti ili zajedno sa drugom osobom ili po zanimanju ili navici, kazna zatvora je minimalno 10 godina, a novčana kazna se povećava na minimalno 50.000 eura po osuđujućoj presudi.
 - ▶ Osoba koja **olakša nezakoniti boravak državljanina treće zemlje** na teritoriji Grčke ili pokuša **otežati napore policije** da locira, privede i deportira takvog državljanina treće zemlje, može se suočiti sa kaznom zatvora od najmanje jedne godine, kao i minimalnom novčanom kaznom od 5.000 eura po osuđujućoj presudi.
 - Ako je takvo olakšavanje nezakonitog boravka državljanina treće zemlje izvršeno s namjerom sticanja dobiti, kazna zatvora se povećava na najmanje dvije godine, a novčana kazna se povećava na minimalno 10.000 eura po osuđujućoj presudi.
 - **Osoba koja bilo kojim prevoznim sredstvom državljanine trećih zemalja koji nemaju pravo ulaska** u Grčku prevozi na teritoriju Grčke (ili bilo koga ko nema važeći pasoš, vizu ili druge potrebne putne isprave navedene u članu 5), **ili prikuplja** takve državljanine trećih zemalja sa ulaznih tačaka na grčkim granicama i prevozi ih u unutrašnjost ili na teritoriju druge države članice EU ili treće zemlje, **ili im olakšava prevoz ili im osigurava smještaj radi skrivanja od organa vlasti**, bit će osuđena na kaznu zatvora do 10 godina i novčanu kaznu od 10.000 do 30.000 eura za svaku prevezenu osobu.
 - Ako je osoba prevozila državljanina treće zemlje s ciljem sticanja dobiti, po zanimanju ili navici, ako je višestruki prijestupnik, ako je osoba prekršaj počinila u svojstvu državnog službenika, turističkog, pomorskog ili putničkog agenta, ili ako su dvije ili više osoba zajedno počinile krivično djelo, minimalna kazna zatvora je 10 godina, a novčana kazna od 30.000 do 60.000 eura za svaku prevezenu osobu, po osuđujućoj presudi.
 - Ako je krivično djelo moglo ugroziti ljudski život, minimalna kazna zatvora je 15 godina, a minimalna novčana kazna 200.000 eura za svaku prevezenu osobu, po osuđujućoj presudi.
 - Ako je krivično djelo rezultiralo gubitkom ljudskog života, minimalna kazna zatvora je doživotni zatvor, a minimalna novčana kazna 700.000 eura za svaku prevezenu osobu.
- ▶ U članu 30. se navodi da se ove **kazne neće primjenjivati na one koji spašavaju ljude na moru** ili prevoze ljude čija je **zaštita propisana međunarodnim pravom**.
 - ▶ Imovina "dobijena" iz ovih krivičnih djela, kao i imovina stečena kao rezultat ovih krivičnih djela na bilo koji način, ili imovina koja je u cjelosti ili djelimično korištena za ova krivična djela, bit će zaplijenjena. Imovina će zatim biti oduzeta, osim ako nije propisano članovima 310(2) i 373. Zakona o krivičnom postupku da se vrati vlasniku.⁴¹⁴
 - ▶ Ovakvi prekršaji olakšavanja nezakonitog ulaska ili boravka državljanina trećih zemalja na teritoriji Grčke su krivična djela koja predstavljaju najviši stepen prekršaja u zakonima Grčke. Za ova krivična djela nadležan je tročlani žalbeni sud.
 - ▶ Ove kazne će se također primjenjivati kada prekršaj u inostranstvu počinio državljanin Grčke ili stranac, čak i ako to nije nezakonito u zemlji u kojoj se počinjava.
- Ono što je ključno za branitelje/ice ljudskih prava, članovi 29. i 30. Zakona 4251/2014 ne isključuju osobe koje obavljaju humanitarni rad sa migrantima iz krivičnog djela olakšavanja nezakonitog ulaska, budući da pitanje da li je osoba olakšala nezakoniti ulazak radi **finansijske dobiti** utiče

⁴¹⁴ Government of the Hellenic Republic. 2019. Law No. 4620, Code of Criminal Procedure.

Dostupno na: <https://www.et.gr/SearchNomoi>

samo na dužinu trajanja kazne, a ne da li je osoba odgovorna prema ovom zakonu. To je u suprotnosti sa Protokolom UN-a protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom⁴¹⁵, u kojem se navodi da osoba mora tražiti finansijsku dobit da bi bila klasificirana kao krijumčar, čime se branitelji/ce ljudskih prava izuzimaju od odgovornosti prema Protokolu.

Međutim, Zakon 4251/2014 je u skladu sa pravnim okvirom EU u ovoj oblasti - Facilitatorskim paketom.⁴¹⁶ Kao što je objašnjeno u Odjeljku 6.1.2 ovog priručnika, Facilitatorski paket prepušta državama članicama da odluče žele li uključiti izuzeće za branitelje/ice ljudskih prava u svoje pravne definicije krijumčara. Nekoliko država članica je to učinilo, ali ne i Grčka, prepuštajući humanitarne radnike/ce kriminalizaciji prema zakonu Grčke samo zato što rade svoj posao. Tabela koja prikazuje razvoj zakonodavstva u ovoj oblasti iz EU, UN-a i Grčke, kao i dalje analize, dostupna je na web stranici BVMN-a.⁴¹⁷

6.1.3. Izmjene Krivičnog zakona Grčke

U martu 2022. godine, Grčka je donijela zakon koji, u kombinaciji sa zakonima o borbi protiv krijumčarenja iz 2014, ukida još jedan sloj pravne zaštite za branitelje/ice ljudskih prava. Ovim zakonom su uvedene važne promjene u izricanju kazni koje bi grčki branitelji/ce ljudskih prava trebali uzeti u obzir, jer značajno povećavaju posljedice osuđujuće presude za krivično djelo kao što je olakšavanje nezakonitog ulaska.

Riječ je o Zakonu 4908/2022, kojim se mijenja član 187. Krivičnog zakona Grčke (KZG). Član 187. Zakona govori o **osnivanju i učešću u zločinačkim organizacijama**. Prema grčkom zakonu, zločinačka organizacija je **grupa od dvoje ili više ljudi** koji se okupljaju **u namjeri da počine krivično djelo**.⁴¹⁸ Prema grčkim zakonima o borbi protiv krijumčarenja, to **može uključivati organizacije branitelja/ica ljudskih prava** koji pomažu ljudima u pokretu, jer se olakšavanje nezakonitog ulaska ili tranzita smatra krivičnim djelom prema Zakonu 4251/2014.

Prethodno je član 187. dopuštao izricanje uvjetne osude za neke zatvorske kazne dok je predmet čekao na žalbu. Konkretno, član 187. KZG-a dopuštao je sudijama da po vlastitom nahođenju izreknu uvjetnu osudu za kazne do pet godina te potpuno ukinu izvršenje kraćih kazni ako bi optuženi mogao dokazati da je branitelj/ica ljudskih prava, da neće ponoviti krivično djelo, da će u zatvoru patiti zbog psihičkog stanja i drugo. To se odnosilo čak i na krivična djela, kao što je olakšavanje nezakonitog ulaska ili tranzita migranata.

Međutim, prema izmjenama Zakona 4908/2022, **svako ko je osuđen** za pridruživanje drugoj osobi ili osobama radi **izvršenja krivičnog djela** suočit će se sa **obaveznom kaznom zatvora** od najmanje **šest mjeseci do tri godine**, a za koju se **ne može izreći uvjetna osuda** zbog okolnosti svakog pojedinačnog slučaja, bilo u okviru same osuđujuće presude ili dok se čeka presuda po žalbi na odluku.⁴¹⁹ Iako pokušaji grčkih vlasti da kriminaliziraju branitelje/ice ljudskih prava rijetko rezultiraju osuđujućom presudom, ove izmjene i dopune KZG-a oduzimaju zaštitu koja je ranije bila dostupna

⁴¹⁵ United Nations. 2004. Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime.

Dostupno na: https://treaties.un.org/doc/Treaties/2000/11/20001115%2011-21%20AM/Ch_XVIII_12_bp.pdf

⁴¹⁶ Vijeće Evropske unije. 2002. Direktiva vijeća 2002/90/EZ od 28. novembra 2002. o definiranju olakšavanja neovlaštenog ulaska, tranzita i boravka. Dostupno na: <http://data.europa.eu/eli/dir/2002/90/oj>; Vijeće Evropske unije. 2002. Okvirna odluka Vijeća 2002/946/PUP od 28. novembra 2002. o jačanju kaznenopravnog okvira za sprečavanje pomaganja neovlaštenog ulaska, tranzita i boravka. Dostupno na: http://data.europa.eu/eli/dec_framw/2002/946/oj

⁴¹⁷ Border Violence Monitoring Network. 2022. Policy Brief: Criminalization of POM. Dostupna na: <https://www.borderviolence.eu/policy-brief-criminalization-of-pom/>

⁴¹⁸ Border Violence Monitoring Network. 2022. Policy Brief: Criminalization of POM. Dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/policy-brief-criminalization-of-pom/>

⁴¹⁹ Ibid. čl. 187.

braniteljima/cama ljudskih prava u obliku uvjetne osude. Zbog toga je osuđujuća presuda mnogo strašniji ishod jer bi to podrazumijevalo obaveznu zatvorsku kaznu, što dodatno doprinosi atmosferi straha za branitelje/ice ljudskih prava u Grčkoj.

Još jedna nedavna izmjena Krivičnog zakona Grčke koje bi branitelji/ce ljudskih prava trebali biti svjesni je ona uvedena Zakonom 4855/2021 u vezi sa širenjem "lažnih vijesti".⁴²⁰ Ovom odredbom izmijenjen je Krivični zakon kako bi se krivičnim djelom proglasilo i širenje lažnih vijesti koje "mogu izazvati zabrinutost ili strah u javnosti ili narušiti povjerenje javnosti u državnu ekonomiju, odbrambeni kapacitet zemlje ili javno zdravlje", s mogućom kaznom do pet godina zatvora po osuđujućoj presudi.⁴²¹ Ovaj zakon je vrlo nejasan u svojoj definiciji "lažnih vijesti", što znači da se novinari/ke i branitelji/ce ljudskih prava (kao i bilo koja osoba u Grčkoj) mogu suočiti sa tužbama i zatvorskom kaznom zbog izvještavanja o politikama vlade ako vlada jednostavno kaže da su njihovi izvještaji lažni. To je dovelo do mnogih slučajeva nadzora branitelja/ica ljudskih prava i novinara/ki zbog protivljenja politikama vlade.⁴²² Vladini zvaničnici također sve češće govore o izvještajima branitelja/ica ljudskih prava o situaciji migranata u Grčkoj kao lažnim vijestima,⁴²³ što neopravdano ograničava slobodu medija u Grčkoj i dovodi branitelje/ice ljudskih prava i novinare/ke u opasnost od kriminalizacije prema ovom zakonu.

6.1.4. Zakon o zaštiti podataka

Pravo na zaštitu ličnih podataka utvrđeno je članom 9(a) Ustava Grčke, kao i Zakonom 4264/2019⁴²⁴ kojim se provode odredbe GDPR-a u Grčkoj. Član 5. Zakona 4264/2019 utvrđuje pravni osnov za obradu ličnih podataka koju vrše javna tijela, precizirajući da javni tijela mogu obrađivati lične podatke kada je "to **neophodno** za obavljanje poslova od **javnog interesa** ili tokom izvršavanja **službenih ovlasti** dodijeljenih voditelju obrade."

Međutim, od 2019. godine, grčka vlada je napravila nekoliko izmjena u svojim zakonima o zaštiti podataka i privatnosti čime se grčkom narodu oduzimaju važna prava u oblasti privatnosti podataka i tehnološkog nadzora, a javnim tijelima dozvoljava da rade bez nadzora, zbog čega je veoma teško utvrditi da li se poštuje Zakon 4246/2019. Te izmjene su navedene u nastavku.

Zakon 4622/2019 napravio je važnu promjenu u strukturi Nacionalne obavještajne službe Grčke (EYP). Ranije je EYP bila nezavisna organizacija kojom je upravljao interni odbor, ali nakon provedbe ovog zakona, EYP je u nadležnosti i pod izravnom kontrolom premijera zemlje.⁴²⁵ Zbog toga je teže pozvati agenciju na odgovornost i utvrditi da nije motivirana političkim ciljevima premijera, što bi moglo biti štetno za branitelje/ice ljudskih prava u zavisnosti od političke sklonosti premijera u datom trenutku. Pored toga, grčka vlada je promijenila uslove imenovanja direktora EYP-a, što je omogućilo Panayiotisu Kontoleonu da preuzme tu funkciju, koji je u međuvremenu podnio ostavku nakon otkrića da je EYP pokušao prislušivati tele-

⁴²⁰ Government of the Hellenic Republic. 2021. Law no. 4855, Amendments to the Criminal Code, the Code of Criminal Procedure and Other Urgent Provisions. Dostupno na: <https://www.et.gr/SearchNomoi>

⁴²¹ Ibid.

⁴²² Efsyn. 2021. Citizens under surveillance by the EYP. Dostupno na: <https://bit.ly/3Kpukzx>

⁴²³ Alarabiya News. 2021. Greece calls migrant pushback claims "fake news" by Turkey. Dostupno na: <https://bit.ly/3fBv1aL>

⁴²⁴ Vlada Republike Grčke. 2019. Zakon br. 4624, Hellenic Data Protection Authority (HDP), mjere za provedbu Uredbe (EU) 2016/679 Evropskog parlamenta i Vijeća od 27. aprila 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom ličnih podataka, te prenos Direktive (EU) 2016/680 Evropskog parlamenta i Vijeća od 27. aprila 2016. godine i drugih odredbi. Dostupno na: https://www.dpa.gr/sites/default/files/2020-08/LAW%204624_2019_EN_TRANSLATED%20BY%20THE%20HDP.pdf

⁴²⁵ Government of the Hellenic Republic. 2019. Law No. 4622: Organization, Operation and Transparency of Government, Government Bodies and Central Public Administration and other provisions. Dostupno na: <https://www.et.gr/SearchNomoi>

fon Nikosa Androulakisa, zastupnika u Evropskom parlamentu.⁴²⁶

Zakon 4790/2021 se uglavnom odnosi na mjere vezane za pandemiju Covid-19, ali članom 87. ovog zakona se mijenja i dopunjuje stav 9. člana 5. Zakona 2225/1994. Ranije je Zakon 2225/1994 osiguravao da građani Grčke, na zahtjev Uprave za sigurnost i privatnost komunikacija Grčke (ADAE),⁴²⁷ mogu biti obaviješteni da li su i zašto bili pod nadzorom EYP-a, pod uslovom da cilj tog nadzora nije ugrožen otkrivanjem takvih informacija. ADAE bi tada imao ovlasti da provede istragu ili reviziju EYP-a i otkrije da li je građanin/ka bio pod nadzorom. Međutim, u skladu sa Zakonom 4790/2021, sada je dovoljno da EYP navede nacionalnu sigurnost kao razlog za nadzor građanin/ke, a da potom ne otkrije nikakve informacije o nadzoru, kao ni da li se ikada dogodio.⁴²⁸ Ovaj zakon se primjenjuje retroaktivno, što znači da EYP može čak i odbiti da otkrije informacije o aktivnostima nadzora koje su se odvijale prije donošenja zakona.

Donošenje ovog zakona, tačnije člana 87. koji nije povezan s ostalim odredbama zakona, znači da EYP može nadzirati koga god želi, a da ne mora odgovarati ADAE-u ili javnosti. Štaviše, EYP sada odgovara direktno vladi, pa tako ne postoji pouzdan način da se osigura da aktivnosti EYP-a nisu zasnovane na političkoj pristrasnosti.

Ove izmjene zakona o zaštiti podataka poklapaju se s mnogim skandalima u Grčkoj posljednjih godina u vezi sa otkrićima da EYP tajno prati elek-

tronske uređaje građana/ki koji koriste špijunski softver Predator.⁴²⁹ Konkretno, u članku medijske kuće *Efsyn* otkriveno je da je novinar koji radi sa istraživačkom novinskom agencijom Solomon bio pod nadzorom zbog članka o 12-godišnjoj izbjeglici koja živi u administrativnom pritvoru na ostrvu Kos, čija se ilustracija pojavila u francuskim novinama *Le Monde*.⁴³⁰ Glasnogovornik vlade je odgovorio da EYP nadzire 'rizike po javnu sigurnost od "unutrašnjih ili vanjskih prijetnji"'.⁴³¹ Stav vlade da je novinarstvo usmjereno na ljude u pokretu prijetnja nacionalnoj sigurnosti je neistinit, te kada se uzme u obzir zajedno s nedavnim izmjenama zakona o zaštiti podataka kojima se uskraćuju sloboda i prava novinara/ki, takav stav stvara neprijateljsko okruženje za novinare/ke i branitelje/ice prava migranata u Grčkoj i stalnu zabrinutost za slobodu štampe i namjere vlade.

6.2. Mehanizmi

6.2.1. Ombudsmen/ka Grčke

Ombudsmen/ka Grčke je nezavisni državni organ koji pomaže građanima/kama Grčke u ostvarivanju svojih prava.⁴³² Ovlasti ombudsmena/ke utvrđene su u *Ustavu Grčke*, a principi rada u *Zakonu br. 3094/2003* i *Predsjedničkom dekretu br. 273*.⁴³³ Osim fokusa na prava djece, fokus rada vlasti je na ranjivim društvenim grupama, rodnoj ravnopravnosti i antidiskriminirajućem postupanju u javnom sektoru. Ombudsmen/ka je zadužen za praćenje više institucija u tim oblastima, kao

⁴²⁶ Financial Times. 2022. Greek wiretap cases turn up the heat on prime minister.

Dostupno na: <https://www.ft.com/content/733a2316-74a4-4155-82a4-ce60b6b9bd34>

⁴²⁷ Za više informacija o ADAE (grčki nezavisni organ posvećen osiguravanju povjerljivosti svih oblika slobodne komunikacije ili korespondencije), vidjeti: <http://www.adae.gr/en/adae/presentation/>

⁴²⁸ Government of the Hellenic Republic. 2021. Law No. 4790/2021, Emergency Arrangements to Protect Public Health from the Continuing Effects of the Coronavirus Covid-19 Pandemic, Development, Social Protection and Reoperation of the Courts and other matters. Dostupno na: <https://www.et.gr/SearchNomoi>

⁴²⁹ Efsyn. 2021. Citizens under surveillance by the EYP. Dostupno na: <https://bit.ly/3Kpukzx>

⁴³⁰ DW. 2021. Fears of threat to media freedom in Greece. Dostupno na: <https://bit.ly/3tGN4EW>

⁴³¹ BalkanInsight. 2021. Greek Intelligence Service Accused of "Alarming" Surveillance Activity. Dostupno na: <https://bit.ly/32dBUvX>

⁴³² The Greek Ombudsman. 2016. Who and What is the Greek Ombudsman.

Dostupno na: https://old.synigoros.gr/resources/toolip/doc/2016/06/17/en_r.pdf

⁴³³ The Greek Ombudsman. 2022. Legislation. Dostupno na: <https://www.synigoros.gr/en/category/syntagma-nomoi>

i njihove zaposlene, uključujući žalbe na njihovo ponašanje tokom rada te zloupotrebu statusa. Od najveće važnosti za branitelje/ice ljudskih prava su regionalna i nacionalna ministarstva, općine, policija (uključujući Grčku obalnu stražu), zatvori i bolnice.⁴³⁴ **Ombudsmen/ka nema ovlasti da donosi pravno obavezujuće odluke.** Može samo davati preporuke ili prijedloge.⁴³⁵ Osim istraživanja pojedinačnih slučajeva po zaprimljenoj žalbi⁴³⁶ ili slučajeva od javnog interesa na vlastitu inicijativu,⁴³⁷ ombudsmen/ka također može osigurati vidljivost za određena pitanja kroz svoje godišnje i specijalne izvještaje.⁴³⁸

Koji su uslovi za angažiranje ombudsmena/ke?⁴³⁹

- ▶ Prije nego što ombudsmen/ka počne raditi na predmetu, osoba se mora pismenim putem obratiti javnom organu sa kojim je u sporu.
- ▶ Ombudsmena/ku Grčke mogu kontaktirati grčki ili strani državljani sa prebivalištem u Grčkoj, kao i pravni subjekti ili udruženja. Strani državljani mogu podnijeti žalbu ombudsmenu/ki Grčke "bez obzira na pravni status njihovog ulaska ili boravka u zemlji"; ovo važi i za "pravni subjekat prema privatnom pravu (kao što su sindikat, institucija, društvo) ili udruženje lica bez pravnog profila (kao što je građanska inicijativa)".⁴⁴⁰

- ▶ Nezakonito postupanje ili nepostupanje sektora javne uprave dovelo je do povrede prava pojedinca čiji predmet zatim preuzima ombudsmen/ka.
- ▶ Nije prošlo najviše šest mjeseci od momenta kada je osoba saznala za nepravilnosti u postupanju.
- ▶ Predmet nije u toku ni pred jednim sudom.
- ▶ Predmet nije povezan s nacionalnom sigurnošću.

Kako podnijeti žalbu

- ▶ Žalba mora biti u pisanom obliku, uključujući potpis, kao i izravan zahtjev za angažman ombudsmena/ke.⁴⁴¹
- ▶ Žalba u ime treće strane može se podnijeti samo uz pismeno ovlaštenje ili putem ovlaštenog zastupnika. U izuzetnim slučajevima, od takvog ovlaštenja se može odustati ako se "žalba podnosi u ime nekoga ko zbog vanrednih okolnosti nije u mogućnosti da je potpiše, ili ako žalbu podnosi advokat u ime klijenta."⁴⁴²
- ▶ Žalbe se ne mogu podnositi anonimno.
- ▶ Žalbe se mogu podnijeti lično u uredu; moguće je posjetiti ured organa na adresi Chalkokondyli 17, P.C. 104 32 Atina, ponedjeljak - petak, 08:30 – 14:00h i svake srijede do 16:30h (po zakazanom terminu).

⁴³⁴ The Greek Ombudsman. 2016. Who and What is the Greek Ombudsman. Dostupno na: https://old.synigoros.gr/resources/toolip/doc/2016/06/17/en_r.pdf; također, Independent Police Complaints Authorities' Network. 2022. The Greek Ombudsman. Dostupno na: <https://ipcan.org/members/the-greek-ombudsman>

⁴³⁵ The Greek Ombudsman. 2016. Who and What is the Greek Ombudsman. Dostupno na: https://old.synigoros.gr/resources/toolip/doc/2016/06/17/en_r.pdf

⁴³⁶ The Greek Ombudsman. 2022. The Greek Ombudsman. Dostupno na: <https://www.synigoros.gr/en/category/synhgoros-toy-polith>

⁴³⁷ The Greek Ombudsman. N.d. Processing Citizens' complaints. Dostupno na: <https://old.synigoros.gr/?i=stp.en.processing>

⁴³⁸ The Greek Ombudsman. 2022. The Greek Ombudsman. Dostupno na: <https://www.synigoros.gr/en/category/synhgoros-toy-polith>

⁴³⁹ The Greek Ombudsman. 2016. Who and What is the Greek Ombudsman. Dostupno na: https://old.synigoros.gr/resources/toolip/doc/2016/06/17/en_r.pdf

⁴⁴⁰ The Greek Ombudsman. N.d. Submission of a complaint. Dostupno na: <https://old.synigoros.gr/?i=stp.en.submission-of-a-complaint>

⁴⁴¹ The Greek Ombudsman. N.d. Fields of Intervention. Dostupno na: <https://old.synigoros.gr/?i=stp.en.faq#fi133585>

⁴⁴² The Greek Ombudsman. N.d. Submission of a complaint. Dostupno na: <https://old.synigoros.gr/?i=stp.en.submission-of-a-complaint>

- ▶ Žalbe se mogu podnijeti putem pošte na adresu: Chalkokondyli 17, P.C. 104 32 Atina.
- ▶ Žalbe se mogu podnijeti online putem ovog obrasca: <https://www.synigoros.gr/en/anafora/ipovoli-anaforas>.
- ▶ Potreban je lični e-mail, koji također omogućava praćenje toka žalbe online (kod za praćenje žalbe (CTC) će vam biti poslan putem e-maila).
- ▶ Status predmeta možete pratiti ovdje: <https://www.synigoros.gr/en/anafora/parakolouthisi-anaforas>. Na web stranici ombudsmena/ke mogu se naći detaljna uputstva o tome kako podnijeti, provjeriti trenutni status i zaključiti žalbu online. Međutim, uputstva su dostupna samo na grčkom. Prevod se nalazi u Prilogu (Prilog 8.1).

Šta se dešava nakon što branitelj/ica ljudskih prava podnese žalbu?

Ombudsmen/ka ima ulogu posrednika/ce između pojedinca/ke i javne uprave. Žalbu po primitku preuzima zaposlenik/ca, čije će kontakt podatke podnosilac žalbe naknadno dobiti. Nakon što se provjeri da li predmet spada pod nadležnost ombudsmena/ke, dotični zaposlenik/ca će pokrenuti istragu o predmetu, uključujući relevantne zakone, kao i zatražiti dodatne informacije od javne službe ili podnosioca žalbe. U određenim slučajevima, zaposlenik/ca može obaviti razgovore, formirati stručnu komisiju ili uviđaj na licu mjesta. Nakon završetka istrage daju se preporuke nadležnom organu te se prati njihova provedba. U slučaju izostanka provedbe preporuka, ombudsmen/ka može podnijeti izvještaj nadležnom ministru/ici, koji će potom odlučiti o daljem postupanju. U slučaju da nadležni organ uprave odbije saradnju, kao i u slučaju utvrđivanja nezakonite radnje, ombudsmen/ka može pokrenuti krivični postupak.⁴⁴³

Kontakt informacije

Tel.: (+30) 213 1306 600

E-mail: grafeiosynigorou@synigoros.gr i press@synigoros.gr

Web stranica: <https://www.synigoros.gr/en>

lako je ombudsmen/ka u prošlosti detaljno istraživao/la povredu dužnosti policije,⁴⁴⁴ nikada nije objavljen izvještaj na engleskom o situaciji ili kriminalizaciji branitelja/ica ljudskih prava u Grčkoj.⁴⁴⁵

6.2.2. Nacionalna komisija za ljudska prava

Grčka nacionalna komisija za ljudska prava (GNCHR) je nezavisna nacionalna komisija koja savjetuje grčku državu o pitanjima koja se odnose na zaštitu i promociju ljudskih prava u Grčkoj. GNCHR je osnovan Zakonom 2667/1998 u skladu sa Pariškim principima UN-a iz 1991. godine.⁴⁴⁶ Pariški principi uspostavljaju minimalne standarde koje nacionalne institucije za ljudska prava moraju ispuniti kako bi učinkovito i pouzdano provodile aktivnosti iz svoje nadležnosti.

Globalna alijansa nacionalnih institucija za ljudska prava (GANHRI) otprilike svakih pet godina ocjenjuje sve nacionalne institucije za ljudska prava u skladu sa Pariškim principima.⁴⁴⁷ Grčka nacionalna komisija za ljudska prava od 2022. godine ima status "A", što znači da je u potpunosti u skladu sa Pariškim principima. Ovi principi, ukratko, zahtijevaju da svaka nacionalna institucija za ljudska prava mora imati:

- ▶ Širok spektar ovlasti koje instituciji omogućavaju praćenje provedbe svih ljudskih prava.
- ▶ Različite funkcije, tako da svaka nacionalna

⁴⁴³ The Greek Ombudsman. N.d. Processing Citizens' complaints. Dostupno na: <https://old.synigoros.gr/?i=stp.en.processing>

⁴⁴⁴ Independent Police Complaints Authorities' Network (IPCAN). N.d. The Greek Ombudsman. Dostupno na: <https://ipcan.org/members/the-greek-ombudsman>

⁴⁴⁵ The Greek Ombudsman. N.d. Reports. Dostupno na: <https://www.synigoros.gr/en/category/ekdoseis-ek8eseis>

⁴⁴⁶ Government of the Hellenic Republic. 1998. Law No. 2667, Establishment of a National Commission on Human Rights and a National Bioethics Commission. Dostupno na: <https://www.et.gr/SearchNomoi>

⁴⁴⁷ Global Alliance of National Human Rights Institutions website. Accreditation. Dostupno na: <https://ganhri.org/accreditation/>

institucija za ljudska prava može ostvariti svoj mandat na različite načine - na primjer, praćenjem i izvještavanjem, davanjem savjeta, primanjem žalbi, edukacijom o ljudskim pravima i više.

- ▶ Zakonski definiranu (bilo u zakonodavstvu ili u ustavu) nezavisnost od vlade.
- ▶ Pluralizam, kako bi se osigurala tačna zastupljenost civilnog stanovništva u određenoj zemlji uključenih u zaštitu ljudskih prava.
- ▶ Dovoljne ovlasti da se nacionalnoj instituciji za ljudska prava omogući provođenje istraga i ispitivanja kako bi ostvarila svoj mandat.
- ▶ Dovoljna sredstva kako bi se osiguralo da nacionalna institucija za ljudska prava može ostvariti svoj mandat.
- ▶ Spremnost za saradnju sa drugim NVO, državnim organima i OCD.
- ▶ Međunarodno djelovanje, kako bi međunarodna i regionalna tijela za ljudska prava bila upoznata sa radom nacionalne institucije za ljudska prava.⁴⁴⁸

Djelovanje Grčke nacionalne komisije za ljudska prava je regulirano Zakonom 4780/2021 kojim se utvrđuje struktura i pravni status organizacije.⁴⁴⁹

Članove/ice Grčke nacionalne komisije za ljudska prava imenuju 42 institucije koje rade na zaštiti i promoviranju ljudskih prava, od nevladinih organizacija, sindikata, univerziteta, političkih stranaka i drugih. GNCHR prati opće stanje ljudskih prava u Grčkoj, uzimajući u obzir najčešća pitanja u vezi zaštite i promocije. GNCHR zatim objavljuje svoje nalaze i savjetuje vladu o stanju i promjenama koje treba napraviti.

Šta GNCHR može uraditi za branitelje/ice ljudskih prava?

GNCHR **nema ovlasti da izdaje pravno obavezujuće preporuke**, ali može pomoći u podizanju svijesti javnosti i vlade o važnim pitanjima u vezi provedbe ljudskih prava u Grčkoj. GNCHR objavljuje godišnje izvještaje o stanju prostora civilnog društva u Grčkoj i branitelja/ica ljudskih prava na terenu, kao dio ciklusa praćenja vladavine prava Evropske komisije (vidjeti Poglavlje 4.2.5) te daje preporuke vladi uz pomoć ovih informacija. Izvještaji koje objavljuje GNCHR, poput onog iz 2022. kojim se daje doprinos Specijalnoj izvjestiteljici za branitelje/ice ljudskih prava (vidjeti Poglavlje 2.2.3) kao odgovor na njen poziv za doprinos prostoru grčkog civilnog društva, bave se relevantnim pitanjima s kojima se suočavaju branitelji/ce ljudskih prava u Grčkoj, kao što su poteškoće u procesu nove registracije i sve češća kriminalizacija branitelja/ica ljudskih prava.⁴⁵⁰

Iako GNCHR ne može izravno promijeniti pravnu infrastrukturu za branitelje/ice ljudskih prava, može iskoristiti svoj istaknuti položaj i pravni status za zagovaranje u ime branitelja/ica ljudskih prava u brojnim kontekstima, koristeći svoja istraživanja za podsticanje uspostave sistema pravne zaštite za branitelje/ice ljudskih prava.

Dalji primjeri rada GNCHR-a uključuju učešće na parlamentarnim sjednicama u svojstvu savjetnika, pomaganje drugim nacionalnim nadležnim tijelima u izradi njihovih izvještaja (kako bi se osigurala usklađenost sa međunarodnim standardima ljudskih prava), zagovaranje ratifikacije međunarodnih ugovora o ljudskim pravima i saradnju sa međunarodnim organizacijama, kao što su OSCE, Vijeće Evrope, UN, druge nacionalne institucije za ljudska prava i nevladine organizacije, kako na državnom, tako i na međunarodnom nivou.

⁴⁴⁸ Global Alliance of National Human Rights Institutions website. Paris Principles.

Dostupno na: <https://ganhri.org/paris-principles/#:~:text=The%20Paris%20Principles%20>

⁴⁴⁹ Government of the Hellenic Republic. 2021. Law No. 4780, National Accessibility Authority, National Commission on Human Rights and National Commission on Bioethics and Technology Ethics. Dostupno na: <https://www.et.gr/SearchNomoi>

⁴⁵⁰ Greek National Commission for Human Rights. 2022. Reply to the call for inputs of the UN Special Rapporteur on the situation of human rights defenders in preparation of her Report on human rights defenders working on issues related to migration, refugees and asylum. Dostupno na: https://www.nchr.gr/images/pdf/ektheseis_diethwn_eurwpaikwn_forewn/2022/Corrigendum_GNCHR_Reply_to_the_call_for_inputs_on_Human_Rights_Defender_on_migration.pdf

6.2.3. Mreža za praćenje nasilja motiviranog rasizmom

Mreža za praćenje nasilja motiviranog rasizmom (RVRN) je zajednička inicijativa Visokog komesarijata Ujedinjenih nacija za izbjeglice (UNHCR) i Grčke nacionalne komisije za ljudska prava (GNCHR), osnovana 2011. godine. Od 2022. godine, RVRN čine koordinatori (UNHCR i GNCHR), 52 nevladine organizacije i agencije koje pružaju razne pravne, medicinske i socijalne usluge žrtvama nasilnih napada motiviranih rasizmom, mržnjom ili predrasudama. Ombudsmen/ka Grčke i Vijeće za integraciju migranata općine Atina također učestvuju u RVRN-u kao posmatrači. RVRN je osnovana kako bi se povezale organizacije koje prate slučajeve nasilja motiviranog rasizmom pri dolasku u kontakt sa žrtvama, kao i potrebu uspostavljanja zvaničnog i pouzdanog sistema za praćenje slučajeva takvog nasilja.⁴⁵¹

RVRN tumači slučajeve "nasilja motiviranog rasizmom" kao svako nasilno i/ili kriminalno djelo ili ponašanje usmjereno protiv nekoga zbog boje kože, seksualne orijentacije, vjere, nacionalnosti ili etničke pripadnosti, invaliditeta, rodnog identiteta ili spolnih karakteristika.⁴⁵² Svake godine, RVRN sastavlja izvještaj o slučajevima nasilja motiviranog rasizmom koje organizacije članice prate tokom cijele godine.⁴⁵³ Cilj ovih izvještaja je da se prikaže koliko slučajeva nasilja motiviranog rasizmom organizacija ukupno bilježi, kao njihove motive i razlike kako bi se stanje nasilja motiviranog rasizmom u Grčkoj predstavilo što tačnije i detaljnije. RVRN također bilježi kriminalne i/ili nasilne aktivnosti prema braniteljima/cama ljudskih prava kada su na meti zbog svog rada na zaštiti ljudskih prava, te je zabilježeno da su branitelji/ce prava

migranata najčešće meta nasilja motiviranog rasizmom.

RVRN prati slučajeve nasilja motiviranog rasizmom razgovarajući sa žrtvama sa kojima su njihove organizacije članice bile u kontaktu tokom rada. Međutim, moguće je obratiti se RVRN-u i ponuditi svoje svjedočenje ili zatražiti usluge jedne od organizacija članica ispunjavanjem njihovog online obrasca za kontakt.⁴⁵⁴ Braniteljima/cama ljudskih prava koji su žrtve kriminalizacije u Grčkoj RVRN pruža legitiman način na koji bi se njihove priče mogle zabilježiti (gdje postoji element rasizma po definiciji RVRN-a iznad) i iskoristiti za zagovaranje, što je sastavni dio zagovaranja pravnog sistema zaštite branitelja/ica ljudskih prava.

6.2.4. Podnošenje tužbe/žalbe pred nadležnim sudom

Budući da su grčki pravosudni sistem i žalbeni proces veoma složeni, sa kratkim i različitim rokovima u zavisnosti od datuma saznanja o presudi, visokim nivoom birokratije i slučajevima povrede dužnosti, organizacije civilnog društva preporučuju da uvijek treba angažirati advokata kada je u pitanju grčko pravosuđe.⁴⁵⁵

U slučaju formalne kriminalizacije, relevantan mehanizam za branitelje/ice ljudskih prava mogu biti pravna sredstva grčke države. Tu podnošenje žalbe može biti korisno sredstvo nakon što sud donese presudu. Osim toga, korištenje legalnih puteva može biti sredstvo za rješavanje neformalne kriminalizacije, poput policijske ili administrativne povrede dužnosti, kao što je objašnjeno u nastavku (Poglavlje 6.3.2.2).

⁴⁵¹ Racist Violence Recording Network website. About RVRN. Dostupno na: <https://rvrn.org/en/>

⁴⁵² Greek National Commission for Human Rights. 2022. Reply to the call for inputs of the UN Special Rapporteur on the situation of human rights defenders in preparation of her Report on human rights defenders working on issues related to migration, refugees and asylum. Strana 6. Dostupno na: https://www.nchr.gr/images/pdf/ektheseis_diethwn_eurwpaikwn_forewn/2022/Corrigendum_GNCHR_Reply_to_the_call_for_inputs_on_Human_Rights_Defender_on_migration.pdf

⁴⁵³ Racist Violence Recording Network website. Annual reports. Dostupno na: <https://rvrn.org/en/category/reports/>

⁴⁵⁴ Racist Violence Recording Network website. Contact Forms. Dostupno na: <https://rvrn.org/en/contact-form/>

⁴⁵⁵ Fair Trials International. 2011. Criminal Proceedings and Defence Rights in Greece. Dostupno na: <https://www.fairtrials.org/app/uploads/2022/01/Greece-advice-note.pdf>

Grčki pravni sistem se sastoji od građanskih, krivičnih/kaznenih i upravnih sudova.⁴⁵⁶ Sistem krivičnih sudova je podijeljen na tri različite vrste sudova, u zavisnosti od njihovog područja nadležnosti, a to su: sudovi za prijestup, prekršajni sudovi i mješoviti krivični sudovi ili višečlani žalbeni sudovi, koji se bave težim krivičnim djelima, kao što su ubistvo, silovanje ili politički prekršaj.⁴⁵⁷ Građanske predmete u prvom stepenu rješavaju okružni ili prvostepeni sudovi, u zavisnosti od "procijenjene vrijednosti predmeta spora".⁴⁵⁸ Upravne predmete rješavaju upravni sudovi (prvostepeni i žalbeni).⁴⁵⁹ U slučajevima žalbe nadležni su Državno vijeće ili Žalbeni upravni sud.⁴⁶⁰ Upravni sudovi su relevantni, jer „provode[...] nad “izvršnim aktima” organa uprave u pogledu njihove ustavnosti i zakonitosti”.⁴⁶¹

Pored toga, postoje drugostepeni sudovi, tzv. žalbeni sudovi, koji su nadležni za razmatranje žalbi protiv niže nadležnosti.⁴⁶² Za pokretanje krivičnog postupka nadležan je javni tužilac prvostepenog suda, obično nakon što ga o događaju obavijesti lice koje podnosi krivičnu prijavu. Međutim, oni također mogu pokrenuti postupak po službenoj dužnosti, na primjer kada ih obavijeste mediji ili javni organi.⁴⁶³

Okrivljena osoba, koja se u *Zakonu o krivičnom postupku Grčke* također naziva "optuženi/a", ima pravo na žalbu.⁴⁶⁴ To pravo se odnosi na odluke

svih sudova. Uslovi za to su utvrđeni članom 486. (i sljedećim) Zakona o krivičnom postupku. Vrhovnom sudu Grčke (*Areios Pagos*) nije moguće uložiti žalbu. Ovaj sud može primati žalbe u kasacijskom postupku, što znači na višem stepenu nakon iscrpljivanja pravnih lijekova nižeg stepena. Dakle, može rješavati žalbe protiv odluka prvostepenih sudova ili Žalbenog suda. Međutim, *Areios Pagos* ne razmatra činjenice slučaja u okolnostima kada nema treći stepen nadležnosti. Ispituje se samo pravna ispravnost odluka koje su donijeli grčki sudovi prvog i drugog stepena, u žalbenom postupku Vrhovnom sudu.⁴⁶⁵

Prema čl. 473. Zakona o krivičnom postupku, žalba se može podnijeti **u roku od 10 dana** od dana upisa odluke u sudski registar.

6.3. Zaštita u slučaju specifičnih oblika kriminalizacije

U Grčkoj, BVMN posmatra branitelje/ice ljudskih prava koji se suočavaju sa različitim oblicima neformalne kriminalizacije. To uključuje zastrašivanje koja vrše policijski službenici, na primjer, organizacije Mare Liberum, koja je "u više navrata doživjela uznemiravanje u vidu pretjeranih administrativnih kontrola ili revizija, nadzora koji vrše or-

⁴⁵⁶ Hellenic Republic Ministry of Justice. N.d. Organization Chart of Courts in Greece. Dostupno na: https://ministryofjustice.gr/English/?page_id=758 and European justice. 2022. National justice systems Greece. Dostupno na: https://e-justice.europa.eu/16/EN/national_justice_systems?GREECE&member=1

⁴⁵⁷ Anagnostopoulos, Ilias and Zapanti, Jerina. 2016. Procedure Before Criminal Courts. In: Papantonopoulou, Geena (Eds). Greek Law Digest. str. 62-69.

⁴⁵⁸ European Commission for the Efficiency of Justice. 2017. Study on the functioning of judicial systems in the EU Member States. Dostupno na: https://ec.europa.eu/newsroom/document.cfm?doc_id=44115

⁴⁵⁹ Ibid.

⁴⁶⁰ Ibid.

⁴⁶¹ European Commission. 2022. Commission Staff Working Document: 2022 Rule of Law Report Country Chapter on the rule of law situation in Greece.

⁴⁶² Ibid.

⁴⁶³ Anagnostopoulos, Ilias and Zapanti, Jerina. 2016. Procedure Before Criminal Courts. In: Papantonopoulou, Geena (Eds). Greek Law Digest. str. 62-69.

⁴⁶⁴ Za detalje o pravima osobe u interakciji sa policijom, kao i procesnim pravima, vidjeti Poglavlje 6.3.2.1. o procesnim pravima.

⁴⁶⁵ Ibid.

gani za provođenje zakona, kao i ozbiljne prijetnje vatrenim oružjem od Grčke obalne straže.”⁴⁶⁶ To je uključivalo i fotografisanje pasoša volontera/ki. “Pored toga, jedna od anonimnih organizacija članica BVMN-a u Grčkoj izvještava o povećanju prisustva policije na njihovom mjestu distribucije”⁴⁶⁷ gotovo svakodnevno. To su obično “službenici/e u civilnoj odjeći koji prolaze, voze se u neoznačenim automobilima i parkiraju se na vidnom mjestu u blizini mjesta distribucije, posmatrajući aktivnosti iz policijskih vozila. Čak je došlo i do zaustavljanja aktivnosti distribucije radi provjere ličnih dokumenata i radnih dozvola.”⁴⁶⁸ Sve ovo je u skladu s izvještajima o porastu policijskog nasilja posljednjih godina u zemlji općenito, u kombinaciji s uvođenjem zakona koji ograničavaju civilni prostor tokom Covid-a.⁴⁶⁹

U sljedećem poglavlju dat je detaljan pregled prava pojedinca/ke i mehanizama zaštite u slučaju policijske ili administrativne povrede dužnosti, kao i kršenja prava na zaštitu podataka.

6.3.1. Kršenje prava na zaštitu podataka

U ovom odjeljku su opisani grčki zakoni o zaštiti podataka i Grčko tijelo za zaštitu podataka. Za više informacija o Općoj uredbi o zaštiti podataka EU, koja sadrži ove zakone, vidjeti Poglavlje 6.1.4.

6.3.1.1. Grčko tijelo za zaštitu podataka i zakoni o zaštiti podataka i privatnosti u Grčkoj

Grčko tijelo za zaštitu podataka (HDPa) je nezavisno tijelo odgovorno za praćenje provedbe zakona o zaštiti podataka Grčke, kao što su GDPR, Zakon 4624/2019, Zakon 3471/2006 (koji uređuje e-privatnost)⁴⁷⁰ i mnogi drugi. Osnovan je prema Zakonu 2472/1997 koji je u međuvremenu stavljen izvan snage, a pravni osnov za HDPa je sada utvrđen u članovima 9-20. Zakona 4624/2019, u kojem se HDPa naziva „nadzornim tijelom“. HDPa radi u saradnji sa Evropskim odborom za zaštitu podataka (EDPB) kako bi doprinio pravilnoj provedbi GDPR-a u svim državama članicama EU, kao i dodatnih zakona o zaštiti podataka na državnom nivou.

Grčko tijelo za zaštitu podataka (HDPa) ima brojne ovlasti i odgovornosti koje su im dodijeljene GDPR-om i Zakonom 4624/2019 kako bi se osiguralo učinkovito praćenje i provedba zakona o zaštiti podataka. To uključuje:

⁴⁶⁶ Border Violence Monitoring Network. 2022. Accused of Solidarity: A Report on Incidents of Criminalisation Targeting BVMN Member Organisations and their Team Members in 2021.

Dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/wp-content/uploads/Criminalisation.pdf>

⁴⁶⁷ Ibid.

⁴⁶⁸ Ibid.

⁴⁶⁹ Border Violence Monitoring Network. 2022. Internal Violence Report: Greece.

Dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/wp-content/uploads/Internal-Violence-Greece-2022.pdf>;

Efsyn. 2020. ΕΛ.ΑΣ. εκτός ελέγχου σε κρεσέντο καταστολής για το Πολυτεχνείο. Dostupno na:

https://www.efsyn.gr/ellada/koinonia/268944_elas-ektos-eleghoy-se-kresento-katastolis-gia-polytehneio; European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). 2021. Legal environment and space of civil society organisations in supporting fundamental rights: Greece. Dostupno na:

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/franet_greece_civic_space_2021.pdf; Smith, Helena. 2019. Greek activists warn of surge in police brutality and rights violations. Dostupno na:

<https://www.theguardian.com/world/2019/dec/31/greek-activists-warn-of-surge-in-police-brutality-and-rights-violations>

⁴⁷⁰ Government of the Hellenic Republic. 2006. Law No. 3471, Protection of personal data and privacy in the electronic communications sector and amendment of law 2472/1997. Dostupno na: https://www.dpa.gr/sites/default/files/2019-10/law_3471_06en.pdf

- ▶ Nalaganje voditeljima i izvršiteljima obrade podataka da **dostave informacije potrebne** za obavljanje svojih zadataka.⁴⁷¹
- ▶ Provođenje **istrage** nad voditeljima obrade u obliku revizije zaštite podataka, pregledom certifikata i obavještanjem voditelja obrade o kršenju GDPR-a (vidjeti Poglavlje 6.1.4).
- ▶ **Dobijanje pristupa** od voditelja obrade **ličnim podacima i informacijama potrebnim za obavljanje poslova voditelja obrade**, kao i dobijanje pristupa prostorijama voditelja obrade i izvršitelja obrade (u skladu sa zakonom), uključujući pristup opremi koja se koristi za obradu ličnih podataka.
- ▶ **Izdavanje upozorenja** voditeljima ili izvršiteljima obrade da će planirane radnje **prekršiti GDPR** ili druge zakone o zaštiti podataka i izdavanje **opomena** ako su voditelji ili izvršitelji svojim postupcima obrade **već prekršili GDPR**.
- ▶ **Nalaganje** voditelju obrade ili izvršitelju obrade da **postupi u skladu sa zahtjevima ispitanika** za ostvarivanje prava iz GDPR-a, kao i da se pridržava odredbi GDPR-a u određenom roku i na određen način (koji utvrđuje HDPa).
- ▶ Nalaganje voditelju obrade da obavijesti ispitanika da je došlo do povrede ličnih podataka.
- ▶ Uvođenje **ograničenja** ili **kazni** izvršiteljima i voditeljima obrade podataka koji krše GDPR i druge zakone o ličnim podacima.
- ▶ **Savjetovanje voditelja obrade i davanje mišljenja** državnom **parlamentu**, grčkoj vladi, drugim institucijama i javnosti.
- ▶ **Odobrovanje** obrade ličnih podataka **javnim tijelima** u situacijama kada je to **potrebno radi javnog interesa**.
- ▶ **Podizanje javne svijesti** o pitanjima zaštite podataka i informiranje voditelja obrade o njihovim obvezama, posebno kada su u pitanju lični podaci djece.
- ▶ **Davanje mišljenja** o novim zakonima i podzakonskim aktima koji se odnose na zaštitu podataka.
- ▶ **Izrada smjernica i preporuka** o pitanjima obrade podataka.
- ▶ Odgovaranje na zahtjeve ispitanika sa **informacijama o ostvarivanju njihovih prava** u ovoj oblasti.
- ▶ Istraga ili provjera **primjene zakona** koji se odnose na zaštitu podataka.
- ▶ **Izrada liste** u vezi sa potrebom **procjene učinka** na zaštitu podataka.
- ▶ **Pregled kodeksa ponašanja** voditelja obrade i poticanje stvaranja novih.
- ▶ **Poticanje** uspostavljanja **mehanizama za certifikaciju** kada voditelj obrade primjereno štiti lične podatke, te **objavljivanje uslova za akreditaciju** organizacija koje prate kodekse ponašanja, kao i certifikacijskih tijela.
- ▶ **Saradnja s drugim nadzornim tijelima** kako bi se osigurala dosljedna provedba GDPR-a.
- ▶ **Izrada i dostavljanje godišnjeg izvještaja** o aktivnostima grčkom parlamentu, vladi i drugim organima. Ovi izvještaji su također dostupni javnosti, Evropskoj komisiji i Evropskom odboru za zaštitu podataka.
- ▶ **Iznošenje povreda** zakona o zaštiti podataka pred **pravosudne organe** i pokretanje ili **uključivanje u sudske postupke** za provedbu GDPR-a i drugih zakona o zaštiti ličnih podataka.⁴⁷²

Ovlasti koje su Grčkom tijelu za zaštitu podataka dodijeljene GDPR-om i Zakonom 4624/2019, budući da su po prirodi istražne, mjerodavne, korektivne i savjetodavne, mogle bi pružiti pomoć braniteljima/cama ljudskih prava čije su lične

⁴⁷¹ "Obrada" je definirana članom 4. (2) GDPR-a i znači "svaki postupak ili skup postupaka koji se obavljaju na ličnim podacima ili na skupovima ličnih podataka, bilo automatiziranim bilo neautomatiziranim sredstvima". To uključuje postupke kao što su prikupljanje, bilježenje, uništavanje, otkrivanje ili izmjena ličnih podataka. "Voditelj obrade" je definiran članom 4. (7) GDPR-a i znači fizička ili pravna osoba, tijelo javne vlasti, agencija ili drugo tijelo "koje određuje svrhe i sredstva obrade ličnih podataka". Kada su svrhe i sredstva obrade ličnih podataka utvrđeni pravom Unije ili pravom države članice, voditelja obrade ili posebne kriterije za njegovo imenovanje mogu utvrditi EU i njene države članice.

⁴⁷² Evropska unija. 2016. Uredba (EU) 2016/679 Evropskog parlamenta i Vijeća od 27. aprila 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka). Član 58. Dostupno na: <http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/2016-05-04>

podatke, digitalno ili na neki drugi način, obradili voditelji obrade koji ih nastoje kriminalizirati. Osim zahtjeva za upoznavanjem vlastitih prava na zaštitu podataka, HDPa također može istražiti žalbe podnesene protiv voditelja obrade koji postupaju u suprotnosti sa zakonima o zaštiti podataka. Postupak i uslovi podnošenja žalbe navedeni su na web stranici HDPa i sažeti kako slijedi.⁴⁷³

Uslovi za podnošenje žalbe

- ▶ Da bi podnijela žalbu, osoba mora biti **ili ispitanik** (posebno ako je Grčka mjesto njenog prebivališta i mjesto gdje se dogodila navodna povreda)⁴⁷⁴ ili **pretplatnik ili korisnik usluga e-komunikacije**. Ispitanici mogu imenovati neprofitna tijela, organizacije, sindikate ili udruženja sa statutarnim ciljevima od općeg interesa koja djeluju zakonito i rade na zaštiti prava i sloboda ispitanika u vezi sa zaštitom podataka, da u njihovo ime **podnesu žalbu Grčkom tijelu za zaštitu podataka**.
- ▶ Pretplatnici/korisnici usluga e-komunikacije (fizička ili pravna lica) mogu podnijeti žalbu samo za pitanja koja se odnose na kršenje specijaliziranih zakona za obradu **ličnih podataka u elektronskim komunikacijama**.
- ▶ Da bi nečija žalba bila razmotrena, ona mora biti u **nadležnosti** HDPa, što znači da se mora odnositi na:
 - **Kršenje prava ispitanika** prema članovima 15-22. GDPR-a, pod uslovom da je ispitanik **prethodno iskoristio svoja prava** u odnosu na voditelja obrade, a **nije dobio odgovor ili je dobio nezadovoljavajući odgovor**.
 - **Nezakonitu obradu nećijih ličnih podataka** u suprotnosti sa GDPR-om i Zakonom 3471/2006 o zaštiti ličnih podataka u elektronskim komunikacijama. HDPa preporučuje da se osoba **prije podnošenja žalbe obrati voditelju obrade i ostvari svoja**

prava kako bi se obezbijedila potpunija dokumentacija ili brže riješio problem.

- ▶ Prije podnošenja žalbe potrebno je **obratiti se voditelju obrade** (na primjer, koristeći svoja prava prema GDPR-u) u slučaju da je voditelj obrade imenovao **Službenika za zaštitu podataka** (DPO). Službenika za zaštitu podataka se može kontaktirati za pitanja u vezi sa obradom ličnih podataka i ostvarivanjem prava. **Ako službenik ne riješi problem**, žalba se može podnijeti HDPa. Treba napomenuti da ako se prije podnošenja žalbe na ovaj način **ne obrati voditelju obrade, žalba se ne može razmatrati**.
- ▶ HDPa ne smije razmatrati nečiju žalbu ako je **nejasna, neutemeljena, podnesena zloupotrebom** (posebno ako se podnosi više puta), **podnesena anonimno ili ne sadrži potrebne informacije**. Ovakve neadekvatne žalbe će se smatrati neprihvatljivim i arhivirati bez razmatranja.

Kako podnijeti žalbu

- ▶ Branitelj/ica ljudskih prava mora se prijaviti na **online portal HDPa** na sljedećem linku: <http://request.dpa.gr/DEV/>.
- ▶ **Podnosioci žalbe koji imaju uobičajeni boravak ili rade u Grčkoj**, ili tijelo koje predstavlja ispitanike sa sjedištem u Grčkoj, mogu se prijaviti na online portal putem Taxisnet autentifikacije.
- ▶ Ispuniti odgovarajući elektronski obrazac u zavisnosti od prirode žalbe. Ako neko ne može da se prijavi putem Taxisnet autentifikacije jer ne živi, ne radi ili nema sjedište u Grčkoj, može podnijeti žalbu **na engleskom putem e-maila**.
- ▶ Ako se šalje putem e-maila, potrebno je odabrati **odgovarajući obrazac sa web stranice**

⁴⁷³ Hellenic Data Protection Authority website. Complaint to the Hellenic DPA.

Dostupno na: <https://www.dpa.gr/en/individuals/complaint-to-the-hellenic-dpa>

⁴⁷⁴ Član 4. (1) GDPR-a definira "ispitanika" kao fizičko lice čiji se identitet može utvrditi (tj. lice koje se može identificirati na osnovu imena, identifikacijskog broja, podataka o lokaciji, itd).

HDPA,⁴⁷⁵ ovisno o slučaju.

- ▶ Nakon što se relevantni obrazac detaljno popuni, potrebno je poslati **e-mail sa priloženim dokumentima** na adresu complaints@dpa.gr.

Ograničenja žalbi Grčkom tijelu za zaštitu podataka (HDP

- ▶ Član 57. (1)(f) GDPR-a dozvoljava Grčkom tijelu za zaštitu podataka da samostalno procijeni u kojoj mjeri treba razmotriti svaku žalbu, što znači da **ne postoji garancija** da će jednako razmotriti svaku prijavu.
- ▶ HDP

6.3.2. Policijska i administrativna povreda dužnosti

6.3.2.1. Procesna prava i relevantni zakoni

Prava u interakciji sa policijom u svakodnevnim situacijama ili prije hapšenja

Što se tiče interakcije sa policijom, posebno su relevantni član 5, član 7. i član 9. Ustava (vidjeti iznad).

Prema članu 5. (2), “sva lica koja žive na teritoriji Grčke **uživaju punu zaštitu svog života, časti i slobode** bez obzira na nacionalnost, rasu ili jezik te vjerska ili politička uvjerenja.” Osim toga, “**mučenje, svako fizičko zlostavljanje, narušavanje zdravlja ili primjena psihičkog nasilja**, kao i svako vrijeđanje ljudskog dostojanstva zabranjeni su i kažnjivi u skladu sa zakonom” (član 7. (2)). Pored toga, član 7. (3) **zabranjuje oduzimanje imovine**, a član 9. (1) regulira **pretres doma i zaštitu privatnog i porodičnog života**.⁴⁷⁶

Ovlasti i organizacijska struktura grčke policije definirani su *Zakonom 2800/2000*, članom 8. i sljedećim.⁴⁷⁷

U *Etičkom kodeksu policijskih službenika* (Predsjednički dekret br. 254/2004) mogu se naći odredbe o ponašanju policijskog osoblja.⁴⁷⁸ Kršenje *Etičkog kodeksa policijskih službenika* može dovesti do internih disciplinskih mjera. Ukoliko ista radnja predstavlja krivično djelo iz *Krivičnog zakona*, kaznit će se prema predviđenim kaznama za krivična djela.

Sljedeće odredbe mogu biti od značaja za branitelja/icu ljudskih prava:

- ▶ Član 1. (b): Policijsko osoblje je “dužno **poštovati ljudsko dostojanstvo i štiti ljudska prava** ljudi i kao pojedinaca i kao članova društva.”
- ▶ Član 1. (d). Policijsko osoblje “prilikom izvršavanja svojih dužnosti dužno je djelovati vodeći se principima legitimnosti, **proporcionalnosti**, blagosti, dobrog javnog upravljanja, **nediskriminacije** i poštovanja različitosti kod ljudi.”
- ▶ Član 2. (b): “Policijsko osoblje dužno je tokom

⁴⁷⁵ Hellenic Data Protection Authority website. Complaint to the Hellenic DPA. Dostupno na: <https://www.dpa.gr/en/individuals/complaint-to-the-hellenic-dpa>

⁴⁷⁶ Za izvorni tekst na engleskom: Hellenic Parliament. 2022. The Constitution of Greece. Dostupno na: https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/2019_SYDAGMA_EN_2022_WEB.pdf

⁴⁷⁷ OSCE polis. N.d. Country Profile: Greece: Dostupno na: <https://polis.osce.org/country-profiles/greece>

⁴⁷⁸ Za izvornu verziju na grčkom, vidjeti: Κώδικας Δεοντολογίας του Αστυνομικού. 2004. Presidential Decree 254/2004; Greek Government Gazette 238A/3-12-2004. Dostupno na: http://www.astynomia.gr/images/stories/Attachment14238_KOD_FEK_238A_031204.pdf; za prevod na engleski jezik, vidjeti: Code of Police Ethics. 2004. Presidential Decree 254/2004; Greek Government Gazette 238A/3-12-2004. Dostupno na: <https://www.refworld.org/docid/4c90ec3a2.html>

intervencije **dokazati svoj status policijskog službenika i profesionalni identitet.**

- ▶ Član 2. (d): “Policija ne izaziva, ne podstiče i ne **toleriše radnje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja** i prijavljuje slučajeve kršenja ljudskih prava.”
- ▶ Član 2. (e): Policijsko osoblje “će koristiti **nenasilna sredstva** pri održavanju i provođenju zakona. Upotreba sile je dozvoljena samo kada je to apsolutno neophodno i u mjeri predviđenoj i potrebnoj za provođenje zakona. Pri upotrebi sile uvijek će se poštovati principi nužnosti, adekvatnosti i proporcionalnosti. Policija će koristiti **najumjerenija moguća sredstva** i izbjegavati svako nepotrebno uznemiravanje, okrutnost ili neopravdanu štetu na imovini.”
- ▶ Član 2. (g): Policijsko osoblje “potvrđuje kršenje zakona bez ikakve diskriminacije vodeći se **razumnom procjenom, smirenošću i pristojnošću**. Policija će što jasnije **objasniti prekršaj** koji je prekršitelj počinio, kao i njegova prava, kako bi se otklonile nedoumice i izbjegle rasprave i pretjerane reakcije.”

Osim toga, u *Zakonu o krivičnom postupku* propisano je sljedeće:

- ▶ Kada se od osobe zatraži **da se identificira** pred sudom ili kada to naloži “službenik nadležan za istragu”, osoba je dužna to učiniti, uključujući adresu stanovanja. Ako osoba izjavi da kod sebe nema lične dokumente, službenik je dužan zabilježiti navedene podatke, a zatim ih provjeriti (član 273); ovo ne uključuje obavezu pratnje službenika u policijsku stanicu radi provjere dokumenata.⁴⁷⁹
- ▶ U slučaju **pretresa doma** mora biti prisutan “sudski službenik” (član 256. (2)); u praksi bi to bio javni tužilac. Također, mora se pozvati vlasnik kuće ili susjed u svojstvu svjedoka (čl. 256. (4)), a zapisnik o uviđaju se mora dati

osobi čiji se dom pretresa (član 256. (3)); osim toga, potrebno je predočiti i nalog.⁴⁸⁰

- ▶ Odredbe o **tjelesnom pregledu** propisane su članom 257. prema kojem je tjelesni pregled optuženog dozvoljen “kada osoba koja vrši ispitivanje smatra da je to iz važnih razloga **korisno za utvrđivanje istine**. Treće osobe [koje nisu optužene] će se pregledati ako postoji **ozbiljna i opravdana sumnja** da će se pronaći tragovi ili drugi predmeti koji se odnose na djelo optuženog ili je to krajnje neophodno. Pretraga osobe **ne smije nanijeti štetu zdravlju osobe** koja se pretražuje, niti, koliko je to moguće, njegovom/njenom **dostojanstvu**” (član 257. (1)). Osim toga, “mora se provoditi nasamo i **posebno za svaku osobu**. Ako se traži određeni predmet ili dokument, osoba koja vrši pretragu **dužna je prvo tražiti od vlasnika predmeta** ili dokumenta da ih preda” (član 257. (2)). Nadalje, članom je propisano da pregled žene mora obaviti žena. Ovo je potkrijepljeno članom 199. (1), kojim se također utvrđuje pravo na dostojanstvo tokom tjelesnih pregleda. Osim toga, osoba koja se pregleda ima pravo na to **u prisustvu osobe od povjerenja** (član 199. (2)).

U slučaju povrede dužnosti policije, organizacije civilnog društva koje rade na terenu preporučuju obraćanje advokatu ili organizaciji civilnog društva koja pruža pravnu podršku.⁴⁸¹ Za interakciju sa policijskim pravim centrom, Lesvos je također objavio priručnik koji sadrži detaljnije opise i savjete o interakciji sa policijom. Za priručnik, vidjeti: <http://legalcentrelesvos.org/information/> (podaci od 2021).

Procesna prava tokom i nakon hapšenja, tokom pritvora ili tokom sudskog procesa

Kada se osoba suoči s krivičnim postupkom, preporučuje se uvijek kontaktirati advokata ili organi-

⁴⁷⁹ Legal Centre Lesvos. 2021. Know your rights: Interacting with the police.

Dostupno na: <http://legalcentrelesvos.org/wp-content/uploads/2021/11/English-Interacting-with-the-police.pdf>

⁴⁸⁰ Ibid.

⁴⁸¹ Legal Centre Lesvos. 2021. Know your rights: Interacting with the police.

Dostupno na: <http://legalcentrelesvos.org/wp-content/uploads/2021/11/English-Interacting-with-the-police.pdf>

zaciju civilnog društva koja pruža pravnu podršku. Osim toga, jako je važno biti svjestan svojih prava i komunicirati i insistirati na njima dok je osoba u pritvoru.

Osnova procesnih prava u Grčkoj sadržana je u ustavu. Član 6. (1) zabranjuje hapšenje i zatvaranje “bez opravdanog sudskog **naloga**”, dok član 6. (3)-(4) utvrđuje maksimalno trajanje pritvora. Član 8. utvrđuje princip prirodnog sudije. To znači da sudija mora biti nepristrasan, te stoga ne može imati interes u ishodu postupka, na primjer kroz finansijsku dobit. Osim toga, sudija ima obavezu saslušati obje strane i dati priliku osobi na koju će se presuda odnositi priliku da govori i odgovori drugoj strani.⁴⁸²

Detaljne odredbe i procesna prava utvrđeni su Zakonom o krivičnom postupku zemlje, čije su revizirane verzije stupile na snagu u julu 2019.⁴⁸³ Dok *Krivični zakon* definira krivična djela i kazne, te utvrđuje odredbe za odmjerenje kazni, *Zakon o krivičnom postupku* utvrđuje relevantne procesne odredbe.

U nastavku su navedene određene odredbe *Zakona o krivičnom postupku* koje su od značaja za branitelje/ice ljudskih prava i koje će vjerovatno⁴⁸⁴ biti prekršene u slučaju kriminalizacije.⁴⁸⁵

- ▶ Član 91: Pravo na **besplatnu pravnu pomoć**. Ovo je vezano za određene kriterije prihoda i određeno vrijeme zatvorske kazne, kako je propisano u članovima 6. i 7.
- ▶ Član 95: **Pravo na informacije**: “Osumnjičeni ili optuženi će odmah biti obaviješten najmanje o sljedećim pravima: a) pravo da ga zastupa branitelj, b) pravo i uslovi za besplatno pravno savjetovanje, c) pravo na obavijest o

optužbi, d) pravo na tumačenje i prevođenje, i e) pravo na šutnju i neinkriminiranje samog sebe.”

- ▶ Član 97: **Pravo na obavještanje osobe** po izboru optuženog u slučaju lišavanja slobode. Također, član 98: **Pravo na komunikaciju sa trećim licima** tokom lišavanja slobode.
- ▶ Član 100: Pravo na **informaciju o optužnici i pristup materijalu u spisu predmeta i dobijanje kopije** materijala.
- ▶ Član 101: Pravo na **tumačenje i prevođenje**; vidjeti i član 237.
- ▶ Član 104: Pravo na **šutnju i neinkriminiranje samog sebe**.
- ▶ Član 105. (2): **Pravo na advokata** u slučaju istrage, posebno prije razgovora s policijom. U slučaju hapšenja građanina, to se odnosi na osumnjičene i optužene osobe.⁴⁸⁶
- ▶ Odredbe o ispitivanju osumnjičenog u istrazi propisane su prema članu 246, o istragama prema članu 253, o pljenidbi prema članu 260, te o hapšenju i privremenom pritvoru prema članu 275.
- ▶ Član 276. (1) utvrđuje da “[...] niko ne smije biti uhapšen bez posebno i detaljno obrazloženog **naloga** istražnog sudije ili odluke sudskog vijeća, koja mora biti uručena u trenutku hapšenja.”
- ▶ Međutim, **nalog** se može izdati samo “kada postoje ozbiljni pokazatelji na osnovu konkretnih činjenica [...] da uhapšeno lice planira bijeg ili počinjenje drugog teškog krivičnog djela” (član 276. (2)). Dalji uslovi koji određuju primjerenost pritvora propisani su članovima 286. i 296.
- ▶ Član 278. (2) navodi da “službenici koji vrše hapšenje moraju prema uhapšenoj osobi postupati **na uljudan način i poštovati njegovu [ili njenu] čast**. U tu svrhu **ne smiju koris-**

⁴⁸² Oxford Reference. 2023. natural justice.

Dostupno na: <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100225319>

⁴⁸³ Lambadarios Law Firm. 2019. New Criminal Code and New Code of Criminal Proceedings to come into force as of 01.07.2019 in Greece. Dostupno na: <https://www.lambadarioslaw.gr/2019/07/new-criminal-code-and-new-code-of-criminal-proceedings-to-come-into-force-as-of-01-07-2019-in-greece/>

⁴⁸⁴ Na osnovu intervjua sa osobama koje se suočavaju sa kriminalizacijom u Grčkoj tokom istraživanja za ovaj priručnik.

⁴⁸⁵ Neisključivi popis, s posebnim osvrtom na prava prije početka suđenja.

⁴⁸⁶ Athens Bar Association. 2021. «Προσαγωγές, κράτηση και συλλήψεις πολιτών». Dostupno na: <https://bit.ly/3QB0H1u>

titi silu osim kada je to neophodno i ne smiju ga [ili nju] vezati osim ako se uhapšeno lice opire ili se sumnja da je u bijegu.”

- ▶ Ako osoba ne bude izvedena pred javnog tužioca u roku od **24 sata od hapšenja**, mora se pustiti na slobodu (član 279).
- ▶ Osobe zatečene u počinjenju krivičnog djela mogu biti uhapšene bez naloga (član 279).
- ▶ U slučaju prekršaja, uhapšena osoba mora u roku od **12 sati** biti izvedena pred javnog tužioca koji će odlučiti o oslobađanju iz pritvora (član 279).
- ▶ Osobe mogu biti **uhapšene dok je “predsudski postupak** u toku, ako postoje ozbiljni pokazatelji da je optuženi kriv” (član 282. (1)). “Restriktivne mjere se izriču samo **ako su nužno potrebne** za ispunjenje svrhe” (član 282. (3)).
- ▶ Odredbe o **žalbi** mogu se naći u članu 486ff. Žalba se mora podnijeti u roku određenom u članu 473. (vidjeti Poglavlje 6.2.4).

Odredbe propisane *Zakonom o krivičnom postupku* predstavljaju osnovu za prava sadržana u **Etičkom kodeksu policijskih službenika** (Predsjednički dekret br. 254/2004).⁴⁸⁷ Ovdje bi najrelevantnije odredbe za branitelje/ice ljudskih prava u slučaju hapšenja⁴⁸⁸ mogle biti:

- ▶ Član 3. (a): “Hapšenje će se provoditi oprezno i dosljedno, a policijsko osoblje se mora ponašati korektno i **ne poduzimati radnje koje mogu uvrijediti čast i ponos uhapšene osobe i koje općenito mogu uvrijediti dostojanstvo osobe.**”
- ▶ Član 3. (b): Policijsko osoblje “treba odmah **obavijestiti pritvorenike o razlozima njihovog hapšenja i pritvora**, o bilo kakvoj optužbi protiv njih, njihovim pravima i postupku koji se primjenjuje na njihov slučaj. Pritvorenici koji ne razumiju govorni jezik **bit će obaviješteni na jeziku koji razumiju** putem usmenog prevođenja ili na drugi raspoloživi način.”

- ▶ Policijsko osoblje podržava **pravo na telefonski poziv** (član 3. (c)), pravnu pomoć (član 3. (d)), komunikaciju sa porodicom pritvorenika te kontakt sa konzularnim tijelima u slučaju da osoba nije grčki državljanin (član 3. (e)).
- ▶ Član 3. (g): Policijsko osoblje “osigurava **uslove pritvora koji garantiraju sigurnost, zdravlje i zaštitu ličnosti pritvorenika**” i brine se o zdravlju **pritvorenika** te osigurava pristup ljekaru (član 3. (h)).
- ▶ Član 4. (b): Policijsko osoblje “poštuje **pretpostavku nevinosti** optužene osobe i dužno je da osigura sva njegova/njena prava. Svaka optužena osoba ima pravo biti **odmah obaviještena o optužbi** protiv sebe i pripremiti svoju odbranu, a posebno uz pravnu pomoć svog branitelja. Oni koji ne razumiju govorni jezik bit će obaviješteni na jeziku koji razumiju putem **usmenog prevođenja** ili na neki drugi raspoloživi način.”
- ▶ Član 4. (c): Policijsko osoblje “**ponašat će se primjereno** prema uhapšenim osobama, osumnjičenima, svjedocima i osobama koje su nanijele štetu te **neće koristiti silu ili pritisak bilo kojeg oblika u svrhu dobijanja informacija.**”

⁴⁸⁷ Za izvornu verziju na grčkom, vidjeti: Κώδικας Δεοντολογίας του Αστυνομικού. 2004. Presidential Decree 254/2004; Greek Government Gazette 238A/3-12-2004. Dostupno na: http://www.astynomia.gr/images/stories/Attachment14238_KOD_FEK_238A_031204.pdf; za prevod na engleski, vidjeti: Code of Police Ethics. 2004. Presidential Decree 254/2004; Greek Government Gazette 238A/3-12-2004. Dostupno na: <https://www.refworld.org/docid/4c90ec3a2.html>

⁴⁸⁸ Pojam “hapšenje” ne odnosi se samo na policijski pritvor u zatvoru, već i na policijski pritvor u policijskim stanicama.

Zakoni o policijskom vatrenom oružju

Iako se zloupotreba vatrenog oružja ne prijavljuje često u Grčkoj, posljednjih godina zabilježeno je nekoliko slučajeva u kojima je grčka policija usmrtila ljude vatrenim oružjem.⁴⁸⁹ U sljedećem odjeljku je detaljnije opisana upotreba vatrenog oružja grčke policije.

Nošenje i upotreba vatrenog oružja grčke policije regulirano je *Zakonom 3169/2003*.

- ▶ Prema članu 3. (1), “policijskom službeniku je dozvoljeno da tokom obavljanja svoje dužnosti izloži vatreno oružje **ako postoji opasnost od oružanog napada na njega** ili treću osobu”; međutim, samo ako su “**iscrpljena sva blaža sredstva prinude**” (član 3. (2)(a)).
- ▶ Prije pucanja iz oružja, policijsko osoblje se mora **izjasniti o svojim namjerama i dati dovoljno vremena** za odgovor (član 3. (2)(b)). Osim toga, radnja se **mora odnositi na primljenu prijetnju** (član 3. (2)(c)).
- ▶ **Zabranjeno je zastrašivanje pucanjem** i pucanje u predmete (član 3. (3)).
- ▶ **Zabranjena je upotreba vatrenog oružja s namjerom ubistva** ako bi se time mogla povrijediti treća osoba, ako se koristi protiv naoružane mase, a postoji opasnost od ranjavanja nenaoružane osobe ili ako se koristi protiv maloljetnika. Jedini izuzetak je sprječavanje smrti i ako osoba pobjegne nakon što je zatražena pretraga (član 3. (7)).

6.3.2.2. Koga je moguće kontaktirati u slučaju povrede dužnosti?

Kao što je već navedeno (Poglavlje 1), iskustvo branitelja/ica ljudskih prava s kojima smo razgovarali ukazuje na to da je svijest o pravima važna u situacijama neformalne kriminalizacije u obliku policijske ili administrativne povrede dužnosti. Stoga je važno da organizacije daju relevantne informacije i obuku braniteljima/cama ljudskih prava koji rade za njih.

Nakon što branitelj/ica ljudskih prava postane meta kriminalizacije u vidu policijske ili administrativne povrede dužnosti, može tražiti pravni lijek na sljedeće načine:

⁴⁸⁹ Vidjeti, na primjer, slučaj Alexandrosa Grigoropoulosa (2008): Leontopoulos, Nikolas and Bounias, Dimitris. 2014. The Murder of Alexandros Grigoropoulos. Dostupno na: <https://thepressproject.gr/the-murder-of-alexandros-grigoropoulos/>; also, Freedom. 2019. Breaking: murderer of Alexis Grigoropoulos released from prison. Dostupno na: <https://freedomnews.org.uk/2019/07/30/breaking-murderer-of-alexis-grigoropoulos-released-from-prison/>; također, Nikos Sabanis (2021): Prothero, Mitchell. 2021. Roma Man Killed by Greek Police Had 'Hands Up' When He Was Shot. Dostupno na: <https://www.vice.com/en/article/93b5y3/roma-man-killed-by-greek-police-had-hands-up-when-he-was-shot>; također, Kostas Fragoulis (2022): dw. 2022. Greece: Roma teenager dies after police shooting. Dostupno na: <https://www.dw.com/en/greece-roma-teenager-dies-after-police-shooting/a-64077212>

Ombudsmen/ka

Povreda dužnosti policije spada pod nadležnost ombudsmena/ke Grčke.⁴⁹⁰ Stoga, kršenja prava pojedinaca tokom policijskih operacija i hapšenja mogu se rješavati putem žalbe ombudsmenu/ki Grčke (kao što je opisano u Poglavlju 6.2.1).

To spada pod posebnu nadležnost ombudsmena/ke Grčke, odnosno *Nacionalnog mehanizma za provjeru arbitrarnog postupanja*, koji je dalje definiran *Zakonom 4443/2016*, dio D. Prema ovom zakonu, ombudsmen/ka je odgovoran/na za provjeru i procjenu žalbi upućenim različitim grčkim policijskim jedinicama, uključujući Grčku obalnu stražu ili zatvorske službenike. Ove žalbe se mogu odnositi ili na konkretne radnje u okviru njihovog rada ili na zloupotrebu statusa, što može uključivati mučenje i povredu ljudskog dostojanstva, namjerne povrede prava na život, fizički integritet ili ličnu slobodu, upotrebu vatrenog oružja ili rasizam i diskriminatorno ponašanje.⁴⁹¹ Dio ovih nadležnosti je i redovno izdavanje izvještaja o zabilježenim incidentima.⁴⁹²

Pravni putevi: žalba javnom tužiocu

Kao što je gore opisano, Grčka je ustavna država. Stoga se procesne povrede dužnosti mogu rješavati i putem pravosuđa podnošenjem krivične prijave.

Osim toga, u svojoj nadležnosti, tužilac ne samo da omogućava istražne postupke, daje prijedloge sudovima i primjenjuje pravne lijekove, već ima i zadatak "nadzora i kontrole policijskih organa u pogledu sprječavanja i krivičnog gonjenja".⁴⁹³

Iz tog razloga se tužilaštvu može podnijeti žalba na povredu dužnosti policije. Njihova odgovornost je podijeljena po geografskim područjima.

U slučaju povrede dužnosti policije i namjere rješavanja takvog slučaja pravnim putem, organizacije civilnog društva koje rade na terenu preporučuju obraćanje advokatu ili organizaciji civilnog društva koja pruža pravnu podršku.⁴⁹⁴

⁴⁹⁰ The Greek Ombudsman. 2016. Who and What is the Greek Ombudsman. Dostupno na: https://old.synigoros.gr/resources/toolip/doc/2016/06/17/en_r.pdf

⁴⁹¹ The Greek Ombudsman. N.d. What we can help with. Dostupno na: <https://old.synigoros.gr/?i=human-rights.en.hr-help-with>

⁴⁹² Vidjeti, na primjer, njihov izvještaj za 2020. godinu: The Greek Ombudsman. 2021. National Mechanism for the Investigation of Arbitrary Incidents: Special Report 2020. Dostupno na: https://old.synigoros.gr/resources/docs/report-2020_en_web.pdf

⁴⁹³ Υπουργείο Δικαιοσύνης. N.d. Η Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών – Σύντομη Παρουσίαση. Dostupno na: https://www.solon.gov.gr/webcenter/portal/eis_prwt_ath?_adf.ctrl-state=osxpuljb7_37&_afrLoop=13572698214382996#%40%3F_afrLoop%3D13572698214382996%26_adf.ctrl-state%3D16e3iqho4m_4

⁴⁹⁴ Legal Centre Lesvos. 2021. Know your rights: Interacting with the police. Dostupno na: <http://legalcentrelesvos.org/wp-content/uploads/2021/11/English-Interacting-with-the-police.pdf>

7. Zaključak

Ovaj priručnik je nastao kao rezultat razgovora unutar Mreže za praćenje nasilja na granici koja je utvrdila nedostatke u postojećim publikacijama o mehanizmima zaštite i načinima zastupanja branitelja/ica ljudskih prava koji se suočavaju sa kriminalizacijom u Evropi; konkretno, nedostatak dostupnih i dosljednih resursa koji osobu vode kroz potencijalne radnje koje može poduzeti u takvoj situaciji. Iako je otkriveno i obrazloženo nekoliko aspekata koji se mogu kombinirati tokom suočavanja sa kriminalizacijom, važno je ukazati na činjenicu da stvarnost na terenu može biti veoma složena i da odluke o odgovarajućoj strategiji može biti teško provesti. Osim toga, tokom istraživanja smo shvatili da su mehanizmi zaštite branitelja/ica ljudskih prava koji se suočavaju sa kriminalizacijom na području Evrope još uvijek nedovoljni unutar EU. Stoga se zalažemo za proširenje mehanizma zaštite EU za branitelje/ice ljudskih prava, kako bi se odnosio i na osobe na području EU, budući da zadnjih godina uočavamo porast kriminalizacije branitelja/ica ljudskih prava u Evropi, a posebno branitelja/ica prava migranata.

Iako je ovaj priručnik usmjeren na Hrvatsku i Grčku, važno je naglasiti da je kriminalizacija branitelja/ica ljudskih prava u porastu širom Evrope; stoga bi buduća istraživanja trebala biti usmjerena na druge evropske zemlje. Iako je ovo funkcionalan priručnik za koji se nadamo da će pružiti podršku braniteljima/cama ljudskih prava širom Evrope, također smo svjesni promjenjivog okruženja te namjeravamo ažurirati i dalje razvijati ovaj priručnik u budućnosti. Pored toga, nadamo se da ovaj priručnik može pomoći braniteljima/cama ljudskih prava da prevladaju nepravdu, prikupe dokaze o kriminalizaciji s kojom se suočavaju te, dugoročno gledano, uspostave siguran prostor civilnog društva koji će štititi ljude koji se bore za provedbu svojih osnovnih i ljudskih prava.

Izražavamo solidarnost sa svim žrtvama kršenja ljudskih prava, ljudima u pokretu i političkim aktivistima/kinjama koji se suočavaju sa kriminalizacijom zbog odbrane ljudskih prava.

8. Prilog

8.1. Upute za podnošenje žalbe ombudsmenu/ki Grčke

Polja označena sa * su obavezna i moraju se popuniti prije slanja izvještaja.

E-mail koji koristite treba biti vaša lična e-mail adresa, jer će se ona koristiti za vašu identifikaciju u sistemu. Zatim ćete dobiti svoj CRL kod, koji će vam omogućiti praćenje izvještaja i pristup SVIM izvještajima koje ste poslali.

Za najbolji rad aplikacije, preporučujemo da koristite najnovije verzije pretraživača.

Ηλεκτρονική υποβολή αναφοράς

Το πεδίο με * είναι υποχρεωτικό και θα πρέπει να συμπληρωθούν για να μπορέσετε να υποβάλλετε την αναφορά σας.

Το e-mail που θα χρησιμοποιήσετε θα πρέπει να είναι το προσωπικό σας, δεδομένου ότι μέσω αυτού θα πιστοποιηθεί το σπορ σύστημα. Σε αυτό θα σας αποσταλεί οι κωδικοί, με τους οποίους θα μπορέσετε να παρακολουθείτε την εξέλιξη της αναφοράς σας και μέσω αυτού θα μπορέσετε να έχετε πρόσβαση σε ΟΔΕΤ τις αναφορές που έχετε υποβάλει.

Για την καλύτερη λειτουργία της εφαρμογής, προτείνουμε να χρησιμοποιήσετε τις πιο πρόσφατες εκδόσεις browser.

Παρακαλούμε Ηλεκτρονικής Αναφοράς
Αναλυτικές Οδηγίες
Δήλωση προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Επώνυμο* Όνομα*

Πατρώνυμο* Αρ. Δελτίου Ταυτότητας / Αρ. Διαβ...

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ/ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Διεύθυνση Τ.Κ.

Περιοχή Νομός

Τηλέφωνο Επικοινωνίας Κινητό Τηλέφωνο*

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

Το e-mail που θα χρησιμοποιήσετε θα πρέπει να είναι το προσωπικό σας. Σε αυτό θα σας αποσταλεί μηνύμα με τον κωδικό Παρακολούθησης της Αναφοράς σας και με αυτό θα μπορείτε να παρακολουθήσετε όλες τις υποστηρίξιμες αναφορές σας.

E-mail*

Επιβεβαίωση e-mail*

Slika 3.

U obrascu koji se otvori, popunite polje za Predmet i Uslugu na koju se odnosi vaš izvještaj.

Napišite kratak opis problema sa kojim se suočavate i zatražite posredovanje ombudsmena/ke (do 4.000 karaktera).

Možete učitati datoteke koje želite, u skladu sa dozvoljenim ograničenjima (do 5 MB po datoteci) i vrstama datoteka (bmp, .doc, .docx, .jpg, .odt, .ods, .odp, .pdf, .png, .ppt, .pptx, .txt, .xls, .xlsx).

Odaberite “Pregled izvještaja” da biste pregledali izvještaj prije slanja (slike 4. i 5).

Ηλεκτρονική υποβολή αναφοράς

Το πεδίο με * είναι υποχρεωτικό και θα πρέπει να συμπληρωθούν για να μπορείτε να υποβάλετε την αναφορά σας.

Το e-mail που θα χρησιμοποιήσετε θα πρέπει να είναι το προσωπικό σας, δεδομένου ότι μέσω αυτού θα πιστοποιηθείτε στο σύστημα. Σε αυτό θα σας αποσταλούν οι κωδικοί, με τους οποίους θα μπορείτε να παρακολουθείτε την εξέλιξη της αναφοράς σας και μέσω αυτού θα μπορείτε να έχετε πρόσβαση σε ΟΛΕΣ τις αναφορές που έχετε υποβάλει.

Για την καλύτερη λειτουργία της εφαρμογής, προτείνουμε να χρησιμοποιείτε τις πιο πρόσφατες εκδόσεις browser.

Παρακολούθησι Ηλεκτρονικής Αναφοράς

Αναλυτικές Οδηγίες

Δήλωση προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

ΑΝΑΦΟΡΑ

Ε-Θέμα*

Υπηρεσία / Οργανισμός με την οποία / τον οποίο σχετίζεται η αναφορά*

Περιγραφή*

Περιγραφή

Σύντομη περιγραφή του προβλήματος (μέχρι 4.000 χαρακτήρες)

Επισύναψη Αρχείων σχετικών της αναφοράς

(αποδεκτοί τύποι: bmp, doc, docx, jpg, odt, ods, odp, pdf, png, ppt, pptx, txt, xls, xlsx) έως 5MB ανά αρχείο

Προσκόμιση αναφοράς

Slika 4.

Επισκόπηση Αναφοράς & Αποστολή

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Επώνυμο	ΕΠΩΝΥΜΟ
Όνομα	ΟΝΟΜΑ
Πατρώνυμο	ΠΑΤΡΩΝΥΜΟ
Αρ. Δελτίου Ταυτότητας / Αρ. Διαβατηρίου	ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΘΕΙ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ/ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Διεύθυνση	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
T.K.	12345
Περιοχή	ΠΕΡΙΟΧΗ
Νομός	ΑΤΤΙΚΗΣ
Τηλέφωνο Επικοινωνίας	ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΘΕΙ
Κινητό Επικοινωνίας	69123456789

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

E-mail	MAIL@MAIL.GR

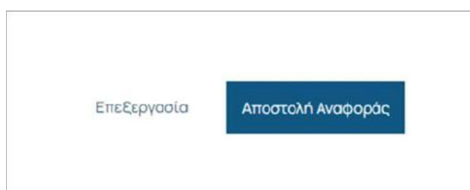
Slika 5.

Slika 6.

U ovoj fazi možete odabrati „Uredi“ u slučaju da želite nešto promijeniti/ispraviti u izvještaju ili ga dovršiti.

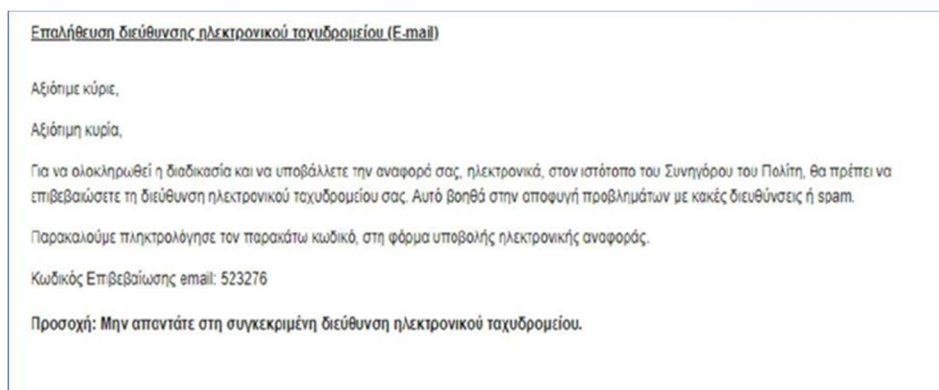
„Izvještaj o misiji“ (slike 6. i 7).

Slika 7.

Nakon ovog koraka, a prije slanja izvještaja, trebate potvrditi svoju e-mail adresu:

1. Primit ćete poruku sa kodom za potvrdu na e-mail koji ste unijeli (slika 8).

Slika 8.

2. Na ekranu će se pojaviti sljedeća poruka (slika 9):

Slika 9.

Ovdje trebate unijeti kod za potvrdu koji vam je poslan na e-mail s kojim ste registrirali i zatim odabrati opciju za završno slanje vašeg izvještaja.

Nakon potvrde e-mail adrese, vaš izvještaj se dostavlja ombudsmenu/ki.

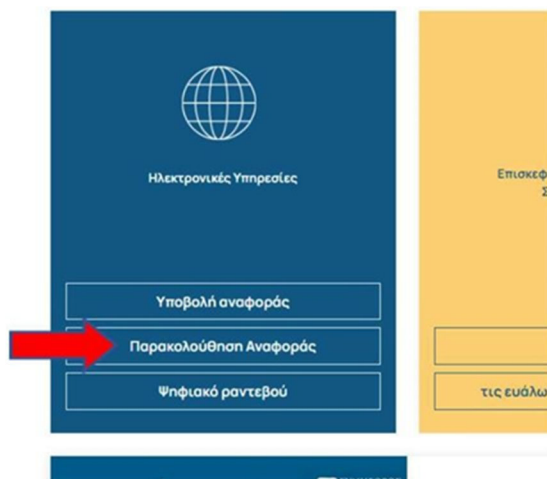
Na ekranu će se prikazati potvrdna poruka sa kodom za praćenje izvještaja (RTC), broj protokola i datum kada je izvještaj prvi put zaprimljen (slika 10).

Slika 10.

Slika 11.

2. Praćenje web-reference

Za praćenje online molbe koju ste poslali ombudsmenu/ki, odaberite „Praćenje molbe“ (slika 12) u elektronskim uslugama na početnoj strani web stranice ombudsmena/ke.

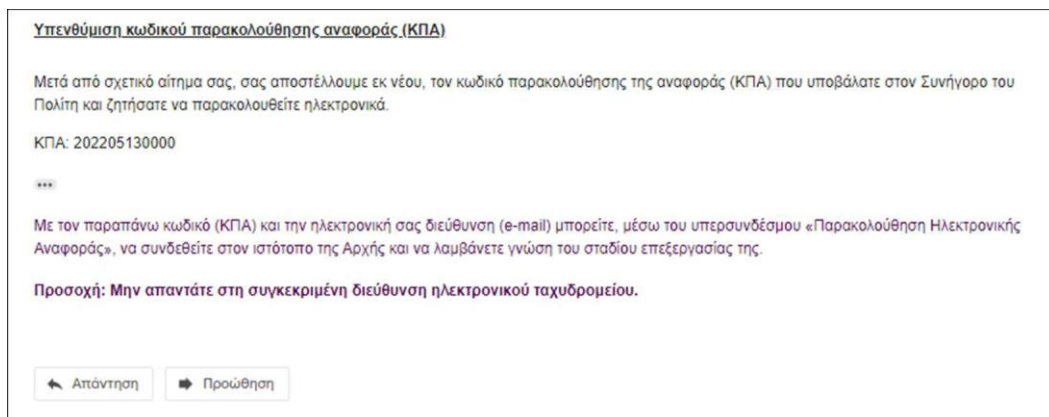
Slika 12.

Da biste se prijavili i elektronski pratili svoj izvještaj, trebate unijeti e-mail adresu koju ste naveli prilikom slanja, kao i kod za praćenje izvještaja (RTC) koji vam je poslan, te odabrati polje „Identifikacija“ (slika 13).

 The image shows a form titled 'Παρακολούθηση Αναφοράς' (Follow-up of Report). The form is on a dark blue background. The title is in white. Below the title, there is a paragraph of text in white: 'Για να συνδεθείτε και να παρακολουθήσετε την αναφορά σας, συμπληρώστε την ηλεκτρονική διεύθυνση που δηλώσατε κατά την υποβολή της, καθώς και τον Κωδικό Παρακολούθησης Αναφοράς (ΚΠΑ) που σας έχει σταλεί σε αυτή. Επιλέξτε «Ξεκίναστε τον Κωδικό Παρακολούθησης Αναφοράς», σε περίπτωση που δεν θυμάστε τον κωδικό αυτό, για να σας σταλεί, εκ νέου, με μήνυμα στο e-mail σας.' To the right of the text, there are three input fields: 'Ηλεκτρονική Διεύθυνση' (Email) with 'E-mail' inside, 'Κωδικός Παρακολούθησης Αναφοράς' (RTC) with 'ΚΠΑ' inside, and a button labeled 'ΤΑΥΤΟΠΟΙΗΣΗ'. Below the button, there is a checkbox labeled 'Ξεκίναστε τον Κωδικό Παρακολούθησης Αναφοράς'.

Slika 13.

U slučaju da ste zaboravili kod za praćenje izvještaja (RTC), nakon što unesete svoju e-mail adresu možete odabrati opciju „Zaboravili ste kod za praćenje izvještaja?“ i kod će vam ponovo biti poslan (slika 14).

Slika 14.

Nakon što ste uspješno pristupili sistemu, možete vidjeti sve informacije o svom izvještaju (status, datum slanja, kod za praćenje izvještaja, broj izvještaja i broj protokola) (slika 15), pregled svih izmjena (slika 16) i informacije o voditelju obrade koji je zadužen za pregled vašeg izvještaja (slika 17).

Prilikom praćenja izvještaja, status izvještaja će biti prikazan u polju „Status“:

- „Čeka se potvrda ombudsmena/ke“, do obrade nadležnog odjela za prijem molbi
- „Potvrdio zastupnik/ca“
- „Čeka se na potvrdu“, dok se ne dodijeli odgovarajućem nivou nadležnosti
- „Čeka se na dodwjelu“, dok se ne dodijeli stručnjaku/voditelju obrade
- „Dodijeljeno“, kada je završena dodjela stručnjaku/voditelju obrade
- „Arhivirano“ kada se izvještaj zatvori.

Kada se izvještaj dostavi stručnjaku, detalji o voditelju obrade izvještaja će se pojaviti ispod, na stranici za praćenje izvještaja.

Πληροφορίες Αναφοράς

Κατάσταση
● Αναμονή Επιβεβαίωσης Από Συνήγορο

Ημερομηνία Υποβολής
13/05/2022

Κωδικός Παρακολούθησης Αναφοράς
202295130000

Αριθμός Πρωτοκόλλου
72

Ηλεκτρονική υποβολή αναφοράς

Θέμα
Ε-THEMA - ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Υπηρεσία / Οργανισμός με την οποία / τον οποίο σχετίζεται η αναφορά
ΥΠΗΡΕΣΙΑ

Περιγραφή
ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Slika 15.

Ιστορικό Αναφορας			
Ημερομηνία	Θέμα Εγγράφου	Αριθμός Πρωτοκόλλου	Εγγραφο

Slika 16.

Στοιχεία Εκπροσώπου	
Συστήματος Διαχειριστής	Επικοινωνία με Συνήγορο

Slika 17.

Na dnu stranice također možete pristupiti svim izvještajima koje ste poslali sa iste e-mail adrese (slika 18).

Επιπλέον Αναφορες		
Ημερομηνία	Τίτλος Αναφοράς	Εξέλιξη
07/04/2022	ΤΕΣΤ ΑΝΑΦΟΡΑ 17/4/2022	● Αναμονή Επιβεβαίωσης Από Συνήγορο

Slika 18.

3. Učitajte dodatne datoteke za web-referencu

Možete učitati dodatne datoteke za svoj izvještaj ili čak zahtjev, putem online praćenja. Međutim, vaš status izvještaja mora biti „Objavljeno“.

Prvo se trebate prijaviti na portal Praćenje izvještaja, kao što je gore opisano (slika 13).

Odaberite izvještaj koji želite ako ih ima više.

U polju za slanje novih povezanih dokumenata (slika 19), u polju Opis, koje je obavezno, trebate opisati svoj zahtjev, a zatim učitati datoteke koje želite poslati. Imajte na umu da datoteka koju učitavate ne smije biti veća od 5 MB.

Υποβολή Νέων Σχετικών Εγγράφων

Θέμα*

Υποβολή σχετικών αναφορών

Περιγραφή*

Περιγραφή

Σύντομη περιγραφή του περιλήματος (μέχρι 4.000 χαρακτήρες)

Επισύναψη νέων σχετικών αρχείων της αναφοράς.

Επισύναψη Αρχείων

(αποδεκτοί τύποι: bmp, doc, docx, jpeg, odt, ods, odp, pdf, png, ppt, pptx, txt, xls, xlsx)

έως 5MB ανά αρχείο

Υποβολή σχετικού αναφοράς

Slika 19.

Odaberite „Pošalji relevantan izvještaj“ da biste poslali svoj zahtjev.

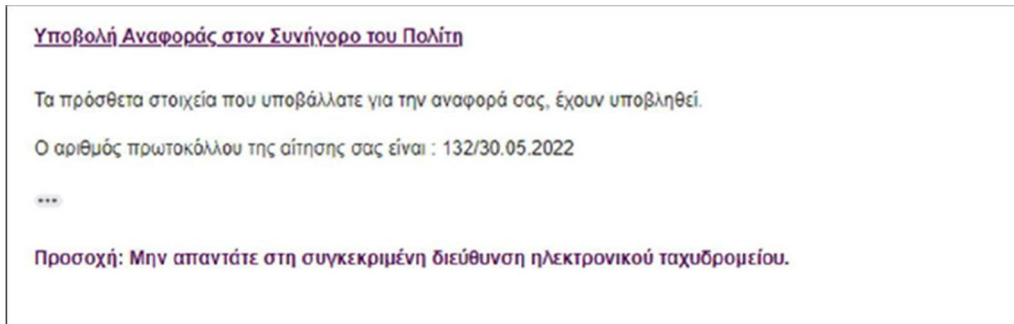
Na ekranu ćete vidjeti broj protokola i datum vašeg zahtjeva (slika 20).

Υποβολή σχετικού αναφοράς

Τα πρόβλη τα στοιχεία που υποβάλλετε για την αναφορά σας, έχουν υποβληθεί. Ο αριθμός πρωτοκόλλου της αίτησης σας είναι: 1139/21.05.2022

Slika 20.

Istovremeno ćete na svoju e-mail adresu dobiti poruku sa ovim podacima (slika 21).

Slika 21.

4. Zahtjev za zatvaranje web izvještaja

Kroz Praćenje izvještaja, možete zatražiti od ombudsmena/ke da ga zatvori/arhivira.

Odaberite izvještaj koji želite ako ih ima više.

Odaberite opciju „Zatvori izvještaj“ (slika 22).

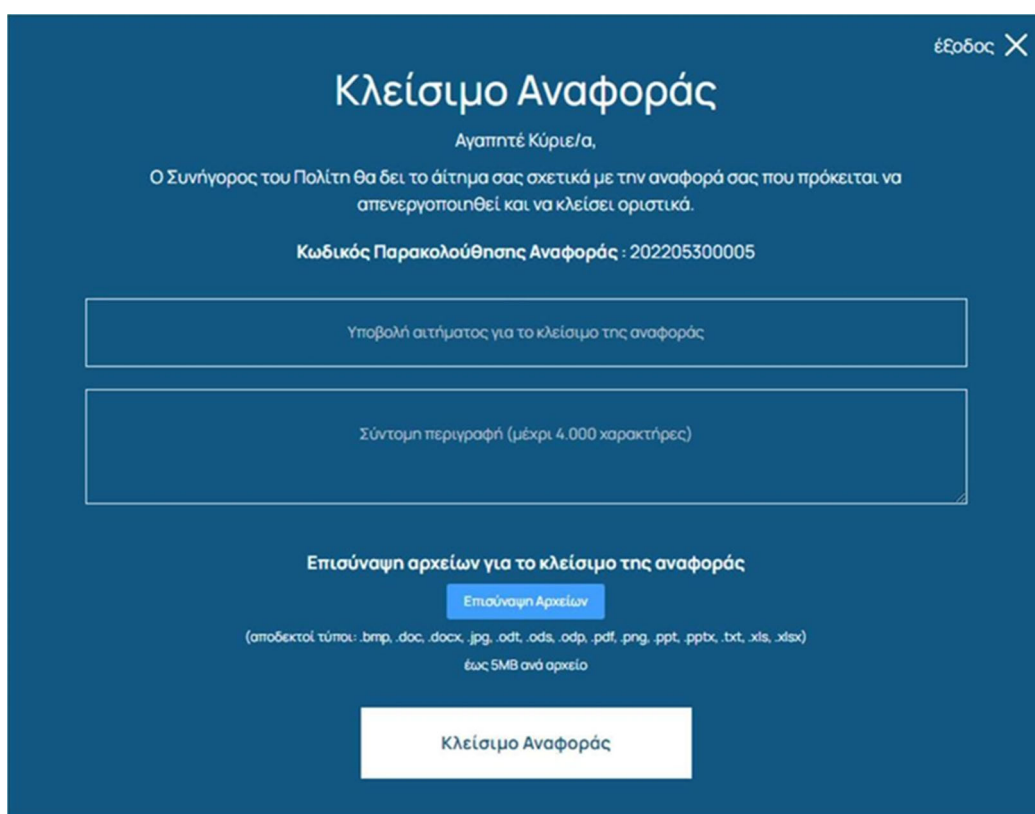

Slika 22.

Na ekranu će se pojaviti sljedeća poruka (slika 23).

Svoj zahtjev trebate navesti u polju Kratki opis. Ako želite, možete priložiti relevantne datoteke uz ovaj zahtjev.

Na kraju, odaberite „Zatvori izvještaj“.

έξοδος X

Κλείσιμο Αναφοράς

Αγαπητέ Κύριε/α,

Ο Συνήγορος του Πολίτη θα δει το αίτημα σας σχετικά με την αναφορά σας που πρόκειται να απενεργοποιηθεί και να κλείσει οριστικά.

Κωδικός Παρακολούθησης Αναφοράς : 202205300005

Υποβολή αιτήματος για το κλείσιμο της αναφοράς

Σύντομη περιγραφή (μέχρι 4.000 χαρακτήρες)

Επισύναψη αρχείων για το κλείσιμο της αναφοράς

Επισύναψη Αρχείων

(αποδεκτοί τύποι: .bmp, .doc, .docx, .jpg, .odt, .ods, .odp, .pdf, .png, .ppt, .pptx, .txt, .xls, .xlsx)
έως 5MB ανά αρχείο

Κλείσιμο Αναφοράς

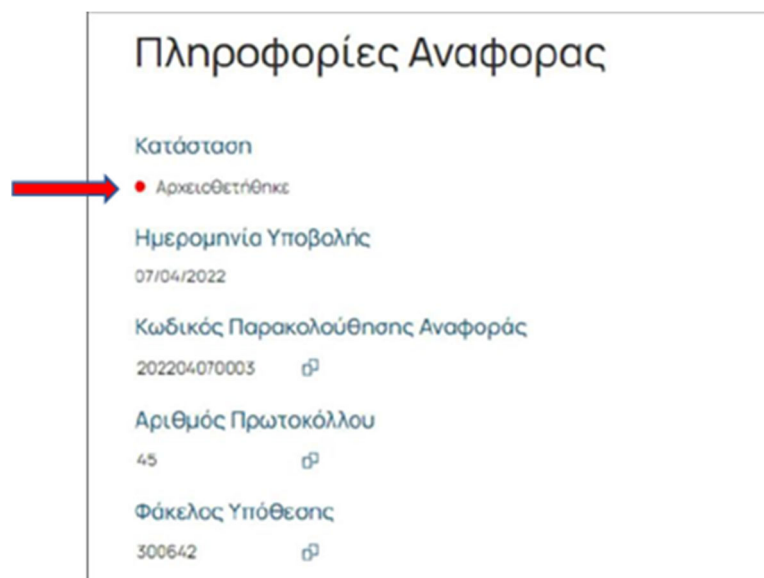
Slika 23.

Dobit ćete broj protokola za svoj zahtjev i poruku na e-mail adresu (slika 24).

Slika 24.

Kada ombudsmen/ka prihvati vaš zahtjev, status vaše molbe će biti „Podneseno“ (slika 25).

Slika 25.

Impresum:

Heinrich-Böll-Stiftung Thessaloniki

Mjesto izdavanja: online <https://gr.boell.org>

Datum izdavanja: februar 2023.

ISBN: 978-618-5580-27-8

Urednice: Hope Barker, Elena Beck

Autori/ce: Elena Beck, Kaja Gajšek, Mima Kobold, Daniel O'Grady

Lektura i korektura: Chris Meikle

Prelom: Katerina Triantafyllopoulou

Licenca: Creative Commons (CC BY-NC-SA 4.0),

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Mišljenja iznesena u ovom izvještaju su mišljenja autora/ica i ne odražavaju nužno stavove Heinrich-Böll-Stiftung Thessaloniki.

Ovaj priručnik izradila je: Mreža za praćenje nasilja na granicama u saradnji sa Heinrich-Böll-Stiftung Thessaloniki.

Kontakt: Neda Noraie-Kia, voditeljica odjela za migracijsku politiku regije Evropa

Heinrich-Böll-Stiftung Thessaloniki

E-mail: neda.noraie-kia@gr.boell.org

